
175 JAHRE TEUBNERBÜCHER
LEIPZIG
1811-1986

AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER DDR
ZENTRALINSTITUT
FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE

BIBLIOTHECA

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

TEVBNERIANA

BSB B. G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1986

CORNELII TACITI
LIBRI QVI SVPERSVNT

EDIDERVNT

STEPHANUS BORZSÁK
ET KENNETH WELLESLEY

TOMVS I

Pars Secunda

AB EXCESSV DIVI AVGVSTI LIBRI XI–XVI

EDIDIT

KENNETH WELLESLEY

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1986

Bibliotheca
scriptorum Graecorum et Romanorum
Teubneriana
ISSN 0233–1160
Redaktor: Günther Christian Hansen
Redaktor dieses Bandes: Günther Christian Hansen

ISBN 3–322–00270–5

1. Auflage
VLN 294/375/9/86 · LSV 0886
Lektor: Dr. phil. Elisabeth Schuhmann
Printed in the German Democratic Republic
Gesamtherstellung: INTERDRUCK Graphischer Großbetrieb Leipzig,
Betrieb der ausgezeichneten Qualitätsarbeit, III/18/97
Bestell-Nr. 666 306 1
04500

PRAEFATIO

Textus posterioris Annalium partis, prioris Historiarum a codice Mediceo secundo praecipue pendet, qui mediis undecimi saeculi annis apud abbatiam in Monte Casinensi sitam scriptura quae dicitur Beneuentana exaratus est. cuius indoles eo paucioribus a me in praefatione uerbis tangi potest, quod a uiris doctis quorum nomina infra seriatim scripta sunt summa cum cura perpensa et examinata est. et Mediceus quidem in uniuersum iudicanti speciem fidelitatis exhibet, a scriba ipso aliisque emendatus. sed ob atramentum haud raro euanidum et uocabula exemplaris parum intellecta uel miris modis falso diuisa, tum confusiones litterarum uocabulorumque, ipsas denique correctiones uix proximo intuitu perspicuas molestiam aliquam legenti exhibet. itaque licet sint praesto photographicae, quas optime curauit faciendas Rostagno, imagines, minuta quaedam nonnisi Florentiae praesens tuis ipsius oculis perspicere possis. quod non mihi diu contigisse doleo. codex exemplaria continuo tenore tam maiusculis quam minusculis litteris scripta redolet. glossemata raro, saepius litteras syllabas uocabula uersus omissos deprendere licet, ne dicam orthographiam antiquam et nullis e recentioribus imitatam. scriba quae scribit uix ipse intellegere uidetur, quod quidem, si fidelitas adest, minus obstat. sescenties igitur leuior aliqua difficultas facile amouetur; sed amplius quam uiginti quinque loci adeo aegri et paene deplorati sunt ut in hac editione necesse ratus sim medicinas eorum, qualescumque sint, ab eruditis per quinque saecula excogitatas, cum sint plurimae eaedemque incertae, non ideo silentio et obliuione obruere, sed in appendicem ad finem libri criticam reicere. non enim oportuit apparatum ipsum tam fastidioso cumulo onerare, nec rursus memoriam tanti sudoris et ingenii superbe praeterire, praesertim cum id agamus ne errores iterentur, utque nouis et integris temptamentis uel inquisitionibus aliquid exsistat incitamenti.

Mediceo accedunt iam quattuor et triginta recentiores codices quinto decimo demum saeculo in Italia plerumque septentrionali orti. hi, simulac nos inscriptiones omissa fines uarie mutilorum textuum intuemur, in tres statim discedunt classes. quarum prima (I) in eo loco, quo ipse Mediceus, desinit, uocabulis scilicet libri uicesimi primi (id est, Historiarum quinti) cap. 26, 3 *Flauianus in Pannonia.* in hac rursus classe tres apparent familiae, quarum prima (Ia) a Mediceo procul dubio descendit. inter huius codices priorem et uetustiorem locum obtinet

Vaticanus lat. 1958 ($\mathbf{V}_{58}$), et est uelut fons ceterorum eiusdem familiae, a uiro erudito scriptus ac saepe feliciter correctus, aliquando minus. itaque $\mathbf{V}_{58}$ et consanguinei leuiores sunt traditi textus testes, sensus autem et usus boni interpretes.

Aliter res se habet cum secunda primae classis familia (**Ib**), quae e codicibus **B Hol** $\mathbf{L}_{24}$ **Z** constat. nam cum nulla certa gestientis emendatoris signa exhibeant ac saepissime cum Mediceo siue in ueritate siue in errore congruant, tamen propria hic illic uia ingredientes textum a Mediceo dissimilem praebent ueroque propiorem. uideat ergo lector num in hac discrepantia aliquid ualeat **Ib** ad Mediceum uel corroborandum uel corrigendum. et exempli causa aliquot ex apparatu locos exscribo ubi me iudice **Ib** sola uel cum paucis aliis (praesertim **U** $\mathbf{Y}_{03}$) traditionem genuinam seruasse uidetur:

	Ib	**M**	**Ia**
11, 22, 4	pottius **BHol** potius $\mathbf{L}_{24}$ potitus **Z** (*Lips.*)	potus	post(h)umius
12, 14, 2	obuiis (+ $\mathbf{U}^2$) (*Andr. 1892, 8*)	obusis	obuersis
12, 38, 3	pabulatores ipsos	pabulantis nos ipsos	pabulantes nos ipsos
12, 40, 5	nunc (+ **U** $\mathbf{Y}_{03}$)	*om.*	*om.*
13, 9, 1	commodo (*Mur.*)	quomodo	aequo modo
13, 13, 1	seque Senecae (+ **U**)	seque nece	senecaeque (= $\mathbf{M}^2$)
13, 57, 1	salem (+ $\mathbf{Y}_{02}$ **U** $\mathbf{Y}_{03}$) (*Put.*)	item	item
14, 22, 4	Martiae (= Marciae *Put.*)	margio	marsiae
14, 44, 1	occultauit (*Woelfflin 1866, 114*)	occul uit (ta *add.* $\mathbf{M}^2$)	occuluit
14, 57, 3	simulationem	simulatorem	simulatorem
14, 58, 4	aspernandum (*Put.*)	aspernantium	aspernantium
15, 25, 3	eum	tantum	tantum
16, 5, 1	longinquas (*Mur.*)	lonquas	longas
16, 13, 3	urbis	turbis (+ **Z**)	turbidis (+ $\mathbf{Z}^2$)
16, 15, 1	ingenti corporis robore (+ **U** $\mathbf{Y}_{03}$)	ingenti corporis corporis	ingenti corpore
16, 15, 2	imperatoris (+ **U** $\mathbf{Y}_{03}$)	in. p̄.	inde post

en paruam segetem, dixerit quispiam: facile concedo, sed extra apparatum plura. de reliquis autem primae classis libris ($\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$; **U** $\mathbf{Y}_{03}$) nihil audeo dicere, cum dubiae sint adfinitatis. sed certe ille $\mathbf{Y}_{01}$ (quem saepe imitatur $\mathbf{Y}_{02}$) Rhenani codex Coruinianus haudquaquam spernendus, atque congruentia codicum **U** et $\mathbf{Y}_{03}$ satis perspicue artiore uinculo cum classibus secunda et tertia est coniuncta.

Quod igitur ad uniuersam primam classem pertinet, nec affirmari nec negari potest omnes illos codices a solo Mediceo descendisse, cum quinto decimo saeculo uel prius nullum omnino praeter Mediceum codicem

tamquam recentiorum fontem exstare potuisse nemo tam audax erit ut contendat. atqui si fuit, eum in minimis tantum a Mediceo discrepuisse credendum est. ego incerta spe auxilii in familia **Ib** reposita, certa apud **Ia** coniecturarum fide motus, statui in lubricis locis id plerumque agere ut lectiones codicum primae classis laudarem, aliis longum ualere dicerem. ipsum autem textum, dum amoenitati consulo, uncis uel crucibus parcissime impediui, gnarus eos esse plerumque lectores meos qui apparatum textui subiectum numquam adeo dormitarent ut neglegerent.

De classibus **II** et **III**, quae nihil per se ualent, sileo, nisi quod in secunda breuiter notandum est illum inesse Leidensem de quo multos per annos satis superque disputatum est. nam postquam collationes Vindobonae factas possidemus, luce clarius est Leidensem sicut alios eiusdem classis antecedentium apographon esse et omnimodis interpolationibus ab Agricola uel alio factis inquinatum. sed non semper errant correctores: aliquando et uera eligunt, et nonnullae harum coniecturarum dignae sunt quae in apparatu laudentur uel in ipsum textum sese insinuent. et ex molesta illa controuersia id commodi adepti sumus, quod instinctu Rudolphi Hanslik illae quas dixi plenae collationes recentiorum cum summa diligentia et cura a doctis Austriacis confectae sunt. his grato animo nisus et imaginibus pelliculisque photographicis munitus ad textum constituendum accedere ausus sum. quod si quis in praefatione stemma codicum requirit, inspiciat ea quae Ulery et Römer sagaciter excogitauerunt: ego hic rem ob tot contaminationes et dubietates perplexam neque adeo utilem non iteraui.

Fit ergo ut tenuis admodum et interruptus ad nos ex antiquis Annalium et Historiarum codicibus ac uoluminibus perfluat riuulus: tanto uberiore editionum notarum obseruationum emendationum flumine paene mergimur, praesertim e nono decimo saeculo et origine Germanica. post editionem enim principem, quam codice usus non multum a Vindobonensi dissimili pressit Venetiis circa annum 1472 Vindelinus de Spira, innumera eruditorum cohors a Puteolano Beroaldo et Beato Rhenano ac Justo Lipsio in hunc diem cum auctore non magis ingenioso ac delectabili quam subtili et ambiguo luctata est. horum opera et opuscula ut congererem propriisque oculis perspicerem, pro uiribus curaui, gnarus optima saepe male cognita in situ ac squalore iacere. nos quidem huius aetatis homines familiarem et domesticam et instinctu quodam haustam sermonis Latini facilitatem fortasse amisimus; instrumenta tamen eruditionis quae prioribus nondum praesto erant ad manum habemus: libri tam manuscripti quam impressi publice adeuntur; disciplinae historicae prosopographicae archaeologicae philologicae topographicae etiam opitulantur; uiarum facultate, epistularum et impressorum uicibus recreamur; et ex inrequieta antiquitatis inuestigatione semper aliquid noui. emendata cuique sua tribuere uolui, locos distincte citare. quod si in

hoc aliquid deficit, minus desidiae quam ignorantiae meae tribuant uelim lectores.

Sed maxima in edendo Tacito difficultas in eo uersatur quod saepissime diiudicandum est num auctor erret an scriba an denique lector. quid dignum Cornelio, quid indignum? reddere non corrigere debet editor. si minus felix, si falsa euadit sententia uel constructio uerborum, utrum continuo emendamus an nihil mutantes culpam si qua est ipsi Tacito an librario an nostrae denique inscitiae tribuimus? de his suo quisque iudicio utimur, raro securi.

Restat ut gratias ex corde maximas eis agam qui opem suam editori beneuolentissime contulerunt, inter quos nominandi sunt: bibliothecarii uniuersitatum Edinburgensis Glasguensis Andreapolitanae Cantabrigiensis Erlangensis Hannouerianae Tartuensis; antistites bibliothecarum cum Mediceae-Laurentianae Vaticanae regionum Virtembergensis et Bauariensis et Saxonum Inferiorum quae est Hannouerae tum urbium Vesontionis ac Selestadii; uiri docti Flury et Beikircher operibus Thesauri Linguae Latinae immixti; quintus comes Leicestriae eiusque bibliothecarius domus Holkhamicae; magistri gymnasiorum quae sunt in urbibus Eupen et Andernach; curatores Musei antiquitatum Deuensis; muneris quod instituit dominus Leverhulme fiduciarii; sodales Academiae Scientiarum Reipublicae Germanicae Democraticae; et priuatim H. W. Benario, A. D. H. Bivar, S. Borzsák meus in hac editione collega, A. B. Černjak, J. Classen, G. B. A. Fletcher, F. R. D. Goodyear, H. Heubner, E. Koestermann (quem ut antecessorem indefessum et multos per annos amicum honoris causa nomino), R. Martin, G. Pontiroli, N. Reed, F. Römer, K. P. Seif, R. W. Ulery.

Edinburgi mense Martio a. MCMLXXXIV Kenneth Wellesley

DE CODICIBVS

In uniuersum

Walther, G. H., ed. CCT Opera, Halle 1831, I Praefatio (v – xliv)
Meiser, C., Zur Handschriftenüberlieferung d. Hist. d. T., Jbb. f. cl. Phil. 125 (1882) 133 – 142
Mendell, C. W., Tacitus, the Man and his Work, New Haven 1957, Part II
Tarrant, R. J., ap. Texts and Transmissions, ed. L. D. Reynolds, Oxford 1983, 407 – 409

Mediceus II

Heraeus, C., Studia critica in Mediceos Taciti codices, diss. Marburg 1846
Pfitzner, W., Über das Verhältnis der Vulgata zu dem zweiten Codex Mediceus, insbesondere nachgewiesen am 14. Buch der Annalen, Philologus 31 (1848) 77 – 89
–, Charakteristik der beiden Florentinischen Handschriften d. T., ap. Verhandlungen der 30. Philologen-Versammlung in Rostock, Leipzig 1876, 83 – 89
Rostagno, H., Codex Laurentianus 68 II phototypice editus, Leiden 1902
Andresen, G., Textkritische Studien zu T., Jahresberichte d. philol. Vereins zu Berlin 48 (1922) 50 – 65
Lowe, E. A., The Unique MS of Tacitus' Histories, Casinensia I, Monte Cassino 1929, 257 – 272
Heilig, K. J., Ein Beitrag zur Geschichte des Mediceus II, WS 53 (1935) 95 – 110
Zelzer, M., Zur Vorlage des Tacitus-Codex 68, 2, WS N. F. 7 (1973) 185 – 195
Oliver, R. P., The Second Medicean MS, Illinois Classical Studies 1 (1976) 190 – 225

Prima Classis (I)

Allen, W., The Yale MS of T. (Codex Budensis Rhenani), Yale University Library Gazette II 4 (April 1937) 81 – 86
Borzsák, I., Die Tacitus-Handschriften in der Bibliotheca Corviniana, Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei 1 (1962) 141 – 156
Ulery, R. W., The Contribution of the 'Genoese' Recentiores to the Establishment of a Text of T., Annals 11 – 16, diss. Yale 1971

Leidensis

Erasmus, H. J., A Note on Leidensis B. P. L. 16B, Tacitus XI – XVI, Mn. (iv) 15 (1962) 384 – 389
Mendell, C. W., et E. Hulshoff Pol, Codex Leidensis Bibliothecae Publicae Latinus 16B (Codex Agricolae) phototypice editus, Leiden 1966
Allen, W., The Leyden MS of Tacitus' Major Works, TAPA 101 (1970) 1 – 28
Goodyear, F. R. D., On the Leidensis of T., CQ n. s. 20 (1970) 365 – 370
Seel, A., Zum Überlieferungswert des T.-Codex Leidensis BPL 16B, Studii clasice 14 (1972) 95 – 110
Oliver, R. P., uide supra
Römer, F., Tacitus in den 'Novantiquae Lectiones' des Franciscus Modius, ap.

Latinität und Alte Kirche, Festschrift Hanslik (WS Beiheft 7, 1977), 251–262
–, et H. Heubner, Leidensis redivivus, WS 91 (1978) 159–174
–, Reminiszenzen antiker Literatur bei Rudolf Agricola, ap. Festschrift Muth, Innsbruck 1983, 407–413
–, Die T.-Handschrift in Pavia und die Entstehung des Leidensis, ap. Festschrift Betz, Wien 1985

Collationes codicum

Weiskopf, H., PCT Annalium libri XI–XII, Wien 1973 (WS Beiheft 4)
Dvořák, M., libri XIII–XIV, diss. Wien 1975
Römer, F., libri XV–XVI, Wien 1976 (WS Beiheft 6)

Imagines codicum

Praeter ea simulacra quae Rostagno et Mendell praebuerunt notandae sunt imagines codicis Y_{01} apud
Csapodi, G., et K. Csapodi-Gárdonyi, Bibliotheca Coruiniana, Shannon 1969, 41. 61, tab. xliv
et codicis C apud
Berkovits, I., Corvinen-Bilderhandschriften, Budapest 1963, 123, tab. xvii

CONSPECTVS EDITIONVM ATQVE DISPVTATIONVM SELECTARVM ET TEXTVM ANNALIVM L. XI–XVI CONSTITVENTI VTILIVM

Acid(alius, V. [V. Havekenthal]): Notae in C. T., Hannover 1607 et ap. Gronouios
Adams (J. N.): RhM 117 (1974) 322–333
Alciati (A.): ed. 1517 (1519. 1534) et ap. Gruterum
Andr(esen, G.) B. (1875–1924): Jahresberichte d. philol. Vereins zu Berlin 1875–1924
– 1874: Gymn.-Programm Berlin 1874
– 1880: ed. Nipp.-Andr., Berlin 1880
– 1892[1]: ed. Nipp.-Andr., Berlin 1892
– 1892[2]: Gymn.-Programm Berlin 1892
– 1902: WklPh 1902, 666–671; 722–727; 775–781
– 1903: WklPh 1903, 1382–1384
– 1905: WklPh 1905, 104–110; 163–168; 1178
– 1908: ed. Nipp.-Andr., Berlin 1908
– 1910: WklPh 1910, 389
– 1913: ed. Halm-Andr., Leipzig 1913
– 1914: WklPh 1914, 1025–1033; 1058–1065
– 1915: WklPh 1915 passim
– 1922: Jber. phil. Ver. Berlin 1922, 50–65
Anquetil (N. S.) 1817: Quaedam Taciti loca ..., Paris 1817
– 1838: Remarques ..., Paris 1838
– 1841: Supplément ..., Paris 1841
Arnold (C. F.): Die Neronische Verfolgung, Leipzig 1888
Bach (N.): ed. Leipzig 1834
– 1833: RhM 1 (1833) 353–359
Baden (T.): Friedemann et Seebode, Miscell. crit. I 3 (1822) 590

Baehrens (W. A.) 1912: Philologus SB XII 2 (cuius indicem correxit Stangl 1917, 643)
– 1914: Glotta 5 (1914) 95–96
Bailey (D. R. Shackleton): in epistulis
Baiter (J. G.): uide Orelli-Baiter
Barwick (K.): RhM 92 (1943–1944) 370–375
Bauer (J. B.): Gymn. 64 (1957) 497–503
Baumann (J.): Jahrbb. f. cl. Ph. 83 (1861) 613–615
Beaujeu (J.): Lat. 19 (1960) 65–80 = L'incendie de Rome en 64 et les Chrétiens, Coll. Lat. 49, 1960
Becher (F.): ed. Dr.-Becher, Leipzig 1899
– 1894: De locis quibusdam T. Annalium ap. Festschrift ... Halle-Wittenberg, 1894
Beck (J. W.): Mn. 41 (1913) 427–428
Becker (J.): RhM 16 (1861) 626–628
Bekker (I.): ed. Leipzig 1825 (1831)
Ber(oaldus, Ph. [Filippo Beroaldo]): ed. Roma 1515
Bezz(enberger, G.) 1840: Gymn.-Programm Dresden 1840
– 1844: Emend. delectus, Programm ... 7. Philologenversammlung Dresden 1844
Bip(ontini [Croll, G. C. et Exter, F. C.]): ed. Zweibrücken 1779 (1792)
Blass (F.): H. 30 (1895) 465–470
Bötticher (W.): De uita .. C. T. adiecta ... emendatione, Berlin 1834
Bolaffi (E.): RIGI 4, 2 (1920–1921) 55–62
Boot (J. C. G.): Mn. 24 (1896) 223–226
Borleffs (J. W. Ph.): (B)phW 47 (1927) 992
Box (H.): Mn. 8 (1939) 72
Boxhorn (M. Z.): ed. Amsterdam 1664
– 1663: In T. animaduersiones, Amsterdam 1663
Bradley (H.) 1883: The Academy 23 (1883) 295–296
– 1885: Archaeologia 48, 2 (1885) 390
– 1892: The Academy 41 (1892) 328–330
Brady (T. J. B.): Hermathena 2 (1876) 423–427
Brakman (C.): Mn. 53 (1925) 177–220
Brotier (G.): ed. Paris 1771 (1776 etc.)
Büchner (K.): Aegyptus 33 (1953) 181–192
Cagnat (R.): CRAI 1911, 49–53
Capocci (V.): SDHI 28 (1962) 65–99
Caspari (M. [M. Cary]): CR 1911, 107–108
Černjak (A. B.) 1976: Quad. ist. fil. lat. Padova 1976, 101–110
– 1981: Vest. Drevn. Istor. 1981, 161–168
Chifflet (seu Chiflet) (C.): Collection Chifflet, Bibliothèque municipale de Besançon, vol. 144, ff. 112–151; et uide J. Ruysschaert, Juste Lipse et les Annales de T., Louvain 1949
Clason (O.): Heidelberger Jahrbb. 1872, 873–877
Classen (J.): Symbolae criticae, Gymn.-Programm Frankfurt/Main 1859
Clemm (G.): De breuiloquentiae T. ... generibus, Leipzig 1881
Colerus [Chr. Coler]: Spicilegium, Hannover 1603
Comber (M. R.): RhM 119 (1976) 181–184
Constans (L.) 1894: Rev. de philologie 18 (1894) 220–228
– 1897: ib. 21 (1897) 29–37
– 1899: ib. 23 (1899) 141–146
Corn(elissen, J. J.): Mn. 12 (1884) 215–225
Costa (G.) 1910: Bull. arch. com. 1910, 119

Costa (G.) 1912: BFC 17 (1912) 256–257
Cujacius (J. [Jacques Cujas]): Obseruationes, Paris 1566, VI 18
Damsté (P. H.): Mn. 49 (1921) 285
Danesius (P.[Pierre Danès]): ap. Urs., uide Un Abrégé de la vie du célèbre Pierre Danès, Paris 1731
Doed(erlein, J. L. C. W. von): ed. Halle 1841. 1847
– 1834: Programm Erlangen 1834
– 1838^{1}: Programm Erlangen 1838
– 1838^{2}: RhM 6 (1838) 481
– 1839: Programm Erlangen 1839, 5–6
– 1840: Zeitschr. f. d. Altertumswissenschaft, nn. 40–41 (= coll. 329–333; 337–342)
– 1844: Programm Erlangen 1844
Dr(aeger, A.): Über Syntax und Stil d. T., Leipzig ^{3}1882
– 1869: ed. Leipzig 1869 etc.
– 1874: ZÖG 25 (1874) 328–330
– 1882: Jahrbb. f. cl. Phil. 125 (1882) 634
Dübner (J. F.): ed. 1845 etc.
Dvořák (M.): Ann. XIII–XIV, diss. Wien 1972
ed. pr.: editio princeps, quam pressit Spira, Venezia ca. 1472
Eri(ksson, N.) 1934: Studien z. d. Ann. d. T., Lund 1934
– 1939: RhM 88 (1939) 18–27
Ern(esti, J. A.): ed. Leipzig 1752 (1772)
ET (Ernout, A. et Thomas, F.): Syntaxe latine, Paris ^{2}1964
Eussner (A.): Philologus 41 (1882) 732–745
Fabia (Ph.): Onomasticon Taciteum, Paris 1900 [Hildesheim 1964]
– 1897: Revue de Philologie 1897, 160–166
– 1898: ib. 1898, 133–145
Faer(nus, G. [Gabriello Faerno]): apud Urs.
Feder (C. A. L.): Obseruationum crit. ... specimen quadruplex (obss. in T. loca aliquot) 1818, 85–125
Ferrarius (O. [Ottavio Ferrari]): Electa I i, Padova 1679
Ferr(ettus, A.): Annotatiunculae ad Ann. et Hist., Lyon 1541. 1542
Fisher (C. D.): ed. Oxford 1906
Fletcher (G. B. A.): Lat. 42 (1983) 299–324
Francken (C. M.): Mn. 17 (1889) 354–367
Frei(nsheim, J.): ed. Bernegger, Straßburg 1638 et ap. Gronouios
Froben (J.): ed. Frobeniana, Basel 1519 (cf. Alciati)
Fröhlich (J. G. von): Gymn.-Programm München 1827, 11
Fuchs (H.): ed. Frauenfeld ^{3}1973
– 1950: Vigiliae Chr. 4 (1950) 65–93 (et ap. Wege der Forschung 'Tacitus')
– 1963: MH 20 (1963) 205–229 (et ap. Wege der Forschung 'Tacitus')
– 1965: MH 22 (1965) 115–116
– 1975: MH 32 (1975) 59–62
Furneaux-Pelham-Fisher: ed. cum comm., Oxford 1907 (1916)
Fuss (M.): Gymn.-Programm Straßburg 1895
Gaheis (A.): WS 45 (1927) 253–254
Georges (K. E.): Philologus 33 (1874) 313
Gercke (A.): Seneca-Studien (Jahrbb. f. cl. Ph. SB XII, 1895) 203. 206. 226
GG (= Gerber, A., Greef, A., John, C.): Lexicon Taciteum, Leipzig 1903
Getty (R. J.): ap. The Classical Tradition: Studies ... Caplan, Ithaca (N. Y.) 1966, 285–292
Giesing (F.): ap. Commentationes phil. ... O. Ribbeck, Leipzig 1888, 489–495

Greef (A.): De praepositionum usu apud T., diss. Göttingen 1869
J. Gron(ovius [Jakob Gronov]): ed. Utrecht 1721
J. F. Gron(ovius [Johann Friedrich Gronov]): ed. Amsterdam 1672
Grosl(otius [Jérôme Groslot]): ap. P. Burmanni syllogen ep. I 348–355
Grot(ius, H.): Notae et emendationes in T. ap. ed. Leiden 1640 et apud Gronouios
Gruterus [Jean Gruytère]: ed. Frankfurt/Main 1607 et apud Gronouios
Gryph(ius, A.): ed. Gryphiana, Lyon 1542
Haase (Fr.): ed. Leipzig 1855
– 1839: ap. Reisig, Vorlesungen über lat. Sprachwissenschaft 1839, adn. 200
Halm (K.): ed. 1850 etc.
– 1846: Gymn.-Programm Speyer 1846
– 1849: Jahrbb. f. cl. Ph. 1849, 387–411; 2, 26–49
– 1874: ib. 109 (1874) 408–416
Harnack (A. von): Mission und Ausbreitung des Christentums, Leipzig (1902 etc.) 1915, 297
Harrison (E.): Proc. Cambridge Phil. Soc. 1907, 3
Hart(man J.) 1894: Mn. 22 (1894) 357–358
– 1905: Analecta Tacitea, Leiden 1905
– 1920: Mn. 48 (1920) 103–104
Haupt (M.): H. 5 (1871) 39 = Opuscula 2, 508–509
Hauthal (F.): RhM 5 (1847) 633–638
Haverfield (F.): Journal of Philology 17 (1888) 268–270
Heinisch (F.) 1843: Gymn.-Programm Glaz 1843
– 1846: id. 1846
– 1850: id. Glatz 1850
– 1853: id. 1853
– 1859: id. 1859
Heins(ius, N.): Animaduersa ap. Ern.
Held (J.): Gymn.-Programm Schweidnitz 1837
Heller (H. J.): Philologus 51 (1892) 316–350
C. Her(aeus) 1846: Studia critica in Mediceos Taciti codices, Marburg 1846
– 1859: Gymn.-Programm Hamm 1859
W. Her(aeus) 1916: WklPh 36 (1916) 786–788
– 1937: Kleine Schriften, Heidelberg 1937
Hertz (M. J.) 1850: RhM 7 (1850) 480
– 1874: Jahrbb. f. cl. Ph. 109 (1874) 257–258
Heubner (H.): ed. Stuttgart 1983
– 1959: H. 87 (1959) 223–230
– 1964: WS 77 (1964) 138–142
– 1967: RhM 110 (1967) 225–229
Heumann (C. A.): Noua Acta Eruditorum, Leipzig 1743, 431–432
Hill (H.): CR 46 (1932) 152–153
Hirschfeld (O.) 1881: WS 3 (1881) 108–117; 275–276
– 1883: WS 5 (1883) 119–127
– 1913: Kleine Schriften, Leipzig 1913, 407–410
Höfer (G.): Gymn.-Programm München 1851
Hoffmann (E.) 1854: Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen 8 (1854) 700–701
– 1874: Jahrbb. f. cl. Ph. 109 (1874) 111–113
Hofmann (J. B.) – Szantyr (A.): Lat. Syntax und Stilistik, München 1975
Hommel (H.): Theologia Viatorum 3 (1951) 10–30
H. Jackson et Currey, W. E.: Journal of Philology 2 (1869) 331
K. Jackson 1953: Language and History in Early Britain, Edinburgh 1953, 524–525

K. Jackson 1979: Britannia 10 (1979) 255
Jacob (F.) 1837: Schul-Programm Lübeck 1837
– 1838: id. 1838
– 1844: id. 1844
– 1851: Philologus 6 (1851) 380–381
Jansen (F. K. D.) 1856: Jahrbb. f. cl. Ph. 73 (1856) 679–681
– 1859: ib. 79 (1859) 213–222
Kergel (W.): Jahrbb. f. cl. Ph. 73 (1856) 448–450
Kiess(ling, J. G.): ed. Leipzig 1829
Knapp (B.): Gymn.-Programm Laibach/Ljubljana 1870
Knoke (Fr.): Bemerkungen zum Sprachgebrauch des T., Berlin 1925
H. A. Koch: RhM 25 (1870) 176
K. Koch: (B)phW 43 (1923) 94–95
Koest(ermann, E.): edd. Leipzig 1934–1976
– 1965: Archivio Veneto 77 (1965) 5–11
– 1967: Historia 16 (1967) 456–469
Krebs (J. P.)^{7}-Schmalz (J. H.): Antibarbarus d. lat. Sprache, Basel 1905–1907
Kritz (J. Fr.): Allgemeine Schulzeitung, Darmstadt 1830, 2, 128–144
KS (= Kühner, R., et Stegmann, C.): Ausführliche Grammatik d. lat. Sprache, Satzlehre, Hannover ^{3}1955
Kunze (R.): (B)phW 47 (1927) 831
Kurfess (A.) 1938: Mn. 6 (1938) 261–272
– 1951: Vigiliae Christianae 5 (1951) 148–149
Lallemand (J. N.): ed. Paris 1760
Lamalle (Dureau de): tr. Paris 1790. 1808. 1818
Laufenberg (G.): diss. Bonn 1875 (Quaestiones chron.)
Leo (Fr.): N. d. kön. Ges. d. W. zu Göttingen (Phil.-hist. Kl.) 1896, 191–208
Linck (K.): De antiquissimis ueterum ad Iesum ... testimoniis, Giessen 1913
Linker (G.): ZÖG 4 (1853) 291–301
Lips(ius, J. [Joest Lips]): edd. 1574 etc.
Loe(fstedt, E.) 1908: Eranos 8 (1908) 85–116
– 1928: Syntactica I, Lund 1928 (^{2}1942)
– 1933: Syntactica II, Lund 1933
– 1936: Vermischte Studien zur lat. Sprachkunde und Syntax, Lund 1936
– 1939: ap. *Δράγμα* M. P. Nilsson dedicatum, Lund 1939, 297–308
Lynch (C. A.): CP 40 (1945) 250–251
Maguire (T.): Hermathena 5 (1877) 125–141
Madv(ig, J. N.): Aduersaria critica 2. 3, København 1873. 1884
Mannert (K.): Geographie d. Gr. u. R. ^{2}1804, 48
Markland (J.): Epistula crit. ad F. Hare, Cambridge 1723
Marti (H.): MH 38 (1981) 259–261
Martin (R.): in epistulis
Mattingly (H. B.): Riv. storica dell'Antichità 2 (1972) 169–185
Medices (F.): apud Pich. (et laudauerunt eum Gronouii)
Meerwaldt (J. D.): ed. Amsterdam 1943 etc.
Meiser (K.) 1875: Jahrbb. f. cl. Phil. 111 (1875) 880
– 1899: BBG 35 (1899) 805–807
Menagius [Gilles Ménage]: uide 16, 19, 2 ubi testes Brotier et Halm: locum non inueni
Merc(erius [Josias des Bordes Mercier]): Notae aliquot ..., Paris 1599 et apud Gruterum Gronouiosque
Miller (N. P.): ed. Ann. Liber XV, London 1973
Möbius (E. A. L.) 1820: Seebodes Kritische Bibliothek 1820

Möbius (E. A. L.) 1821: ib. 1821
Möller (K.): Korr.-Bl. d. Westdeutschen Zeitung 6 (1887) 12. 289–290
Modius (F.): Nouantiquae lectiones, Frankfurt/Main 1584 et apud Gruteri Lampada, uol. v
Mogenet (J.): AC 16 (1947) 253–259
Morgan (T.): Journal of the Archaeological Association 44 (1888) 188–193
Müllenhoff (K.) 1865: Zeitschr. f. d. Alterthumswissenschaft 9 (1865) 253
– 1900: Deutsche Altertumskunde IV (1900) 542–543
J. Müller: ed. Leipzig 1884
– 1875: Beiträge zur Kritik u. Erklärung des C. T. IV, Innsbruck 1875
– 1909: ap. Innsbrucker Festgruss 1909, 1–12
– 1912: SAWW 170 (1912) 3. Abt.
L. Müller: Philologus 12 (1857) 378–381
Mur(etus [Marc A. Muret]): Notae in Tacitum apud Opera ed. Ruhnken IV (1789) 155–170 (spec. 158–163); Gruteri Lampada; et Acid. Gronouiosque
Naber (S. A.): Mn. 20 (1892) 410–413
Nesbitt (W.) 1879: Hermathena 3 (1879) 394–457
– 1883: ib. 4 (1883) 18–36
Neue (C. Fr.): Obseruationum ad T. specimen I. ap. Schol. Semestres ... Univ. Dorpat/Tartu 1836, 8–12
Nipp(erdey, C.): ed. 1852 etc. ([5] u. Andresen 1880)
– 1847[1]: = Opuscula 343–375
– 1847[2]: Opuscula 342
– 1848: Opuscula 375–383
– 1855: Opuscula 199–222
– 1862: Opuscula 434–436
– 1877: Opuscula, Berlin 1877
Nixon (J. E.): Proc. Cambridge Phil. Soc. 1892, 5
Nodell (J. A.): Obseruationes criticae VII, Kampen 1781
Nolte (J. H.) 1851: Quomodo multi, qui apud T. leguntur, loci siue emendandi siue explicandi sint ..., Amsterdam 1851
– 1852: Jahn's Archiv 18 (1852)
– 1853: ib. 19 (1853)
Novák (R.) 1884: Sborník Praci ... Jana Kvíčaly, Praha 1884
– 1897: Analecta Tacitea, Praha 1897
NW (= Neue, F., et Wagener, C.): Formenlehre d. lat. Sprache, Leipzig 1902–1905
Oberlin (J. J.): ed. Leipzig 1801
Oelschlaeger (F.): Gymn.-Programm Schweinfurt 1844
Oliver (R. P.) 1976: Illinois Cl. Stud. 1 (1976) 190–225
– 1977: AJP 98 (1977) 64–70
Onorato (G.): Rend. Acc. Linc. 1949, 644–661
Opitz (J. W.) 1874: RhM 29 (1874) 638
– 1876: Jahrbb. f. cl. Ph. 113–114 (1876) 263–269
Orelli (J. K. von) – Baiter (J.): ed. Zürich (1846) 1859
Owen (S. G.): CR 23 (1909) 110–111
Paetzolt (F.): Gymn.-Festschrift Jauer 1890
Paladini (M. L.): Lat. 20 (1961) 841–843
Paley (F. A.): JP 2 (1869) 153
Palmer (A.): Hermathena 3 (1879) 257–258
Pauly (F.): ZÖG 26 (1875) 898–900
Pekáry (T.): H. 108 (1980) 125–128
Petersen (P.) 1829: Gymn.-Programm Kreuznach 1829
– 1835: Gymn.-Programm Koblenz 1835

Pfitzner (J. F. W. L.) 1859: Philologus 14 (1859) 219–225
– 1900: ZÖG 51 (1900) 673–687
Pflugk (A. J. E.): Schedae criticae, Danzig 1835
Pich(ena, C.): ed. Frankfurt/Main 1607 (cum notis a Francisco Venturio patricio Florentino emendatis)
– 1604: Notae, Hannover 1604 (et apud Gruterum Gronouiosque)
Pighius (S. V.): Annales magistratuum Rom., 1599. 1615 (et apud Graeuii Thes.)
Pluygers (W. G.): Mn. 9 (1860) 49–67
Postgate (P. E.): Proc. Cambridge Phil. Soc. 1930, 8
Prammer (I.) 1867: Gymn.-Programm Znaim/Znojmo 1867
– 1869: Gymn.-Programm Feldkirch 1869
– 1870: Gymn.-Programm Troppau 1870
– 1878: Gymn.-Programm Wien 1878
– 1879: id. 1879
– 1881: ZÖG 32 (1881) 500
– 1888: Mittelschule 2 (1888) 57–63
Purser (L. C.): Hermathena 11 (1901) 303–321
Put(eolanus, F.): ed. Milano 1476
Ramsay (G. G.): tr. Ann. XI–XVI, London 1915
Renehan (R.): PP 23 (1968) 368–370
Rhen(anus, B. = Bilde v. Rheinau): ed. Basel 1533 (1544) et apud Gruterum Gronouiosque
Ritt(er, Franz) 1834: ed. Bonn 1834
– 1848: ed. Köln – Cambridge – London 1848
– 1849: Philologus 4 (1849) 681–700
– 1861: RhM 16 (1861) 464–466
– 1862: Jahrbb. f. cl. Ph. 85 (1862) 110–111
– 1863^1: Philologus 19 (1863) 264–281; 665–679
– 1863^2: Philologus 20 (1863) 109–127; 275–292; 648–680
– 1864: ed. Leipzig 1864
Römer (F.): Ann. Libri XV-XVI, Wien 1976
Roth (K. L.): Gymn.-Programm Nürnberg 1833
Rup(erti, G. A.): ed. Hannover 1834
– 1809: A. H. Matthiae Misc. Phil. I (1809) 330–344; II 2 (1809) 19–60
– 1819: Seebodes Krit. Bibl. 1819, 339–350
– 1820: ib. 1820, 215–224
Rupertus (Chr.): ap. Th. Reinesi Epistolas, Leipzig 1660, 441–442 et 447 (= ep. 48)
Ryck(ius, T. [Theodorus Rycke]): ed. Leiden 1687
Schädel (K.): Philologus 33 (1874) 685
Schenkl (K.): ZÖG 27 (1876) 349
Schiller (H.) 1867: Jahrbb. f. cl. Ph. 95 (1867) 711–712
– 1877: ap. Commentationes ... Th. Mommseni ..., Berlin 1877, 41–47
J. N. Schmidt: Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen 18 (1864) 631–632
W. A. Schmidt 1847: Geschichte d. Denk- und Glaubensfreiheit im ersten Jahrhundert, Berlin 1847, 363
– 1848: Zeitschr. f. Geschichtswissenschaft 1848, 451 adn.
Schneeberger (P. H.): Eos 1 (1864) 155–156
Schneider (J.): Philologus 42 (1884) 183–184
Schöne (A. E.): Jahrbb. f. cl. Ph. 139 (1889) 799–800
Schöntag (F.): Gymn.-Programm Regensburg 1872
Schrader (K.): Jahrbb. f. cl. Ph. 137 (1887) 863–867
Schütz (H.): Jahrbb. f. cl. Ph. 125 (1882) 141–143
Scott (R. T.): CJ 78 (1982) 39–43

Seif (K. P.): Die Claudiusbücher in den Annalen des T., diss. Mainz 1973
Sergejevskij (D.): Arch. Iug. 5 (1964) 93–95
Seyffert (R.): Emendationes Taciteae, Berlin 1843
Shaw-Smith (R.): CQ 73 (1979) 224
Sillig (C. J.): Epistola de locis ... Taciti, Dresden 1841
Sir(ker, K.) 1860: Animaduersiones in T. Annales, diss. Trier 1860
– 1867: Progymn.-Programm Andernach 1867
– 1871: Taciteische Formenlehre, Leipzig 1871
– 1872: Jahrbb. f. cl. Ph. 105 (1872) 135–136
Slijper (E.): Mn. 57 (1929) 106–111
Sör(bom, G.): Variatio sermonis Tacitei, Uppsala 1935
Spengel (L.) 1852: Specimen emendationum in C. T., München 1852
– 1864: Philologus 21 (1864) 547–548
– 1865: ib. 22 (1865) 436
– 1866: ib. 23 (1866) 644–651
Spitzer (S.): WS 14 (1892) 131–138
Stangl (Th.) 1905: WklPh 1905, 754–758; 779–783
– 1907: Philologus 66 (1907) 603–604
– 1913: WklPh 1913, 1190
– 1917: (B)phW 37 (1917) 641–650
Starkie (W. J. M.): Hermathena 8 (1893) 229–232
Stern (M.): Greek and Latin Authors on Jews and Judaism II, Jerusalem 1980
Syme (Sir Ronald) 1958: Tacitus, Oxford 1958
– 1964: H. 92 (1964) 408–424
– 1966: JRS 56 (1966) 59
– 1980: CQ 30 (1980) 427
Thomae (G. Fr.): Obseruationes criticae in C. T., diss. Bonn 1866
E. Thomas: ap. Mélanges Boissier, Paris 1903, 431–434
P. Thomas 1919: Acad. royale de Belgique, Bull. d. Lettres 5 (1919) 305–320
– 1921: Mn. 49 (1921) 42–44 (cf. RPh 1922, 90)
Triller (D. W.): Obseruationum criticarum ... libri quatuor, Frankfurt/Main 1742
Unger (R. A.): Zeitschr. f. d. Altertumswissenschaft 1852, 6–8
Url(ichs, K. L.) 1848: RhM 6 (1848) 636–642
– 1854: Jahrbb. f. cl. Ph. 69 (1854) 314
– 1857: RhM 11 (1857) 320
– 1861: Philologus 17 (1861) 349–350
– 1876: RhM 31 (1876) 493–529
Urs(inus, F. [Fulvio Orsini]): Notae ad T., quae Fragmenta Historicorum ab Antonio Augustino collecta, emendata a Fuluio Ursino, Antwerpen 1595, subsequuntur; et apud Gruterum Gronouiosque
Verdière (R.): Lat. 16 (1957) 482
Vertr(anius Maurus): In T. Ann. et Hist. Notae, Lyon 1569 (cf. Lips.²-V. M., Lyon 1576 et Gruterum)
Vetter (E.): (B)phW 1925, 974
Vict(orius, P. [Piero Vettori]): Variae lectiones, Paris 1538; Nouae lectiones, Lyon 1569; uide exemplar ed. Beroaldi in bibliotheca reipublicae Bauariensis Monaci sub nota Lat. b. 710 seruatum cum Mediceis et ipsius Vict. lectionibus in mg. appositis et a Walthero publici iuris factis
Vielhaber (L.): Gymn.-Programm Salzburg 1860
Violet (F.): Der Gebrauch der Zahlwörter ... bei T., diss. Leipzig 1882 (et ap. Leipziger Studien zur cl. Ph., Band 5)
v. d. Vliet: ed. Groningen 1900

Walter (F.) 1885[1]: BBG 21 (1885) 512–514
– 1885[2]: Jahrbb. f. cl. Ph. 131 (1885) 407–408
– 1887: Gymn.-Programm München 1887
– 1888: Jahrbb. f. cl. Ph. 137 (1888) 726–728
– 1891: ap. Abhandlungen ... Wilhelm v. Christ ... dargebracht, München 1891, 396–398
– 1909: BBG 45 (1909) 535–540
– 1915: (B)phW 1915, 704
– 1917: BBG 53 (1917) 40–41
– 1918: (B)phW 1918, 237–240
– 1923: BBG 59 (1923) 136–137
– 1927: (B)phW 1927, 349–351; 1565–1568
– 1930: BBG 66 (1930) 254–257
– 1939: RhM 88 (1939) 38–42
– 1942: RhM 91 (1942) 367
– 1943: (B)phW 1943, 142–143
Walther (G. H.): ed. Halle 1831
– 1819: Obseruationum ad T. specimen, Stollberg 1819
– 1828: Obseruationum in CCT opera ... specimen alterum ..., Halle 1828
Waltz (R.) 1905: RPh 29 (1905) 51–52
– 1914: RPh 39 (1914) 109–110
Wartenberg (W.): Realprogymn.-Programm Eupen 1883
Waszink (J. H.) 1942: Mn. 10 (1942) 234–237
– 1944: Mn. 12 (1944) 71–75
Weidner (A.) 1894: Jahrbb. f. cl. Ph. 149 (1894) 853–864
– 1896: T.' historische Schriften in Auswahl, Leipzig 1896
Weiskopf (H.): Ann. XI–XII, Wien 1973
Weissenborn (W.): ap. Halm
Wellesley (K.) 1962: CR 76 (1962) 119
– 1983: LCM 8 (1983) 136–139
– 1984: LCM 9 (1984) 16
Weyman (K.): ap. Festgabe f. Martin v. Schanz, Würzburg 1912, 167–172
Wiener (C. L.): Epistola critica de corruptis ... C. T. locis, Coburg 1710
Wilhelm (A.): Arch.-epigr. Mitteilungen aus Österreich–Ungarn 17, 4 (1894) 1–6
Wiseman (T. P.): CR 17 (1967) 264–265
Wissowa (A.) 1828: Lectiones Tacitinae I, Breslau 1828
– 1829: Lectiones Tacitinae II, Breslau 1829
– 1832: Lectiones Tacitinae III, Ratibor 1832
Wistrand (E.): Eranos 65 (1967) 65–72
Wlosok (A.): Rom und die Christen, Stuttgart 1970
Woelffel (H.): Emendationes in C. T. libros, Nürnberg 1856
Woe(lfflin, E.) 1866: Philologus 24 (1866) 115–123
– 1867[1]: Philologus 25 (1867) 92–134
– 1867[2]: Philologus 26 (1867) 92–166
– 1868: Philologus 27 (1868) 113–149
Wolff (E.) 1893: WklPh 1893, 235–239
– 1910: (B)phW 1910, 893–894
– et Schulze (O. T.) 1911: (B)phW 1911, 51–53
– 1915: (B)phW 1915, 628–639; 778–789
Woodcock (E. C.): ed. Ann. XIV, London 1939
Wuilleumier (P.): ed. Ann. XI–XVI, Paris 1976–1978

Wurm (E.) 1853: Philologus 8 (1853) 361–370
– 1854: Philologus 9 (1854) 86–105
Zöchbauer (F.) 1893: Gymn.-Programm Wien 1893
– 1894: Antikritische Untersuchungen, Wien 1894
– 1896: ZÖG 47 (1896) 710–719
– 1902: Gymn.-Programm Wien 1902
– 1903: ib. 1903

SIGLA CODICVM

M	codex Mediceus (Laurentianus 68.2) saec. XI
	M prima manus
	$\mathbf{M}^1$ prima manus se ipsa corrigens
	$\mathbf{M}^2$ secunda uel posterior manus corrigens
	$\mathbf{M}^{corr.}$ manus corrigens incertum num prima an posterior
Ia	consensus codicum $\mathbf{V_{58}B_{05}GEHMalPrmJB_{72}}$ qui in H V 26, 2 *Flauianus in Pannonia* desinunt
$\mathbf{V_{58}}$	Vaticanus Lat. 1958 a. 1449
$\mathbf{B_{05}}$	Bodleianus 27605 a. 1463
G	Guelferbytanus Gudianus 118 a. 1461?
E	Matritensis 8401 a. 1462
H	Harleianus 2764 a. 1452
Mal	Malatestianus Caesenas II 13.5 a. 1452
Prm	Parmensis 861 a. 1452
J	Jesu Coll. Oxonii 109 a. 1458
$\mathbf{B_{72}}$	Bodleianus 34472 a. 1460–?
Ib	consensus codicum $\mathbf{BHolL_{24}Z}$ qui eodem quo **Ia** loco desinunt
B	Laurentianus 68. 5 a. 1450–1460
Hol	Holkhamicus 359 a. 1470–1480
$\mathbf{L_{24}}$	Laurentianus 63. 24 a. 1460–1465
Z	Caesaraugustensis 9439 a. 1450–1470
Classi	**I** accedunt incertae adfinitatis eodem quo **Iab** loco desinentes codices $\mathbf{Y_{01}Y_{02}UY_{03}}$
$\mathbf{Y_{01}}$	Yàlensis I a. –1470?
$\mathbf{Y_{02}}$	Yalensis II a. 1470–1480
U	Urbinas Lat. 412 a. 1470–1480
$\mathbf{Y_{03}}$	Yalensis III a. ca. 1480
II	consensus codicum $\mathbf{V_{63}N_{23}VenPVinLN_{22}CPap}$ qui in H V 23, 2 *potiorem* desinunt
$\mathbf{V_{63}}$	Vaticanus 1863
$\mathbf{N_{23}}$	Neapolitanus iv c. 23
Ven	Venetus 381
P	Parisinus Regius 6118
Vin	Vindobonensis 49
L	Leidensis BPL 16 B
$\mathbf{N_{22}}$	Neapolitanus iv c. 22
C	Budensis 9
Pap	Papiensis (Bibl. Univ. Ticini) 434

SIGLA CODICVM

III	consensus codicum $\mathbf{V_{64}AV_{65}OraN_{21}O_{48}O_{22}K}$ qui in H V 13, 1 *euenerant* desinunt
$\mathbf{V_{64}}$	Vaticanus Lat. 1864
A	Laurentianus 68. 4 (post finem H II desinens)
$\mathbf{V_{65}}$	Vaticanus Lat. 2965
Ora	Londiniensis (Bibliothecae Britannicae) Add. 8904 de quo uide AJP 89 (1968) 304, 3
$\mathbf{N_{21}}$	Neapolitanus iv c. 21 (codex Corbinelli)
$\mathbf{O_{48}}$	Ottobonianus 1748
$\mathbf{O_{22}}$	Ottobonianus 1422
K	Hauniensis Gl. k gl. S. 496 fol.

Ω	consensus omnium codicum
ω	consensus recentiorum codicum **I II III**

* . . . *	locus dubius ubi redditur coniectura in appendice plerumque critica bene mereri putata
† . . . †	locus desperatus ubi redditur lectio codicis Medicei
***	lacuna

Numeri Arabici libros Annalium, Romani Historiarum libros denotant
app. crit. appendix critica (p. 143–159)

LIBER VNDECIMVS

*** nam Valerium Asiaticum, bis consulem, fuisse quondam adulterum **1** a. p. Chr. 47
eius credidit; pariterque hortis inhians, quos ille a Lucullo coeptos insigni
magnificentia extollebat, Suillium accusandis utrisque immittit. ad-
iungitur Sosibius Britannici educator, qui per speciem beniuolentiae
moneret Claudium cauere uim atque opes principibus infensas: praeci- 2
puum auctorem Asiaticum interficiendi C. Caesaris non extimuisse in
contione populi Romani fateri gloriamque facinoris ultro petere; clarum
ex eo in Vrbe, didita per prouincias fama parare iter ad Germanicos
exercitus, quando genitus Viennae multisque et ualidis propinquitatibus
subnixus turbare gentiles nationes promptum haberet. at Claudius nihil 3
ultra scrutatus citis cum militibus tamquam opprimendo bello Crispinum
praetorii praefectum misit, a quo repertus est apud Baias uinclisque
inditis in Vrbem raptus.

Neque data senatus copia: intra cubiculum auditur, Messalina coram **2**
et Suillio corruptionem militum, quos pecunia et stupro et omni flagitio
obstrictos arguebat, exin adulterium Poppaeae ac postremum mollitiam
corporis obiectante. ad quod uicto silentio prorupit reus et 'interroga,'
inquit 'Suilli, filios tuos: uirum esse me fatebuntur'. ingressusque
defensionem, commoto maiorem in modum Claudio, Messalinae quoque
lacrimas exciuit. quibus abluendis cubiculo egrediens monet Vitellium, 2
ne elabi reum sineret; ipsa ad perniciem Poppaeae festinat, subditis qui
terrore carceris ad uoluntariam mortem propellerent, adeo ignaro Caesare,
ut paucos post dies epulantem apud se maritum eius Scipionem per-

De praenomine Cornelii Taciti uide H. B. Mattingly, Rivista storica dell'antichità 2 (1972) 169–185 et R. P. Oliver, AJP 98 (1977) 64–70; inscriptio Mylasae reperta (OGIS 487), cuius lectio dubia erat, non iam reperiri potest

2 coeptos **MIa** emptos **Ib** || 3 extollebat **Ω** excolebat **V_{58}** (*corr.* **V_{58}^{2}**) || 5 cauere **Ia** caueri **MIb** cauere rei *Anquetil 1841, 24–25* || 6 C. Caesaris *Rup. dub., coll. 11, 29, 1* caesaris **Ω** | extimuisse **Ω** extimuisse se *Bezz. 1844, 26* || 6.7 in contione **Ia** contionem **MIb** contione *Lips. Baehrens 1912, 369* || 8 didita **$MV_{58}^{1}H$** dedita **Iab** edita **L** || 10 turbare **MIa** et turbare **Ib** | haberet **IaBHol** habere **$ML_{24}Z$** || 12 misit **Ω** mittit **L_{24}** || 15 Suillio **MIa** suillius **Ib** | et omni flagitio *scripsi* in omni flagitio **Ω** in omne flagitium *Rhen.* omni flagitio *Rup. 1809, 2, 27* || 16 Poppaeae **ω** poppe **M** | ac **MIb** ad **Ia** | postremum **Ω** postremo *Woe. 1868, 119* || 17 obiectante **MIa** obiectare **Ib** | uicto **MIa** indicto **Ib** || 21 subditis **Iab** subditos **M**

a. p. Chr. 47 contaretur, cur sine uxore discubuisset, atque ille functam fato responderet.
3 Sed consultanti super absolutione Asiatici flens Vitellius, commemorata
uetustate amicitiae utque Antoniam principis matrem pariter obseruauissent, dein percursis Asiatici in rem publicam officiis recentique
aduersus Britanniam militia, quaeque alia conciliandae misericordiae
uidebantur, liberum mortis arbitrium ei permisit; et secuta sunt Claudii
2 uerba in eandem clementiam. hortantibus dehinc quibusdam inediam et
lenem exitum, remittere beneficium Asiaticus ait; et usurpatis quibus
insueuerat exercitationibus, lauto corpore, hilare epulatus, cum se
honestius calliditate Tiberii uel impetu C. Caesaris periturum dixisset,
quam quod fraude muliebri et impudico Vitellii ore caderet, uenas
exsoluit, uiso tamen ante rogo iussoque transferri partem in aliam, ne
opacitas arborum uapore ignis minueretur: tantum illi securitatis
nouissime fuit.
4 Vocantur post haec patres, pergitque Suillius addere reos equites
Romanos inlustres, quibus Petra cognomentum. at causa necis ex eo,
quod domum suam Mnesteris et Poppaeae congressibus praebuissent.
2 uerum nocturnae quietis species alteri obiecta, tamquam uidisset Claudium spicea corona euinctum spicis retro conuersis, eaque imagine
grauitatem annonae dixisset. quidam pampineam coronam albentibus
foliis uisam atque ita interpretatum tradidere, uergente autumno mortem principis ostendi. illud haud ambigitur, qualicumque insomnio ipsi
3 fratrique perniciem adlatam. sestertium quindecies et insignia praeturae
Crispino decreta. adiecit Vitellius sestertium decies Sosibio, quod Britannicum praeceptis, Claudium consiliis iuuaret. rogatus sententiam et
Scipio 'cum idem' inquit 'de admissis Poppaeae sentiam quod omnes,

1 responderet *Ω* (*quod def. Petersen 1829, 21 Walther Furneaux*) respondere *Acid.* responderit *Heins.* respondit **L**$_{24}$ (*Ern.*) respondet *Ritt. 1864* || 3 consultanti *Ω* consultante **H** (*Ern. Anquetil 1838, 27*) consultantius **Vin** consultantibus *Kiess.* || 4 utque **MIaL**$_{24}$**Z** ut quia **B** ut qui **B**^{2}**Hol** || 5 rem publicam **MIa** republica **Ib** (*cf. Brut. ap. Cic. Fam. 10, 23, 4; 11, 19, 2*) || 7 ei *Ω* eius *Ritt. 1863*^{1}*, 264–265 propter anacol.* (*u. 3 antecedit* consultanti) || 11 calliditate Tiberii **MIa** tiberii calliditate **Ib** || 12 Vitellii **MIaL**$_{24}$**Z** uitelli **BHol** || 15 nouissime **MIab** (*quod ut elegantius def. Walther cum Kiess.*) nouissimae **V**$_{58}$**B**$_{72}$**VinL** || 17 at *Ω* alia **Vin** ac *Ryck. Url. 1848, 637* erat *Ern.* alteri *Paley* | ex eo **MIb** *om.* **Ia** || 18 Mnesteris *Lips.* nesteris **M** uesteris **Ib** ualerii **IaHol**; *cf. Oliver 1976, 221–222; F. Römer et H. Heubner 170 sqq.* || 21 grauitatem **MIa** (*cf. 6, 13, 1*) caritatem **Ib** | dixisset *Ω* (*quod def. Eri. 1939, 24 coll. 6, 22, 3 et Tibullo 1, 6, 55*) praedixisset *uel* significari dixisset *Rhen.* portendi dixisset *Corn. 225 coll. 12, 64, 1; II 78, 2* || 22 interpretatum *Ω* interpretatam **V**$_{65}$ (*Sir. 1867, 5 Woe. 1868, 146–147*) interpretatum eum *Ritt. 1863*^{1}*, 265* || 25 Vitellius *ω* uitellium **MU** | Sosibio **M IaL**$_{24}$ solibio **Ib** || 27 Poppaeae sentiam **Ia** (*Put.*) poppe assen | ẹṣṣẹṇtiam **M** poppaeae assentiam **Ib** Poppaeae ad se noxis sentiam *Jacob 1838, 23*

putate me idem dicere quod omnes', eleganti temperamento inter coniuga- a. p. Chr. 47
lem amorem et senatoriam necessitatem.

Continuus inde et saeuus accusandis reis Suillius, multique audaciae 5
eius aemuli; nam cuncta legum et magistratuum munia in se trahens
princeps materiam praedandi patefecerat. nec quicquam publicae mercis 2
tam uenale fuit quam aduocatorum perfidia, adeo ut Samius, insignis
eques Romanus, quadringentis nummorum milibus Suillio datis et
cognita praeuaricatione ferro in domo eius incubuerit. igitur incipiente 3
C. Silio consule designato, cuius de potentia et exitio in tempore memorabo, consurgunt patres legemque Cinciam flagitant, qua cauetur antiquitus, ne quis ob causam orandam pecuniam donumue accipiat.

Deinde obstrepentibus iis, quibus ea contumelia parabatur, discors 6
Suillio Silius acriter incubuit, ueterum oratorum exempla referens, qui
famam et posteros praemia eloquentiae cogitauissent. pulcherrimam
alioquin et bonarum artium principem sordidis ministeriis foedari; ne
fidem quidem integram manere, ubi magnitudo quaestuum spectetur.
quodsi in nullius mercedem negotia fiant, pauciora fore: nunc inimicitias 2
accusationes, odia et iniurias foueri, ut quo modo uis morborum pretia
medentibus, sic fori tabes pecuniam aduocatis ferat. meminissent
C. Asinii, M. Messalae ac recentiorum Arruntii et Aesernini: ad summa
prouectos incorrupta uita et facundia. talia dicente consule designato, 3
consentientibus aliis, parabatur sententia, qua lege repetundarum tenerentur, cum Suillius et Cossutianus et ceteri, qui non iudicium, quippe in manifestos, sed poenam statui uidebant, circumsistunt Caesarem, ante acta deprecantes.

Et postquam adnuit, ita agere incipiunt: quem illum tanta superbia 7
esse, ut aeternitatem famae spe praesumat? usui et rebus subsidium praeparari, ne quis inopia aduocatorum potentibus obnoxius sit. neque tamen eloquentiam gratuito contingere: omitti curas familiares, ut quis se alienis negotiis intendat. multos militia, quosdam exercendo agros tolerare uitam: nihil a quoquam expeti, nisi cuius fructus ante prouiderit.

3 inde **MIb** deinde **Ia** || 9 potentia et exitio **Ia** potentia exitio **M** potentiae exitio **Ib** || 10 Cinciam **UPVinN**$_{22}$ (*Vict. Lips.*) ciciam **M** titiam **Ia Hol** cinthiam **Ib** (Cintiam *Cujacius*) || 12 iis **Ia** si his **M** his **Ib** illis *Ritt.* 1863^{1}*, 265* || 14 et **MV**$_{58}$**B**$_{05}$ in **Iab** (*at 12, 44, 3* clara inter accolas fama) | pulcherrimam *Nipp.* pulcherrima ***Ω*** || 17 negotia fiant *Bezz. 1844, 26* negotiant **M** negotiantur **V**$_{58}$**Ib** negotia tueantur **Ia** (*quod def. Walther 1819, 10–11*) negotia eant *J. F. Gron.* n. sint *J. Gron.* n. agantur *Heins.* n. curentur *Ern.* n. tractentur *Anquetil 1838, 28* n. cedant *Ritt.* n. ineantur *Heinisch 1859* n. sinant *Sir. 1867, 6* || 20 M. Messalae *Heins.* messalae ***Ω*** || 21 prouectos **MIb** prouectorum **Ia** || 22 tenerentur ***Ω*** rei tenerentur *Sir. 1867, 6* || 26 ita agere *Weiss.* tacere **MV**$_{58}$ agere **M**^{2}**Ib** tacens **Ia** dicere **L** | illum **MY**$_{01}$**Ib** ullum **Ia** || 27 rebus ***Ω*** reis *Jacob 1838, 23–24* || 28 praeparari **Ia** praeparare **MIb** || 31 cuius **MIb** eius **V**$_{58}^{2}$**Ia** | prouiderit **MIb** praeuideret **Ia**

2
a. p. Chr. 47 facile Asinium et Messalam, inter Antonium et Augustum bellorum
praemiis refertos, aut ditium familiarum heredes Aeserninos et Arruntios
magnum animum induisse. prompta sibi exempla, quantis mercedibus
3 P. Clodius aut C. Curio contionari soliti sint. se modicos senatores, qui
quieta re publica nulla nisi pacis emolumenta peterent. cogitaret plebem:
4 qua toga enitesceret? sublatis studiorum pretiis etiam studia peritura. ut
minus decora haec, ita haud frustra dicta princeps ratus, capiendis
pecuniis posuit modum usque ad dena sestertia, quem egressi repetundarum tenerentur.

8 Sub idem tempus Mithridates, quem imperitasse Armeniis et iussis C. Caesaris uinctum memoraui, monente Claudio in regnum remeauit, fisus Pharasmanis opibus. is rex Hiberis idemque Mithridatis frater nuntiabat discordare Parthos summaque imperii ambigua, minora sine cura haberi.

2 Nam Gotarzes inter pleraque saeua necem fratri Artabano coniugique
ac filio eius properauerat, unde metus in ceteros, et acciuere Vardanen.
3 ille, ut erat magnis ausis promptus, biduo tria milia stadiorum inuadit
ignarumque et exterritum Gotarzen proturbat; neque cunctatur quin
proximas praefecturas corripiat, solis Seleucensibus dominationem eius
abnuentibus. in quos, ut patris sui quoque defectores, ira magis quam ex
usu praesenti accensus, implicatur obsidione urbis ualidae et munimentis
4 obiecti amnis muroque et commeatibus firmatae. interim Gotarzes
Daharum Hyrcanorumque opibus auctus bellum renouat, coactusque
Vardanes omittere Seleuciam Bactrianos apud campos castra contulit.

9 Tunc, distractis Orientis uiribus et quonam inclinarent incertis, casus Mithridati datus est occupandi Armeniam, ui militis Romani ad excidenda castellorum ardua, simul Hibero exercitu campos persultante. nec enim restitere Armenii, fuso qui proelium ausus erat Demonacte

4 sint **MIa** sunt **Ib** || 4–5 qui quieta re *Bezz. 1840, 30 Halm 1846, 17* (*cf. Dial. 36, 2*) qui et a re **MIab** quieta re *Pich.* qui a re *Anquetil 1817, 13; 1838, 28* || 6 qua *Ω* quae *Pich.* || 8 pecuniis posuit modum **Ia** pecuniis modum **MIb** | sestertia *Ω* sestertia statuit **L***mg* | quem **MIb** quae **IaHol** || 10–11 Armeniis et iussis C. Caesaris *Koest.* (A. iussuque C. Caesaris *Url. 1848, 637*) armeniis (*lac. ca. 8 litt.*) **M** (*in lac.* et ad praesentiam M^2) armeniis et ad praesentiam (*uel* praesentia) caesaris **Iab** A. et ad praescriptum C. *Rup. 1809, 2, 28* || 11 uinctum **MIb** uictum V_{58}^2 Y_{01} Y_{02} uectum **Ia** (*Anquetil 1817, 13; 1838, 29*) inuictus **Hol** || 12 Pharasmanis **Ia** faras magnis **M** pharas magnis **Ib** || 13 nuntiabat **MIa**B^1L_{24}**Z** nuntiauit **BHol** || 15 Gotarzes inter *susp. Doed. 1841* inter gotarzes **MIb** inter gotarzis **Ia** | saeua *Halm* saeua qui *Ω* || 16 ac **MIa** atque **Ib** | properauerat *Mur.* properaberat **M** praeparaberat *uel* praeparauerat M^2 *ω* | metus *Acid. Url. 1848, 637* metus eius *Ω* | Vardanen LV_{65} bardanen **MIb** bardanem **Ia** || 17 tria *Ω sed ualde dubium* (duo *Kritz; mallem omittere*) || 18 proturbat **MIb** perturbat **Ia** || 20 sui quoque *Ω* quoque sui *Url. 1848, 637* suique *Wurm 1854, 92* || 23 Daharum **Ia** de harum *uel* deharum **MIb** || 27 Hibero *Ω* Hiberorum *Ritt. 1863*[1]*, 266* || 28 restitere $V_{58}^2GH^2$**Ib** resistere **MIa**

praefecto. paululum cunctationis attulit rex minoris Armeniae Cotys, 2 a. p. Chr. 47
uersis illuc quibusdam procerum; dein litteris Caesaris coercitus, et
cuncta in Mithridaten fluxere, atrociorem quam novo regno conduceret.
at Parthi imperatores cum pugnam pararent, foedus repente iaciunt 3
cognitis popularium insidiis, quas Gotarzes fratri patefecit; congressique
primo cunctanter, dein complexi dextras apud altaria deum pepigere
fraudem inimicorum ulcisci atque ipsi inter se concedere. potiorque 4
Vardanes uisus retinendo regno; at Gotarzes, ne quid aemulationis
exsisteret, penitus in Hyrcaniam abiit. regressoque Vardane deditur
Seleucia septimo post defectionem anno, non sine dedecore Parthorum,
quos una ciuitas tam diu eluserat.

Exim ualidissimas praefecturas inuasit: et recuperare Armeniam 10
auebat, ni a Vibio Marso, Syriae legato, bellum minitante cohibitus foret.
atque interim Gotarzes paenitentia concessi regni et uocante nobilitate,
cui in pace durius seruitium est, contrahit copias. et huic contra itum ad 2
amnem Erinden; in cuius transgressu multum certato peruicit Vardanes,
prosperisque proeliis medias nationes subegit ad flumen Sinden, quod
Dahas Ariosque disterminat. ibi modus rebus secundis positus: nam
Parthi, quamquam uictores, longinquam militiam aspernabantur. igitur 3
exstructis monimentis, quibus opes suas testabatur nec cuiquam ante
Arsacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur ingens gloria
atque eo ferocior et subiectis intolerantior; qui dolo ante composito
incautum uenationique intentum interfecere, primam intra iuuentam,
sed claritudine paucos inter senum regum, si perinde amorem inter
populares quam metum apud hostes quaesiuisset. nece Vardanis turbatae 4
Parthorum res inter ambiguos, quis in regnum acciperetur. multi ad
Gotarzen inclinabant, quidam ad Meherdaten prolem Phrahatis, obsidio
nobis datum. dein praeualuit Gotarzes; potitusque regia per saeuitiam
ac luxum adegit Parthos mittere ad principem Romanum occultas preces,
quis permitti Meherdaten patrium ad fastigium orabant.

Isdem consulibus ludi saeculares octingentesimo post Romam con- 11
ditam anno, quarto et sexagesimo, quam Augustus ediderat, spectati
sunt. utriusque principis rationes praetermitto, satis narratas libris,

3 atrociorem **Iab** quam atrociorem **M** || 4 iaciunt **MIab** iciunt $\mathbf{V_{58}}^2$**L** faciunt *Lips. Halm Wolff 1915, 783* || 9 Vardane **Ω** Vardani *Lips.* || 12 inuasit **Ia** (*Pich.*) inuisit **MIb** || 13 auebat **B**[2]**Hol** (*Lips. Heins.*) habebat **Ib** habeat **M** parabat **Ia** (*Wurm 1854, 93*) in animo habebat **L** instabat *Anquetil 1817, 13; 1838, 29* || 14 uocante **MIb** reuocante **Ia** || 20 monimentis $\mathbf{V_{58}B_{05}}$ monumentis **Ia** munimentis **MIb** || 21 parta $\mathbf{Y_{01}}^2$ parata **Ω** || 23 interfecere **MIa** interfecerunt **Ib** || 24 senum **Ia** se uni **MIb** (? se um **M**) || 25 apud **MIa** inter **Ib** || 26 regnum *Lips.* regno **Ω** || 27 Phrahatis **ω** prahatis **M** || 28 potitusque regia **IaB**[2]**Hol** positusque regiam **M** positisque regia **B** positisque regiam $\mathbf{L_{24}Z}$ potitusque rerum **L** || 30 permitti **Ω** remitti *Hart. 1905, 245 Wolff 1915, 783* || 31.32 conditam anno *Ritt. 1863*[1]*, 267* conditam **Ω**

a. p. Chr. 47 quibus res imperatoris Domitiani composui. nam is quoque edidit ludos
saeculares, hisque intentius adfui sacerdotio quindecimuirali praeditus
ac tunc praetor. quod non iactantia refero, sed quia collegio quindecim-
uirum antiquitus ea cura, et magistratus potissimum exsequebantur
2 officia caerimoniarum. sedente Claudio circensibus ludis, cum pueri
nobiles equis ludicrum Troiae inirent interque eos Britannicus imperatore
genitus et L. Domitius adoptione mox in imperium et cognomentum
Neronis adscitus, fauor plebis acrior in Domitium loco praesagii acceptus
3 est. uulgabaturque adfuisse infantiae eius dracones in modum custodum,
fabulosa et externis miraculis adsimilata; nam ipse, haudquaquam sui
detrectator, unam omnino anguem in cubiculo uisam narrare solitus est.

12 Verum inclinati opopuli supererat ex memoria Germanici, cuius illa
reliqua suboles uirilis; et matri Agrippinae miseratio augebatur ob
saeuitiam Messalinae, quae semper infesta et tunc commotior, quo minus
strueret crimina et accusatores, nouo et furori proximo amore distineba-
2 tur. nam in C. Silium, iuuentutis Romanae pulcherrimum, ita exarserat,
ut Iuniam Silanam, nobilem feminam, matrimonio eius exturbaret
uacuoque adultero poteretur. neque Silius flagitii aut periculi nescius
erat; sed certo, si abnueret, exitio et nonnulla fallendi spe, simul magnis
3 praemiis, operire futura et praesentibus frui pro solacio habebat. illa non
furtim, sed multo comitatu uentitare domum, egressibus adhaerescere,
largiri opes honores; postremo, uelut translata iam fortuna, serui liberti
paratus principis apud adulterum visebantur.

13 At Claudius, matrimonii sui ignarus et munia censoria usurpans,
theatralem populi lasciuiam seueris edictis increpuit, quod in Publium
Pomponium consularem (is carmina scaenae dabat) inque feminas
2 inlustres probra iecerat. et lege lata saeuitiam creditorum coercuit, ne in
mortem parentum pecunias filiis familiarum faenori darent; fontesque
aquarum Simbruinis collibus deductos Vrbi intulit; ac nouas litterarum
formas addidit uulgauitque: comperit quoque Graecam litteraturam non
simul coeptam absolutamque.

14 Primi per figuras animalium Aegyptii sensus mentis effingebant — ea
antiquissima monimenta memoriae humanae impressa saxis cernuntur —,
et litterarum semet inuentores perhibent; inde Phoenicas, quia mari
praepollebant, intulisse Graeciae gloriamque adeptos, tamquam rep-
2 pererint, quae acceperant. quippe fama est Cadmum classe Phoenicum

2 hisque **MIb** iisque **Ia** | adfui **Ia** affuit **MIb** || 8 fauor **M**^{1} (fabor **M**) **Ia** fauore **Ib** | acrior in **Ia** acriori **MIb** | Domitium **MIa** domitius **Ib** || 11 detrectator *scripsi* detractor **MIab** || 13 suboles **M** soboles ***ω*** || 17 Iuniam **MIb** iuliam **IaHol** || 18 poteretur **M** potiretur ***ω*** || 20 operire *Nipp. 1877, 360* operiri ***Ω*** opperiri **H**^{2} (*Ber.*) || 23 adulterum **M**^{2} *mg* **Ia** alterum **MIb** || 28 mortem **P** morte ***Ω*** | pecunias **MIa** pecuniam **Ib** || 29 Simbruinis *Rhen. coll. 14, 22, 2* sub imbruinis *uel sim.* ***Ω*** || 30 comperit **Ib** comperto **MIa** || 32 ea *Lips.* et ***Ω***

uectum rudibus adhuc Graecorum populis artis eius auctorem fuisse. a. p. Chr. 47
quidam Cecropem Atheniensem uel Linum Thebanum et temporibus
Troianis Palamedem Argiuum memorant sedecim litterarum formas, mox
alios ac praecipuum Simoniden ceteras repperisse. at in Italia Etrusci ab 3
Corinthio Demarato, Aborigines Arcade ab Euandro didicerunt; et
formae litteris Latinis quae ueterrimis Graecorum. sed nobis quoque
paucae primum fuere, deinde additae sunt. quo exemplo Claudius tres
litteras adiecit, quae usui imperitante eo, post obliteratae, adspiciuntur
etiam nunc in aere *publicandis plebi s. c. iis* per fora ac templa fixo.

Rettulit deinde ad senatum super collegio haruspicum, ne uetustissima 15
Italiae disciplina per desidiam exolesceret. saepe aduersis rei publicae
temporibus accitos, quorum monitu redintegratas caerimonias et in
posterum rectius habitas; primoresque Etruriae sponte aut patrum
Romanorum impulsu retinuisse scientiam et in familias propagasse.
quod nunc segnius fieri publica circa bonas artes socordia, et quia
externae superstitiones ualescant. et laeta quidem in praesens omnia, 2
sed benignitati deum gratiam referendam, ne ritus sacrorum inter
ambigua culti per prospera obliterarentur. factum ex eo senatus con- 3
sultum, uiderent pontifices quae retinenda firmandaque haruspicum.

Eodem anno Cheruscorum gens regem Roma petiuit amissis per 16
interna bella nobilibus et uno reliquo stirpis regiae, qui apud Vrbem
habebatur, nomine Italicus. paternum huic genus e Flauo fratre Arminii,
maternum ex Actumero principe Chattorum erat; ipse forma decorus et
armis equisque in patrium nostrumque morem exercitus. igitur Caesar auc-
tum pecunia, additis stipatoribus, hortatur gentile decus magno animo
capessere: illum primum Romae ortum nec obsidem, sed ciuem ire
externum ad imperium. ac primo laetus Germanis aduentus, atque eo, 2
quod nullis discordiis imbutus pari in omnes studio ageret, celebrari coli,
modo comitatem et temperantiam, nulli inuisa, saepius uinolentiam ac
libidines, grata barbaris, usurpans. iamque apud proximos, iam longius
clarescere, cum potentiam eius suspectantes, qui factionibus floruerant,
discedunt ad conterminos populos ac testificantur adimi ueterem Ger-

4 praecipuum **Ω** praecipue *Ritt. 1863*[1]*, 267* | Simoniden **M** Simonidem *ω* | ab **MIa** a **Ib** || **5** Aborigines **Iab** aboriginibus **M** | Arcade *Put.* arc(h)ades **MIab** || **6** formae **Ib** formas **M** forma **M**[1]**Ia** || **8** usui **MIa** usu **Ib** in usu *Nipp. 1877, 436* | obliteratae *mihi suspectum; an* abolitae *?* || **9** publicandis plebi s. c. iis *scripsi* (*cf. 12, 53, 3*)*; uide app. crit.* || **12** accitos *Grosl. 350* accitis **Ω** || **16** ualescant **M** ualescunt **Ib** inualescant **Ia** || **20** Roma *Rhen.* (*cf. 12, 14, 1*) romae **Ω** | petiuit **Ω** (Roma) expetiuit *J. Müller 1884 Walter 1939, 40 coll. 12, 10, 1* || **22** Italicus **Ib** italus **MIa** | Arminii **Ib** armenii **MIa** || **23** maternum *C. Her. 1859, 13–14* mater **Ω** | Actumero **MIb** catumero **Ia***; cf. Müllenhoff 542–543 et Strabon. 7, 1, 4 (292)* | cattorum **M** || **24** auctum $\mathbf{V_{58}}^1$**Ia** augustus $\mathbf{MV_{58}}$**Ib** || **28** quod **MIb** magis quod **Ia** || **29** inuisa **MHol** inuisam **Iab**

a. p. Chr. 47 3 maniae libertatem et Romanas opes insurgere. adeo neminem isdem in
terris ortum, qui principem locum impleat, nisi exploratoris Flaui
progenies super cunctos attollatur? frustra Arminium praescribi: cuius si
filius hostili in solo adultus in regnum uenisset, posse extimesci, infectum
alimonio seruitio cultu, omnibus externis: at si paterna Italico mens
esset, non alium infensius arma contra patriam ac deos penates quam
parentem eius exercuisse.

17 His atque talibus magnas copias coegere, nec pauciores Italicum
sequebantur. non enim inrupisse ad inuitos, sed accitum memorabant,
quando nobilitate ceteros anteiret: uirtutem experirentur, an dignum se
2 patruo Arminio, auo Actumero praeberet. nec patrem rubori, quod fidem
aduersus Romanos uolentibus Germanis sumptam numquam omisisset.
falso libertatis uocabulum obtendi ab iis, qui priuatim degeneres, in
3 publicum exitiosi, nihil spei nisi per discordias habeant. adstrepebat huic
alacre uulgus; et magno inter barbaros proelio uictor rex, dein secunda
fortuna ad superbiam prolapsus pulsusque ac rursus Langobardorum
opibus refectus per laeta per aduersa res Cheruscas adflictabat.

18 Per idem tempus Chauci nulla dissensione domi et morte Sanquinii
alacres, dum Corbulo aduentat, inferiorem Germaniam incursauere duce
Gannasco, qui natione Caninefas, auxiliare aes diu meritus, post transfu-
ga, leuibus nauigiis praedabundus Gallorum maxime oram uastabat, non
2 ignarus dites et imbelles esse. at Corbulo prouinciam ingressus magna
cum cura et mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alueo
Rheni, ceteras nauium, ut quaeque habiles, per aestuaria et fossas
adegit; luntribusque hostium depressis et exturbato Gannasco, ubi prae-
sentia satis composita sunt, legiones operum et laboris ignauas, popula-
tionibus laetantes, ueterem ad morem reduxit, ne quis agmine decederet
3 nec pugnam nisi iussus iniret. stationes uigiliae, diurna nocturnaque
munia in armis agitabantur; feruntque militem, quia uallum non accinc-
tus, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet, morte punitos.
quae nimia et incertum an falso iacta originem tamen e seueritate ducis
traxere; intentumque et magnis delictis inexorabilem scias, cui tantum
asperitatis etiam aduersus leuia credebatur.

2 principem **M** principum **Ib** principis **Ia** | flabii **M** || 3 Arminium **MIb** armenium **Ia** || 4 uenisset posse **Ib** uenisse posset **Ia** uenisse posse **M** | extimesci **Ia** testi mesci **M** testi mesti **Ib** || 5 at **M**^{2}**Ia** ac **MIb** || 9 memorabant **MIb** memorabat **Ia** || 11 Actumero **Ib** catumero **MIa** || 13 iis **Ia** his **MIb** || 15 alacre **M**^{1}**Ia** alecre **M** auide **Ib** | magno ***Ω*** magno ⟨ut⟩ *Lips. Wolff 1915, 639* | rex dein ***Ω*** dein rex *Fuchs 1975, 59* || 16 Langobardorum **M** longobardorum ***ω*** || 18 nulla **IaHol**^{2} nulia **M** milia **Ib** mutua **U**^{2}**VenL** (*quod def. Černjak 1976*) || 20 Caninefas **MIab** canninefas **Il** (*cf. 4, 73, 2*) | aes diu meritus *Merc.* ex diu meritis **M** ex drumentis **Ib** et (*uel* ex) diu meritus **Ia** || 25 luntribusque **M** lintribusque ***ω*** || 31 iacta **V**$_{58}^1$ (*Rhen.*) acta **MIab** aucta **V**$_{58}^1$

Ceterum is terror milites hostesque in diuersum adfecit: nos uirtutem 19 a. p. Chr. 47
auximus, barbari ferociam infregere. et natio Frisiorum, post rebellionem
clade L. Apronii coeptam infensa aut male fida, datis obsidibus consedit
apud agros a Corbulone descriptos; idem senatum magistratus leges
imposuit. ac ne iussa exuerent, praesidium immuniuit, missis qui maiores 2
Chaucos ad deditionem pellicerent, simul Gannascum dolo aggrederentur.
nec irritae aut degeneres insidiae fuere aduersus transfugam et uiolato-
rem fidei. sed caede eius motae Chaucorum mentes, et Corbulo semina 3
rebellionis praebebat, ut laeta apud plerosque, ita apud quosdam
sinistra fama. cur hostem conciret? aduersa in rem publicam casura;
sin prospere egisset, formidolosum paci uirum insignem et ignauo
principi praegrauem. igitur Claudius adeo nouam in Germanias uim
prohibuit, ut referri praesidia cis Rhenum iuberet.

Iam castra in hostili solo molienti Corbuloni eae litterae redduntur. 20
ille re subita, quamquam multa simul offunderentur, metus ex impera-
tore, contemptio ex barbaris, ludibrium apud socios, nihil aliud prolocu-
tus quam 'beatos quondam duces Romanos', signum receptui dedit. ut 2
tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque trium et uiginti
milium spatio fossam praeduxit, qua incerta Oceani uitarentur. insignia
tamen triumphi indulsit Caesar, quamuis bellum negauisset.

Nec multo post Curtius Rufus eundem honorem adipiscitur, qui in 3
agro Mattiaco recluserat specus quaerendis uenis argenti; unde tenuis
fructus nec in longum fuit, at legionibus cum damno labor, effodere
riuos, quaeque in aperto grauia, humum infra moliri. quis subactus miles,
et quia plures per prouincias similia tolerabantur, componit occultas
litteras nomine exercituum, precantium imperatorem, ut, quibus per-
missurus esset exercitus, triumphalia ante tribueret.

De origine Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, 21
neque falsa prompserim et uera exsequi pudet. postquam adoleuit,
sectator quaestoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto uacuis
per medium diei porticibus secretus agitat, oblata ei species muliebris
ultra modum humanum et audita est uox: 'tu es, Rufe, qui in hanc
prouinciam pro consule uenies'. tali omine in spem sublatus digressusque 2
in Vrbem largitione amicorum, simul acri ingenio quaesturam et mox
nobiles inter candidatos praeturam principis suffragio adsequitur, cum

4 senatum V_{58} *in ras.*, **L** senatus **MIab** || 5 immuniuit M^2**Ib** immunibit **M** inde muniuit **Ia** || 6 cauchos **M** || 8 caucorum **M** || 10 sinistra **Ia** in sinistra **MIb**, *quod def. Sör. 92* || 14 eae **M** hae **Iab** || 17 quondam *Lips. coll. Dio. 60, 30, 5* quosdam **Ω** | ut **Ib** ui **M** ne M^2**Ia**Hol^2 || 19 praeduxit **M** produxit **Iab** perduxit **Π** | uitarentur *Vertr.* uetarentur **MIb** uectarentur **Ia** || 22 Mattiaco *Rhen.* mathiaco **MIb** machiac(h)o **Ia** || 23 effodere B_{72}**PVin** (*Rhen.*) et fodere **MIab** || 33 digressusque **IaZ** degressusque **MIb** || 34 urbem *Nipp.* urbem et **Iab** urbae et **M**

a. p. Chr. 47 hisce uerbis Tiberius dedecus natalium eius uelauisset: 'Curtius Rufus
3 uidetur mihi ex se natus.' longa post haec senecta, et aduersus superiores
tristi adulatione, adrogans minoribus, inter pares difficilis, consulare
imperium, triumphi insignia ac postremo Africam obtinuit; atque ibi
defunctus fatale praesagium impleuit.

22 Interea Romae, nullis palam neque cognitis mox causis, Cn. Nonius insignis eques Romanus ferro accinctus reperitur in coetu salutantum principem. nam postquam tormentis dilaniabatur, de se *non indicium obtulit*, conscios non edidit, incertum an occultans.

2 Isdem consulibus P. Dolabella censuit spectaculum gladiatorum per
omnes annos celebrandum pecunia eorum, qui quaesturam adipiscerentur.
3 apud maiores uirtutis id praemium fuerat, cunctisque ciuibus, si bonis
artibus fiderent, licitum petere magistratus; ac ne aetas quidem distin-
4 guebatur, quin prima iuuenta consulatum et dictaturas inirent. sed
quaestores regibus etiam tum imperantibus instituti sunt, quod lex
curiata ostendit ab L. Bruto repetita. mansitque consulibus potestas
deligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret. creatique
primum Valerius Potitus et Aemilius Mamercus sexagesimo tertio anno
5 post Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. dein gliscentibus
negotiis duo additi, qui Romae curarent. mox duplicatus numerus,
6 stipendiaria iam Italia et accedentibus prouinciarum uectigalibus. post
lege Sullae uiginti creati supplendo senatui, cui iudicia tradiderat. et
quamquam equites iudicia recuperauissent, quaestura tamen ex dignitate
candidatorum aut facilitate tribuentium gratuito concedebatur, donec
sententia Dolabellae uelut uenundaretur.

23
a. p. Chr. 48 A. VITELLIO L. VIPSTANO consulibus cum de supplendo senatu
agitaretur primoresque Galliae, quae Comata appellatur, foedera et
ciuitatem Romanam pridem adsecuti, ius adipiscendorum in Vrbe
2 honorum expeterent, multus ea super re uariusque rumor. et studiis
diuersis apud principem certabatur, adseuerantium non adeo aegram
Italiam, ut senatum suppeditare Vrbi suae nequiret. suffecisse olim
indigenas consanguineis populis, nec paenitere ueteris rei publicae. quin
adhuc memorari exempla, quae priscis moribus ad uirtutem et gloriam
3 Romana indoles prodiderit. an parum quod Veneti et Insubres curiam

2 ex se natus **M**[2] $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ **Ven**[1] (*quod def. Box*) ex senatu $\mathbf{V_{58}B_{05}}$ exe natus **M** esse natus **Iab** || 7 insignis eques **Ib** $\mathbf{Y_{03}}$ eques **MIa** | salutantum $\mathbf{MV_{58}B_{05}}$ (*cf. 4, 41, 2; Sir. 1871, 37*) salutantium **Iab**, *fortasse rectius* || 8–9 de se . . . obtulit *scripsi; uide app. crit.* || 12 ciuibus **Ib** ciuium **MIa** (*cf. KS I 428–429*) || 14 quin **Ia** qui in **M** quin in **Ib** || 18 Potitus **Z** (*Lips.*)*: cf. Hirschfeld 1883, 125–126* pottius **BHol** potius $\mathbf{L_{24}}$ potus **M** post(h)umius **Ia** || 22 lege **Ia** legem **MIb** (*quod def. Sör. 173*) | supplendo **MIb** supplemento **Ia** || 25 uelut **MIa** uoluit **Ib** || 26 Vipstano *Rupertus et cf. PIR V 471* uipsana **MIa** uipsena **Ib** || 30 certabatur **MIa** certabant **Ib** || 32 consanguineis populis *ω* consanguines populis **M** consanguineos populos *Anquetil 1838, 30*

inruperint, nisi coetu alienigenarum uelut captiuitas inferatur? quem a. p. Chr. 48
ultra honorem residuis nobilium, aut si quis pauper e Latio senator foret?
oppleturos omnia diuites illos, quorum aui proauique hostilium nationum 4
duces exercitus nostros ferro uique ceciderint, diuum Iulium apud
Alesiam obsederint. recentia haec: quid si memoria eorum *moreretur,
qui Capitolium infra manibus eorundem perissent? id enim per se satis*:
fruerentur sane uocabulo ciuitatis; insignia patrum, decora magistratuum
ne uulgarent.

His atque talibus haud permotus princeps et statim contra disseruit 24
et uocato senatu ita exorsus est: 'maiores mei, quorum antiquissimus
Clausus origine Sabina simul in ciuitatem Romanam et in familias
patriciorum adscitus est, hortantur uti paribus consiliis rem publicam
capessam, transferendo huc quod usquam egregium fuerit. neque enim 2
ignoro Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tusculo, et ne uetera
scrutemur, Etruria Lucaniaque et omni Italia in senatum accitos,
postremo ipsam ad Alpes promotam, ut non modo singuli uiritim, sed
terrae, gentes in nomen nostrum coalescerent. tunc solida domi quies; et 3
aduersus externa floruimus, cum Transpadani in ciuitatem recepti, cum
specie deductarum per orbem terrae legionum additis prouincialium
ualidissimis fesso imperio subuentum est. num paenitet Balbos ex
Hispania nec minus insignes uiros e Gallia Narbonensi transiuisse?
manent posteri eorum nec amore in hanc patriam nobis concedunt. quid 4
aliud exitio Lacedaemoniis et Atheniensibus fuit, quamquam armis
pollerent, nisi quod uictos pro alienigenis arcebant? at conditor nostri
Romulus tantum sapientia ualuit, ut plerosque populos eodem die hostes,
dein ciues habuerit. aduenae in nos regnauerunt; libertinorum filiis
magistratus mandare non, ut plerique falluntur, repens, sed priori
populo factitatum est. at cum Senonibus pugnauimus: scilicet Vulsci et 5
Aequi numquam aduersam nobis aciem instruxere. capti a Gallis sumus:
sed et Tuscis obsides dedimus et Samnitium iugum subiimus. attamen, 6
si cuncta bella recenseas, nullum breuiore spatio quam aduersus Gallos
confectum: continua inde ac fida pax. iam moribus artibus adfinitatibus
nostris mixti aurum et opes suas inferant potius quam separati habeant.

1 coetu *Ritt. 1862* coetus **Ω** (*quod. def. Eri. 1934, 124*) | captiuitas **Ω** captae ciuitati *Heins.* captiuis *Url. 1848, 637* capta sit ciuitas *Haase* captiuitate *Baumann* adoptiuus (inseratur) *Schneeberger* || 2 e Latio **MIb** elatior **Ia** || 5–6 moreretur ... satis *uide app. crit.* || 7 sane **MIb** ne **Ia** || 10 et **MIb** etiam **Ia** || 12 rem publicam **MIab** ad rem publicam *Ritt. 1863¹, 667* || 13 capessam **M²Ia** capessenda **M** capessant **Ib** capessendam *Ritt. ibid.* || 15 Lucaniaque **MIa** lucania **Ib** | accitos **Ω** ascitos *Nipp.* (*ut u. 12*) || 17 terrae gentes **MIb** terrae gentesque **Ia** totae gentes *Corn. 218* || 20 num **MIa** nunc **Ib** || 27 mandare **Ib** mandaret **M** mandati **Ia** mandari *Lips.* || 29 instruxere capti **MIa** struxere uel capti **Ib** || 30 subiuimus **M²** *ω* subimus **M** | attamen **Ω** ac tamen Y_{03} (*Halm*) || 33 nostris mixti **MIa** mixti nostris **Ib**

7
a. p. Chr. 48 omnia, patres conscripti, quae nunc uetustissima creduntur, noua fuere: plebei magistratus post patricios, Latini post plebeios, ceterarum Italiae gentium post Latinos. inueterascet hoc quoque, et quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.'

25 Orationem principis secuto patrum consulto primi Aedui senatorum in Vrbe ius adepti sunt. datum id foederi antiquo, et quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano usurpant.
2 Isdem diebus in numerum patriciorum adsciuit Caesar uetustissimum quemque e senatu aut quibus clari parentes fuerant, paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum et L. Brutus minorum gentium appellauerant, exhaustis etiam quas dictator Caesar lege Cassia et princeps Augustus lege Saenia sublegere; laetaque haec in rem publicam
3 munia multo gaudio censoris inibantur. famosos probris quonam modo senatu depelleret anxius, mitem et recens repertam quam ex seueritate prisca rationem adhibuit, monendo, secum quisque de se consultaret peteretque ius exuendi ordinis: facilem eius rei ueniam; et motos senatu excusatosque simul propositurum, ut iudicium censorum ac pudor sponte
4 cedentium permixta ignominiam mollirent. ob ea Vipstanus consul rettulit patrem senatus appellandum esse Claudium: quippe promiscuum patris patriae cognomentum; noua in rem publicam merita non usitatis uocabulis honoranda. sed ipse cohibuit consulem ut nimium adsentan-
5 tem. condiditque lustrum, quo censa sunt ciuium LVIIII. LXXXIIII. LXXII. isque illi finis inscitiae erga domum suam fuit: haud multo post flagitia uxoris noscere ac punire adactus, ut deinde ardesceret in nuptias incestas.

26 Iam Messalina facilitate adulterorum in fastidium uersa ad incognitas libidines profluebat, cum abrumpi dissimulationem etiam Silius, siue fatali uecordia an imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus, urguebat: quippe non eo uentum, ut senectam principis opperiren-
2 tur. insontibus innoxia consilia, flagitii manifestis subsidium ab audacia petendum. adesse conscios paria metuentes. se caelibem, orbum, nuptiis et adoptando Britannico paratum. mansuram eandem Messalinae poten-

2 plebei *Ω* plebeii **Z** (*Nipp.*) || 5 senatorum *Ω* senatorium **H** honorum *Hirschfeld 1881, 111–112* || 8 isdem **M** hisdem **Ib** iisdem **Ia** | adsciuit **Ib** asciuit **MIa** || 12 Saenia *Lips.* senia *uel sim.* *Ω* | in rem publicam **HolPVin** (*cf. 12, 8, 2*) in R. p. **M** in re p(ublica) **Iab** rei publicae $\mathbf{Y}_{02}$ (*cf. II 1, 1*) || 13 censoris **MIa** caesaris **Ib** || 15 adhibuit **MIa** exhibuit **Ib** || 16 peteretque *Ω* peteretne *Fuchs 1975, 60* | exuendi *Lips.* exeundi *Ω* | eius **MIa** ei **Ib** || 18 permixta *Ritt.* 1863^1*, 668* permixti *Ω* | Vipstanus *Rupertus* (*cf. 23, 1*) uipsanus *uel sim.* *Ω* || 19 promiscuum *Ω* promiscum *Halm* || 24 adactus *Ω* adactus est *Nipp.* (*at cf. Eri. 1934, 125–126; Sör. 159–160*) || 26 adulterorum **MIab** (*cf. Jacob 1838, 3*) adulteriorum **Π** || 27 siue *uel* sine *Ω* *secl. Acid.* (*at cf. 14, 59, 1 et Sör. 61–62*) || 29 urguebat **M** urgebat *ω* || 30 flagitii *Acid. Ritt. 1864* flagitiis *Ω* || 31 paria $\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}\mathbf{Y}_{01}{}^{2}$ patriam **MIb**

tiam, addita securitate, si praeuenirent Claudium, ut insidiis incautum, a. p. Chr. 48
ita irae properum. segniter eae uoces acceptae, non amore in maritum, 3
sed ne Silius summa adeptus sperneret adulteram scelusque inter ancipitia probatum ueris mox pretiis aestimaret. nomen tamen matrimonii concupiuit ob magnitudinem infamiae, cuius apud prodigos nouissima uoluptas est. nec ultra exspectato, quam dum sacrificii gratia Claudius Ostiam proficisceretur, cuncta nuptiarum sollemnia celebrat.

Haud sum ignarus fabulosum uisum iri tantum ullis mortalium 27
securitatis fuisse in ciuitate omnium gnara et nihil reticente, nedum consulem designatum cum uxore principis praedicta die, adhibitis qui obsignarent, uelut suscipiendorum liberorum causa conuenisse, atque illam audisse auspicium, uota subisse, sacrificasse apud deos; discubitum inter conuiuas, oscula complexus, noctem denique actam licentia coniugali. sed nihil compositum miraculi causa, uerum audita scriptaque senioribus tradam.

Igitur domus principis inhorruerat, maximeque quos penes potentia 28
et, si res uerterentur, formido, non iam secretis colloquiis, sed aperte fremere, dum *histrio intra cubiculum principis exultat adulterio*, dedecus quidem inlatum, sed excidium procul afuisse: nunc iuuenem nobilem dignitate forma, ui mentis ac propinquo consulatu maiorem ad spem accingi; nec enim occultum, quid post tale matrimonium superesset.
subibat sine dubio metus reputantes hebetem Claudium et uxori deuinc- 2
tum multasque mortes iussu Messalinae patratas. rursus ipsa facilitas imperatoris fiduciam dabat, si atrocitate criminis praeualuissent, posse opprimi, damnatam ante quam ream; sed in eo discrimen uerti, si defensio audiretur, utque clausae aures etiam confitenti forent.

Ac primo Callistus, iam mihi circa necem C. Caesaris narratus, et 29
Appianae caedis molitor Narcissus flagrantissimaque eo in tempore gratia Pallas agitauere, num Messalinam secretis minis depellerent amore Silii,
cuncta alia dissimulantes. dein metu, ne ad perniciem ultro traherentur, 2
desistunt, Pallas per ignauiam, Callistus prioris quoque regiae peritus et potentiam cautis quam acribus consiliis tutius haberi: perstitit Narcissus, id solum immutans, ne quo sermone praesciam criminis et accusa-

5 prodigos *Ω* (*quod def. Walter 1887, 6*) ⟨pudoris⟩ prodigos *Walter 1885, 407* perditos *Nipp.* profligatos *Dr.* || 7 celebrat *Ω* celebrant $B_{72}N_{22}$ (*Fuchs*) || 8 tantum ullis **Ia** tanto nullis **M** tanto nulli **Ib** **U** Y_{03} || 12 *uide app. crit.* || 13 complexus **MIa** amplexus **Ib** || 15 tradam *Ω* trado *Koest.* || 17 uerterentur **MIa** uetarentur **Ib** | aperte **MIa** aperto **Ib** || 18 histrio *amici Lipsii* histruo **M** instruo **Iab** industruo V_{58} (*supra* -struo *add.* stria V_{58}^1) | intra ... adulterio *scripsi: uide app. crit.* || 19 afuisse *Orelli* abfuisse **IaZ** affuisse **MBHol** (*at uide NW 2, 837*) || 20 forma *Ω* formae *Lips.* | ui mentis **MIb** iuuenta **Ia** | ac **MIa** atque **Ib** || 27 C. *om.* *Ω* *add. Faer.* (*cf. 11, 1, 2; 8, 1*) || 30 dein **MIb** deinde **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ | ultro **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ ultra **MIb** || 32 cautis **MIa** cautius **Ib** || 33 id solum *Sör. 173–174* ut solum id **MIb** et solum id **Ia** | accusatoris **Ia** accusatores **MIb**

3
a. p. Chr. 48 toris faceret. ipse ad occasiones intentus, longa apud Ostiam Caesaris
mora, duas paelices, quarum is corpori maxime insueuerat, largitione ac
promissis et uxore deiecta plus potentiae ostentando perpulit delationem
subire.

30 Exin Calpurnia (id paelici nomen), ubi datum secretum, genibus
Caesaris prouoluta nupsisse Messalinam Silio exclamat; simul Cleopa-
tram, quae id opperiens adstabat, an idem comperisset interrogat, atque
2 illa adnuente cieri Narcissum postulat. is ueniam in praeteritum petens,
quod Titios, Vettios, Plautios dissimulauisset, nec nunc adulteria
obiecturum ait. ne domum seruitia et ceteros fortunae paratus reposceret:
frueretur immo his et redderet uxorem rumperetque tabulas nuptiales.
'an discidium' inquit 'tuum nosti? nam matrimonium Silii uidit populus
et senatus et miles; ac ni propere agis, tenet Vrbem maritus.'

31 Tum potissimum quemque amicorum uocat, primumque rei frumentariae praefectum Turranium, post Lusium Getam praetorianis impositum percunctatur. quis fatentibus certatim ceteri circumstrepunt, iret in castra, firmaret praetorias cohortes, securitati ante quam uindictae consuleret. satis constat eo pauore offusum Claudium, ut identidem interrogaret, an ipse imperii potens, an Silius priuatus esset.

2 At Messalina non alias solutior luxu, adulto autumno simulacrum
uindemiae per domum celebrabat. urgeri prela, fluere lacus; et feminae
pellibus accinctae adsultabant ut sacrificantes uel insanientes Bacchae;
ipsa crine fluxo thyrsum quatiens, iuxtaque Silius hedera uinctus, gerere
3 cothurnos, iacere caput, strepente circum procaci choro. ferunt Vettium
Valentem, lasciuia in praealtam arborem conisum, interrogantibus quid
adspiceret, respondisse tempestatem ab Ostia atrocem, siue coeperat ea
species, seu forte lapsa uox in praesagium uertit.

32 Non rumor interea, sed undique nuntii incedunt, qui gnara Claudio cuncta et uenire promptum ultioni afferrent. igitur Messalina Lucullianos in hortos, Silius dissimulato metu ad munia fori digrediuntur. ceteris

2 paelices **M** pellices **Iab** (*cf. u. 4*) || 3 perpulit **Ia** perculit **M** pertulit **Ib** || 5 paelici *uel sim.* ***Ω*** ⟨alteri⟩ paelici *Andr.* ⟨enim⟩ paelici *Kunze* || 7 id *Halm* idem ***Ω*** ibidem *Url. 1848, 638* id ⟨ipsum⟩ *Doed.* in domo *Woelffel 63* id dem⟨um⟩ *Becher* *om. Andr. 1922, 62* | an idem **L** an ***Ω*** || 9 Titios Vettios Plautios *Brotier* (*sed uide Ritt. 1863*[1]*, 670*) eicis uetticis (*uel* uecticis) plautio **MIb** ei cis uectium plantium **Ia** | dissimulauisset **Iab** dimulauisset **M** || 10 paratus **MIb** apparatus **Ia** | reposceret **MIa** deposceret **Ib** || 11 et ***Ω*** set *Acid.* | tabulas nuptiales **MIa** nuptiales tabulas **Ib** || 14 potissimum quemque **L** potissimum ***Ω*** potissimos *Merc.* || 16 certatim $Y_{01}Y_{02}$ certium **M** certius **Ib** titium certatim **Ia** || 17 offusum **MIa** obfusum **Ib** || 21 celebrabat **M** simulabat **Ia** *om.* **Ib** || 22 pellibus **MIb** nebridibus **Ia** || 24 Vettium **MBHol** uectium $L_{24}Z$ uectitium **Ia** || 26 coeperat ***Ω*** caeli erat *Pluygers 63* || 27 lapsa *ω* lassa **M** || 29 Lucullianos *Ber.* fucilianos *uel sim.* ***Ω*** Lucullanos *W. Her.* (*cf. Front. Aq. 5; Suet. Tib. 73, 1*) || 30 dissimulato **Ia** dissimulando **MIb** | metu $MIaL_{24}Z$ metum $M^2BHolY_{01}Y_{02}$ | digrediuntur **MIb** digreditur $IaY_{01}Y_{02}$

passim dilabentibus adfuere centuriones, inditaque sunt uincla, ut quis a. p. Chr. 48
reperiebatur in publico aut per latebras. Messalina tamen, quamquam res 2
aduersae consilium eximerent, ire obuiam et aspici a marito, quod saepe
subsidium habuerat, haud segniter intendit, iussitque ut Britannicus et
Octauia in complexum patris pergerent. et Vibidiam, uirginum Vestalium
uetustissimam, orauit pontificis maximi aures adire, clementiam expe-
tere. atque interim tribus omnino comitantibus – id repente solitudinis 3
erat – spatium Vrbis pedibus emensa uehiculo, quo purgamenta horto-
rum excipiuntur, Ostiensem uiam intrat, nulla cuiusquam misericordia,
quia flagitiorum deformitas praeualebat.

Trepidabatur nihilo minus a Caesare: quippe Getae praetorii praefecto **33**
haud satis fidebant, ad honesta seu praua iuxta leui. ergo Narcissus
adsumptis quibus idem metus, non aliam spem incolumitatis Caesari
adfirmat, quam si ius militum uno illo die in aliquem libertorum trans-
ferret. seque offert suscepturum. ac ne, dum in Vrbem uehitur, ad paeni-
tentiam a L. Vitellio et Largo Caecina mutaretur, in eodem gestamine
sedem poscit assumiturque.

Crebra posthac fama fuit, inter diuersas principis uoces, cum modo **34**
incusaret flagitia uxoris, aliquando ad memoriam coniugii et infantiam
liberorum reuolueretur, non aliud prolocutum Vitellium quam 'o facinus!
o scelus!'. instabat quidem Narcissus aperiret ambages et ueri copiam
faceret; sed non ideo peruicit, quin suspensa et quo ducerentur inclina-
tura responderet exemploque eius Largus Caecina uteretur. et iam erat 2
in aspectu Messalina clamitabatque audiret Octauiae et Britannici
matrem, cum obstrepere accusator, Silium et nuptias referens; simul
codicillos libidinum indices tradidit, quis uisus Caesaris auerteret. nec 3
multo post Vrbem ingredienti offerebantur communes liberi, nisi Nar-
cissus amoueri eos iussisset. Vibidiam depellere nequiuit, quin multa
cum inuidia flagitaret, ne indefensa coniunx exitio daretur. igitur
auditurum principem et fore diluendi criminis facultatem respondit: iret
interim uirgo et sacra capesseret.

1 adfuere **MIa** affuerunt **Ib** affuere $\mathbf{V}_{58}\mathbf{Y}_{01}$ || 4 iussitque **Iab** missique $\mathbf{M}^2$ misique **M** misitque *Halm* || 9 excipiuntur *Lips.* eripiuntur *Ω* (*quod def. Walter 1939², 38*) | cuiusquam **MIa** cuiusque $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$**Ib** || 12 fidebant **M** fidebat *ω* || 13 metus non **MIa** metus erat non **Ib** || 15 uehitur $\mathbf{M}^2$**Ia** refertur uehitur **M** refert uehitur **Ib** separatus uehitur *Jacob 1838, 4* ira efferatus uehitur *Bezz. 1844, 27* || 16 et *Nipp.* P *uel* p *Ω* (*fort. ex compendio* ⁊ = et) || 17 poscit adsumiturque *Walther, prob. Andr. B. 1876, 72* poscit sumitque **Iab** poscitus (a *super* u *add.* $\mathbf{M}^2$) sum itque **M** poscit assumitque *Jacob 1838, 4* || 21–22 aperiret ... faceret *Madv. 2, 551* aperire ... facere *Ω* || 25 obstrepere $\mathbf{M}^2$ (*Acid.*) obstreperet *Ω* || 26 quis $\mathbf{ML}_{24}\mathbf{Z}$ qui **BHol** quibus $\mathbf{Ia}\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ || 28 Vibidiam **MIa** sed Vibidiam *Sir. 1867, 6* | nequiuit **MIb** nequit **Ia** || 29 coniunx $\mathbf{M}^2\mathbf{IaBL}_{24}$ coniux **MHolZ** || 30 principem **MIa** se princeps **Ib**

35
a. p. Chr. 48 Mirum inter haec silentium Claudi, Vitellius ignaro propior: omnia
liberto oboediebant. patefieri domum adulteri atque illuc deduci im-
peratorem iubet. ac primum in uestibulo effigiem patris Silii consulto
senatus abolitam demonstrat, tum quicquid auitum Neronibus et Drusis
2 in pretium probri cessisse. incensumque et ad minas erumpentem castris
infert, parata contione militum; apud quos praemonente Narcisso pauca
uerba fecit: nam etsi iustum dolorem pudor impediebat. continuus
dehinc cohortium clamor nomina reorum et poenas flagitantium; ad-
motusque Silius tribunali non defensionem, non moras temptauit, preca-
3 tus ut mors adceleraretur. eadem constantia et inlustres equites Romani:
ea cupido maturae necis fuit. et Titium Proculum, custodem a Silio
Messalinae datum et indicium offerentem, Vettium Valentem confessum
et Pompeium Vrbicum ac Saufeium Trogum ex consciis tradi ad suppli-
cium iubet. Decrius quoque Calpurnianus uigilum praefectus, Sulpicius
Rufus ludi procurator, Iuncus Vergilianus senator eadem poena adfecti.

36 Solus Mnester cunctationem attulit, dilaniata ueste clamitans, aspi-
ceret uerberum notas, reminisceretur uocis, qua se obnoxium iussis
Messalinae dedisset: aliis largitione aut spei magnitudine, sibi ex
necessitate culpam; nec cuiquam ante pereundum fuisse, si Silius rerum
2 poteretur. commotum his et pronum ad misericordiam Caesarem per-
pulere liberti, ne tot inlustribus uiris interfectis histrioni consuleretur:
3 sponte an coactus tam magna peccauisset, nihil referre. ne Trauli quidem
Montani equitis Romani defensio recepta est. is modesta iuuenta, sed
corpore insigni, accitus ultro noctemque intra unam a Messalina protur-
4 batus erat, paribus lasciuiis ad cupidinem et fastidia. Suillio Caesonino
et Plautio Laterano mors remittitur, huic ob patrui egregium meritum;
Caesoninus uitiis protectus est, tamquam in illo foedissimo coetu passus
muliebria.

37 Interim Messalina Lucullianis in hortis prolatare uitam, componere
preces, nonnulla spe et aliquando ira: tantum inter extrema superbia
egebat. ac ni caedem eius Narcissus properauisset, uerterat pernicies in
2 accusatorem. nam Claudius domum regressus et tempestiuis epulis

1 Vitellius **IaHol**^{2} iulius **MIb** || 4 auitum *Faer. Chifflet 119*^{r} habitum **Ω** || 9 temptauit **MIb** tentauit **IaZ** || 10 *uide app. crit.* || 11 Proculum **MIaZ**^{2} (*cf. PIR*^{1} *T 200*) poculum **Ib** || 11–12 a Silio Messalinae datum **M** silio ac messalinae dat **Ib** silio et messalinae dant **Ia** || 12 Vettium **MBHol** uectium **IaL**$_{24}$**Z** || 13 Saufeium **MIb** (*cf. PIR*^{1} *S 176*) saufelium **M**^{1} saufelum **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ saufellum **Ia** || 14 Decrius **MY**$_{01}$**Y**$_{02}$ (*cf. PIR*^{2} *D 34*) decius **Ia** deorius **Ib** || 15 Iuncus **MIa** (*cf. PIR*^{2} *I 712*) uineus **Ib** || 20 poteretur **M** potiretur *ω* || 21 consuleretur **MIa** consuleret **Ib** || 24 proturbatus **MV**$_{58}$**Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ perturbatus *ω* || 25 Suillio **V**$_{58}$**PrmHIb** (*cf. PIR*^{1} *S 698*) suilio **MIa** || 29 in **MIa** *om.* **IbY**$_{03}$ || 30 tantum **MIb** tanta **V**$_{58}$^{2}**GHMalPrmY**$_{01}$^{2} || 30, 31 superbia egebat **MIb** (*quod. def. Ritt. 1848 et Harrison*) superbia agebat **Ia** superbiae gerebat *Bezz. 1844, 27* || 31 ni **MIa** nisi **Ib** | pernicies **MIb** perniciem **Ia** (*quod def. Koest.*)

delenitus, ubi uino incaluit, iri iubet nuntiarique miserae (hoc enim uerbo a. p. Chr. 48
usum ferunt) dicendam ad causam postera die adesset. quod ubi auditum
et languescere ira, redire amor ac, si cunctarentur, propinqua nox et
uxorii cubiculi memoria timebantur, prorumpit Narcissus denuntiatque
centurionibus et tribuno, qui aderat, exsequi caedem: ita imperatorem
iubere. custos et exactor e libertis Euodus datur. isque raptim in hortos 3
praegressus repperit fusam humi, adsidente matre Lepida, quae florenti
filiae haud concors, supremis eius necessitatibus ad miserationem euicta
erat suadebatque, ne percussorem opperiretur: transisse uitam neque
aliud quam morti decus quaerendum. sed animo per libidines corrupto 4
nihil honestum inerat; lacrimaeque et questus irriti ducebantur, cum
impetu uenientium pulsae fores adstititque tribunus per silentium, at
libertus increpans multis et seruilibus probris.

Tunc primum fortunam suam introspexit ferrumque accepit, quod 38
frustra iugulo aut pectori per trepidationem admouens ictu tribuni
transigitur. corpus matri concessum. nuntiatumque Claudio epulanti 2
perisse Messalinam, non distincto sua an aliena manu; nec ille quaesiuit,
poposcitque poculum et solita conuiuio celebrauit. ne secutis quidem 3
diebus odii gaudii, irae tristitiae, ullius denique humani affectus signa
dedit, non cum laetantes accusatores aspiceret, non cum filios maerentes.
iuuitque obliuionem eius senatus censendo nomen et effigies priuatis ac
publicis locis demouendas. decreta Narcisso quaestoria insignia, leuissi- 4
mum fastigii eius, cum super Pallantem et Callistum ageret *honesta
quidem, sed ex quis deterrima orerentur iis, tristia multis*.

1 delenitus **M** delinitus *ω* (*cf. 13, 44, 2; IV 68, 2*) || 3 redire **MIa** et redire **Ib** || 4 prorumpit **MIb** prorupit **Ia** || 5 aderat **MIb** aderant **Ia** || 6 e libertis E. datur **MIa** e. datur e libertis **Ib** || 7 praegressus **M**[1] progressus **Iab** *?*pergressus **M** || 8 eius **Ia** eius eius **M** in **Ib** || 10 libidines **MIa** libidinem **Ib** || 12 adstititque **Ib** astititque **MIa** | at MV_{64} ac *ω* || 16 transigitur **MIb** transfigitur **Ia** | nuntiatumque **MIa** nuntiatumque est **Ib** || 18 ne **MIa** nec **Ib** || 23 fastigii **Ia** fastidii **MIb** fastidio *uel* fastidiis *Ern.* (leuissimus) fastidii (cumulus) *Purser 303–304* | super **M** secundum *ω* || 23–24 honesta . . . multis *scripsi: uide app. crit.* || 24 quis **MIb** quibus **M**[2]**Ia**

LIBER DVODECIMVS

1
a. p. Chr. 48 Caede Messalinae conuulsa principis domus, orto apud libertos certa-
mine, quis deligeret uxorem Claudio, caelibis uitae intoleranti et coniu-
gum imperiis obnoxio. nec minore ambitu feminae exarserant: suam
quaeque nobilitatem formam opes contendere ac dignam tanto matri-
2 monio ostentare. sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paulinam nep-
tem M. Lollii consularis et Iuliam Agrippinam Germanico genitam: huic
Pallas, illi Callistus fautores aderant; at Aelia Paetina e familia Tubero-
num Narcisso fouebatur. ipse huc modo, modo illuc, ut quemque sua-
dentium audierat, promptus, discordantes in consilium uocat ac pro-
mere sententiam et adicere rationes iubet.
2 Narcissus uetus matrimonium, filiam communem (nam Antonia ex
Paetina erat), nihil in penatibus eius nouum disserebat, si sueta coniunx
rediret, haudquaquam nouercalibus odiis uisura Britannicum et
2 Octauiam, proxima suis pignora. Callistus improbatam longo discidio,
ac si rursum adsumeretur, eo ipso superbam; longeque rectius Lolliam
induci, quando nullos liberos genuisset, uacuam aemulatione et priuignis
3 parentis loco futuram. at Pallas id maxime in Agrippina laudare, quod
Germanici nepotem secum traheret, dignum prorsus imperatoria fortuna:
stirpem nobilem et familiae Iuliae Claudiaeque posteros coniungeret,
ne femina expertae fecunditatis, integra iuuenta, claritudinem Caesarum
aliam in domum ferret.
3 Praeualuere haec adiuta Agrippinae inlecebris: ad eum per speciem
necessitudinis crebro uentitando pellicit patruum, ut praelata ceteris et
2 nondum uxor potentia uxoria iam uteretur. nam ubi sui matrimonii
certa fuit, struere maiora nuptiasque Domitii, quem ex Cn. Ahenobarbo
genuerat, et Octauiae Caesaris filiae moliri; quod sine scelere perpetrari
non poterat, quia L. Silano desponderat Octauiam Caesar iuuenemque et

2 intoleranti *Mur. Pich. et amicus Ursini* intonanti **Ω** insolenti **L** || 3 imperiis **Ia** imperatoris **MIb** imperiis ac toris *Sir. 1867, 7* | exarserant **Ω** exarserant ⟨ut⟩ *Bach Sir. ibid. Wartenberg 19* || 4 contendere **Ia** contenderet **M** contenderunt **Ib** | dignam $\mathbf{M^2}$**Iab** digna **MII** dignas *J. F. Gron.* || 5 ostentare **Ia** ostentaret **M** ostentarunt **Ib** | Paulinam ⟨neptem⟩ *scripsi post Ritt. 1863*[1]*, 670–671 qui* neptem *post* consularis *suppleuit* (*cf. Syme, Tacitus 748 et 1966*) paulinam **Ω** Paulinam ⟨M. Lollio filio⟩ *Madv. 3, 230* || 8 ipse **MIa** (Claudius *add.* $\mathbf{M^2}$) ipse claudius **Ib** || 11 filiam *Mur.* familiam **Ω** || 12 coniunx $\mathbf{M^2IaBL_{24}}$ coniux **MHolZ** || 13 odiis **Ω** oculis *Rup. 1809, 2, 32 Andr. 1913 coll. Hor. Epod. 5, 9 et Sen. Contr. 4, 6* | uisura **MIb** usuram in **Ia** || 13–14 Britannicum et Octauiam **Iab** britannicum octauiam $\mathbf{MY_{02}}$ || 15 eo **Ω** ⟨fore⟩ eo *Sir. ibid.* || 18 traheret, d. p. i. f.: *sic distinx. J. Gron. Fisher Seif 157–160* traheret; d. p. i. f. *uulgo edd.* || 19 familiae ⟨Iuliae⟩ *Frei.* familiae **Ω** | Claudiaeque *Frei.* claudiae quae **Ω** | coniungeret **Ω** coniungere; et *J. Müller 1875, 7–9* || 20 expertae $\mathbf{LO_{48}O_{22}K}$ (*Faer.*) experta **MIabII III** || 22 ad eum **MIab** quae ad eum $\mathbf{UY_{03}}$**II III** etenim *Fuchs Bailey; mallem* adeo || 23 et **Ω** set *Sör. 176–177*

alias clarum insigni triumphalium et gladiatorii muneris magnificentia a. p. Chr. 48
protulerat ad studia uulgi. sed nihil arduum uidebatur in animo principis,
cui non iudicium, non odium erat nisi indita et iussa.
Igitur Vitellius, nomine censoris seruiles fallacias obtegens ingruen- 4
tiumque dominationum prouisor, quo gratiam Agrippinae pararet,
consiliis eius implicari, ferre crimina in Silanum, cui sane decora et procax
soror, Iunia Caluina. haud multum ante Vitellii nurus fuerat. hinc ini- 2
tium accusationis; fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem
ad infamiam traxit. et praebebat Caesar aures, accipiendis aduersus
generum suspicionibus caritate filiae promptior. at Silanus, insidiarum 3
nescius ac forte eo anno praetor, repente per edictum Vitellii ordine
senatorio mouetur, quamquam lecto pridem senatu lustroque condito.
simul adfinitatem Claudius diremit, adactusque Silanus eiurare magistra-
tum, et reliquus praeturae dies in Eprium Marcellum conlatus est.
C. Pompeio Q. Veranio consulibus pactum inter Claudium et Agrip- 5 a. p. Chr. 49
pinam matrimonium iam fama, iam amore inlicito firmabatur; necdum
celebrare sollemnia nuptiarum audebant, nullo exemplo deductae in
domum patrui fratris filiae: quin et incestum; ac, si sperneretur, ne in
malum publicum erumperet, metuebatur. nec ante omissa cunctatio, 2
quam Vitellius suis artibus id perpetrandum sumpsit. percunctatusque
Caesarem, an iussis populi, an auctoritati senatus cederet, ubi ille unum
se ciuium et consensui imparem respondit, opperiri intra Palatium iubet.
ipse curiam ingreditur, summamque rem publicam agi obtestans ueniam 3
dicendi ante alios exposcit orditurque: grauissimos principis labores,
quis orbem terrae capessat, egere adminiculis, ut domestica cura uacuus
in commune consulat. quod porro honestius censoriae mentis leuamen
quam adsumere coniugem, prosperis dubiisque sociam, cui cogitationes
intimas, cui paruos liberos tradat, non luxui aut uoluptatibus adsuefac-
tus, sed qui prima ab iuuenta legibus obtemperauisset.
Postquam haec fauorabili oratione praemisit multaque patrum ad- 6
sentatio sequebatur, capto rursus initio, quando maritandum principem
cuncti suaderent, deligi oportere feminam nobilitate puerperiis sancti-
monia insignem. nec diu anquirendum quin Agrippina claritudine
generis anteiret; datum ab ea fecunditatis experimentum et congruere

1 alias **M^2Iab** alia **MP$N_{23}V_{63}$Ven** || 6 cui **MIab** cuius **PVinN_{22}** || 7 Caluina **Iab** galuina **M** *post* Caluina *punctum posui* || 8 fratrumque **MIb** fratrisque **Ia** || 15 Veranio **H^2P VinN_{22}** uerania **MIab** || 16 *post* matrimonium *interpunxit Jacob 1838, 6* || 23 rem publicam **MIb** rei publicae **IaZ** || 26 quod **MIa** quid **Ib** | censoriae ***Ω*** caesareae **P** (*corr.* **P^2** *mg*) (*Pich.*) || 26–27 leuamen quam assumere ***ω*** leuamen unquam assumere **M** leuamentum quam assumere *Vict. Petersen 1835, 1 Jacob 1838, 6* || 28 adsuefactus **MY_{01}** assuefactus ***ω*** || 33 anquirendum **M** inquirendum ***ω*** | quin **MIaZ** quis **BHol** quae **L_{24}**; *fortasse* inquirendum ⟨an⟩ quis (Agrippinam) *uel* anquirendum: ⟨haud dubium⟩ quin *scribendum*

a. p. Chr. 49 2 artes honestas. id uero egregium, quod prouisu deum uidua iungeretur principi sua tantum matrimonia experto. audiuisse a parentibus, uidisse ipsos abripi coniuges ad libita Caesarum: procul id a praesenti modestia.
3 statueretur immo documentum, quo uxorem imperator acciperet. at enim noua nobis in fratrum filias coniugia: sed aliis gentibus sollemnia neque lege ulla prohibita; et sobrinarum diu ignorata tempore addito percrebuisse. morem accommodari, prout conducat, et fore hoc quoque in iis quae mox usurpentur.

7 Haud defuere qui certatim, si cunctaretur Caesar, ui acturos testificantes erumperent curia. conglobatur promisca multitudo populumque
2 Romanum eadem orare clamitat. nec Claudius ultra exspectato obuius apud forum praebet se gratantibus, senatumque ingressus decretum postulat, quo iustae inter patruos fratrumque filias nuptiae etiam in posterum statuerentur. nec tamen repertus est nisi unus talis matrimonii cupitor, Alledius Seuerus eques Romanus, quem plerique Agrippinae gratia impulsum ferebant.

3 Versa ex eo ciuitas, et cuncta feminae oboediebant, non per lasciuiam, ut Messalina, rebus Romanis inludenti. adductum et quasi uirile seruitium: palam seueritas ac saepius superbia; nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret. cupido auri immensa obtentum habebat, quasi subsidium regno pararetur.

8 Die nuptiarum Silanus mortem sibi consciuit, siue eo usque spem uitae produxerat, seu delecto die augendam ad inuidiam. Caluina soror eius Italia pulsa est. addidit Claudius sacra ex legibus Tulli regis piaculaque apud lucum Dianae per pontifices danda, inridentibus cunctis, quod
2 poenae procurationesque incesti id temporis exquirerentur. at Agrippina, ne malis tantum facinoribus notesceret, ueniam exilii pro Annaeo Seneca, simul praeturam impetrat, laetum in publicum rata ob claritudinem studiorum eius, utque Domitii pueritia tali magistro adolesceret et consiliis eiusdem ad spem dominationis uterentur, quia Seneca fidus in Agrippinam memoria beneficii et infensus Claudio dolore iniuriae credebatur.

9 Placitum dehinc non ultra cunctari, sed designatum consulem Mammium Pollionem ingentibus promissis inducunt sententiam expromere,

3 abripi *Ritt. 1848* arripi ***Ω*** || 4 quo ***Ω*** quomodo *Lips.; an* quo ⟨amore⟩*?* | uxorem imperator (*sequitur lac. 6 uel 7 litt.*) **M** uxorem imperator **Iab** imperator uxorem $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$**BHol** uxorem imperator ⟨a re publica⟩ *Orelli* uxorem imperator ⟨a senatu populoque Romano oblatam⟩ *dub. Ritt. 1848* uxorem imperator ⟨a patribus⟩ *idem* 1863^1*, 671* a ⟨p. R.⟩ *Purser 304* || 8 iis **Ia** his **MIb** || 10 promisca **M** promiscua $\mathbf{M^2}$***ω*** || 14 nec **MIb** neque **Ia** | repertus $\mathbf{M^1}$ recepturus **M** receptus *Jacob 1838, 7* || 15 Alledius *Ritt. 1848* talledius *uel sim.* ***Ω*** **T.** Alledius *Lips.* || 27 Annaeo **MIa** amico **Ib**$\mathbf{Y_{02}}$ || 30 uterentur **MIb** uteretur **Ia** || 33 Mammium *Andr.* 1892^1 *coll. CIL XI 6236 = ILS 5540;* PIR^2 *M 126* memmium *uel sim.* ***Ω***

qua oraretur Claudius despondere Octauiam Domitio, quod aetati a. p. Chr. 49 utriusque non absurdum et maiora patefacturum erat. Pollio haud 2 disparibus uerbis ac nuper Vitellius censet; despondeturque Octauia, ac super priorem necessitudinem sponsus iam et gener Domitius aequari Britannico studiis matris, arte eorum, quis ob accusatam Messalinam ultio ex filio timebatur.

Per idem tempus legati Parthorum ad expetendum, ut rettuli, Meherdaten 10 missi senatum ingrediuntur mandataque in hunc modum incipiunt: non se foederis ignaros nec defectione a familia Arsacidarum uenire, sed ad filium Vononis, nepotem Phrahatis, accedere aduersus dominationem Gotarzis nobilitati plebique iuxta intolerandam. iam fratres, iam propinquos, iam longius sitos caedibus exhaustos; adici coniuges grauidas, liberos paruos, dum socors domi, bellis infaustus ignauiam saeuitia tegat. ueterem sibi ac publice coeptam nobiscum amicitiam, et subueniendum 2 sociis uirium aemulis cedentibusque per reuerentiam. ideo regum liberos obsides dari, ut, si domestici imperii taedeat, sit regressus ad principem patresque, quorum moribus adsuefactus rex melior adscisceretur.

Ubi haec atque talia dissertauere, incipit orationem Caesar de fastigio 11 Romano Parthorumque obsequiis, seque diuo Augusto adaequabat, petitum ab eo regem referens, omissa Tiberii memoria, quamquam is quoque miserat. addidit praecepta (etenim aderat Meherdates), ut non 2 dominationem et seruos, sed rectorem et ciues cogitaret, clementiamque ac iustitiam, quanto ignara barbaris, tanto laetiora capesseret. hinc 3 uersus ad legatos extollit laudibus alumnum Vrbis, spectatae ad id modestiae: ac tamen ferenda regum ingenia, neque usui crebras mutationes. rem Romanam huc satietate gloriae prouectam, ut externis quoque gentibus quietem uelit. datum posthac C. Cassio, qui Syriae praeerat, deducere iuuenem ripam ad Euphratis.

Ea tempestate Cassius ceteros praeminebat peritia legum: nam mili- 12 tares artes per otium ignotae, industriosque aut ignauos pax in aequo tenet. ac tamen, quantum sine bello dabatur, reuocare priscum morem, exercitare legiones, cura prouisu perinde agere, ac si hostis ingrueret, ita dignum maioribus suis et familia Cassia ratus per illas quoque gentes

5 arte **MIab** et arte $\mathbf{UY_{03}}$ **II III** | quis ob $\mathbf{IaY_{01}Y_{02}}$ qui sub **MIb** || **9.10** sed ad *Rhen. Ritt. 1848* set et **MIab** sed ⟨Romanum ad principem⟩ et *Ritt. 1863*[1], *671–672* sed ut (... accerserent) *Koest.* || **10** Phrahatis $\mathbf{V_{58}B_{05}Y_{03}L}$ phraatis $\mathbf{IaY_{02}}$ praatis **MIb** phratis $\mathbf{Y_{01}}$ | accedere **MIab** accersere $\mathbf{V_{58}{}^2B_{05}L}$ || **12** adici **MIb** adiici **IaZ** || **15.16** liberos obsides *Dr. 1869* obsides liberos **Ω** || **22** cogitaret **Ia** concitaret **MIb** || **23** ignara $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$**Ib II** ignata **M** ignota **III** ignorata *Walter 1888, 727* | tanto laetiora *Urs.* tanto (tan $\mathbf{M^1}$) tol(l)eratiora **M** $\mathbf{Y_{03}Z}$ tanto tol(l)erantiora **Iab** || **27** Syriae **Iab** suriae **M** siriae $\mathbf{L_{24}}$ || **31** ac tamen **MIa** attamen **Ib** || **33** Cassia ratus per $\mathbf{M^2}$**Ia** cassia (*lac. 7–8 litt.*) per **M** cassia per **Ib** Cassia ⟨ac gloria⟩ per *Ritt. 1863*[1], *672*

2
a. p. Chr. 49 celebrata. igitur excitis quorum de sententia petitus rex, positisque
castris apud Zeugma, unde maxime peruius amnis, postquam illustres
Parthi rexque Arabum Acbarus aduenerat, monet Meherdaten barbaro-
rum impetus acres cunctatione languescere aut in perfidiam mutari: ita
3 urgueret coepta. quod spretum fraude Acbari, qui iuuenem ignarum et
summam fortunam in luxu ratum multos per dies attinuit apud oppidum
Edessam. et uocante Carene promptasque res ostentante, si citi aduenis-
sent, non comminus Mesopotamiam, sed flexu Armeniam petiuit id
temporis importunam, quia hiems occipiebat.

13 Exim niuibus et montibus fessi, postquam campos propinquabant,
copiis Carenis adiunguntur, transmissoque amne Tigri permeant Adia-
benos, quorum rex Izates societatem Meherdatis palam induerat, in
2 Gotarzen per occulta et magis fida inclinabat. sed capta in transitu urbs
Ninos, uetustissima sedes Assyriae, ac castellum insigne fama, quod
postremo inter Darium atque Alexandrum proelio Persarum illic opes
3 conciderant. interea Gotarzes apud montem, cui nomen Sanbulos, uota
dis loci suscipiebat, praecipuaque religione Herculi, qui tempore stato
per quietem monet sacerdotes, ut templum iuxta equos uenatui adorna-
tos sistant. equi ubi pharetras telis onustas accepere, per saltus uagi
nocte demum uacuis pharetris multo cum anhelitu redeunt. rursum deus,
qua siluas pererrauerit, nocturno uisu demonstrat, reperiunturque fusae
passim ferae.

14 Ceterum Gotarzes, nondum satis aucto exercitu, flumine Corma pro
munimento uti, et quamquam per insectationes et nuntios ad proelium
uocaretur, nectere moras, locos mutare et missis corruptoribus exuendam
ad fidem hostes emercari. ex quis Izates Adiabenus, mox Acbarus Ara-
bum cum exercitu abscedunt, leuitate gentili, et quia experimentis
2 cognitum est barbaros malle Roma petere reges quam habere. at Meher-
dates ualidis auxiliis nudatus, ceterorum proditione suspecta, quod
unum reliquum rem in casum dare proelioque experiri statuit. nec
detrectauit pugnam Gotarzes deminutis hostibus ferox; concursumque
magna caede et ambiguo euentu, donec Carenem profligatis obuiis

1 petitus **Ia** peritus **MIb** || 3 aduenerat **Ω** aduenerant *Ritt. 1863^1, 672* || 4 ita **MIb** itaque **Ia** || 5 urgueret **MB** urgeret **Iab** | ignarum **MIab** ignauum **L^2** (*Madv. 3, 231*) || 8 petiuit **MIab II** (*Baehrens 1912, 467*) petunt **PIII** petiuere *Ritt. ibid.* || 9 importunam **Iab** inportunam **M** | occipiebat **MIa** occupabat **Ib** || 10 exim **M** exin **ω** | campos **MIb** (*cf. 6, 44, 2*) campis **Ia** | propinquabant **Ω** propinquarant *Ritt. ibid. 672–673* || 12 Izates *Frei.* (*cf. 14, 1; Ios. Ant. 20, 2, 3*) iuliates **MV_{58}Ib** iliates **Ia** || 14 ac *Url. 1848, 638* et **L** (*Lips.*) et Arbela **L^2** *om.* **Ω** || 16 Sanbulos **M** sambulos **ω** || 17 dis **MBZ** diis **IaHolL_{24}** | praecipuaque (religione Herculi) *scripsi nisi* ac praecipua *malis* praecipuae **M** praecipue **Ib** praecipua **Ia** | Herculi **MIab** herculis **IIIII** || 21 qua **M** quas **ω** || 26 Izates *cf. 13, 1* ezates **MIab** | Adiabenus **Ω** Adiabeno *J. F. Gron.* Adiabenorum *Rup.* || 32 obuiis **Ib** (*Andr. 1892^2, 8*) obusis **M** obuersis **Ia**

longius euectum integer a tergo globus circumueniret. tum omni spe 3 a. p. Chr. 49 perdita Meherdates, promissa Parracis paterni clientis secutus, dolo eius uincitur traditurque uictori. atque ille non propinquum neque Arsacis de gente, sed alienigenam et Romanum increpans, auribus decisis uiuere iubet, ostentui clementiae suae et in nos dehonestamento. dein Gotarzes 4 morbo obiit, accitusque in regnum Vonones Medos tum praesidens. nulla huic prospera aut aduersa, quis memoraretur: breui et inglorio imperio perfunctus est, resque Parthorum in filium eius Vologaesen translatae.

At Mithridates Bosporanus amissis opibus uagus, postquam Didium 15 ducem Romanum roburque exercitus abisse cognouerat, relictos in nouo regno Cotyn iuuenta rudem et paucas cohortium cum Iulio Aquila equite Romano, spretis utrisque concire nationes, illicere perfugas; postremo exercitu coacto regem Dandaridarum exturbat imperioque eius potitur. quae ubi cognita et iam iamque Bosporum inuasurus habebatur, diffisi 2 propriis uiribus Aquila et Cotys, quia Zorsines Siracorum rex hostilia resumpserat, externas et ipsi gratias quaesiuere missis legatis ad Eunonen, qui Aorsorum genti praesidebat. nec fuit in arduo societas potentiam Romanam aduersus rebellem Mithridaten ostentantibus. igitur pepigere, equestribus proeliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capesserent.

Tunc composito agmine incedunt, cuius frontem et terga Aorsi, media 16 cohortes et Bosporani tutabantur nostris in armis. sic pulsus hostis, uentumque Sozam, oppidum Dandaricae, quod desertum a Mithridate ob ambiguos popularium animos, obtineri relicto ibi praesidio uisum. exim in Siracos pergunt, et transgressi amnem Pandam circumueniunt 2 urbem Vspen, editam loco et moenibus ac fossis munitam, nisi quod moenia non saxo, sed cratibus et uimentis ac media humo aduersum inrumpentes inualida erant; eductaeque altius turres facibus atque hastis turbabant obsessos. ac ni proelium nox diremisset, coepta patrataque expugnatio eundem intra diem foret.

Postero misere legatos, ueniam liberis corporibus orantes: seruitii 17 decem milia offerebant. quod aspernati sunt uictores, quia trucidare

6 Medos **MIb** medis **Ia** || 13 Dandaridarum **M** dandaridorum **Ib** dandaricarum **Ia** *an* Dandariorum (*cf. Str. 11, 2, 11; Plut. Luc. 16*)*?* || 14 et **MIa** *om.* **Ib** | inuasurus **MIa** inuasurum **Ib** | diffisi $\mathbf{H^2L}$ (*Pich.*) diffisis **MIb** diffisus **Ia** || 15 Siracorum *Lips. coll. Plin. NH 4, 83; Str. 11, 2, 1* syracusorum **MIab** || 17 Aorsorum *Lips. coll. Str. ibid.* adorsorum **MIab** | praesidebat **L** (*Haase*) praecellebat **Ω** ⟨praesidens opibus⟩ praecellebat *Halm* ⟨imperitans opibus⟩ praecellebat *Fuchs* || 19 Eunones **MIab** ut eunones $\mathbf{B_{72}Y_{03}}$**UII III** || 21 tunc **MIb** tum **Ia** | Aorsi *Lips.* adorsi **Ω** || 25 exim **M** exin **Iab** | Siracos *Lips.* seracos *uel sim.* **Ω** | Pandam **MIa** pandan **Ib** || 27 et uimentis **MIb** (*sed uoc.* uim. *alibi ignotum*) uinctis **Ia** reuinctis *Brotier* *an* e uimineis*?* | media **M** (mediă *intell. GG, non ego*) modica **Ia** modico **Ib** || 31 postero *Froben.* (*cf. 13, 44, 2*) postremo **Ω**

a. p. Chr. 49 deditos saeuum, tantam multitudinem custodia cingere arduum: belli
potius iure caderent. datumque militibus, qui scalis euaserant, signum
2 caedis. excidio Vspensium metus ceteris iniectus, nihil tutum ratis, cum
arma munimenta, impediti uel eminentes loci, amnesque et urbes iuxta
perrumperentur. igitur Zorsines, diu pensitato, Mithridatisne rebus
extremis an patrio regno consuleret, postquam praeualuit gentilis utilitas,
datis obsidibus apud effigiem Caesaris procubuit, magna gloria exercitus
Romani, quem incruentum et uictorem tridui itinere afuisse ab amne
3 Tanai constitit. sed in regressu dispar fortuna fuit, quia nauium quas-
dam (quippe mari remeabant) in litora Taurorum delatas circumuenere
barbari, praefecto cohortis et plerisque centurionum interfectis.

18 Interea Mithridates nullo in armis subsidio consultat, cuius misericor-
diam experiretur. frater Cotys, proditor olim, deinde hostis, metuebatur;
Romanorum nemo id auctoritatis aderat ut promissa eius magni pen-
derentur. ad Eunonen conuertit, propriis odiis inoffensum et recens
2 coniuncta nobiscum amicitia ualidum. igitur cultu uultuque quam ma-
xime ad praesentem fortunam comparato regiam ingreditur genibusque
eius prouolutus 'Mithridates' inquit 'terra marique Romanis per tot
annos quaesitus sponte adsum: utere, ut uoles, prole magni Achaemenis,
quod mihi solum hostes non abstulerunt.'

19 At Eunones claritudine uiri, mutatione rerum et prece haud degeneri
permotus, adleuat supplicem laudatque, quod gentem Aorsorum, quod
suam dextram petendae ueniae delegerit. simul legatos litterasque ad
2 Caesarem in hunc modum mittit: populi Romani imperatoribus mag-
narumque nationum regibus primam ex similitudine fortunae amicitiam,
3 sibi et Claudio etiam communionem uictoriae esse. bellorum egregios
fines, quotiens ignoscendo transigatur. sic Zorsini uicto nihil ereptum:
pro Mithridate, quando grauius mereretur, non potentiam neque regnum
precari, sed ne triumpharetur neue poenas capite expenderet.

20 At Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitauit tamen,
accipere captiuum pacto salutis an repetere armis rectius foret. hinc
dolor iniuriarum et libido uindictae adigebat: sed disserebatur contra

1 belli *Ern.* ut belli *Ω* *quod def. J. Müller 1875, 9–11* (*at uide Opitz 1876, 26 et Andr. B. 1877, 73*) ⟨placitum⟩ ut belli *Ritt. 1863*^{1}*, 673* at belli *Haase* ita belli *Koest. olim* || 5 perrumperentur **Ib** perrumpentur **M** prorumperentur **Ia** || 6 gentilis **MIa** gentibus **Ib** || 8 afuisse *Halm et deinde edd.* abfuisse **Ia**L_{24}**Z** (*ante Halm. edd.*) aufuisse **MBHol**; *cf. NW 2, 836–837* || 10 quippe *Halm* qu(a)e *Ω* || 11 centurionum Y_{01}^2 (*Rhen. Orelli*) consiliarium **MIb** consularium **Ia** auxiliarium *Lips.* || 15 Eunonen **MZ** eunonem **Iab** | inoffensum *J. Gron. Madv. 2, 551* infensum *Ω* non infensum **L** (⟨nullis⟩ p. o.) offensum *Frei. coll. 15, 64, 1* ⟨sibi⟩ non infensum *Koest. Fuchs* || 17 genibusque **MIaHol**L_{24} genibus **BZ**Y_{03} || 22 Aorsorum *Lips.* aduorsorum **MIb** adorsorum **Ia** || 24 magnarumque **Ib** magnarum **MIa** || 25 primam *Ω* primum *Ritt. 1864* praecipuam *Fuchs* || 31 accipere **MIab** excipere Y_{03}**LIII**

suscipi bellum auio itinere, importuoso mari; ad hoc reges feroces, ua- a. p. Chr. 49
gos populos, solum frugum egens, tum taedium ex mora, pericula ex
properantia, modicam uictoribus laudem ac multum infamiae, si pelleren-
tur. quin arriperet oblata et seruaret exulem, cui inopi quanto longiorem
uitam, tanto plus supplicii fore. his permotus scripsit Eunoni meritum 2
quidem nouissima exempla Mithridatem, nec sibi uim ad exsequendum
deesse: uerum ita maioribus placitum, quanta peruicacia in hostem, tanta
beneficentia aduersus supplices utendum; nam triumphos de populis
regnisque integris adquiri.

Traditus posthac Mithridates uectusque Romam per Iunium Cilonem, 21
procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna disseruisse apud Caesarem
ferebatur, elataque uox eius in uulgum hisce uerbis: 'non sum remissus
ad te, sed reuersus; uel, si non credis, dimitte et quaere.' uultu quoque
interrito permansit, cum rostra iuxta custodibus circumdatus uisui
populo praeberetur. consularia insignia Ciloni, Aquilae praetoria decer-
nuntur.

Isdem consulibus atrox odii Agrippina ac Lolliae infensa, quod secum 22
de matrimonio principis certauisset, molitur crimina et accusatorem, qui
obiceret Chaldaeos, magos interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum
super nuptiis imperatoris. exim Claudius inaudita rea multa de claritudine 2
eius apud senatum praefatus, sorore L. Volusii genitam, maiorem ei
patruum Cottam Messalinum esse, Memmio quondam Regulo nuptam
(nam de C. Caesaris nuptiis consulto reticebat), addidit perniciosa in rem
publicam consilia, et materiem sceleri detrahendam: proin publicatis
bonis cederet Italia. ita quinquagies sestertium ex opibus immensis
exuli relictum. et Calpurnia inlustris femina peruertitur, quia formam 3
eius laudauerat princeps, nulla libidine, sed fortuito sermone, unde ira
Agrippinae citra ultima stetit. in Lolliam mittitur tribunus, a quo ad
mortem adigeretur. damnatus et lege repetundarum Cadius Rufus
accusantibus Bithynis.

Galliae Narbonensi ob egregiam in patres reuerentiam datum, ut 23
senatoribus eius prouinciae non exquisita principis sententia, iure quo

2 egens tum **M^2IaHol^2** egentum **M** egentium **Ib** egenum **U^2L** || 4 cui **V_{58}** **Hol^2** (*Put.*) quin **MIab** (**V_{58}^{2}**) (*quod def. Bach 1833*) quoniam **L** quia *Heins. Koest.* quippe *Eri. 1934, 126–127 secl. Andr. 1913* || 7 hostem tanta **L** (*Mur.*) hoc temptata **MIb** hoc tentata **Ia** || 8 supplices **MIaL_{24}Z** supplicem **BHol** || 10 posthac **MIb** post haec **IaY_{03}** | Cilonem *Lips. coll. Dio. 60, 33, 5* colonem ***Ω*** (*sic et* coloni *u. 15*) || 12 uulgum **MIaL_{24}Z** (*Ritt. 1848*) uulgus **BHol** (*Ritt. 1861; cf. Sir. 1871, 11*) || 19 obiceret **MBHol** obiiceret **IaL_{24}Z** | magos *secl. Paetzolt 46, sed uide 2, 27, 2* | simulacrum ***Ω*** oraculum *Andr. 1913 in app., Cichorius Röm. St. 387; an* simul adytum *?* || 20 exim **M** exin ***ω*** || 25 ita **MIaL_{24}Z** et **BHol** at *Acid.* attamen *Sir. 1867, 7* || 27 ira **M^1** irex **M** (*sed litt.* ir *euanidae*) uis **Ia** ex **Ib** et **L** irae fax *Walter 1918, 238; an* ira uindex *uel* ira rapax *?* || 31 Narbonensi **MIa** narbonensis **M^2Ib**

a. p. Chr. 49 Sicilia haberetur, res suas inuisere liceret. Ituraeique et Iudaei defunctis
regibus Sohaemo atque Agrippa prouinciae Syriae additi. Salutis augu-
rium quinque et uiginti annis omissum repeti ac deinde continuari
2 placitum. et pomerium Vrbis auxit Caesar, more prisco, quo iis, qui
protulere imperium, etiam terminos Vrbis propagare datur. nec tamen
duces Romani, quamquam magnis nationibus subactis, usurpauerant nisi
24 L. Sulla et diuus Augustus. regum in eo ambitio uel gloria uarie uulgata.
sed initium condendi, et quod pomerium Romulus posuerit, noscere haud
absurdum reor. igitur a Foro Boario, ubi aereum tauri simulacrum
aspicimus, quia id genus animalium aratro subditur, sulcus designandi
oppidi coeptus, ut magnam Herculis aram amplecteretur; inde certis
spatiis interiecti lapides per ima montis Palatini ad aram Consi, mox
2 curias ueteres, tum ad sacellum Larum. forumque Romanum et Capito-
lium non a Romulo, sed a Tito Tatio additum Vrbi credidere. mox pro
fortuna pomerium auctum. et quos tum Claudius terminos posuerit,
facile cognitu et publicis actis perscriptum.

25 a. p. Chr. 50 C. Antistio M. Svillio consulibus adoptio in Domitium auctoritate
Pallantis festinatur, qui obstrictus Agrippinae ut conciliator nuptiarum
et mox stupro eius inligatus stimulabat Claudium, consuleret rei publicae,
Britannici pueritiam robore circumdaret. sic apud diuum Augustum,
quamquam nepotibus subnixum, uiguisse priuignos; a Tiberio super
propriam stirpem Germanicum adsumptum: se quoque accingeret iuuene
2 partem curarum capessituro. his euictus triennio maiorem natu Domi-
tium filio anteponit, habita apud senatum oratione in eundem quem a
liberto acceperat modum. adnotabant periti nullam antehac adoptionem
inter patricios Claudios reperiri, eosque ab Atto Clauso continuos
durauisse.

26 Ceterum actae principi grates, quaesitiore in Domitium adulatione;
rogataque lex, qua in familiam Claudiam et nomen Neronis transiret.
2 augetur et Agrippina cognomento Augusta. quibus patratis nemo adeo

2 Syriae **Iab** suriae **M** || 3 quinque et uiginti (*uel* q. et xx) ***Ω*** (*quod def. Cagnat et Liegle H.77* [*1943*] *305*) quinque et septuaginta *Ritt. 1848* *an* triginta uno *uel* uno et triginta *quod ratio poscit: cf. ILS 9337 Costa 1910 et 1912?* | omissum **MIab** intermissum **L** || 4 Vrbis *om.* **Ia** || 9 boario **Ia**$\mathbf{L_{24}}$**Z** roario **M** boaria **BHol** || 12 Palatini **Ia** palatii **MIb** | Consi **Ia** consii **MIb** || 13 Larum. forumque $\mathbf{M^{corr}}$**Iab** larum. deforumque **M** Larum. de⟨nique Vestae ae⟩dem forumque *Leo Fuchs; malim* Larum, de⟨in forum rursus Boarium. nam Vestae aedem⟩ forumque || 14 credidere *uel sim.* ***Ω*** prodidere *Ritt.* 1863^1*, 674* tradidere *Pluygers 63* || 15 auctum **Ia** actum **MIb** || 16 actis ***Ω*** in actis *Ritt.* 1863^1*, 674* || 19 inligatus **M** illigatus ***ω*** || 23 triennio *Frei.* biennio ***Ω*** || 24 in **Ia**$\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ (*Mur.*)*; om.* **MIb** || 25 adnotabant **MIab** annotabant **ZII III** || 28 quaesitiore *Pich. coll. 3,57,1* quaestiore **MIb** quaestore **Ia** exquisitiore $\mathbf{V_{58}B_{05}}$ || 29 transiret **MIa** transisset **Ib** || 30 Augusta $\mathbf{M^1}$**Iab** augustae $\mathbf{ML^2}$

expers misericordiae fuit, quem non Britannici fortunae maeror adficeret. a. p. Chr. 50
desolatus paulatim etiam seruilibus ministeriis perintempestiua nouercae
officia in ludibria uertebat, intellegens falsi: neque enim segnem ei fuisse
indolem ferunt, siue uerum, seu periculis commendatus retinuit famam
sine experimento.

Sed Agrippina, quo uim suam sociis quoque nationibus ostentaret, in 27
oppidum Vbiorum, in quo genita erat, ueteranos coloniamque deduci
impetrat, cui nomen inditum e uocabulo ipsius. ac forte acciderat, ut
eam gentem Rhenum transgressam auus Agrippa in fidem acciperet.
Isdem temporibus in superiore Germania trepidatum aduentu Chatto- 2
rum latrocinia agitantium. dein P. Pomponius legatus auxiliares Vangio-
nes ac Nemetas, addito equite alario, mittit, monitos ut anteirent popula-
tores uel dilapsis improuisi circumfunderentur. et secuta consilium ducis 3
industria militum; diuisique in duo agmina, qui laeuum iter petiuerant,
recens reuersos praedaque per luxum usos et somno graues circumuenere,
aucta laetitia, quod quosdam e clade Variana quadragensimum post
annum seruitio exemerant.

At qui dextris et propioribus compendiis ierant, obuio hosti et aciem 28
auso plus cladis faciunt, et praeda famaque onusti ad montem Taunum
reuertuntur, ubi Pomponius cum legionibus opperiebatur, si Chatti cupi-
dine ulciscendi casum pugnae praeberent. illi metu, ne hinc Romanus, 2
inde Cherusci, cum quis aeternum discordant, circumgrederentur, legatos
in Vrbem et obsides misere; decretusque Pomponio triumphalis honos,
modica pars famae eius apud posteros, in quis carminum gloria praecellit.
Per idem tempus Vannius, Suebis a Druso Caesare impositus, pellitur 29
regno, prima imperii aetate clarus acceptusque popularibus, mox diutur-
nitate in superbiam mutatus et odio accolarum, simul domesticis discor-
diis circumuentus. auctores fuere Vibillius Hermundurorum rex et
Vangio ac Sido sorore Vannii geniti. nec Claudius, quamquam saepe 2
oratus, arma certantibus barbaris interposuit, tutum Vannio perfugium
promittens, si pelleretur: scripsitque Palpellio Histro, qui Pannoniam
praesidebat, legionem ipsaque e prouincia lecta auxilia pro ripa com-
ponere, subsidio uictis et terrorem aduersus uictores, ne fortuna elati

1 fortunae maeror **Ω** (*quod def. Walter 1939, 38–39*) fortuna maerore *Ern.* || 2 perintempestiua **Ω** p⟨u⟩er i. *Sir. 1860, 27–28* || 3 intellegens **M** intelligens **ω** | ei *om.* **Ia** || 8 impetrat **Ω** imperat **U** (*Lips.*) || 9 Rhenum *Sir. 1860, 28–29* rheno **Ω** || 10 aduentu **Iab** aduectu **M** || 11 dein **MIb** deinde **Ia** | P. Pomponius *Ritt. 1864* L. Pomponius **Ω** || 12 alario $V_{58}^2 Y_{01}$ elario **MIab** | mittit *post* alario *suppleuit Koest.*, *post* Nemetas *Walther;* inmittit *post* alario *suppleuit Doed.* || 16 quadragensimum **M** quadragesimum **ω** || 26 diuturnitate **MIb** diuturnitatem **Ia**L_{24} || 27 mutatus Y_{03}**UIIIII** (*cf. 6, 32, 4; 48, 2; I 50, 4*) mutans **MIab** || 28 Vibillius *uel sim.* **Ω** Vibilius *uulgo edd.* (*cf. 2, 63, 5*) || 30 barbaris **ω** barbaris certantibus **M** || 31 Palpellio *Ritt. 1848, cf. PIR*^{1} *P 53* (Palpelio *Lips.*) p. atellio **MIab** | Pannoniam **MIb** pannoniae **Ia**

3
a. p. Chr. 50 nostram quoque pacem turbarent. nam uis innumera, Lugii aliaeque
gentes, aduentabant, fama ditis regni, quod Vannius triginta per annos
praedationibus et uectigalibus auxerat. ipsi manus propria pedites,
eques e Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini hostium, eoque
castellis sese defensare bellumque ducere statuerat.

30 Sed Iazyges obsidionis impatientes et proximos per campos uagi
necessitudinem pugnae attulere, quia Lugius Hermundurusque illic
ingruerant. igitur digressus castellis Vannius funditur proelio, quam-
quam rebus aduersis, laudatus, quod et pugnam manu capessiit et
2 corpore aduerso uulnera excepit. ceterum ad classem in Danuuio oppe-
rientem perfugit; secuti mox clientes et acceptis agris in Pannonia locati
sunt. regnum Vangio ac Sido inter se partiuere, egregia aduersus nos
fide, subiectis, incertum suone an seruitii ingenio, dum adipiscerentur
dominationes, multa caritate, et maiore odio, postquam adepti sunt.

31 At in Britannia P. Ostorium pro praetore turbidae res excepere, effusis
in agrum sociorum hostibus eo uiolentius, quod nouum ducem exercitu
2 ignoto et coepta hieme iturum obuiam non rebantur. ille gnarus primis
euentibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit et, caesis qui
restiterunt, disiectos consectatus, ne rursus conglobarentur infensaque
et infida pax non duci, non militi requiem permitteret, detrahere arma
suspectis cunctaque *cis Trisantonam* et Sabrinam fluuios cohibere
3 parat. quod primi Iceni abnuere, ualida gens nec proeliis contusi, quia
ad societatem nostram uolentes accesserant. hisque auctoribus circumiec-
tae nationes locum pugnae delegere saeptum agresti aggere et aditu
4 angusto, ne peruius equiti foret. ea munimenta dux Romanus, quam-
quam sine robore legionum sociales copias ducebat, perrumpere adgredi-
tur et distributis cohortibus turmas quoque peditum ad munia accingit.
tunc dato signo perfringunt aggerem suisque claustris impeditos turbant.
atque illi conscientia rebellionis et obsaeptis effugiis multa et clara
facinora fecere. qua pugna filius legati M. Ostorius seruati ciuis decus
meruit.

32 Ceterum clade Icenorum compositi qui bellum inter et pacem dubitabant, et ductus *inde in Decangos* exercitus. uastati agri, praedae passim actae, non ausis aciem hostibus, uel, si ex occulto carpere agmen temptarent, punito dolo. iamque uentum haud procul mari, quod Hi-

1 (*cf. et 7*) Lugii *Müllenhoff 1865, 253; 1900, 564–565* ligii **MIab** || 8 digressus **MIab** degressus $\mathbf{V_{58}}^1$ $\mathbf{B_{05}}$ (*Ern.*) || 10 Danuuio *edd.* (*cf. 2, 63, 1*) dauio **MIab** danubio $\mathbf{H}^2\mathbf{B_{05}}^2$ **II III** || 12 Vangio $\mathbf{V_{58}HU}^2$ uagio **MIab** || 13 incertum **L** *om.* **Ω** (*sic et Heins. coll. 67, 1; sed ibi lectio incertissima est, sicut IV 47, 1, ubi* ceterum ⟨incertum⟩ *malim* || 15 effusis **Ia** et fusis **MIb** || 21 cis Trisantonam : *uide app. crit.* || 22 primi Iceni $\mathbf{M}^2$ (ic *in ras.*) **Ia** primigeni **MIb** primi igeni $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ primi geni $\mathbf{Y_{03}}$ || 23 ad societatem **II** societatem **MIab** | uolentes **MIa** ualentes **Ib** || 33 inde ⟨in De⟩cangos *scripsi; uide app. crit.*

berniam insulam adspectat, cum ortae apud Brigantas discordiae a. p. Chr. 50
retraxere ducem destinationis certum, ne noua moliretur nisi prioribus
firmatis. et Brigantes quidem, paucis qui arma coeptabant interfectis, in 2
reliquos data uenia, resedere: Silurum gens non atrocitate, non clementia
mutabatur, quin bellum exerceret castrisque legionum premenda foret.
id quo promptius ueniret, colonia Camulodunum ualida ueteranorum
manu deducitur in agros captiuos, subsidium aduersus rebelles et im-
buendis sociis ad officia legum.

Itum inde in Siluras, super propriam ferociam Carataci uiribus con- 33
fisos, quem multa ambigua, multa prospera extulerant, ut ceteros Bri-
tannorum imperatores praemineret. sed tum astu tum locorum fraude
prior, ui militum inferior, transfert bellum in Ordouicas, additisque qui
pacem nostram metuebant, nouissimum casum experitur, sumpto ad
proelium loco, ut aditus abscessus, cuncta nobis importuna et suis in
melius essent, tutus montibus arduis, et si qua clementer accedi poterant,
in modum ualli saxa praestruit; et praefluebat amnis uado incerto, ca-
teruaeque armatorum pro munimentis constiterant.

Ad hoc gentium ductores circumire hortari, firmare animos minuendo 34
metu, accendenda spe aliisque belli incitamentis. enimuero Caratacus
huc illuc uolitans illum diem, illam aciem testabatur aut recuperandae
libertatis aut seruitutis aeternae initium fore; uocabatque nomina
maiorum, qui dictatorem Caesarem pepulissent, quorum uirtute uacui
a securibus et tributis intemerata coniugum et liberorum corpora retine-
rent. haec atque talia dicenti adstrepere uulgus; gentili quisque religione
obstringi, non telis, non uulneribus cessuros.

Obstupefecit ea alacritas ducem Romanum; simul obiectus amnis, 35
additum uallum, imminentia iuga, nihil nisi atrox et propugnatoribus
frequens terrebat. sed miles proelium poscere, cuncta uirtute expugnabilia
clamitare; praefectique et tribuni paria disserentes ardorem exercitus
intendebant. tum Ostorius, circumspectis quae impenetrabilia quaeque 2
peruia, ducit infensos amnemque haud difficulter euadit. ubi uentum ad
aggerem, dum missilibus certabatur, plus uulnerum in nos et pleraeque
caedes oriebantur: postquam facta testudine rudes et informes saxorum

1 Brigantas **M²Iab** (*cf. NW 1, 490*) brigantes **MIa** || 4 Silurum *Rhen.* siluarum **MIb** sylurarum **Ia** || 6 ueniret **Ω** eueniret (*uel* usu ueniret) *Pluygers 63–64* || 9 Carataci **MIb** caractaci **Ia** | confisos **Ia** confisis **MIb** || 11 (sed) tum **MIab** cum **Z** tamen $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$**UII** *om.* **III** | astu tum **Ia** (*Walter 1939, 41*) astu **MIb** || 12 Ordouicas **M** (*Rhen.*) ordolucas *uel sim.* **M¹ω** || 15 tutus *Ritt. 1848* tunc **Ω** cincto *Bezz. 1844, 28* iuncto *Heinisch 1853, 6* hinc *Halm* || 16 cateruaeque *Lips.* cateruaque **Ω** (*Baehrens 1912, 459*) || 17 ⟨ar⟩matorum *Frei.* maiorum **Ω** || 19 Caratacus **MIb** caractacus **Ia** || 24 religione **UL** (*Lips.*) religioni **Ω** || 28 uirtute **MIb** uirtuti **Ia** (*Pich. coll. Agr. 27, 1*) | expugnabilia **Ia** expugnabili **MIb** || 29 et tribuni **L** (*Bezz. ibid.*) tribuni **MIb** ac tribuni **Ia**

a. p. Chr. 50 compages distractae parque comminus acies, decedere barbari in iuga
3 montium. sed eo quoque inrupere ferentarius grauisque miles, illi telis
adsultantes, hi conferto gradu, turbatis contra Britannorum ordinibus,
apud quos nulla loricarum galearumue tegmina; et si auxiliaribus
resisterent, gladiis ac pilis legionariorum, si huc uerterent, spathis et
hastis auxiliarium sternebantur. clara ea uictoria fuit, captaque uxor et
filia Carataci fratresque in deditionem accepti.
36 Ipse, ut ferme intuta sunt aduersa, cum fidem Cartimanduae reginae
Brigantum petiuisset, uinctus ac uictoribus traditus est, nono post anno,
quam bellum in Britannia coeptum. unde fama eius euecta insulas et
proximas prouincias peruagata per Italiam quoque celebrabatur, aue-
2 bantque uisere, quis ille tot per annos opes nostras spreuisset. ne Romae
quidem ignobile Carataci nomen erat; et Caesar, dum suum decus extol-
lit, addidit gloriam uicto. uocatus quippe ut ad insigne spectaculum
populus; stetere in armis praetoriae cohortes campo, qui castra propter
3 iacet. tunc incedentibus regiis clientulis phalerae torques quaeque bellis
externis quaesiuerat traducta, mox fratres et coniunx et filia, postremo
ipse ostentatus. ceterorum preces degeneres fuere ex metu: at non
Caratacus aut uultu demisso aut uerbis misericordiam requirens, ubi
tribunali adstitit, in hunc modum locutus est.
37 'Si, quanta nobilitas et fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum
moderatio fuisset, amicus potius in hanc Vrbem quam captus uenissem,
neque dedignatus esses claris maioribus ortum, plurimis gentibus im-
2 peritantem foedere in pacem accipere. praesens sors mea ut mihi infor-
mis, sic tibi magnifica est. habui equos uiros, arma opes: quid mirum, si
haec inuitus amisi? nam si uos omnibus imperitare uultis, sequitur ut
3 omnes seruitutem accipiant? si statim deditus traderer, neque mea for-
tuna neque tua gloria inclaruisset; et supplicium mei oblivio sequeretur:
4 at si incolumem seruaueris, aeternum exemplar clementiae ero.' ad ea
Caesar ueniam ipsique et coniugi et fratribus tribuit. atque illi uinclis
absoluti Agrippinam quoque, haud procul alio suggestu conspicuam,

3 adsultantes **MIb** assultantes **Ia** || 5 ac **MIa** et **Ib** || 6 uxor *Bezz. 1844, 28* uxore ***Ω*** (filia et) uxor $Y_{01} Y_{02}$ || 7 fratresque **MIb** fratres quoque **Ia** || 8 Cartimanduae **Ia** cartimandus **MIb** || 9 ac **MIa** a **Ib** et **II** || 10 insulas **MIab** insulam *Heins.* || 15.16 propter iacet *scripsi* praeiacet **MIa** praeiactet **Ib** || 16 torques quaeque *Doed.* torquibus (*cf. 11, 14, 3*) quaeque **MIb** torquesque quaeque **Ia** torquibus ⟨simul⟩ *Sir. 1867, 8* ⟨cum⟩ torquibus *Ritt. Wolff 1915, 784* || 17 coniunx **IaII III** coniux **MIb** || 20 adstitit **IaZ** astitit **MIb** | locutus est **MIa** locutus **Ib** || 23 esses **MZ** essem **Iab** | imperitantem **MIb** imperitans **Ia** || 24 in pacem *Doed.* pacem (*antecedit apud* **M** *spat. unius lit.*) **MIab** pacis **II III** pacto *Opitz 1874* et pace *Becher* || 26 nam ***Ω*** non L^2 num *Lips. Fuchs* nunc *Anquetil 1817, 15* || 27 traderer ***Ω*** (*cf. 11, 35, 3*) traherer *Bekk. in adnot.* || 29 clementiae ***Ω*** clementiae ⟨tuae⟩ *Walter 1888, 727* || 30 tribuit **MIa** attribuit **Ib**

isdem quibus principem laudibus gratibusque uenerati sunt. nouum a. p. Chr. 50
sane et moribus ueterum insolitum, feminam signis Romanis praesidere:
ipsa semet parti olim a maioribus suis imperii sociam ferebat.

Vocati posthac patres multa et magnifica super captiuitate Carataci **38**
disseruere, neque minus id clarum, quam quod Syphacem P. Scipio,
Persen L. Paulus, et si qui alii uinctos reges populo Romano ostendere.
censentur Ostorio triumphi insignia, prosperis ad id rebus eius, mox 2
ambiguis, siue amoto Carataco, quasi debellatum foret, minus intenta
apud nos militia fuit, siue hostes miseratione tanti regis acrius ad ultio-
nem exarsere. praefectum castrorum et legionarias cohortes exstruendis 3
apud Siluras praesidiis relictas circumfundunt. ac ni cito nostris e ca-
stellis proximis subuentum foret, inopia copiarum obsidione occubuis-
sent: praefectus tamen et octo centuriones ac promptissimus quisque e
manipulis cecidere. nec multo post pabulatores ipsos missasque ad sub-
sidium turmas profligant.

Tum Ostorius cohortes expeditas opposuit; nec ideo fugam sistebat, ni **39**
legiones proelium excepissent: earum robore aequata pugna, dein nobis
pro meliore fuit. effugere hostes tenui damno, quia inclinabat dies. crebra 2
hinc proelia, et saepius in modum latrocinii per saltus per paludes, ut
cuique sors aut uirtus, temere prouiso, ob iram ob praedam, iussu et
aliquando ignaris ducibus. ac praecipua Silurum peruicacia, quos accende-
bat uulgata imperatoris Romani uox, ut quondam Sugambri excisi aut
in Gallias traiecti forent, ita Silurum nomen penitus exstinguendum.
igitur duas auxiliares cohortes auaritia praefectorum incautius populan- 3
tes intercepere; spoliaque et captiuos largiendo ceteras quoque nationes
ad defectionem trahebant, cum taedio curarum fessus Ostorius concessit
uita, laetis hostibus, tamquam ducem haud spernendum etsi non proe-
lium, at certe bellum absumpsisset.

At Caesar cognita morte legati, ne prouincia sine rectore foret, A. Di- **40**
dium suffecit. is propere uectus non tamen integras res inuenit, aduersa

1 gratibusque **MIab** (*sed uoc. alibi ignotum*) gratiisque **H^2PVinN_{22}** || 3 parti ⟨oli⟩m *Andr. 1905* partim **MIb** parti **Ia** || 4 Carataci **MIb** caractaci **Ia** || 5 quod **MIb** cum **Ia** || 11 Siluras **Ia** silulas **MIb** | nostris *scripsi* nuntiis **MIab** nunc (*uel* tunc) iis *Rup. 1809, 2, 35* cunctis *Bezz. 1844, 29* munitis *Oelschlaeger 15* nuntiis dimissis *Wurm 1854, 93–94* a numeris *Ritt. 1863^1, 675* || 12 ⟨inopia⟩ copiarum *Wurm ibid. 94* copiarum *Ω* copiae tum *Rhen.* copiarum ⟨inopia in⟩ *Fuchs* | obsidione *Ω* obsidioni *Bezz. ibid.* obsidio omnes *J. Müller 1884* || 13. 14 e manipulis *Lips.* manipulus *Ω* || 14 pabulatores ipsos **Ib** pabulantis nos ipsos **MIa** pabulantis nostros **$V_{58}{}^1B_{05}$** (*Put.*) pabulantis hos ipsos *Ritt. 1863^1, 675* || 16 opposuit **U^2** (*Lips.*) exposuit *Ω* (*quod def. Petersen 1835, 1–2 et Rup.*) sex opposuit *Doed. 1839, 5* | sistebat **MIb** sistebant **Ia** || 20 prouiso **MIb** prouisa *uel* prouisam **Ia** prouisu *Lips. Nipp.* || 22 Sugambri *Lips.* (*cf. 2, 26, 3; 4, 47, 3*) sygambri **MB** sigambri **L_{24}** sycambri **V_{58}Hol** sicambri **Ia$Y_{01}Y_{02}$Z** || 28 absumpsisset **Ia** adsumps(s)is(s)et **MIb**

a. p. Chr. 50 interim legionis pugna, cui Manlius Valens praeerat; auctaque et apud hostes eius rei fama, quo uenientem ducem exterrerent, atque illo augente audita, ut maior laus compositis et, si durauissent, uenia iustior tribueretur. Silures id quoque damnum intulerant, lateque persultabant,
2 donec adcursu Didii pellerentur. sed post captum Caratacum praecipuus scientia rei militaris Venutius, e Brigantum ciuitate, ut supra memoraui, fidusque diu et Romanis armis defensus, cum Cartimanduam reginam matrimonio teneret: mox, orto discidio et statim bello, etiam aduersus
3 nos hostilia induerat. sed primo tantum inter ipsos certabatur, callidisque Cartimandua artibus fratrem ac propinquos Venutii intercepit. inde accensi hostes, stimulante ignominia, ne feminae imperio subderentur, ualida et lecta armis iuuentus, regnum eius inuadunt. quod nobis praeuisum, et missae auxilio cohortes acre proelium fecere, cuius initio
4 ambiguo finis laetior fuit. neque dispari euentu pugnatum a legione, cui Caesius Nasica praeerat; nam Didius, senectute grauis et multa copia
5 honorum, per ministros agere et arcere hostem satis habebat. haec, quamquam a duobus Ostorio Didioque pro praetoribus plures per annos gesta, coniunxi, ne diuisa haud perinde ad memoriam sui ualerent: nunc ad temporum ordinem redeo.

41
a. p. Chr. 51 Ti. Claudio quintum Servio Cornelio Orfito consulibus uirilis toga Neroni maturata, quo capessendae rei publicae habilis uideretur. et Caesar adulationibus senatus libens cessit, ut uicesimo aetatis anno consulatum Nero iniret atque interim designatus proconsulare imperium extra Vrbem haberet ac princeps iuuentutis appellaretur. additum no-
2 mine eius donatiuum militi, congiarium plebei. et ludicro circensium, quod adquirendis uulgi studiis edebatur, Britannicus in praetexta, Nero triumphali ueste transuecti sunt, ut spectaret populus hunc decore imperatorio, illum pueri habitu, ac perinde fortunam utriusque praesumeret. simul qui centurionum tribunorumque sortem Britannici miserabantur, remoti fictis causis et alii per speciem honoris; etiam libertorum
3 si quis incorrupta fide, depellitur tali occasione. obuii inter se Nero Britannicum nomine, ille Domitium salutauere. quod ut discordiae initium Agrippina multo questu ad maritum defert: sperni quippe

1 et **MIab** est *Nipp. Constans 1897, 35* (aucta) aeque *Heins.* || 2 atque *Ω* aeque *Halm 1846, 19–20* || 3 compositis et *Lips. Andr. 1913* compositi uel *Ω* (set **M**[1] *mg.*) || 6 e Brigantum **L** euigantum *uel sim.* **MIab** || 7 Cartimanduam $\mathbf{Y}_{01}^{2}$ cartimandum **MB**$\mathbf{L}_{24}$ cartimanum **HolZ** cartimandam **Ia** || 10 Cartimandua $\mathbf{Y}_{01}^{2}$ cartimannus **M**$\mathbf{L}_{24}$ cartimanda **Ia** cartimandus **BHol** cartimanus **Z** || 11 hostes **Ia** hostis **MIb** || 17 (h)Ostorio Didioque **Ia** ostrio didioque **MIb** *secl. Frei.* || 18 perinde **Ia** proinde **MIb** || 18.19 nunc ad **U**$\mathbf{Y}_{03}$**IbII III** ad **MIa** || 20 Orfito **MIa** quartum **Ib** IIII **U** *del. Ritt. 1848* || 27 triumphali $\mathbf{N}_{21}^{2}\mathbf{O}_{48}^{2}\mathbf{O}_{22}$**K** (*Gryph. Halm coll. 1, 15, 2*) triumphalium **MIab** triumphali in (*uel* cum) *Frei.* | sunt ⟨ut⟩ *Anquetil 1838, 37 Bezz. 1844, 29 Wurm 1854, 94* sunt *Ω*

adoptionem, quaeque censuerint patres, iusserit populus, intra penates a. p. Chr. 51
abrogari; ac nisi prauitas tam infensa docentium arceatur, eruptura in
publicam perniciem. commotus his quasi criminibus optimum quemque
educatorem filii exilio aut morte adficit datosque a nouerca custodiae
eius imponit.

Nondum tamen summa moliri Agrippina audebat, ni praetoriarum **42**
cohortium cura exsoluerentur Lusius Geta et Rufrius Crispinus, quos
Messalinae memores et liberis eius deuinctos credebat. igitur distrahi
cohortes ambitu duorum et, si ab uno regerentur, intentiorem fore
disciplinam adseuerante uxore, transfertur regimen cohortium ad Bur-
rum Afranium, egregiae militaris famae, gnarum tamen cuius sponte
praeficeretur. suum quoque fastigium Agrippina extollere altius: car- 2
pento Capitolium ingredi, qui honos sacerdotibus et sacris antiquitus
concessus uenerationem augebat feminae, quam imperatore genitam,
sororem eius, qui rerum potitus sit, et coniugem et matrem fuisse unicum
ad hunc diem exemplum est. inter quae praecipuus propugnator eius 3
Vitellius, ualidissima gratia, aetate extrema (adeo incertae sunt poten-
tium res) accusatione corripitur, deferente Iunio Lupo senatore. is
crimina maiestatis et cupidinem imperii obiectabat; praebuissetque aures
Caesar, nisi Agrippinae minis magis quam precibus mutatus esset, ut
accusatori aqua atque igni interdiceret. hactenus Vitellius uoluerat.

Multa eo anno prodigia euenere. insessum diris auibus Capitolium, **43**
crebris terrae motibus prorutae domus, ac, dum latius metuitur, trepida-
tione uulgi inualidus quisque obtriti; frugum quoque egestas et orta ex eo
fames in prodigium accipiebatur. nec occulti tantum questus; sed iura
reddentem Claudium circumuasere clamoribus turbidis, pulsumque in
extremam fori partem ui urguebant, donec militum globo infensos perru-
pit. quindecim dierum alimenta Vrbi, non amplius, superfuisse constitit, 2
magnaque deum benignitate et modestia hiemis rebus extremis subuen-
tum. at hercule olim Italia legionibus longinquas in prouincias commeatus
portabat, nec nunc infecunditate laboratur, sed Africam potius et
Aegyptum exercemus, nauibusque et casibus uita populi Romani per-
missa est.

3 criminibus **MIb** criminibus claudius **Ia** $\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ $\mathbf{U}^2$ || 4 aut $\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ (*Petersen 1835, 3*) ac **Ω** || 7 Rufrius *Halm* (*cf. PIR*[1] *R 121*) rufius *uel sim.* **Ω** || 12 praeficeretur **Ia** proficeretur **MIb** || 13 honos *Urs.* mos **Ω** | sacris **MIb** sacris druidibus $\mathbf{M}^2$ $\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ sacris deorum diebus *Walther* sacris deo idibus *Anquetil 1838, 38–39* sacris deorum ritibus *Oelschlaeger 13* || 21 igni **MIb** igne $\mathbf{M}^2$ **Ia** $\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ || 23 prorutae **ZL** (*Lips.*) proruptae **Ω** || 24 obtriti **MIb** (*cf. Woe. 1866, 117*) obtritus **Ia** || 27 urguebant **MB** urgebant **ω** || 29 hiemis **MIb** urbis **Ia** | subuentum **Ia** subuenientum **M** subueniendum **Ib** || 30 at hercule **Ia** ad herculem **MIb** | Italia **MIb** italiae **Ia** | legionibus $\mathbf{Y}_{02}^{1}$ (*Ern.*) regionibus **Ω** || 31 portabat **MIb** portabant **Ia**

44
a. p. Chr. 51 Eodem anno bellum inter Armenios Hiberosque exortum Parthis
2 quoque ac Romanis grauissimorum inter se motuum causa fuit. genti
Parthorum Vologaeses imperitabat, materna origine ex paelice Graeca,
concessu fratrum regnum adeptus; Hiberos Pharasmanes uetusta pos-
3 sessione, Armenios frater eius Mithridates obtinebat opibus nostris. erat
Pharasmanis filius nomine Radamistus, decora proceritate, ui corporis
insignis et patrias artes edoctus, claraque inter accolas fama. is modicum
Hiberiae regnum senecta patris detineri ferocius crebriusque iactabat,
4 quam ut cupidinem occultaret. igitur Pharasmanes iuuenem potentiae
promptum et studio popularium accinctum, uergentibus iam annis
suis metuens, aliam ad spem trahere et Armeniam ostentare, pulsis
Parthis datam Mithridati a semet memorando: sed uim differendam
5 et potiorem dolum, quo incautum opprimerent. ita Radamistus simu-
lata aduersus patrem discordia tamquam nouercae odiis impar per-
git ad patruum, multaque ab eo comitate in speciem liberum cultus
primores Armeniorum ad res nouas inlicit, ignaro et ornante insuper
Mithridate.

45 Reconciliationis specie adsumpta regressusque ad patrem, quae fraude
confici potuerint, prompta nuntiat: cetera armis exsequenda. interim
Pharasmanes belli causas confingit: proelianti sibi aduersus regem Alba-
norum et Romanos auxilio uocanti fratrem aduersatum, eamque iniuriam
2 excidio ipsius ultum iturum; simul magnas copias filio tradidit. ille
inruptione subita territum exutumque campis Mithridaten compulit in
castellum Gorneas, tutum loco ac praesidio militum, quis Caelius Pollio
3 praefectus, centurio Casperius praeerat. nihil tam ignarum barbaris
quam machinamenta et astus oppugnationum: at nobis ea pars militiae
maxime gnara est. ita Radamistus frustra uel cum damno temptatis
4 munitionibus obsidium incipit. et cum uis neglegeretur, auaritiam
praefecti emercatur, obtestante Casperio, ne socius rex, ne Armenia
donum populi Romani scelere et pecunia uerterentur. postremo, quia
multitudinem hostium Pollio, iussa patris Radamistus obtendebant,
pactus indutias abscedit, ut, nisi Pharasmanen bello absterruisset,
Vmmidium Quadratum praesidem Syriae doceret, quo in statu Armenia
foret.

6 Pharasmanis **MIb** pharasmani **Ia** || 10 promptum *Lips.* promptae **Ω** (impotentiae) promptae *Frei. Madv. 2, 551 n.* (potentiae) properum *Frei.* (*sed* i. p. *mauult*) *Nipp. Constans 1897 coll. 4, 59 etc.* || 15 cultus **Ia** cultum **MIb** || 16 ornante *Lips.* orante **MIab** iuuante *Rup. 1809, 2, 35* || 18 prompta nuntiat **M** prompte n. **M**[1] prompta enuntiat *Sir. 1867, 8* || 29 pecunia **IaZ** pecuniam **MV**$_{58}$**Ib** | uerterentur **V**$_{58}^{1}$**B**$_{05}$**Y**$_{01}$**LO**$_{48}$**O**$_{22}$ uterentur **MIbII III** uenderentur **Ia** mutarentur *Vict.* amitterentur *Becher* || 32 Vmmidium *Ritt. 1848* tummidium **MY**$_{02}$**V**$_{63}$**Ven** t. umidium **Ia** (*J. Gron.*) tum nudium **Ib** T. Vmmidium *Ern.*: *cf. PIR*[1] *V 600* | Armenia **UY**$_{03}$ **II III** armeniae **MIab** || 33 foret **M** forent **Iab**

Digressu centurionis uelut custode exsolutus praefectus hortari **46** a. p. Chr. 51
Mithridaten ad sanciendum foedus, coniunctionem fratrum ac priorem
aetate Pharasmanen et cetera necessitudinum nomina referens, quod
filiam eius in matrimonio haberet, quod ipse Radamisto socer esset:
non abnuere pacem Hiberos, quamquam in tempore ualidiores; et satis
cognitam Armeniorum perfidiam, nec aliud subsidii quam castellum
commeatu egenum: ne dubia temptare armis quam incruentas condi-
ciones mallet. cunctante ad ea Mithridate et suspectis praefecti consiliis, 2
quod paelicem regiam polluerat inque omnem libidinem uenalis habeba-
tur, Casperius interim ad Pharasmanen peruadit, utque Hiberi obsidio
decedant expostulat. ille propalam incerta et saepius molliora respon- 3
dens, secretis nuntiis monet Radamistum obpugnationem quoquo modo
celerare. augetur flagitii merces, et Pollio occulta corruptione impellit
milites, ut pacem flagitarent seque praesidium omissuros minitarentur.
qua necessitate Mithridates diem locumque foederi accepit castelloque
egreditur.

Ac primo Radamistus in amplexus eius effusus simulare obsequium, **47**
socerum ac parentem appellare; adicit ius iurandum, non ferro, non
ueneno uim adlaturum. simul in lucum propinquum trahit, prouisum illic
sacrificii apparatum dictitans, ut diis testibus pax firmaretur. mos est 2
regibus, quotiens in societatem coeant, implicare dextras pollicesque
inter se uincire nodoque perstringere; mox, ubi sanguis in artus extremos
se effuderit, leui ictu cruorem eliciunt atque inuicem lambunt. id foedus
arcanum habetur quasi mutuo cruore sacratum. sed tunc, qui ea uincla 3
admouebat, decidisse simulans genua Mithridatis inuadit ipsumque
prosternit; simulque concursu plurium iniciuntur catenae, ac compede,
quod dedecorum barbaris, trahebatur. mox quia uulgus duro imperio 4
habitum probra ac uerbera intentabat, et erant contra, qui tantam
fortunae commutationem miserarentur, secutaque cum paruis liberis

6 cognitam $\mathbf{\Upsilon}_{01}^{2}$ (*Lips.*) cognita **MIab** | perfidiam **M**$\mathbf{\Upsilon}_{01}^{2}$ perfidia **Iab** | subsidii **MIb** praesidii **Ia** || 7 commeatu **Iab** commeatum **M** commeatus *Halm* commeatuum *Becher* | dubia tentare *Sir. 1860, 31–32* dubitare **MIb** dubitaret **Ia**$\mathbf{\Upsilon}_{01}\mathbf{\Upsilon}_{02}$**Z** dubia tenere *Ritt.* 1863^{1}*, 675–676* || 8 mallet **L** (*Sir. ibid.*) malle **Ω** || 14 praesidium **M**$\mathbf{\Upsilon}_{01}$**Ib** praesidio **Ia**$\mathbf{\Upsilon}_{01}^{2}$ | omissuros *Frei.* ammis **M** animis **Ib** cominus **U** abituros **Ia**, $\mathbf{\Upsilon}_{01}^{2}$ *in ras.* amissuros *C. F. W. Müller* || 17 Radamistus **Ia** faramistus **MIb** || 18 adicit **MIb** adiicit **IaZ** || 20 sacrificii apparatum *Ritt.* 1863^{1}*, 676 coll. III 56, 1* sacrificium imperatum **Ω** sacrificii paratum *Pflugk 11* sacrificii ac paratum *Anquetil 1838, 39* || 21 societatem $\mathbf{\Upsilon}_{03}$**II III** societate **MIab**$\mathbf{\Upsilon}_{01}\mathbf{\Upsilon}_{02}$**U** || 22 perstringere **Ω** praestringere *Froben* || 23 se effuderit $\mathbf{V}_{58}^{2}$**Ia** suffuderit **MIb** || 24 arc(h)anum **MIab** aeternum *Haase* artum *Corn. 218* | uincla **MIb** uincula **Ia** || 26 compede *Lips.* compedes **Ω** || 27 mox quia **MIb** moxque **Ia** || 27–p. 36, 2 *sic distinxit P. Thomas 1921, 318–319* || 28 intentabat *uel sim.* **MIab** intentabant *Url. 1848, 638* | contra **Ia** econtra **MIb** e contrario *Baiter*

a. p. Chr. 51 coniunx cuncta lamentatione complebat, diuersis et contectis uehiculis
5 abduntur, dum Pharasmanis iussa exquirerentur. illi cupido regni fratre et filia potior, animusque sceleribus paratus; uisui tamen consuluit, ne coram interficeret. et Radamistus, quasi iuris iurandi memor, non ferrum, non uenenum in sororem et patruum expromit, sed proiectos in humum et ueste multa grauique opertos necat. filii quoque Mithridatis, quod caedibus parentum inlacrimauerant, trucidati sunt.

48 At Quadratus, cognoscens proditum Mithridaten et regnum ab interfectoribus obtineri, uocat consilium, docet acta et an ulcisceretur con-
2 sultat. paucis decus publicum curae, plures tuta disserunt: omnes scelus externum cum laetitia habendum; semina etiam odiorum iacienda, ut saepe principes Romani eandem Armeniam specie largitionis turbandis barbarorum animis praebuerint: poteretur Radamistus male partis, dum inuisus infamis, quando id magis ex usu, quam si cum gloria adeptus
3 foret. in hanc sententiam itum. ne tamen adnuisse facinori uiderentur et diuersa Caesar iuberet, missi ad Pharasmanen nuntii, ut abscederet a finibus Armeniis filiumque abstraheret.

49 Erat Cappadociae procurator Iulius Pelignus, ignauia animi et deridiculo corporis iuxta despiciendus, sed Claudio perquam familiaris, cum priuatus olim conuersatione scurrarum iners otium oblectaret. is Pelignus auxiliis prouincialium contractis tamquam recuperaturus Armeniam, dum socios magis quam hostes praedatur, abscessu suorum et incursantibus barbaris praesidii egens ad Radamistum uenit; donisque eius euictus ultro regium insigne sumere cohortatur sumentique adest auctor et
2 satelles. quod ubi turpi fama diuulgatum, ne ceteri quoque ex Peligno coniectarentur, Heluidius Priscus legatus cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut consuleret. igitur propere montem Taurum transgressus moderatione plura quam ui composuerat, cum redire in Syriam iubetur, ne initium belli aduersus Parthos existeret.

50 Nam Vologaeses casum inuadendae Armeniae obuenisse ratus, quam a maioribus suis possessam externus rex flagitio obtineret, contrahit copias fratremque Tiridaten deducere in regnum parat, ne qua pars do-

1 coniunx **IaBL**$_{24}$ coniux **MHolZ** || 2 dum **M** cum *ω* || 4 interficeret **MIb** interficeretur **IaII III** | iuris iurandi **IaZ** ius iurandi **MIb** (*cf. NW 1, 886–887*) || 9 ulcisceretur **Ω** ulciscatur **L** || 10 omnes **IabII** omnis **M** omne **U**^{2}**III** || 13 poteretur **M** potiretur *ω* || 15 adnuisse **MBHol** adiuuisse **Z** annuisse **IaL**$_{24}$ || 16 iuberet **MIb** praeciperet **IaII III** || 17 Armeniis **MIaL**$_{24}$ armenis **Z** armenii **BHol** armeniae **B**$_{72}$ (*Ritt. 1863*^{1}*, 676–677*) || 18 (*cf. uu. 20, 25*) Pelignus *uel* pellignus **Ω** Paelignus *Orelli* (*at uide Fabia 1898,142*) | ignauia *Mur.* ignaui **Ω** ignauus *Ritt.* || 19 despiciendus **MIb** conspiciendus **Ia** || 20 priuatus **L** priuatas **IaY**$_{01}$**Y**$_{02}$ priuatis **MIb** priuati *Beck* | conuersatione scurrarum *Lips.* conuersationes curaret **Ω** comessationum curas et **L**^{2} conuersationes curaret et *Beck* || 27 propere **MIb** prope **Ia** propter **Y**$_{02}$ || 28 redire **V**$_{58}$^{1}**Ia** rediret **MV**$_{58}$**Ib** || 32 Tiridaten **MIb** tiridatem **Ia**

mus sine imperio ageret. incessu Parthorum sine acie pulsi Hiberi, urbes- a. p. Chr. 51
que Armeniorum Artaxata et Tigranocerta iugum accepere. deinde atrox 2
hiems et parum prouisi commeatus et orta ex utroque tabes perpellunt
Vologaesen omittere praesentia. uacuamque rursus Armeniam Rada-
mistus inuasit, truculentior quam antea, tamquam aduersus defectores
et in tempore rebellaturos. atque illi, quamuis seruitio sueti, patientiam
abrumpunt armisque regiam circumueniunt.

Nec aliud Radamisto subsidium fuit quam pernicitas equorum, quis 51
seque et coniugem abstulit. sed coniunx grauida primam utcumque fugam 2
ob metum hostilem et mariti caritatem tolerauit; post festinatione con-
tinua ubi quati uterus et uiscera uibrantur, orare ut morte honesta
contumeliis captiuitatis eximeretur. ille primo amplecti adleuare adhor- 3
tari, modo uirtutem admirans, modo timore aeger, ne quis relicta potere-
tur, postremo uiolentia amoris et facinorum non rudis destringit acinacen
uulneratamque ad ripam Araxis trahit, flumini tradit, ut corpus etiam
auferretur: ipse praeceps ad Hiberos, patrium regnum peruadit. interim 4
Zenobiam (id mulieri nomen) placida in alluuie spirantem ac uitae mani-
festam aduertere pastores, et dignitate formae haud degenerem reputan-
tes obligant uulnus, agrestia medicamina adhibent cognitoque nomine et
casu in urbem Artaxata ferunt: unde publica cura deducta ad Tiridaten
comiterque excepta cultu regio habita est.

Fausto Sylla Salvio Othone consulibus Furius Scribonianus in 52 a. p. Chr. 52
exilium agitur, quasi finem principis per Chaldaeos scrutaretur. adnecte-
batur crimini Vibia mater eius, ut casus prioris (nam relegata erat)
impatiens. pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam mouerat; 2
idque ad clementiam trahebat Caesar, quod stirpem hostilem iterum
conseruaret. neque tamen exuli longa posthac uita fuit: morte fortuita
an per uenenum exstinctus esset, ut quisque credidit, uulgauere. de 3
mathematicis Italia pellendis factum senatus consultum atrox et irritum.
laudati dehinc oratione principis, qui ob angustias familiares ordine

3 hiems *ω* hiemps **M** | et[1] *Andr. 1892*[2]*, 10 Pfitzner 1900, 674* set **M** seu *ω* sed et *Walter 1915 coll. Dr. § 127* | perpellunt $\mathbf{Y}_{01}$[1] (*Rhen.*) praecellunt **M** percellunt **M**[1]*ω* || 5 tamquam **Ia** quamquam **MIb** || 6 rebellaturos $\mathbf{L}^1\mathbf{N}_{21}{}^2\mathbf{O}_{22}$ (*Rhen.*) bellaturos *Ω* || 9 coniunx $\mathbf{IaBL}_{24}$**II III** coniux $\mathbf{MHolZY}_{03}$ || 11 quati *Ω* (*at uide Sör. 104; KS 1, 137–138*) quatitur *Heins.* || 14 destringit **MIb** distringit **IaZ** | acinacen **MIb** acinacem **Ia** || 15 ad ripam Araxis $\mathbf{M}^2\mathbf{IabY}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{U}$ ripam ad araxis **MII** | flumini $\mathbf{M}^1$**IabU** flumine $\mathbf{MY}_{03}$**II III** et flumini $\mathbf{Y}_{02}$ fluminique **L** || 16 ad Hiberos patrium regnum **L** (*Bezz. 1844, 29*) Hiberos ad p. r. *Ω* ad Hiberos p. ⟨in⟩ r. *Heins.* || 17 in alluuie *scripsi* (*cf. Liv. 1, 4, 5*) illuuie *Ω* eluuie *J. F. Gron.* in eluuie *Madv. 2, 551* in inluuie *Becher* || 22 Sulla $\mathbf{MY}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$ sylla **IaBHol** silla $\mathbf{M}^1\mathbf{L}_{24}\mathbf{Z}$ || 24 Vibia *Gryph. mg.* uiuia **M** iunia **Iab** Vinicia *Syme 1964, 415 n. 2* || 28 exstinctus esset **MIab** exstinctum esse $\mathbf{Y}_{03}$ [exstinctus esset] *Mur.; an* non distincto sed *uel* exstincto; sed *?* || 29 Italia **Iab** ita $\mathbf{MUY}_{03}$

a. p. Chr. 52 senatorio sponte cederent, motique, qui remanendo impudentiam pau-
pertati adicerent.
53 Inter quae refert ad patres de poena feminarum, quae seruis coniunge-
rentur; statuiturque, ut ignaro domino ad id prolapsae in seruitute, sin
2 consensisset, pro libertis haberentur. Pallanti, quem repertorem eius
relationis ediderat Caesar, praetoria insignia et centies quinquagies
sestertium censuit consul designatus Barea Soranus. additum a Scipione
Cornelio grates publice agendas, quod regibus Arcadiae ortus ueterri-
mam nobilitatem usui publico postponeret seque inter ministros principis
3 haberi sineret. adseuerauit Claudius contentum honore Pallantem intra
priorem paupertatem subsistere. et fixum est in aere publico senatus
consultum, quo libertinus sestertii ter miliens possessor antiquae parsi-
moniae laudibus cumulabatur.
54 At non frater eius, cognomento Felix, pari moderatione agebat, iam
pridem Iudaeae impositus et cuncta malefacta sibi impune ratus tanta
patientia subnixo. sane praebuerant Iudaei speciem motus, orta seditione
postquam *a C. Caesare iussi erant effigiem eius in templo locare; et
quamquam* cognita caede eius haud obtemperatum esset, manebat
2 metus, ne quis principum eadem imperitaret. atque interim Felix in-
tempestiuis remediis delicta accendebat, aemulo ad deterrima Ventidio
Cumano, cui pars prouinciae habebatur, ita diuisis, ut huic Galilaeorum
natio, Felici Samaritae parerent, discordes olim et tum contemptu re-
3 gentium minus coercitis odiis. igitur raptare inter se, immittere latronum
globos, componere insidias et aliquando proeliis congredi, spoliaque et
praedas ad procuratores referre. hique primo laetari, mox gliscente
pernicie cum arma militum interiecissent, caesi milites; arsissetque bello
4 prouincia, ni Quadratus Syriae rector subuenisset. nec diu aduersus
Iudaeos, qui in necem militum proruperant, dubitatum quin capite
poenas luerent: Cumanus et Felix cunctationem adferebant, quia Clau-

2 adicerent **MIb** adiicerent **IaZ** || 3 refert **MIb** refertur **Ia** || 4 statuiturque **MIab** statuitque **II** | prolapsae *Heins.* prolapsa *Ω* | seruitute **MIb** seruitutem **Ia** || 5 pro libertis haberentur **MIb** pro liberta haberetur $\mathbf{Y}_{03}\mathbf{N}_{22}$ et qui nati essent pro libertis haberentur **Ia** pro liberis haberentur *Möbius 1821, 816–817* (4.5 statuiturque ut ⟨quae⟩ ignaro domino ad id prolapsa, in seruitutem sui consensisset, ei qui nati essent pro libertis haberentur *Heumann*) || 10 adseuerauit $\mathbf{MY}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ asseuerauit *ω* || 11 ⟨in⟩ aere *Andr.* aere $\mathbf{M}^2$*mg***Ia** *om.* **M** *cum lacuna 5 litt., cett. sine lacuna* || 14 iam $\mathbf{M}^2$**Iab** tam **M** tum $\mathbf{Y}_{03}$**II III** || 15 pridem *Ω* primum **VinL** *rectius* || 16 patientia $\mathbf{MV}_{58}$**Ib** (*quod def. Jacob 1838, 54 patientiam Caesaris intellegens*) potentia $\mathbf{V}_{58}^2$**Ia** || 17–18 a C. Caesare .... quamquam *Haase lacunam iam pridem ab Acidalio notatam ipsius Taciti apud V 9, 2 uerbis supplens: uide app. crit.* || 21 Cumano $\mathbf{M}^2$*mg.* $\mathbf{IaY}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ *om.* **M** *cum lacuna 7 litt., cett. sine lacuna* | diuisis **MIab** diuisae *J. F. Gron.* || 22 contemptu (contentu) **Ia** contemptui **MIb** || 26 pernicie *ω* permitie **M** | militum *Ω* *del. Hart. 1905, 222* (*et cf. 12, 29, 2; contra I 38, 2*) || 29 adferebant **M** afferebant *ω*

dius causis rebellionis auditis ius statuendi etiam de procuratoribus a.p.Chr.52
dederat. sed Quadratus Felicem inter iudices ostentauit, receptum in
tribunal, quo studia accusantium deterrerentur; damnatusque flagitio-
rum, quae duo deliquerant, Cumanus, et quies prouinciae reddita.

Nec multo post agrestium Cilicum nationes, quibus Cietarum cogno- 55
mentum, saepe et alias commotae, tunc Troxoboro duce montes asperos
castris cepere, atque inde decursu in litora aut urbes uim cultoribus et
oppidanis ac plerumque in mercatores et nauicularios audebant. obses- 2
saque ciuitas Anemuriensis, et missi e Syria in subsidium equites cum
praefecto Curtio Seuero turbantur, quod duri circum loci peditibusque
ad pugnam idonei equestre proelium haud patiebantur. dein rex eius orae
Antiochus blandimentis aduersum plebem, fraude in ducem cum barbaro-
rum copias dissociasset, Troxoboro paucisque primoribus interfectis
ceteros clementia composuit.

Sub idem tempus inter lacum Fucinum amnemque Lirim perrupto 56
monte, quo magnificentia operis a pluribus uiseretur, lacu in ipso nauale
proelium adornatur, ut quondam Augustus structo circa Tiberim stagno,
sed leuibus nauigiis et minore copia ediderat. Claudius triremes quadrire- 2
mesque et undeuiginti hominum milia armauit, cincto ratibus ambitu,
ne uaga effugia forent, ac tamen spatium amplexus ad uim remigii,
gubernantium artes, impetus nauium et proelio solita. in ratibus praeto-
riarum cohortium manipuli turmaeque adstiterant, antepositis propugna-
culis, ex quis catapultae ballistaeque tenderentur. reliqua lacus classiarii
tectis nauibus obtinebant. ripas et colles, montium edita in modum 3
theatri multitudo innumera compleuit, proximis e municipiis et alii
Vrbe ex ipsa, uisendi cupidine aut officio in principem. ipse insigni
paludamento neque procul Agrippina chlamyde aurata praesedere.
pugnatum quamquam inter sontes fortium uirorum animo, ac post
multum uulnerum occidioni exempti sunt.

Sed perfecto spectaculo apertum aquarum iter. incuria operis mani- 57
festa fuit, haud satis depressi ad lacus ima uel media. eoque tempore
interiecto altius effossi specus, et contrahendae rursum multitudini

3 damnatusque **Ia** damnatosque **MIbII III** || 4 quae **MIa** qui **IbU** | Cumanus **Ia**$Y_{01}$$Y_{02}$ cumanos **MIbU**Y_{03} || 5 Cietarum *cf. 6, 41, 1 et Furneauxa d locum cum Wilhelm* clitarum **M**V_{58}**Ib** ditarum **Ia** || 6 Troxoboro *Haase coll. 55, 2* troxobore **M** trosobore **Ia** aroxobore **Ib** || 13 Troxoboro **M** trosobore **Ia** roxoboro **M**^{1}**Ib** || 17 circa *Ritt. 1848 coll. Suet. Aug. 43, 1* cis *uel* eis **Ω** cis *del. Bezz. 1844, 29* Tiberim iuxta *legens* trans *Url. 1848, 638 coll. Mon. Anc. 4, 43* || 21 solita **M** soliti **ω**; cetera *ante* proelio *dubitanter inser. Andr. 1892*[1] || 24 montium **MIb** ac montium **Ia** (*sed uide Waszink 1942, 236*) || 27 chlamyde **Ia** clamide **MIb** | praesedere *Lips.* praesidere **Ω** || 30 apertum **Ω** ⟨cum⟩ apertum *Fuchs* | incuria **MIb** et incuria **Ia** || 31 uel media **Ω**, *frustra ab Acid. aliisque seclusum, cum uis minuendi uoc.* uel *insit* | eoque **Ia** eo quo **MIb** || 32 rursum **MIb** rursus **Ia**

a. p. Chr. 52 gladiatorum spectaculum editur, inditis pontibus pedestrem ad pugnam.
2 quin et conuiuium effluuio lacus appositum magna formidine cunctos
affecit, quia uis aquarum prorumpens proxima trahebat, conuulsis
ulterioribus aut fragore et sonitu exterritis. simul Agrippina trepidatione
principis usa ministrum operis Narcissum incusat cupidinis ac praedarum,
nec ille reticet, impotentiam muliebrem nimiasque spes eius arguens.
58
a. p. Chr. 53 D. IVNIO Q. HATERIO consulibus sedecim annos natus Nero Octauiam
Caesaris filiam in matrimonium accepit. utque studiis honestis et elo-
quentiae gloria enitesceret, causa Iliensium suscepta Romanum Troia
demissum et Iuliae stirpis auctorem Aeneam aliaque haud procul fabulis
uetera facunde exsecutus perpetrat, ut Ilienses omni publico munere
2 soluerentur. eodem oratore Bononiensi coloniae igni haustae subuentum
centies sestertii largitione. redditur Rhodiis libertas, adempta saepe
aut firmata, prout bellis externis meruerant aut domi seditione deli-
querant; tributumque Apamensibus terrae motu conuulsis in quin-
quennium remissum.

59 At Claudius saeuissima quaeque promere adigebatur eiusdem Agrip-
pinae artibus, quae Statilium Taurum opibus inlustrem hortis eius
inhians peruertit accusante Tarquitio Prisco. legatus is Tauri Africam
imperio proconsulari regentis, postquam reuenerant, pauca repetunda-
2 rum crimina, ceterum magicas superstitiones obiectabat. nec ille diutius
falsum accusatorem indignasque sordes perpessus uim uitae suae attulit
ante sententiam senatus. Tarquitius tamen curia exactus est, quod patres
odio delatoris contra ambitum Agrippinae peruicere.

60 Eodem anno saepius audita uox principis, parem uim rerum habendam
a procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset. ac ne fortuito
prolapsus uideretur, senatus quoque consulto cautum plenius quam antea
2 et uberius. nam diuus Augustus apud equites illustres, qui Aegypto
praesiderent, lege agi decretaque eorum proinde haberi iusserat, ac si
magistratus Romani constituissent; mox alias per prouincias et in Vrbe
3 pleraque concessa sunt, quae olim a praetoribus noscebantur. Claudius
omne ius tradidit, de quo totiens seditione aut armis certatum, cum
Semproniis rogationibus equester ordo in possessione iudiciorum locare-

3 *ante* conuulsis **V**$_{58}$^{2}, *post* c. **B**$_{05}$^{2}, *post* ulterioribus **Ia** *addiderunt* subliciis || 4 exterritis **Ia** exterriti **MIb** || 7 Haterio *Lips.* (*cf. PIR*^{2} *H 26*) auterio **MIa** anterio **Ib** || 8 honestis et **Ia** honestis **MIb** || 9 Romanum **Ω** po(pulum) Romanum *Url. 1876, 504* || 11 uetera **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ (*Rhen.*) uera **MIab** (*quod def. Walter 1939*^{2}*, 39*) uerum **V**$_{58}$^{2}**B**$_{05}$^{2} quasi uera *Walter 1915* || 15 conuulsis **IbII III** conuolsis **MIa** || 18 inlustrem **M** illustrem *ω* || 22 indignasque sordes *Heins.* indigna sortes **M** indigna sorte **Iab** indignas artes *Seyffert 41* indigna sortis *Bezz. 1844, 29* indignas sordes *Ritt. 1848* || 28 equites illustres *W. A. Schmidt 1848* equestres **Ω** equites **L** equites Ro(manos) *Baiter* || 30 Romani **Ω** ⟨populi⟩ Romani *Andr. 1913 in app.* || 33 Semproniis **MIb** sempronii **Ia**

tur aut rursum Seruiliae leges senatui iudicia redderent, Mariusque et a. p. Chr. 53
Sulla olim de eo uel praecipue bellarent. sed tunc ordinum diuersa studia, 4
et quae uicerant publice ualebant. C. Oppius et Cornelius Balbus primi
Caesaris opibus potuere condiciones pacis et arbitria belli tractare.
Matios posthac et Vedios et cetera equitum Romanorum praeualida
nomina referre nihil attinuerit, cum Claudius libertos, quos rei familiari
praefecerat, sibique et legibus adaequauerit.

Rettulit dein de immunitate Cois tribuenda, multaque super anti- 61
quitate eorum memorauit: Argiuos uel Coeum Latonae parentem ue-
tustissimos insulae cultores; mox aduentu Aesculapii artem medendi
inlatam maximeque inter posteros eius celebrem fuisse, nomina singulo-
rum referens et quibus quisque aetatibus uiguissent. quin etiam dixit 2
Xenophontem, cuius scientia ipse uteretur, eadem familia ortum, preci-
busque eius dandum, ut omni tributo uacui in posterum Coi sacram et
tantum dei ministram insulam colerent. neque dubium habetur multa
eorundem in populum Romanum merita sociasque uictorias potuisse
tradi: set Claudius, facilitate solita quod uni concesserat, nullis extrinse-
cus adiumentis uelauit.

At Byzantii data dicendi copia, cum magnitudinem onerum apud 62
senatum deprecarentur, cuncta repetiuere, orsi a foedere, quod nobiscum
icerant, qua tempestate bellauimus aduersus regem Macedonum, cui ut
degeneri Pseudophilippi uocabulum impositum, missas posthac copias in
Antiochum Persen Aristonicum, et piratico bello adiutum Antonium
memorabant, quaeque Sullae aut Lucullo aut Pompeio obtulissent, mox
recentia in Caesares merita, quando ea loca insiderent, quae transmean-
tibus terra marique ducibus exercitibusque, simul uehendo commeatu
opportuna forent. namque artissimo inter Europam Asiamque diuortio 63
Byzantium in extremo Europae posuere Graeci, quibus Pythium Apolli-
nem consulentibus, ubi conderent urbem, redditum oraculum est,
quaererent sedem caecorum terris aduersam. ea ambage Chalcedonii 2
monstrabantur, quod priores illuc aduecti, parum prouisa locorum
utilitate, peiora legissent. quippe Byzantium fertili solo, fecundo mari,
quia uis piscium inmensa Pontum erumpens et obliquis subter undas
saxis exterrita omisso alterius litoris flexu hos ad portus defertur. unde 3

2 Sulla **M** silla **L_{24}Z** sylla **IaBHol** || 3 uicerant **Ω** euicerant *Heins.* || 9 Coeum *Merc. coll. Hes. Th. 404* cum **MIab** || 15 habetur **L^2** (*Lips.*) haberetur **MIab** habebatur *Ritt. 1863^1, 677* || 16. 17 potuisse tradi: set *Rhen.* potuisset (*uel* patuisset) tradidisset **MIab** || 19 Byzantii *edd.* bizantii **V_{58}^2Ia** bizantiis **MV_{58}Ib** || 21 icerant **Ia** (**V_{58}^2**) iecerant **MV_{58}Ib** fecerant *Ern.* || 28 extremo Europae **H^2II** (*cf. III 47, 2*) extrema europae **MIab** extrema Europa *Ritt. 1848* extrema Europae ⟨parte⟩ *Walter 1939^2, 38* || 31 parum prouisa *scripsi* praeuisa **Ω** non prouisa **L** || 33 immensa Pontum *Bach et Rup. eodem anno 1834* in metapontum **Ω** in meatu Ponti *Ritt. 1863^1, 677–678*

a. p. Chr. 53 primo quaestuosi et opulenti; post magnitudine onerum urgente finem aut modum orabant, adnitente principe, qui Thraecio Bosporanoque bello recens fessos iuuandosque rettulit. ita tributa in quinquennium remissa.

64
a. p. Chr. 54 M. Asinio M'. Acilio consulibus mutationem rerum in deterius portendi cognitum est crebris prodigiis. signa ac tentoria militum igne caelesti arsere; fastigio Capitolii examen apium insedit; biformes hominum partus, fuisse et suis fetum creditum, cui accipitrum ungues inessent. numerabatur inter ostenta deminutus omnium magistratuum numerus, quaestore, aedili, tribuno ac praetore et consule paucos intra
2 menses defunctis. sed in praecipuo pauore Agrippina, uocem Claudii, quam temulentus iecerat, fatale sibi ut coniugum flagitia ferret, dein puniret, metuens, agere et celerare statuit, perdita prius Domitia Lepida muliebribus causis, quia Lepida, minore Antonia genita, auunculo Augusto, Agrippinae sobrina propior ac Gnaei mariti eius soror, parem sibi
3 claritudinem credebat. nec forma aetas opes multum distabant; et utraque impudica infamis uiolenta haud minus uitiis aemulabantur, quam si qua ex fortuna prospera acceperant. enimuero certamen acerrimum, amita potius an mater apud Neronem praeualeret: nam Lepida blandimentis ac largitionibus iuuenilem animum deuinciebat, truci contra ac minaci Agrippina, quae filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.

65 Ceterum obiecta sunt, quod coniugem principis deuotionibus petiuisset quodque parum coercitis per Calabriam seruorum agminibus pacem Italiae turbaret. ob haec mors indicta, multum aduersante Narcisso, qui Agrippinam magis magisque suspectans prompsisse inter proximos ferebatur certam sibi perniciem, seu Britannicus rerum seu Nero poteretur; uerum ita de se meritum Caesarem, ut uitam usui eius impenderet.
2 *conuictam Messalinam et Silium, pares iterum accusandi causas esse. si Nero imperitaret aut Britannico successore, nullum in principem sibi meritum. ac* nouercae insidiis domum omnem conuelli, maiore flagitio quam si impudicitiam prioris coniugis reticuisset. quamquam ne impudicitiam quidem nunc abesse Pallante adultero, ne quis ambigat

5 M. Asinio *Vertr.* (*cf. PIR^2 A 1232*) masilinio **M** m. asilinio *uel sim.* **Iab** | M'. Acilio *Ern.* (*cf. PIR^2 A 49*) macilio *uel sim.* **Ω** || 7 apium **MIb** apum **Ia** Y_{01} Y_{02} || 8 fuisse et suis fetum creditum *scripsi* et suis fetum ediditu **M** et suis fetum editum **ω** et suis fetu editum *J. Müller 1884* et suis fetum editum esse creditum *Madv. 2, 552* et sus fetum edidit *Andr. 1905* (biformes ⟨esse⟩ . . .) et suis fetum est diditum *Purser 304–305* || 10 aedili **Ia**, *sed dubium* aelidi **MIb** aedile *Ritt. 1863^1, 678* || 13 Domitia Lepida **L^2** (*Chifflet 120^r*) domitiale **M** domitia leuibus et **Ia** domitia **Ib** || 15 propior *Vertr.* prior **Ω** | ac C. N. mariti *uel sim.* **Ω** ac Cn. ⟨Domitii⟩ mariti *Ritt. ibid.* Gnaei ⟨Domiti, prioris⟩ mariti *Andr. B. 1893, 220* || 23 coniugem **MIb** coniugium **Ia** || 27 poteretur **MV_{58}^2** potiretur **ω** || 29–31 *uide app. crit.*

decus pudorem corpus, cuncta regno uiliora haberi. haec atque talia 3 a. p. Chr. 54
dictitans amplecti Britannicum, robur aetatis quam maturrimum precari,
modo ad deos, modo ad ipsum tendere manus, adolesceret, patris inimicos
depelleret, matris etiam interfectores ulcisceretur. in tanta mole curarum 66
ualetudine aduersa corripitur, refouendisque uiribus mollitia caeli et
salubritate aquarum Sinuessam pergit.

Tum Agrippina, sceleris olim certa et oblatae occasionis propera nec
ministrorum egens, de genere ueneni consultauit: ne repentino et praecipiti facinus proderetur; si lentum et tabidum delegisset, ne admotus
supremis Claudius et dolo intellecto ad amorem filii rediret. exquisitum
aliquid placebat, quod turbaret mentem et mortem differret. deligitur 2
artifex talium uocabulo Locusta, nuper ueneficii damnata et diu inter
instrumenta regni habita. eius mulieris ingenio paratum uirus, cuius
minister e spadonibus fuit Halotus, inferre epulas et explorare gustu
solitus. adeoque cuncta mox pernotuere, ut temporum illorum scriptores 67
prodiderint infusum delectabili cibo *letale boletorum* uenenum, nec
uim medicaminis statim intellectam, socordiane an Claudii uinolentia;
simul soluta aluus subuenisse uidebatur. igitur exterrita Agrippina, et, 2
quando ultima timebantur, spreta praesentium inuidia prouisam iam sibi
Xenophontis medici conscientiam adhibet. ille tamquam nisus euomentis
adiuuaret, pinnam rapido ueneno inlitam faucibus eius demisisse
creditur, haud ignarus summa scelera incipi cum periculo, peragi cum
praemio.

Vocabatur interim senatus uotaque pro incolumitate principis consules 68
et sacerdotes nuncupabant, cum iam exanimis uestibus et fomentis
obtegeretur, dumque res firmando Neronis imperio componuntur. iam 2
primum Agrippina, uelut dolore uicta et solacia conquirens, tenere
amplexu Britannicum, ueram paterni oris effigiem appellare ac uariis
artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque et Octa- 3
uiam sorores eius attinuit, et cunctos aditus custodiis clauserat, crebroque
uulgabat ire in melius ualitudinem principis, quo miles bona in spe
ageret tempusque prosperum ex monitis Chaldaeorum aduentaret.

Tunc medio diei tertium ante Idus Octobris, foribus Palatii repente 69

1 haberi N_{22}^{2} (*Grot. Wurm 1854, 95*) habere **Ω** || 2 maturrimum **MIabII** maturissimum **UY_{03}III** || 5 ualetudine **$ML_{24}Z$** ualitudine **IaBHol** || 7 olim **Ω** olim ⟨in Caesarem⟩ *Sir. 1867, 8–9* || 9 admotus **MIa** admonitus **Ib** || 16 ci⟨bo letale⟩ boleto⟨rum⟩ *scripsi: uide app. crit.* || 17 socordiane an Claudii uinolentia **Ia** socordiane an claudii ui an uinolentia **MIb** socordiane Claudii ⟨incertum⟩ an uinolentia *Ritt. 1863*[1]*, 678–679* || 21 adiuuaret **Iab** adiuuare **M** || 24 uocabatur **MIa** uerebatur **Ib** || 26 dumque res **Ib** dumque res forent **M** dum res **Ia** dum quae res forent **VinL** dum quae a re forent *Heins.* dum reliqua (*uel* cetera) *Andr. B. 1876, 71 n.* || 27 uicta **MIa** mota **Ib** || 33 tertium ante **MIab** tertio ante **$B_{72}Y_{01}Y_{02}$** ante tertium *Bezz. 1844, 30*

a. p. Chr. 54 diductis, comitante Burro Nero egreditur ad cohortem, quae more militiae excubiis adest. ibi monente praefecto faustis uocibus exceptus inditur lecticae. dubitauisse quosdam ferunt, respectantes rogitantesque ubi Britannicus esset: mox, nullo in diuersum auctore, quae offerebantur
2 secuti sunt. inlatusque castris Nero et congruentia tempori praefatus, promisso donatiuo ad exemplum paternae largitionis, imperatur consalutatur; sententiam militum secuta patrum consulta, nec dubitatum est
3 apud prouincias. caelestesque honores Claudio decernuntur et funeris sollemne perinde ac diuo Augusto celebratur, aemulante Agrippina proauiae Liuiae magnificentiam. testamentum tamen haud recitatum, ne antepositus filio priuignus iniuria et inuidia animos uulgi turbaret.

LIBER TERTIVS DECIMVS

1 Prima nouo principatu mors Iunii Silani proconsulis Asiae ignaro Nerone per dolum Agrippinae paratur, non quia ingenii uiolentia exitium inritauerat, segnis et dominationibus aliis fastiditus, adeo ut C. Caesar pecudem auream eum appellare solitus sit: uerum Agrippina fratri eius L. Silano necem molita ultorem metuebat, crebra uulgi fama anteponendum esse uixdum pueritiam egresso Neroni et imperium per scelus adepto uirum aetate composita, insontem, nobilem et, quod tunc spectaretur, e Caesarum posteris: quippe et Silanus diui Augusti abnepos
2 erat. haec causa necis. ministri fuere P. Celer eques Romanus et Helius libertus, rei familiari principis in Asia impositi. ab his proconsuli uenenum
3 inter epulas datum est, apertius quam ut fallerent. nec minus properato Narcissus Claudii libertus, de cuius iurgiis aduersus Agrippinam rettuli, aspera custodia et necessitate extrema ad mortem agitur, inuito principe, cuius abditis adhuc uitiis per auaritiam ac prodigentiam mire congruebat.

2 Ibaturque in caedes, nisi Afranius Burrus et Annaeus Seneca obuiam issent. hi rectores imperatoriae iuuentae et, rarum in societate potentiae, concordes, diuersa arte ex aequo pollebant, Burrus militaribus curis et

2 faustis *Ern.* festis **Ω** (*quod def. Stangl 1917, 646 Walter* 1939^2*, 39, loco Amm. Marc. 17, 13, 34 freti et Tac. Ann. 5, 4, 2* festis . . . om(i)nibus *cum Lucan. 3, 101, ubi uide sis Housman*) || 6 consalutatur **Ib** (*Put.*) consultatur **MIa** || 11 iniuria et inuidia **Ω** iniuriae inuidia *Koest. olim* inuidia *Fuchs* || 14 paratur **Ω** patratur *uel* properatur *Spengel 1865* | exitium U^2**L** exitum **Ω** || 21 Celer *Lips. coll. 33, 1* celerius **Ω** Celer inlustris *Sir. 1867, 9* | Helius **Ia** (*cf. Dio. 62, 12, 1; Plut. Gal. 17; Suet. Ner. 23, 1*) aelius **M** elius **Ib** || 22 familiari **IaLK** familiaris **MIbIIIII** | impositi **Ω** impositus *Ritt.* 1863^2*, 109–110* || 25 inuito V_{58}^2**Ia** inulto **MIb** || 29 rarum *Boxhorn coll. IV 12, 3* parum **MIb** pari **Ia**Y_{01} Y_{02}

seueritate morum, Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honesta, a. p. Chr. 54
iuuantes in uicem, quo facilius lubricam principis aetatem, si uirtutem
aspernaretur, uoluptatibus concessis retinerent. certamen utrique unum 2
erat contra ferociam Agrippinae, quae cunctis malae dominationis
cupidinibus flagrans habebat in partibus Pallantem, quo auctore Claudius
nuptiis incestis et adoptione exitiosa semet peruerterat. sed neque Neroni
infra seruos ingenium, et Pallas tristi adrogantia modum liberti egressus
taedium sui mouerat. propalam tamen omnes in eam honores cumulaban- 3
tur, signumque more militiae petenti tribuno dedit Optimae Matris.
decreti et a senatu duo lictores, flamonium Claudiale, simul Claudio
censorium funus et mox consecratio.

Die funeris laudationem eius princeps exorsus est, dum antiquitatem 3
generis, consulatus ac triumphos maiorum enumerabat, intentus ipse et
ceteri; liberalium quoque artium commemoratio et nihil regente eo triste
rei publicae ab externis accidisse pronis animis audita: postquam ad
prouidentiam sapientiamque flexit, nemo risui temperare, quamquam
oratio a Seneca composita multum cultus praeferret, ut fuit illi uiro
ingenium amoenum et temporis eius auribus accommodatum. adnota- 2
bant seniores, quibus otiosum est uetera et praesentia contendere, pri-
mum ex iis, qui rerum potiti essent, Neronem alienae facundiae eguisse.
nam dictator Caesar summis oratoribus aemulus; et Augusto prompta ac
profluens quaeque deceret principem eloquentia fuit. Tiberius artem
quoque callebat, qua uerba expenderet, ualidus sensibus aut consulto
ambiguus. etiam C. Caesaris turbata mens uim dicendi non corrupit;
nec in Claudio, quotiens meditata dissereret, elegantiam requireres. Nero 3
puerilibus statim annis uiuidum animum in alia detorsit: caelare pingere,
cantus aut regimen equorum exercere; et aliquando carminibus pangendis
inesse sibi elementa doctrinae ostendebat.

Ceterum peractis tristitiae imitamentis curiam ingressus et de auctori- 4
tate patrum et consensu militum praefatus, consilia sibi et exempla
capessendi egregie imperii memorauit, neque iuuentam armis ciuilibus
aut domesticis discordiis imbutam; nulla odia, nullas iniurias nec cupidi-
nem ultionis adferre. tum formam futuri principatus praescripsit, ea 2
maxime declinans, quorum recens flagrabat inuidia. non enim se negotio-
rum omnium iudicem fore, ut clausis unam intra domum accusatoribus
et reis paucorum potentia grassaretur; nihil in penatibus suis uenale
aut ambitioni peruium; discretam domum et rem publicam. teneret

1 comitate **M**^{2} ω comite **M** || 8 sui **Iab** suae **M** || 10 et a **Ia** etas **MIb** || 14 ceteri **Ia** Y_{01} Y_{02} ceteris **MIb** || 21 Augusto **Ia** augusta **M** augusti **M**^{2}**Ib** || 22 profluens quaeque *Ern.* profluens quae **MIab** profluens et quae **L** || 23 expenderet *scripsi* exp. tum **MIab** exp. tamen **PV** exp. aut *Sir. 1867, 9* | aut **MIb** Y_{01} Y_{02} ac **Ia** || 25 dissereret **Ia** dissererentur **MIb** *quod def. Jacob 1838, 12* | Nero **M**^{2}**Iab** ne pro **M**

a. p. Chr. 54 antiqua munia senatus, consulum tribunalibus Italia et publicae prouinciae adsisterent: illi patrum aditum praeberent, se mandatis exercitibus consulturum.

5 Nec defuit fides, multaque arbitrio senatus constituta sunt: ne quis ad causam orandam mercede aut donis emeretur, ne designatis quaestoribus edendi gladiatores necessitas esset. quod quidem aduersante Agrippina, tamquam acta Claudii subuerterentur, obtinuere patres, qui in Palatium ob id uocabantur, ut adstaret abditis a tergo foribus uelo
2 discreta, quod uisum arceret, auditus non adimeret. quin et legatis Armeniorum causam gentis apud Neronem orantibus escendere suggestum imperatoris et praesidere simul parabat, nisi ceteris pauore defixis Seneca admonuisset, uenienti matri occurreret. ita specie pietatis obuiam itum dedecori.

6 Fine anni turbidis rumoribus prorupisse rursum Parthos et rapi Armeniam adlatum est, pulso Radamisto, qui saepe regni eius potitus,
2 dein profugus, tum quoque bellum deseruerat. igitur in Vrbe sermonum auida, quem ad modum princeps uix septemdecim annos egressus suscipere eam molem aut propulsare posset, quod subsidium in eo, qui a femina regeretur, num proelia quoque et obpugnationes urbium et cetera
3 belli per magistros administrari possent, anquirebant. contra alii melius euenisse disserunt, quam si inualidus senecta et ignauia Claudius militiae ad labores uocaretur, seruilibus iussis obtemperaturus. Burrum tamen et Senecam multarum rerum experientia cognitos; et imperatori quantum ad robur deesse, cum octauo decimo aetatis anno Cn. Pompeius, nono
4 decimo Caesar Octauianus ciuilia bella sustinuerint? pleraque in summa fortuna auspiciis et consiliis quam telis et manibus geri. daturum plane documentum, honestis an secus amicis uteretur, si ducem amota inuidia egregium quam si pecuniosum et gratia subnixum per ambitum deligeret.

7 Haec atque talia uulgantibus, Nero et iuuentutem proximas per prouincias quaesitam supplendis Orientis legionibus admouere legionesque ipsas propius Armeniam collocari iubet, duosque ueteres reges Agrippam et Antiochum expedire copias, quis Parthorum fines ultro

5 designatis *Urs.* designatis quidem **Ω** *quod def. Jacob 1838, 12–13* || 8 abditis $\mathbf{IaZ^2U^2}$ additis **MIb** $\mathbf{UY_{01}Y_{02}}$ abdita (ac tento foribus) *Rup. 1809, 2, 39* || 9 uisum **Ω** uisus *C. Her. 1859, 7* | auditus $\mathbf{B_{05}Vin}$ (*Lips.*), *cf. Sör. 70* auditum $\mathbf{B_{05}}$ *mg.* **L** (*C. Her. ibid.*) aditus **MIab** || 10 escendere **M** ascendere $\mathbf{M^2Iab}$ conscendere **L** || 12 occurreret **Ω** (*sed* t *in* **M** *puncto deletum*) || 17 septemdecim **Ia** septem decem $\mathbf{MY_{01}}$ septem et decem **Ib** (*cf. NW 1, 286–287*) || 20 anquirebant $\mathbf{ML_{24}Z}$ inquirebant **IaBHol** || 21 disserunt **MIb** dixerunt **IaZ** || 23 multarum **MIabII** multa $\mathbf{Y_{03}III}$ (*Ern. Andr. 1913 Koest.*) || 24 aetatis anno **MIab** anno aetatis $\mathbf{Y_{03}III}$ || 25 pleraque **MIb** pluraque **Ia** || 29 iuuentutem **Ω** iuuentutem ⟨Romanam⟩ *Ritt. 1863², 110–111* || 30 legionibus **Ia** regionibus **MIb** || 31 propius $\mathbf{IaY_{01}Y_{02}}$ pro ius **M** pro his **Ib** || 32 Antiochum *Lips.* Iochum **MIb** Iocchum $\mathbf{V_{58}B_{05}H}$

intrarent, simul pontes per amnem Euphraten iungi; et minorem Ar- a. p. Chr. 54
meniam Aristobulo, regionem Sophenen Sohaemo cum insignibus regiis
mandat. exortusque in tempore aemulus Vologaeso filius Vardanes; et 2
abscessere Armenia Parthi, tamquam differrent bellum.
Sed apud senatum omnia in maius celebrata sunt sententiis eorum, 8
qui supplicationes et diebus supplicationum uestem principi triumpha-
lem, utque ouans Vrbem iniret, effigiesque eius pari magnitudine ac
Martis Vltoris eodem in templo censuere, praeter suetam adulationem
laeti, quod Domitium Corbulonem retinendae Armeniae praeposuerat
uidebaturque locus uirtutibus patefactus. copiae Orientis ita diuiduntur, 2
ut pars auxiliarium cum duabus legionibus apud prouinciam Syriam et
legatum eius Quadratum Vmmidium remaneret, par ciuium sociorumque
numerus Corbuloni esset, additis cohortibus alisque, quae apud Cappa-
dociam hiemabant. socii reges, prout bello conduceret, parere iussi; sed
studia eorum in Corbulonem promptiora erant. qui, ut famae inseruiret, 3
quae in nouis coeptis ualidissima est, itinere propere confecto apud Aegeas
ciuitatem Ciliciae obuium Quadratum habuit, illuc progressum, ne, si ad
accipiendas copias Syriam intrauisset Corbulo, omnium ora in se uerteret,
corpore ingens, uerbis magnificis et super experientiam sapientiamque
etiam specie inanium ualidus.
Ceterum uterque ad Vologaesen regem missis nuntiis monebant, 9
pacem quam bellum mallet datisque obsidibus solitam prioribus reueren-
tiam in populum Romanum continuaret. et Vologaeses, quo bellum ex
commodo pararet, an ut aemulationis suspectos per nomen obsidum
amoueret, tradit nobilissimos ex familia Arsacidarum. accepitque eos 2
centurio Insteius ab Vmmidio missus, forte priore de causa adito rege.
quod postquam Corbuloni cognitum est, ire praefectum cohortis Arrium
Varum et recuperare obsides iubet. hinc ortum inter praefectum et cen-
turionem iurgium ne diutius externis spectaculo esset, arbitrium rei

1 pontes **M^1 Ib** pontem **M** potens **Ia** | iungi **Ia** IunIu **M** iungit **Ib** || 2 Sophenen **MLC** sophenem **Iab** || 3 Vardanes *Froben* uardanis ***Ω***: *uide Anderson, CAH X (1952) 879* || 7 effigiesque ***Ω*** *quod def. Pekáry* effigiemque *Nipp.* || 11 Syriam **Iab** suriam **M** siriam **L_{24}** || 12 Vmmidium *cf. 12, 45, 4* unidium **$M Y_{01}$** uinidium **Ib U** numidium **Ia** | par **$Y_{01} Y_{02} V_{58}$ Z** pars **MIab** || 13 alisque **$B_{05}{}^2 H^2$** (*Rhen.*) aliisque **Ia** aliis **MIb** | quae **Ia** quaeque **MIb** | apud Cap(p)adociam **Ia $Y_{01}{}^2$** cappadocia **MIb** *quod. def. Eri. 1934, 127* per Cappadociam *Andr. 1913 in app.* || 14 iussi **M^2 Ia** iussit **MIb** || 15 famae inseruiret **Ia $Y_{01}{}^2$** famae **MIb** instaret famae *Halm* famae instaret *Haase* famam aequaret *Sir. 1860, 34* || 16 est ***Ω*** est, consuleret **L** || 19 magnificis **MIb** magnificiis **Ia Z** || 20 inanium **Ia** in animum **MIb** || 21 uterque ad **M** namque ad **Ib** uterque **Ia** (*Becher*) | missis nuntiis *scripsi* nuntiis ***Ω*** nuntiis missis *Ritt. 1863^2, 111* || 24 commodo **Ib** (*Mur.*) quomodo **$M Y_{01}$** aequo modo **Ia** || 25 tradit **MIb** tradidit **Ia** || 26 Insteius **M^{corr}** insterius **M** histerius **Iab** | priore ***Ω*** prior ea *Mur.* || 27 Arrium **MIb** annium **Ia** || 28 recuperare **Ib** reciperare **$M Y_{01} Y_{02}$** recipere **Ia**

a. p. Chr. 54 obsidibus legatisque, qui eos ducebant, permissum. atque illi recentem
gloria et inclinatione quadam etiam hostium Corbulonem praetulere.
3 unde discordia inter duces, querente Vmmidio praerepta quae suis con-
siliis patrauisset, testante contra Corbulone non prius conuersum regem
ad offerendos obsides, quam ipse dux bello delectus spes eius ad metum
mutaret. Nero quo componeret diuersos, sic euulgari iussit: ob res a
Quadrato et Corbulone prospere gestas laurum fascibus imperatoriis
addi. quae in alios consules egressa coniunxi.

10 Eodem anno Caesar effigiem Cn. Domitio patri et consularia insignia
Asconio Labeoni, quo tutore usus erat, petiuit a senatu; sibique statuas
argento uel auro solidas aduersus offerentes prohibuit. et quamquam
censuissent patres, ut principium anni inciperet mense Decembri, quo
ortus erat Nero, ueterem religionem kalendarum Ianuariarum inchoando
2 anno retinuit. neque recepti sunt inter reos Carrinas Celer senator seruo
accusante, aut Iulius Densus eques Romanus, cui fauor in Britannicum
crimini dabatur.

11 a. p. Chr. 55 CLAUDIO NERONE L. ANTISTIO consulibus cum in acta principum
iurarent magistratus, in sua acta collegam Antistium iurare prohibuit,
magnis patrum laudibus, ut iuuenilis animus leuium quoque rerum gloria
2 sublatus maiores continuaret. secutaque lenitas in Plautium Lateranum,
quem ob adulterium Messalinae ordine demotum reddidit senatui,
clementiam suam obstringens crebris orationibus, quas Seneca testifi-
cando, quam honesta praeciperet, uel iactandi ingenii uoce principis
uulgabat.

12 Ceterum infracta paulatim potentia matris delapso Nerone in amorem
libertae, cui uocabulum Acte fuit, simul adsumptis in conscientiam M.
Othone et Claudio Senecione (adulescentulis decoris, quorum Otho
familia consulari, Senecio liberto Caesaris patre genitus), ignara matre
2 dein frustra obnitente. penitus inrepserat per luxum et ambigua secreta,
ne senioribus quidem principis amicis auersantibus mulierculam nulla
cuiusquam iniuria cupidines principis explentem, quando uxore ab
Octauia, nobili quidem et probitatis spectatae, fato quodam, an quia
praeualent inlicita, abhorrebat, metuebaturque, ne in stupra feminarum
inlustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur.

1, 2 recentem gloria **M**^{1} recentem gloriam **MIb** ob recentem gloriam **Ia** per r. g. *Weiss.* propter r. g. *Halm* r. ob g. *Ritt. 1863*^{2}*, 111* || 2 inclinatione **M**^{1} inclinationem **MIab** || 6 diuersos **Ia** diuersus **MIb** || 8 addi **V**$_{58}$**B**$_{05}$ (*Put.*) addit **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ addidit **MIab** : '(ob res) ..... addidi' *Bach* additam *Ritt. 1863*^{2}*, 111–112* || 14 Celer **Ia** cerer **MIb** || 15 eques Romanus **L** (*Mur.*) equester **Ω**; *at uide 12, 60, 2* || 26, 27 Marco Othone *Ritt. 1848* othone **Ω** || 26–29 *sic distinxi locum* || 30 auersantibus **Y**$_{03}$**AV**$_{65}$ (*J. Müller 1912, 2–4*) aduersantibus **Ω** | mulierculam **O**$_{48}$**O**$_{22}$ (*J. Müller ibid.*) muliercula **Ω** || 31 explentem *J. Müller ibid.* explente **MIab** explent **Y**$_{01}$ explentis **Y**$_{01}$^{2}**Y**$_{02}$ || 32 fato **Iab** facto **M** *quod def. Mogenet*

Sed Agrippina libertam aemulam, nurum ancillam aliaque eundem in 13 a. p. Chr. 55
modum muliebriter fremere, neque paenitentiam filii aut satietatem
opperiri, quantoque foediora exprobrabat, acrius accendere, donec ui
amoris subactus exueret obsequium in matrem seque Senecae per-
mitteret, ex cuius familiaribus Annaeus Serenus simulatione amoris
aduersus eandem libertam primas adulescentis cupidines uelauerat
praebueratque nomen, ut quae princeps furtim mulierculae tribuebat,
ille palam largiretur. tum Agrippina uersis artibus per blandimenta 2
iuuenem adgredi, suum potius cubiculum ac sinum offerre contegendis
quae prima aetas et summa fortuna expeterent. quin et fatebatur in-
tempestiuam seueritatem et suarum opum, quae haud procul imperatoriis
aberant, copias tradebat, ut nimia nuper coercendo filio, ita rursum
intemperanter demissa. quae mutatio neque Neronem fefellit, et proximi 3
amicorum metuebant orabantque cauere insidias mulieris semper atrocis,
tum et falsae. forte illis diebus Caesar inspecto ornatu, quo principum 4
coniuges ac parentes effulserant, delegit uestem et gemmas misitque
donum matri, nulla parsimonia, cum praecipua et cupita aliis prior
deferret. sed Agrippina non his instrui cultus suos, sed ceteris arceri
proclamat et diuidere filium, quae cuncta ex ipsa haberet.

Nec defuere qui in deterius referrent. et Nero infensus iis, quibus 14
superbia muliebris innitebatur, demouet Pallantem cura rerum, quis a
Claudio impositus uelut arbitrium regni agebat; ferebaturque, degre-
diente eo magna prosequentium multitudine, non absurde dixisse ire
Pallantem, ut eiuraret. sane pepigerat Pallas, ne cuius facti in praeteri-
tum interrogaretur paresque rationes cum re publica haberet.

Praeceps posthac Agrippina ruere ad terrorem et minas, neque prin- 2
cipis auribus abstinere, quo minus testaretur adultum iam esse Britanni-
cum, ueram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, quod insitus
et adoptiuus per iniurias matris exerceret. non abnuere se, quin cuncta 3
infelicis domus mala patefierent, suae in primis nuptiae, suum uenefi-
cium: id solum diis et sibi prouisum, quod uiueret priuignus. ituram cum
illo in castra; audiretur hinc Germanici filia, inde debilis rursus Burrus
et exul Seneca, trunca scilicet manu et professoria lingua generis humani
regimen expostulantes. simul intendere manus, aggerere probra, con-

4 seque Senecae **BHolL$_{24}$** (*Mur.*) seque nece **M** seque neci **ZY$_{03}$** senecaeque **M^{2}Ia** seque Actae *Anquetil 1841, 26* || 10 intempestiuam **Ia** in tempestatem **MIbY$_{01}$Y$_{02}$** || 14 atrocis **Ia** atrocius **MIb** || 16 delegit **IbUY$_{03}$** deligit **MIa** || 21 superbia **MV$_{58}$Ib** ferocia **V$_{58}$^{2}Ia** | demouet **M^{1}IaY$_{01}$Y$_{02}$** demoliet **MIb** demoliri et **B^{2}Hol** || 30 ueneficium **M^{1}B$_{05}$^{2}** beneficium **Mω** || 32 inde debilis *Lips.* (debilis **V$_{58}$^{2}** *mg.*) indebilis **MIab** inde uilis **V$_{58}$B$_{05}$^{2}Y$_{01}$^{2}L** | rursus Burrus **Ω** (burrus rursus **BHol**) burrus **M^1** (*Mur. 15, 16; Andr. 1903*) || 34 expostulantes **Ia** expostulantis **MIb**

a. p. Chr. 55 secratum Claudium, infernos Silanorum manes inuocare et tot irrita
facinora.
15 Turbatus his Nero et propinquo die, quo quartum decimum aetatis
annum Britannicus explebat, uolutare secum modo matris uiolentiam,
modo ipsius indolem, leui quidem experimento nuper cognitam, quo ta-
2 men fauorem late quaesiuisset. festis Saturno diebus inter alia aequalium
ludicra regnum lusu sortientium euenerat ea sors Neroni. igitur ceteris
diuersa nec ruborem adlatura: ubi Britannico iussit exsurgeret progres-
susque in medium cantum aliquem inciperet, inrisum ex eo sperans
pueri sobrios quoque conuictus, nedum temulentos ignorantis, ille con-
stanter exorsus est carmen, quo euolutum eum sede patria rebusque
summis significabatur. unde orta miseratio manifestior, quia dissimula-
3 tionem nox et lasciuia exemerat. Nero intellecta inuidia odium intendit;
urgentibusque Agrippinae minis, quia nullum crimen neque iubere
caedem fratris palam audebat, occulta molitur pararique uenenum iubet,
ministro Pollione Iulio praetoriae cohortis tribuno, cuius cura attineba-
tur damnata ueneficii nomine Locusta, multa scelerum fama. nam ut
proximus quisque Britannico neque fas neque fidem pensi haberet, olim
4 prouisum erat. primum uenenum ab ipsis educatoribus accepit, tramisit-
que exsoluta aluo parum ualidum, siue temperamentum inerat, ne
5 statim saeuiret. sed Nero lenti sceleris impatiens minitari tribuno, iubere
supplicium ueneficae, quod, dum rumorem respiciunt, dum parant
defensiones, securitatem morarentur. promittentibus dein tam praecipi-
tem necem, quam si ferro urgeretur, cubiculum Caesaris iuxta decoquitur
uirus cognitis antea uenenis rapidum.
16 Mos habebatur principum liberos cum ceteris idem aetatis nobilibus
sedentes uesci in adspectu propinquorum propria et parciore mensa. illic
epulante Britannico, quia cibus potusque eius delecti ministri gustu
explorabatur, ne omitteret institutum aut utriusque morte proderetur
2 scelus, talis dolus repertus est. innoxia adhuc ac praecalida et libata
gustu potio traditur Britannico; dein, postquam feruore aspernabatur,
frigida in aqua adfunditur uenenum, quod ita cunctos eius artus peruasit,
3 ut uox pariter et spiritus raperentur. trepidatur a circumsedentibus,
diffugiunt imprudentes: at quibus altior intellectus, resistunt defixi et

1 infernos **Ia** inferno **MIb** || 5 leui quidem *Frei.* et quidem **Ib** ut quidam **M**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ ut quidem **Ia** utique uiuidam *Doed. 1839, 5* || 6 alia *Ω* alearia *Becher* || 7 regnum **Ia** R. regnum **M** romae regnum **Ib** || 19 tramisitque **M** transmisitque **M**[2] *ω* || 23 securitatem **H**$\mathbf{Y}_{02}$**L** (*Put.*) securitate **MIab** || 25 cognitis *Ω* incognitis *Fuchs* | rapidum *Ω* rapidius *Hart. 1894, 358; 1905, 18–19* || 28 cibus *Ω* cibos *Danesius* | delecti *Dübner* delectus ex **MIab** | ministri **M**[1] *ω* ministris **M** (*sed* s *eras.*) || 29 explorabatur *Ω* | omitteret **MIab** omitteretur $\mathbf{Y}_{03}$**LC** (*Ber.*) || 32 affunditur **MIb** infunditur **Ia** || 33 spiritus **PVin** (*Ern.*) spiritus eius **MIab** (uox eius pariter et spiritus $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$)

Neronem intuentes. ille ut erat reclinis et nescio similis, solitum ita ait a. p. Chr. 55
per comitialem morbum, quo prima ab infantia adflictaretur Britannicus,
et redituros paulatim uisus sensusque. at Agrippinae is pauor, ea con- 4
sternatio mentis, quamuis uultu premeretur, emicuit, ut perinde ignaram
fuisse atque Octauiam sororem Britannici constiterit: quippe sibi supre-
mum auxilium ereptum et parricidii exemplum intellegebat. Octauia
quoque, quamuis rudibus annis, dolorem caritatem, omnes adfectus
abscondere didicerat. ita post breue silentium repetita conuiuii laetitia.

Nox eadem necem Britannici et rogum coniunxit, prouiso ante funebri 17
paratu, qui modicus fuit. in campo tamen Martis sepultus est, adeo
turbidis imbribus, ut uulgus iram deum portendi crediderit aduersus
facinus, cui plerique etiam hominum ignoscebant, antiquas fratrum
discordias et insociabile regnum aestimantes. tradunt plerique eorum 2
temporum scriptores crebris ante exitium diebus illusisse pueritiae
Britannici Neronem, ut iam non praematura neque saeua mors uideri
queat, quamuis inter sacra mensae, ne tempore quidem ad complexum
sororum dato, ante oculos inimici properata sit in illum supremum
Claudiorum sanguinem, stupro prius quam ueneno pollutum. festinatio- 3
nem exsequiarum edicto Caesar defendit, id a maioribus institutum
referens, subtrahere oculis acerba funera neque laudationibus aut pompa
detinere. ceterum et sibi amisso fratris auxilio reliquas spes in re publica
sitas, et tanto magis fouendum patribus populoque principem, qui unus
superesset e familia summum ad fastigium genita.

Exin largitione potissimos amicorum auxit. nec defuere qui arguerent 18
uiros grauitatem adseuerantes, quod domos uillas id temporis quasi
praedam diuisissent. alii necessitatem adhibitam credebant a principe,
sceleris sibi conscio et ueniam sperante, si largitionibus ualidissimum
quemque obstrinxisset.

At matris ira nulla munificentia leniri, sed amplecti Octauiam, crebra 2
cum amicis secreta habere, super ingenitam auaritiam undique pecunias
quasi in subsidium corripiens, tribunos et centuriones comiter excipere,
nomina et uirtutes nobilium, qui etiam tum supererant, in honore habere,
quasi quaereret ducem et partes. cognitum id Neroni, excubiasque mili- 3

1 solitum ita ait **MIa** solutum ita ait **Ib** solitum id ait *Ritt.* 1863^2, *113* || **2** prima **L** primum **Ω** || **3** Agrippinae **Iab** agrippina **M** Y_{01} Y_{02} **Z** || **5** atque **Ia** *om.* **MIb** || **7** omnes **Ib** omnis **MIa** || **10** paratu **MIb** apparatu **IaZ** || **11** portendi **Ia** protendi **MIb** || **12** etiam **Ω** tamen *Heins. Url. 1848, 638* inertium *Woelffel 64* || **14** illusisse *Rhen.* illusum esse **Ω** illusum isse *Lips.* illusum esse (. . . a Nerone) *Constans 1899, 141–142* | pueritiae **Ia** pueritia **MIb** pueritiam *Pfitzner 1900, 674* || **17** sororum **MIb** sorori **Ia** Y_{01} Y_{02} sororium *Bezz. 1844, 30* sororis *Fuchs* || **19** defendit id a **MIab** defendit, iam a *Ritt.* 1863^2, *113* || **24** defuere **MIb** defuerunt **Ia** || **26** praedam **MIb** praedas **Ia** || **31** corripiens **Ω** corripere *Lips. Ern. Anquetil 1838, 43*

a. p. Chr. 55 tares, quae ut coniugi imperatoris olim, tum ut matri seruabantur, et
Germanos nuper eundem in honorem custodes additos digredi iubet. ac
ne coetu salutantium frequentaretur, separat domum matremque trans-
fert in eam, quae Antoniae fuerat, quotiens ipse illuc uentitaret, saeptus
turba centurionum et post breue osculum digrediens.

19 Nihil rerum mortalium tam instabile ac fluxum est quam fama po-
tentiae non sua ui nixae. statim relictum Agrippinae limen: nemo solari,
2 nemo adire praeter paucas feminas, amore an odio incertas. ex quibus
erat Iunia Silana, quam matrimonio C. Sili a Messalina depulsam supra
rettuli, insignis genere forma lasciua, et Agrippinae diu percara, mox
occultis inter eas offensionibus, quia Sextium Africanum nobilem iuue-
nem a nuptiis Silanae deterruerat Agrippina, impudicam et uergentem
annis dictitans, non ut Africanum sibi seponeret, sed ne opibus et
3 orbitate Silanae maritus poteretur. illa spe ultionis oblata parat accusa-
tores ex clientibus suis, Iturium et Caluisium, non uetera et saepius iam
audita deferens, quod Britannici mortem lugeret aut Octauiae iniurias
euulgaret, sed destinauisse eam Rubellium Plautum (per maternam origi-
nem pari ac Nero gradu a diuo Augusto) ad res nouas extollere coniugio-
4 que eius et imperio rem publicam rursus inuadere. haec Iturius et Cal-
uisius Atimeto, Domitiae Neronis amitae liberto, aperiunt. qui laetus
oblatis (quippe inter Agrippinam et Domitiam infensa aemulatio exerce-
batur) Paridem histrionem, libertum et ipsum Domitiae, impulit ire
propere crimenque atrociter deferre.

20 Prouecta nox erat et Neroni per uinolentiam trahebatur, cum ingredi-
tur Paris, solitus alioquin id temporis luxus principis intendere, sed tunc
compositus ad maestitiam, expositoque indicii ordine ita audientem
exterret, ut non tantum matrem Plautumque interficere, sed Burrum
etiam demouere praefectura destinaret, tamquam Agrippinae gratia
2 prouectum et uicem reddentem. Fabius Rusticus auctor est scriptos
esse ad Caecinam Tuscum codicillos, mandata ei praetoriarum cohortium
cura, sed ope Senecae dignationem Burro retentam: Plinius et Cluuius
nihil dubitatum de fide praefecti referunt. sane Fabius inclinat ad laudes

1 olim, tum *Lips.* solitum **MIab**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$ || 2 nuper eundem in *Bötticher* super eundem **Ω** per e. *Andr. 1913 in app.* || 7 nixae *Lips.* nixa **Ω**, *quod def. Walther* || 8 incertas **MIb** *quod def. Petersen 1835, 5* incertum $\mathbf{V}_{58}^{2}$**Ia** || 9 Iunia $\mathbf{Y}_{03}\mathbf{A}\mathbf{V}_{65}$ (*Lips.*) iulia **Ω** || 10 lasciua $\mathbf{M}^{2}\mathbf{V}_{58}^{1}\mathbf{B}_{05}^{2}$**Iab**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ lausciuia **M** lasciuia $\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}$**II III** || 14 poteretur **M** potiretur $\mathbf{M}^{2}$ *ω* | spe ultionis $\mathbf{M}^{2}$**Ib** speculationis **M**$\mathbf{Y}_{03}$**II III** speculationis causa **Ia**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ || 16 deferens **Ia** differens **MIb** || 18 Nero **MIa** neroni $\mathbf{M}^{2}$ uero $\mathbf{M}^{2}$**Ib** Neronem *Heins., a quo dissentiunt Walther Bach Ruperti edd.; me iudice nominatiuus sententiam Taciti reddit* || 19 et[1] **Vin** (*Nipp.*) etiam **Ω** | (et) imperio *Nipp.* (et iam) imperio *J. F. Gron.* perio **M** potiri ac **Ia** *om.* **Ib** (etiam) petito *Mur.*

Senecae, cuius amicitia floruit. nos consensum auctorum secuturi, a. p. Chr. 55
si qui diuersa prodiderint, sub nominibus ipsorum trademus.

Nero trepidus et interficiendae matris auidus non prius differri potuit, 3
quam Burrus necem eius promitteret, si facinoris coargueretur: sed
cuicumque, nedum parenti defensionem tribuendam; nec accusatores
adesse, sed uocem unius ex inimica domo adferri: reputaret tenebras et
uigilatam conuiuio noctem omniaque temeritati et inscitiae propiora.

Sic lenito principis metu et luce orta itur ad Agrippinam, ut nosceret 21
obiecta dissolueretque uel poenas lueret. Burrus iis mandatis Seneca
coram fungebatur; aderant et ex libertis arbitri sermonis. deinde a
Burro, postquam crimina et auctores exposuit, minaciter actum. et 2
Agrippina ferociae memor 'non miror' inquit 'Silanam numquam edito
partu matrum adfectus ignotos habere; neque enim proinde a parentibus
liberi quam ab impudica adulteri mutantur. nec si Iturius et Caluisius
adesis omnibus fortunis nouissimam suscipiendae accusationis operam
anui rependunt, ideo aut mihi infamia parricidii aut Caesari conscientia
subeunda est. nam Domitiae inimicitiis gratias agerem, si beneuolentia 3
mecum in Neronem meum certaret: nunc per concubinum Atimetum et
histrionem Paridem quasi scaenae fabulas componit. Baiarum suarum
piscinas extollebat, cum meis consiliis adoptio et proconsulare ius et
designatio consulatus et cetera apiscendo imperio praepararentur. aut 4
exsistat qui cohortes in Vrbe temptatas, qui prouinciarum fidem labefactatam, denique seruos uel libertos ad scelus corruptos arguat. uiuere 5
ego Britannico potiente rerum poteram? ac si Plautus aut quis alius rem
publicam iudicaturus obtinuerit, desunt scilicet mihi accusatores, qui
non uerba impatientia caritatis aliquando incauta, sed ea crimina obiciant, quibus nisi a filio absolui non possim.' commotis qui aderant 6
ultroque spiritus eius mitigantibus, colloquium filii exposcit, ubi nihil
pro innocentia, quasi diffideret, nec beneficiis, quasi exprobraret, disseruit, sed ultionem in delatores et praemia amicis obtinuit.

Praefectura annonae Faenio Rufo, cura ludorum, qui a Caesare 22
parabantur, Arruntio Stellae, Aegyptus Claudio Balbillo permittuntur.
Syria P. Anteio destinata; et uariis mox artibus elusus, ad postremum

1 secuturi **MIab** secuti **$H^2 Y_{03}$II III** (*Walther*) || 2 si qui *Walther Sir. 1867, 9 Halm* qui **MV_{58}Ib** quae **V_{58}^2Ia** || 6 reputaret *Lips.* refutare **MIab** refutaret **M^2V_{58}** || 7 propiora **IaZ** propriora **MIb** || 9 iis **$MV_{58}B_{05}$BHol** his **$IaL_{24}Z$** || 15 suscipiendae **Ia** suscipiendam **MIb** || 17 gratias ***Ω*** grates *uel* gratis *Ritt. 1863², 113–114* || 18 concubinum **$N_{23}^2V_{63}^2Ven^2L$** concubinam **MIab** || 18–19 nunc – componit *transposuit Nipp. post* praepararentur *u. 21; at uide J. Müller 1875, 23–26 et Andr. B. 1877, 71* (19 ⟨at⟩ Baiarum *Opitz 1876, 268*) || 21 apiscendo **MM^2** adipiscendo **M^1** *ω* || 24 potiente **M^2V_{58}Ib** potentie **M** potente **M^1** || 26 obiciant **MBHol** obiiciant **$IaL_{24}Z$** || 29 beneficiis ***Ω*** ⟨de⟩ beneficiis *Acid. Andr. 1913 et B. 1914, 75* || 31 Faenio *Vertr. Lips.* senio **MIab** || 32 Claudio *Ritt. 1863², 114* C. **MIab** G **II** || 33 P. Anteio *Lips.* pantelo **MIb** pantello *uel* pancello **Ia**

2
a. p. Chr. 55 in Vrbe retentus est. at Silana in exilium acta; Caluisius quoque et
Iturius relegantur; de Atimeto supplicium sumptum, ualidiore apud
libidines principis Paride, quam ut poena adficeretur. Plautus ad praesens
silentio transmissus est.
23 Deferuntur dehinc consensisse Pallas ac Burrus, ut Cornelius Sulla
claritudine generis et adfinitate Claudii, cui per nuptias Antoniae gener
erat, ad imperium uocaretur. eius accusationis auctor extitit Paetus
quidam, exercendis apud aerarium sectionibus famosus et tum uanitatis
2 manifestus. nec tam grata Pallantis innocentia quam grauis superbia fuit:
quippe nominatis libertis eius, quos conscios haberet, respondit nihil
umquam se domi nisi nutu aut manu significasse, uel, si plura demon-
stranda essent, scripto usum, ne uocem consociaret. Burrus quamuis
reus inter iudices sententiam dixit. exiliumque accusatori inrogatum et
tabulae exustae sunt, quibus oblitterata aerarii monimenta retrahebat.
24 Fine anni statio cohortis adsidere ludis solita demouetur, quo maior
species libertatis esset, utque miles theatrali licentiae non permixtus
incorruptior ageret et plebes daret experimentum, an amotis custodibus
2 modestiam retineret. Vrbem princeps lustrauit ex responso haruspicum,
quod Iouis ac Mineruae aedes de caelo tactae erant.
25
a. p. Chr. 56 Q. VOLVSIO P. SCIPIONE consulibus otium foris, foeda domi lasciuia,
qua Nero itinera Vrbis et lupanaria et deuerticula ueste seruili in dissimu-
lationem sui compositus pererrabat, comitantibus qui raperent ad uendi-
tionem exposita et obuiis uulnera inferrent, aduersus ignaros adeo, ut
2 ipse quoque exciperet ictus et ore praeferret. deinde ubi Caesarem esse,
qui grassaretur, pernotuit augebanturque iniuriae aduersus uiros fe-
minasque insignes, et quidam permissa semel licentia sub nomine Neronis
inulti propriis cum globis eadem exercebant, in modum captiuitatis nox
agebatur; Iuliusque Montanus senatorii ordinis, sed qui nondum hono-
rem capessisset, congressus forte per tenebras cum principe, quia ui
attemptantem acriter reppulerat, deinde adgnitum orauerat, quasi
3 exprobrasset, mori adactus est. Nero autem metuentior in posterum
milites sibi et plerosque gladiatores circumdedit, qui rixarum initia
modica et quasi priuata sinerent; si a laesis ualidius ageretur, arma

6 cui *Rhen.* qui **Ω** quod **L** || 13 exiliumque **Ia**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ auxiliumque (ex- **M**[1] *mg.*) **Ω** || 14 monimenta **M**$\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}$ monumenta **ω** nomina *J. F. Gron.* | retrahebat **Ia** retrahebant **MIb**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ *an* retrahebantur *?* || 16 utque **MIab** ut **M**[1] et ut *Becher* || 17 plebes **MIa** plebs **Ib** plebis $\mathbf{Y}_{01}$ || 21 deuerticula **M**$\mathbf{V}_{58}$[2]**B** diuerticula **Iab** || 22 ad uenditionem **M**[2]**Iab**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$**U** uenditione **M** uenditioni **IIIII** in uenditionem *Sir. 1867, 10* || 26 semel **M**$\mathbf{V}_{58}$**Ib** simili $\mathbf{V}_{58}$[1]**Ia** || 27 inulti **M**[1] **U**$\mathbf{Y}_{03}$ multi **MIab** | in *J. F. Gron.* ·T· **MIb** (= in*?*) et in **IaIIIII** || 29 congressus **Ia** congressi **M** $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$**Ib** || 31 autem **Ω** aū **M** tamen *Petersen 1835, 5–6* | metuentior **Ω** metu cautior *Heins.* metu intentior *Koest. coll. 16, 8, 1* || 32 plerosque **Ω** plerumque *Anquetil 1817, 18* | gladiatores **MIb** gladiatorum **Ia**

inferebant. ludicram quoque licentiam et fautores histrionum uelut in 4 a. p. Chr. 56
proelia conuertit impunitate et praemiis atque ipse occultus et plerumque
coram prospectans, donec discordi populo et grauioris motus terrore non
aliud remedium repertum est quam ut histriones Italia pellerentur
milesque theatro rursum adsideret.

Per idem tempus actum in senatu de fraudibus libertorum, efflagita- 26
tumque ut aduersus male meritos reuocandae libertatis ius patronis
daretur. nec deerant qui censerent, sed consules, relationem incipere non
ausi ignaro principe, perscripsere tamen consensum senatus. ille an 2
auctor constitutionis fieret *consultauit inter paucos et sententia
diuersos, quibusdam coalitam libertate inreuerentiam eo prorupisse
frementibus, ut non iam aequo tantum cum patronis iure agerent, sed
etiam coram insultarent ac uerberibus manus ultro intenderent, impuden-
ter uel poenam suam dissuadentes*. quid enim aliud laeso patrono con-
cessum, quam ut centesimum ultra lapidem in oram Campaniae libertum
releget? ceteras actiones promiscas et pares esse: tribuendum aliquod 3
telum, quod sperni nequeat. nec graue manu missis per idem obsequium
retinere libertatem, per quod adsecuti sint: at criminum manifestos
merito ad seruitutem retrahi, ut metu coerceantur, quos beneficia non
mutauissent.

Disserebatur contra: paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere, 27
nihil uniuersorum iuri derogandum; quippe late fusum id corpus. hinc
plerumque tribus decurias, ministeria magistratibus et sacerdotibus,
cohortes etiam in Vrbe conscriptas; et plurimis equitum, plerisque
senatoribus non aliunde originem trahi: si separarentur libertini, mani-
festam fore penuriam ingenuorum. non frustra maiores, cum dignitatem 2
ordinum diuiderent, libertatem in communi posuisse. quin et manu
mittendi duas species institutas, ut relinqueretur paenitentiae aut nouo
beneficio locus. quos uindicta patronus non liberauerit, uelut uinclo
seruitutis attineri. dispiceret quisque merita tardeque concederet, quod
datum non adimeretur. haec sententia ualuit, scripsitque Caesar senatui, 3
priuatim expenderent causas libertorum, quotiens a patronis argueren-

1 uelut **MIa** *om.* **Ib** || 5 milesque **MIab** miles quoque $\mathbf{Y}_{03}$ milesue *Grosl. 351* || 9 consensum **Ib** ĩc̃sensũ **M** in consensum **Ia** $\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ ei consensum *Fuchs post multos alios* || 10–14 *uide app. crit.* || 15 ut centesimum *Lips.* uicesimum **MIa** uigesimum **Ib U** ut uicesimum **L** || 16 promiscas *Put.* promissas **MIb U** promiscuas **Ia**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$ || 17 manu $\boldsymbol{\Omega}$ munus manu- *Ritt.* 1863^2*, 116 prob. Becher 1894, 5* onus manu- *Madv. 2, 553* || 18 retinere *scripsi coll. 2, 36, 2; 14, 21, 3* retinendi $\boldsymbol{\Omega}$ retineri $\mathbf{V}_{58}$ (*de* retinendi *constructione uide Hoffmann 1874, 545–547, Andresen 1874, 111–113, Löfstedt 1908, 85 et 1939, 297 ac 1942, 106, Wistrand 65; anne Latinum? negant KS 1, 739, silent ET, patiuntur Hofmann-Szantyr 376*) || 19.20 non mutauissent **MIb**$\mathbf{Y}_{02}$**U** (*quod def. Petersen 1829, 22 et P. Thomas 1919, 319–320*) non commutauissent **Ia** (*Madv. 2, 553*) nudauissent *Hart. 1920, 103* || 29 uinclo **MIb** uinculo **Ia** || 32 causas **Ib U** causam **MIa**

a. p. Chr. 56 tur; in commune nihil derogarent. nec multo post ereptus amitae libertus
Paris quasi iure ciuili, non sine infamia principis, cuius iussu perpetratum
ingenuitatis iudicium erat.
28 Manebat nihilo minus quaedam imago rei publicae. nam inter Vibul-
lium praetorem et plebei tribunum Antistium ortum certamen, quod
immodestos fautores histrionum et a praetore in uincla ductos tribunus
2 omitti iussisset. comprobauere patres, incusata Antistii licentia. simul
prohibiti tribuni ius praetorum et consulum praeripere aut uocare ex
Italia, cum quibus lege agi posset. addidit L. Piso designatus consul, ne
quid intra domum pro potestate aduerterent, neue multam ab iis dictam
quaestores aerarii in publicas tabulas ante quattuor menses referrent;
medio temporis contra dicere liceret, deque eo consules statuerent.
cohibita artius et aedilium potestas statutumque, quantum curules,
3 quantum plebei pignoris caperent uel poenae inrogarent. et Heluidius
Priscus tribunus plebis aduersus Obultronium Sabinum aerarii quaesto-
rem contentiones proprias exercuit, tamquam ius hastae aduersus inopes
inclementer augeret.
Dein princeps curam tabularum publicarum a quaestoribus ad prae-
29 fectos transtulit. uarie habita ac saepe mutata eius rei forma. nam
Augustus senatui permisit deligere praefectos; deinde ambitu suffragio-
rum suspecto, sorte ducebantur ex numero praetorum qui praeessent.
2 neque id diu mansit, quia sors deerrabat ad parum idoneos. tum Claudius
quaestores rursum imposuit, iisque, ne metu offensionum segnius con-
sulerent, extra ordinem honores promisit: sed deerat robur aetatis eum
primum magistratum capessentibus. igitur Nero praetura perfunctos et
experientia probatos delegit.
30 Damnatus isdem consulibus Vipsanius Laenas ob Sardiniam prouin-
ciam auare habitam; absolutus Cestius Proculus repetundarum Cretensi-
bus accusantibus. Clodius Quirinalis, quod praefectus remigum, qui
Rauennae haberentur, uelut infimam nationum Italiam luxuria sae-
2 uitiaque adflictauisset, ueneno damnationem anteiit. Caninius Rebilus,

1 derogarent *Mur.* derogent **Ω** | amitae **Ω** amitae ⟨eius⟩ *Ritt. 1863^{2}, 117* || 4 Vibullium *Lips.* (*cf. PIR^{1} V 422*) bibullium **MY**$_{01}$**Y**$_{02}$**Ib** bibulium *uel* bibulum **Ia** *?* A. Vibullium (et M. Antistium) *Ritt. ibid.* || 6 uincla **MIb** uincula **Ia** || 7 comprobauere **Ω** non probauere *Urs.* *an* ⟨contradictionem⟩ comprobauere (*cf. 13, 28, 2*) *?* || 10 aduerterent **Ib** auerterent **M** animaduerterent **Ia** | iis **V**$_{58}$**B**$_{05}$ his **Ω** || 11 quattuor **MIa** quatuor **Ib Y**$_{01}$**Y**$_{02}$**Y**$_{03}$**U** || 14 et **B**$_{72}$**Ven** (*J. F. Gron. et Andr. 1892^{2}, 11*) eo **Ω** || 15 plebis **Ia** (*Ern.*) pl. **MIb** plebei **HL** || 19 mutata **Ib** imitata **M** immutata **M**^{2}**Ia Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ || 22 tum **MalPrmJB**$_{72}$ (*Nipp.*) tunc **MIab** || 25 praetura *Vertr.* praefectura **Ω** (*cf. 14, 12, 3*) || 28 Cestius *Rhen.* cestus **MIab** Caesius *Ritt. 1863^{2}, 118* | Cretensibus *Nipp.* credentibus **MV**$_{58}$^{2}**Iab** cedentibus **V**$_{58}$**B**$_{05}$ || 29 accusantibus **MV**$_{58}$**Ib** accusatoribus **V**$_{58}$^{2}**Ia** || 31 Caninius *Lips.* (*PIR^{2} C 393*) c. aminius **MIb** aminius **Ia** | Rebilus *Lips.* rebius **Ω**

ex primoribus peritia legum et pecuniae magnitudine, cruciatus aegrae a. p. Chr. 56
senectae misso per uenas sanguine effugit, haud creditus sufficere ad
constantiam sumendae mortis, ob libidines muliebriter infamis. at
L. Volusius egregia fama concessit, cui tres et nonaginta anni spatium
uiuendi praecipuaeque opes bonis artibus, inoffensa tot imperatorum
amicitia fuit.

NERONE iterum L. PISONE consulibus pauca memoria digna euenere, 31 a. p. Chr. 57
nisi cui libeat laudandis fundamentis et trabibus, quis molem amphitheatri apud campum Martis Caesar exstruxerat, uolumina implere, cum ex
dignitate populi Romani repertum sit res inlustres annalibus, talia
diurnis Vrbis actis mandare. ceterum coloniae Capua atque Nuceria 2
additis ueteranis firmatae sunt, plebeique congiarium quadringeni
nummi uiritim dati, et sestertium quadringenties aerario inlatum est ad
retinendam populi fidem. uectigal quoque quintae et uicesimae uenalium
mancipiorum remissum, specie magis quam ui, quia, quantum uenditor
pendere iuberetur, in partem pretii emptoribus adcrescebat. et edixit 3
Caesar, ne quis magistratus aut procurator in prouincia, quam obtineret,
spectaculum gladiatorum aut ferarum aut quod aliud ludicrum ederet.
nam ante non minus tali largitione quam corripiendis pecuniis subiectos
adfligebant, dum, quae libidine deliquerant, ambitu propugnant.

Factum et senatus consultum ultioni iuxta et securitati, ut si quis a suis **32**
seruis interfectus esset, ii quoque, qui testamento manu missi sub eodem
tecto mansissent, inter seruos supplicia penderent. redditur ordini 2
Lurius Varus consularis, auaritiae criminibus olim perculsus. et Pomponia Graecina insignis femina, Plautio, quem ouasse de Britannis
rettuli, nupta ac superstitionis externae rea, mariti iudicio permissa.
isque prisco instituto propinquis coram de capite famaque coniugis
cognouit et insontem nuntiauit. longa hinc Pomponiae aetas et continua 3
tristitia fuit. nam post Iuliam Drusi filiam dolo Messalinae interfectam

2 misso ***Ω*** emisso *Heins. prob. Halm* || 5 artibus ***Ω*** artibus ⟨partae⟩ *Syme 1980 coll. 4, 41, 1; malim* ⟨inuentae⟩ *uel* ⟨innocuae⟩ || 6 amicitia *Lips.* malitia **MIab**, *quod def. Becher 1899 et Ramsay* || 7 iterum **L** II **M** secundo ***ω*** || 11 actis mandare ceterum **Ia** actissimam dare ceterae **MIb** || 12 quadringeni *Lips.* quadrigenti $\mathbf{M}^2\mathbf{Y}_{01}$ **B** quadrigeni **MIa** quadringenti $\mathbf{Y}_{02}$**HolZ** uiginti $\mathbf{L}_{24}$ (*cccc / xx*) || 15 remissum **MIa** remissum est **IbU** | quantum *Anquetil 1841, 31* cum ***Ω*** quod $\mathbf{N}_{22}$ || 16 et edixit *Andr. 1892², 10–11* et dixit $\mathbf{MY}_{01}$ edixit **Iab** || 17 ⟨quam⟩ *add. Madv. 2, 553,* ⟨ludum⟩ *Ritt. 1863², 118* || 20 dum quae $\mathbf{V}_{58}\mathbf{ZU}^2$ dumque **MIab** || 24 Varus $\mathbf{M}^{corr}$ (*Nipp.*) uarius *uel* marius ***Ω***; *at uide PIR² L 428* || 25 Plautio $\mathbf{B}_{72}\mathbf{Y}_{03}{}^2\mathbf{L}$ platio **MIb** plantio **Ia** A. Plautio *Nipp.* | quem ouasse *Acid.* qui ouans se ***Ω*** (*'uidi excusum librum in quo legitur* qui ouationem de Br. rettulit' *Grosl. 351*) | Britannis $\mathbf{IaL}_{24}\mathbf{Z}$ brittanniis **MB** britanniis $\mathbf{HolZ}^2$ || 26 rettuli *Acid.* rettulit *uel* retulit ***Ω*** || 28 nuntiauit ***Ω*** ⟨pro⟩nuntiauit *Mur.* | hinc **Ib** (*Neue 8*) huic $\mathbf{MIaY}_{01}\mathbf{Y}_{02}$

a. p. Chr. 57 per quadraginta annos non cultu nisi lugubri, non animo nisi maesto egit; idque illi imperitante Claudio impune, mox ad gloriam uertit.

33 Idem annus plures reos habuit. quorum P. Celerem accusante Asia, quia absoluere nequibat Caesar, traxit, senecta donec mortem obiret; nam Celer interfecto, ut memoraui, Silano pro consule magnitudine
2 sceleris cetera flagitia obtegebat. Cossutianum Capitonem Cilices detulerant, maculosum foedumque et idem ius audaciae in prouincia ratum, quod in Vrbe exercuerat; sed peruicaci accusatione conflictatus postremo
3 defensionem omisit ac lege repetundarum damnatus est. pro Eprio Marcello, a quo Lycii res repetebant, eo usque ambitus praeualuit, ut quidam accusatorum eius exilio multarentur, tamquam insonti periculum fecissent.

34
a. p. Chr. 58 NERONE tertium consule simul iniit consulatum VALERIVS MESSALA, cuius proauum, oratorem Coruinum, diuo Augusto, abauo Neronis, collegam in eo magistratu fuisse pauci iam senum meminerant. sed nobili familiae honor auctus est oblatis in singulos annos quingenis sestertiis, quibus Messala paupertatem innoxiam sustentaret. Aurelio quoque Cottae et Haterio Antonino annuam pecuniam statuit princeps, quamuis per luxum auitas opes dissipassent.

2 Eius anni principio mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanosque de obtinenda Armenia bellum acriter sumitur, quia nec Vologaeses sinebat fratrem Tiridaten dati a se regni expertem esse aut alienae id potentiae donum habere, et Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur parta olim a Lucullo Pompeioque recipere. ad hoc Armenii ambigua fide utraque arma inuitabant, situ terrarum, similitudine morum Parthis propiores conubiisque permixti ac libertate ignota illuc magis ad seruitium inclinantes.

35 Sed Corbuloni plus molis aduersus ignauiam militum quam contra perfidiam hostium erat: quippe Syria transmotae legiones, pace longa segnes, munia armatorum aegerrime tolerabant. satis constitit fuisse in eo exercitu ueteranos, qui non stationem, non uigilias inissent, uallum fossamque quasi noua et mira uiserent, sine galeis, sine loricis, nitidi et

4 traxit **Ω** traxit ⟨rem⟩ *Sir. 1860, 36–37* ‖ 10 Lycii res **M**^{2}**Ia** licires **MIb** Lycia res *Ritt.* 1863^{2}*, 118* | repetebant **M**^{2} ω repetebat **M** (*Ritt.*) ‖ 13 tertium **MIab** tertio **B**$_{72}$**UY**$_{03}$**II III** (*at uide Gell. 10, 1; NW 2, 583; Krebs*^{7}*-Schmalz 2, 378–379*) | iniit **B**$_{05}$**Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ init **MIab** | (*et* 17) Messala **MIb** messalla **V**$_{58}$**Mal PrmJ** mesalla **Y**$_{01}$; *cf. PIR*^{1} *V 91* ‖ 15 eo **Ω** eodem *Andr. B. 1913, 164* ‖ 18 Haterio *Lips.* (*cf. PIR*^{2} *H 26*) atherio *uel* atherino *uel sim.* **Ω** | statuit **MIa** instituit **IbU** ‖ 19 auitas *Lips.* habitas **Ω** ‖ 25 hoc **MIb** haec **Ia** ‖ 27 illuc **MIab**; *uide Jansen 1859, 222, Hart. 1905, 223–224 et Wolff 1915, 785* illud **N**$_{21}$**O**$_{48}$**O**$_{22}$**K** (*Lips.*) ‖ 30 armatorum *Ritt. 1848* Romanorum **Ω** armorum *Frei.* castrorum *Bötticher Prammer 1867, 39* Romanorum ⟨castrorum⟩ *Nipp.* *secl. Andr.* *?* ro: manipulorum *Fisher in app.*

quaestuosi, militia per oppida expleta. igitur dimissis, quibus senectus 2 a. p. Chr. 58
aut ualitudo aduersa erat, supplementum petiuit. et habiti per Galatiam
Cappadociamque dilectus, adiectaque ex Germania legio cum equitibus
alariis et peditatu cohortium. retentusque omnis exercitus sub pellibus, 3
quamuis hieme saeua adeo, ut obducta glacie nisi effossa humus tentoriis
locum non praeberet. ambusti multorum artus ui frigoris, et quidam
inter excubias exanimati sunt. adnotatusque miles, qui fascem lignorum
gestabat, ita praeriguisse manus, ut oneri adhaerentes truncis brachiis
deciderent. ipse cultu leui, capite intecto, in agmine, in laboribus fre- 4
quens adesse, laudem strenuis, solacium inualidis, exemplum omnibus
ostendere. dehinc, quia duritiam caeli militiaeque multi abnuebant
deserebantque, remedium seueritate quaesitum est. nec enim, ut in aliis
exercitibus, primum alterumque delictum uenia prosequebatur, sed qui
signa reliquerat, statim capite poenas luebat. idque usu salubre et miseri-
cordia melius apparuit: quippe pauciores illa castra deseruere quam ea, in
quibus ignoscebatur.

Interim Corbulo legionibus intra castra habitis, donec uer adolesceret, **36**
dispositisque per idoneos locos cohortibus auxiliariis, ne pugnam priores
auderent praedicit. curam praesidiorum Paccio Orfito primi pili honore
perfuncto mandat. is quamquam incautos barbaros et bene gerendae rei 2
casum offerri scripserat, tenere se munimentis et maiores copias opperiri
iubetur. sed rupto imperio, postquam paucae e proximis castellis turmae
aduenerant pugnamque imperitia poscebant, congressus cum hoste
funditur. et damno eius exterriti, qui subsidium ferre debuerant, sua
quisque in castra trepida fuga rediere. quod grauiter Corbulo accepit 3
increpitumque Paccium et praefectos militesque tendere extra uallum
iussit; inque ea contumelia detenti nec nisi precibus uniuersi exercitus
exsoluti sunt.

At Tiridates super proprias clientelas ope Vologaesis fratris adiutus, **37**
non furtim iam, sed palam bello infensare Armeniam, quosque fidos nobis
rebatur, depopulari, et si copiae contra ducerentur, eludere hucque et
illuc uolitans plura fama quam pugna exterrere. igitur Corbulo, quaesito 2
diu proelio frustra habitus et exemplo hostium circumferre bellum coac-
tus, dispertit uires, ut legati praefectique diuersos locos pariter inuade-
rent. simul regem Antiochum monet proximas sibi praefecturas petere. 3

1 senectus **Ib** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ senecta **Ia** sextus **M** senextus $\mathbf{M^1}$ || 3 Germania *Ω errore Taciti* || 11 duritiam **Iab** duritia **M** || 14 reliquerat **MIa** reliquerant **Ib** | luebat **Ia** lue . . t (*sed litt. post* lue *legi non possunt*) **M** luebant **Ib** || 19 auderent $\mathbf{U^2}$ (*Lips.*) audirent **MIbU** adirent **Ia** | Paccio *J. F. Gron.* (*cf. PIR*[1] *P 11*) pactio **MIab** || 26 Paccium *J. F. Gron.* patium **MIb** pactium *uel* pactum **Ia** || 29 Vologaesis *Nipp.* (*cf. NW 1, 511–512*) uologaesi *Ω*, *quod def. Ritt. 1863*[2]*, 119* || 31 hucque *Lips.* huc quoque *Ω*, *quod def. Baehrens 1914, 89* || 34 dispertit $\mathbf{MV_{58}}$ $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ **U** dispartit **Iab**

a. p. Chr. 58 nam Pharasmanes interfecto filio Radamisto quasi proditore, quo fidem in nos testaretur uetus aduersus Armenios odium promptius exercebat. tuncque primum inlecti Moschi, gens ante alias socia Romanis, auia
4 Armeniae incursauere. ita consilia Tiridati in contrarium uertebant, mittebatque oratores, qui suo Parthorumque nomine expostularent, cur datis nuper obsidibus redintegrataque amicitia, quae nouis quoque beneficiis locum aperiret, uetere Armeniae possessione depelleretur. ideo nondum ipsum Vologaesen commotum, quia causa quam ui agere mallent; sin perstaretur in bello, non defore Arsacidis uirtutem fortunamque
5 saepius iam clade Romana expertam. ad ea Corbulo, satis comperto Vologaesen defectione Hyrcaniae attineri, suadet Tiridati precibus Caesarem aggredi: posse illi regnum stabile et res incruentas contingere, si omissa spe longinqua et sera praesentem potioremque sequeretur.

38 Placitum dehinc, quia commeantibus in uicem nuntiis nihil in summam pacis proficiebatur, colloquio ipsorum tempus locumque destinari. mille equitum praesidium Tiridates adfore sibi dicebat; quantum Corbuloni cuiusque generis militum adsisteret, non statuere, dum positis loricis et
2 galeis in faciem pacis ueniretur. cuicumque mortalium, nedum ueteri et prouido duci, barbarae astutiae patuissent: ideo artum inde numerum finiri et hinc maiorem offerri, ut dolus pararetur; nam equiti sagittarum usu exercito si detecta corpora obicerentur, nihil profuturam multitudi-
3 nem. dissimulato tamen intellectu rectius de iis, quae in publicum consulerentur, totis exercitibus coram dissertaturos respondit. locumque delegit, cuius pars altera colles erant clementer adsurgentes accipiendis peditum ordinibus, pars in planitiem porrigebatur ad explicandas
4 equitum turmas. dieque pacto prior Corbulo socias cohortes et auxilia regum pro cornibus, medio sextam legionem constituit, cui accita per noctem aliis ex castris tria milia tertianorum permiscuerat, una cum aquila, quasi eadem legio spectaretur. Tiridates uergente iam die procul adstitit, unde uideri magis quam audiri posset. ita sine congressu dux Romanus abscedere militem sua quemque in castra iubet.

39 Rex siue fraudem suspectans, quia plura simul in loca ibatur, siue ut commeatus nostros Pontico mari et Trapezunte oppido aduentantes interciperet, propere discedit. sed neque commeatibus uim facere potuit, quia per montes ducebantur praesidiis nostris insessos, et Corbulo, ne

3 tuncque **MIb** tunc quoque **Ia** tum quoque *Haupt* | Moschi *Ritt.* 1863^2*, 120* insochi **MIb** isichi *uel* ischi **Ia** Heniochi *Caspari cum Andr. B. 1911, 262–263; et Anderson CAH 10, 880; Fuchs 1963, 218–219; J. H. Oliver, The Civilizing Power, 1968, 141* | ante alias **MIab** ante alios **II** inde alias *Anquetil 1817, 18* || 4 incursauere *Ritt.* 1863^2*, 120–121* incursauit *Ω* incursarant **PVin** | uertebant **MIb** uertebantur **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ || 8 mallent **M**V_{63} mallet *ω* || 14 summam *Faer.* summa *Ω* || 20 offerri $Y_{03}V_{63}^2$**LCIII** aferri **M** afferri **M**^{1}**Iab** || 21 obicerentur **MBHol** obiicerentur **Ia**L_{24}**Z**

irritum bellum traheretur utque Armenios ad sua defendenda cogeret, a. p. Chr. 58
exscindere parat castella, sibique quod ualidissimum in ea praefectura,
cognomento Volandum, sumit; minora Cornelio Flacco legato et Insteio
Capitoni castrorum praefecto mandat. tum, circumspectis munimentis 2
et quae expugnationi idonea prouisis, hortatur milites, ut hostem uagum
neque paci aut proelio paratum, sed perfidiam et ignauiam fuga con-
fitentem exuerent sedibus gloriaeque pariter et praedae consulerent. tum 3
quadripertito exercitu hos in testudinem conglobatos subruendo uallo
inducit, alios scalas moenibus admouere, multos tormentis faces et hastas
incutere iubet. libritoribus funditoribusque attributus locus, unde
eminus glandes torquerent, ne qua pars subsidium laborantibus ferret
pari undique metu. tantus inde ardor certantis exercitus fuit, ut intra 4
tertiam diei partem nudati propugnatoribus muri, obices portarum
subuersi, capta escensu munimenta omnesque puberes trucidati sint,
nullo milite amisso, paucis admodum uulneratis. et imbelle uulgus sub
corona uenundatum, reliqua praeda uictoribus cessit. pari fortuna 5
legatus ac praefectus usi sunt, tribusque una die castellis expugnatis
cetera terrore et alia sponte incolarum in deditionem ueniebant. unde 6
orta fiducia caput gentis Artaxata adgrediendi. nec tamen proximo
itinere ductae legiones, quae si amnem Araxem, qui moenia adluit, ponte
transgrederentur, sub ictum dabantur: procul et latioribus uadis trans-
iere.

At Tiridates pudore et metu, ne, si concessisset obsidioni, nihil opis in 40
ipso uideretur, si prohiberet, impeditis locis seque et equestres copias
inligaret, statuit postremo ostendere aciem et dato die proelium incipere
uel simulatione fugae locum fraudi parare. igitur repente agmen Roma-
num circumfundit, non ignaro duce nostro, qui uiae pariter et pugnae
composuerat exercitum. latere dextro tertia legio, sinistro sexta incede- 2
bat, mediis decimanorum delectis; recepta inter ordines impedimenta, et
tergum mille equites tuebantur, quibus iusserat, ut instantibus comminus
resisterent, refugos non sequerentur. in cornibus pedes sagittarius et
cetera manus equitum ibat, productior cornu sinistro per ima collium,
ut, si hostis intrauisset, fronte simul et sinu exciperetur. adsultare ex 3
diuerso Tiridates, non usque ad iactum teli, sed tum minitans, tum
specie trepidantis, si laxare ordines et diuersos consectari posset. ubi
nihil temeritate solutum, nec amplius quam decurio equitum audentius

9 inducit **Ω** ducit *Andr. 1913 in app.* || 10 libritoribus **MIb** libratoribus **Ia** || 12 metu *Lips.* motu ***Ω**; cf. Wurm 1854, 87* || 14 escensu **M** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ **Ib** ascensu **Ia** || 20 Araxem **Ω** Araxen *edd.* || 21 latioribus **Ω** tutioribus *Corn. 219* || 23 obsidioni **Ω** obsidio *Halm* || 32 productior $\mathbf{M^{corr}}$**Iab** productiore **ML** | cornu **L** cornus in **MIab** cornu in **II III** || 34 ad iactum $\mathbf{M^2}$**Iab** addictum **M** adictum $\mathbf{M^1}$ || 35 diuersos $\mathbf{M^2}$ diuerso **MIb** (*cf. u. 34*) diuersa **Ia**

a. p. Chr. 58 progressus et sagittis confixus ceteros ad obsequium exemplo firmauerat,
41 propinquis iam tenebris abscessit. et Corbulo castra in loco metatus, an
expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret obsidioque circumdaret
agitauit, concessisse illuc Tiridaten ratus. dein postquam exploratores
attulere longinquum regis iter et Medi an Albani peterentur incertum,
lucem opperitur, praemissaque leuis armatura, quae muros interim amb-
2 iret oppugnationemque eminus inciperet. sed oppidani portis sponte
patefactis se suaque Romanis permisere. quod salutem ipsis tulit;
Artaxatis ignis immissus deletaque et solo aequata sunt, quia necque
quiuere teneri sine ualido praesidio ob magnitudinem moenium, nec id
nobis uirium erat, quod firmando praesidio et capessendo bello diui-
deretur, uel, si integra et incustodita relinquerentur, nulla in eo utilitas
3 aut gloria, quod capta essent. adicitur miraculum uelut numine oblatum:
nam cuncta *extra tecta uel mediis in tectis hactenus sole* inlustria fuere;
repente, quod moenibus cingebatur, ita atra nube coopertum fulgoribus-
que discretum est, ut quasi infensantibus deis exitio tradi crederetur.

4 Ob haec consalutatus imperator Nero, et senatus consulto supplica-
tiones habitae, statuaeque et arcus et continui consulatus principi, utque
inter festos referretur dies, quo patrata uictoria, quo nuntiata, quo rela-
tum de ea esset, aliaque in eandem formam decernuntur, adeo modum
egressa, ut C. Cassius de ceteris honoribus adsensus, si pro benignitate
fortunae dis grates agerentur, ne totum quidem annum supplicationibus
sufficere disseruerit, eoque oportere diuidi sacros et negotiosos dies, quis
diuina colerent et humana non impedirent.

42 Variis deinde casibus iactatus et multorum odia meritus reus, haud
tamen sine inuidia Senecae damnatur. is fuit Publius Suillius, imperitante
Claudio terribilis ac uenalis et mutatione temporum non quantum inimici
cuperent demissus quique se nocentem uideri quam supplicem mallet.
eius opprimendi gratia repetitum credebatur senatus consultum poenaque
2 Cinciae legis aduersum eos, qui pretio causas orauissent. nec Suillius
questu aut exprobratione abstinebat, praeter ferociam animi extrema
senecta liber et Senecam increpans infensum amicis Claudii, sub quo
3 iustissimum exilium pertulisset. simul studiis inertibus et iuuenum

3 obsidioque **M** obsidioneque **M^2Iab** || 4 agitauit **MIa** cogitauit **Ib** || 6 leuis **IabY_{01}^2** leui **M** || 7 inciperet ***Ω*** inciperet, ⟨sequebatur agmen legionum⟩ *Ritt. 1863², 121* || 9 Artaxatis **IaY_{01}^2** artaxati **MIb$Y_{01}Y_{02}$** || 9. 10 neque quiuere *scripsi post* nec quiuerunt *Koest.* nec **MIabII** neque **UY_{30}III** || 13 adicitur **MBHol** adiicitur **Ia$Y_{02}L_{24}$Z** || 14 extra ⟨tecta uel mediis in⟩ tectis *scripsi: uide app. crit.* || 15 repente quod *Fuchs* quod repente ***Ω*** (repente *post* ita *posuit Rhen.*, *ante* cuncta *Andr. 1922, 62*) | fulgoribusque **M** fulguribusque **Ia** fulgoribus **Ib** || 16 discretum ***Ω*** disiectum **L** || 22 dis **MY_{03}Z** diis **Iab** || 23 quis ***Ω*** quīsque (= quibusque) *J. Müller 1912, 4–5* || 30 aduersum **MIb** aduersus **Ia** || 33 iuuenum **ML** iuuenem **Ib** a iuuene *uel* a iuuentute **Ia**

imperitiae suetum liuere iis, qui uiuidam et incorruptam eloquentiam a. p. Chr. 58
tuendis ciuibus exercerent. se quaestorem Germanici, illum domus eius
adulterum fuisse. an grauius aestimandum sponte litigatoris praemium
honestae operae adsequi quam corrumpere cubicula principum femina-
rum? qua sapientia, quibus philosophorum praeceptis intra quadrien- 4
nium regiae amicitiae ter milies sestertium parauisset? Romae testa-
menta et orbos uelut indagine eius capi, Italiam et prouincias immenso
faenore hauriri: at sibi labore quaesitam et modicam pecuniam esse.
crimen, periculum, omnia potius toleraturum, quam ueterem agendo
partam dignationem subitae felicitati submittere.

Nec deerant qui haec isdem uerbis aut uersa in deterius Senecae de- 43
ferrent. repertique accusatores direptos socios, cum Suillius prouinciam
Asiam regeret, ac publicae pecuniae peculatum detulerunt. mox, quia
inquisitionem annuam impetrauerant, breuius uisum suburbana crimina
incipi, quorum obuii testes erant. ii acerbitate accusationis Q. Pompo- 2
nium ad necessitatem belli ciuilis detrusum, Iuliam Drusi filiam Sabinam-
que Poppaeam ad mortem actas et Valerium Asiaticum, Lusium Satur-
ninum, Cornelium Lupum circumuentos, iam equitum Romanorum
agmina damnata omnemque Claudii saeuitiam Suillio obiectabant. ille 3
nihil ex his sponte susceptum, sed principi paruisse defendebat, donec
eam orationem Caesar cohibuit, compertum sibi referens ex commentariis
patris sui nullam cuiusquam accusationem ab eo coactam. tum iussa 4
Messalinae praetendi et labare defensio: cur enim neminem alium delec-
tum, qui saeuienti impudicae uocem praeberet? puniendos rerum atro-
cium ministros, ubi pretia scelerum adepti scelera ipsa aliis delegent.
igitur adempta bonorum parte (nam filio et nepti pars concedebatur 5
eximebanturque etiam quae testamento matris aut auiae acceperant) in
insulas Baleares pellitur, non in ipso discrimine, non post damnationem
fractus animo; ferebaturque copiosa et molli uita secretum illud tolera-
uisse. filium eius Nerullinum aggressis accusatoribus per inuidiam patris
et crimina repetundarum, intercessit princeps tamquam satis expleta
ultione.

Per idem tempus Octauius Sagitta plebei tribunus, Pontiae mulieris 44
nuptae amore uecors, ingentibus donis adulterium et mox, ut omitteret
maritum, emercatur, suum matrimonium promittens ac nuptias eius

1 liuere **M** libere **M^{2}Ib** inuidere **Ia** || **9** agendo *Doed. 1834, 8* acdō **M** adeo **Ia** ac deo **Ib** ac diu **L** (*Pich.*) ac domi *J. Gron.* ac domino *Jacob 1837, 10* ac donis *Seyffert 44–45* ac Romano *Woelffel 64* ac agendo *Sir. 1867, 10* ac domo *Purser 1901, 306* || **10** submittere **MIab** (*cf. KS 2, 301–302*) submitteret **B$_{72}$ LIII** || **14** suburbana **Ω** urbana *Ern.* || **23** praetendi **Ia** protendi **MIb** || **27** auiae *Frei.* auia **M** aui **M^{1}Iab** || **28** insulas **IaZ** insulam **MIb** || **30** Nerullinum **MIb** nerulinum **IaY$_{01}$Y$_{02}$L$_{24}$**

a. p. Chr. 58 pactus. sed ubi mulier uacua fuit, nectere moras, aduersam patris
uoluntatem causari repertaque spe ditioris coniugis promissa exuere.
2 Octauius contra modo conqueri, modo minitari, famam perditam,
pecuniam exhaustam obtestans, denique salutem, quae sola reliqua
esset, arbitrio eius permittens. ac postquam spernebatur, noctem unam
3 ad solacium poscit, qua delenitus modum in posterum adhiberet. statuitur nox, et Pontia consciae ancillae custodiam cubiculi mandat. ille
uno cum liberto ferrum ueste occultum infert. tum, ut adsolet in amore
et ira, iurgia preces, exprobratio satisfactio, et pars tenebrarum libidini
seposita; *ea quasi incensus* nihil metuentem ferro transuerberat et
4 accurrentem ancillam uulnere absterret cubiculoque prorumpit. postera
die manifesta caedes, haud ambiguus percussor; quippe mansitasse una
conuincebatur. sed libertus suum illud facinus profiteri, se patroni
iniurias ultum esse. commoueratque quosdam magnitudine exempli,
5 donec ancilla ex uulnere refecta uerum aperuit. postulatusque apud
consules a patre interfectae, postquam tribunatu abierat, sententia
patrum et lege de sicariis condemnatur.

45 Non minus insignis eo anno impudicitia magnorum rei publicae malorum initium fecit. erat in ciuitate Sabina Poppaea, T. Ollio patre genita,
sed nomen aui materni sumpserat, inlustri memoria Poppaei Sabini
consularis et triumphali decore praefulgentis; nam Ollium honoribus
2 nondum functum amicitia Seiani peruertit. huic mulieri cuncta alia fuere
praeter honestum animum. quippe mater eius, aetatis suae feminas
pulchritudine supergressa, gloriam pariter et formam dederat; opes
3 claritudini generis sufficiebant; sermo comis nec absurdum ingenium;
modestiam praeferre et lasciuia uti; rarus in publicum egressus, idque
uelata parte oris, ne satiaret aspectum, uel quia sic decebat. famae
numquam pepercit, maritos et adulteros non distinguens; neque adfectui
suo aut alieno obnoxia, unde utilitas ostenderetur, illuc libidinem trans-
4 ferebat. igitur agentem eam in matrimonio Rufri Crispini equitis Romani,
ex quo filium genuerat, Otho pellexit iuuenta ac luxu et quia flagrantissimus in amicitia Neronis habebatur. nec mora quin adulterio matrimonium iungeretur.

46 Otho siue amore incautus laudare formam elegantiamque uxoris apud
principem, siue ut accenderet ac, si eadem femina potirentur, id quoque

6 delenitus **MV**$_{58}^{2}$ delinitus *ω* (*cf. 11, 37, 2; IV 68, 2*) | posterum **V**$_{58}$**B**$_{05}$**H** **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ postremum **MIab** || **9** libidini *Rhen.* libidine ***Ω*** || **10** ea quasi incensus *Novák: uide app. crit.* || **21** consularis **MIb** (*Andr. 1922, 50 coll. Agr. 44, 3*) consulari **Ia** (*Put.*) | triumphali **Ia** triumphalis **MIb** || **22** functum ***Ω*** perfunctum *Sir. 1867, 11 coll. Suet. N. 35, 1* || **30** Rufri **M** rufi **M**[1] *ω* | Crispini *Lips.* crispi ***Ω*** || **35** potirentur **MV**$_{58}$**B**$_{05}$**GHY**$_{01}$**Y**$_{02}$**Ib** potiretur **Ia**

uinculum potentiam ei adiceret. saepe auditus est, cum surgens e conuiuio a. p. Chr. 58
Caesaris sequi melius seque ire ad illam, sibi concessam dictitaret nobili-
tatem pulchritudinem, uota omnium et gaudia felicium. his atque talibus 2
irritamentis non longa cunctatio interponitur, sed accepto aditu Poppaea
primum per blandimenta et artes ualescere, imparem cupidini et forma
Neronis captam simulans; mox acri iam principis amore ad superbiam
uertens, si ultra unam alteramque noctem attineretur, nuptam esse se
dictitans, nec posse matrimonium amittere, deuinctam Othoni per genus
uitae, quod nemo adaequaret: illum animo et cultu magnificum; ibi
se summa fortuna digna uisere. at Neronem, paelice ancilla et adsuetu-
dine Actes deuinctum, nihil e contubernio seruili nisi abiectum et sordi-
dum traxisse. deicitur familiaritate sueta, post congressu et comitatu 3
Otho, et ad postremum, ne in Vrbe aemulatus ageret, prouinciae Lusi-
taniae praeficitur; ubi usque ad ciuilia arma non ex priore infamia, sed
integre sancteque egit, procax otii et potestatis temperantior.

Hactenus Nero flagitiis et sceleribus uelamenta quaesiuit. suspectabat 47
maxime Cornelium Sullam, socors ingenium eius in contrarium trahens
callidumque et simulatorem interpretando. quem metum Graptus ex
libertis Caesaris, usu et senecta Tiberio abusque domum principum
edoctus, tali mendacio intendit. pons Muluius in eo tempore celebris 2
nocturnis inlecebris erat; uentitabatque illuc Nero, quo solutius Vrbem
extra lasciuiret. igitur regredienti per uiam Flaminiam compositas insidias
fatoque euitatas, quoniam diuerso itinere Sallustianos in hortos re-
meauerit, auctoremque eius doli Sullam ementitur, quia forte redeunti-
bus ministris principis quidam per iuuenilem licentiam, quae tunc passim
exercebatur, inanem metum fecerant. neque seruorum quisquam neque 3
clientium Sullae adgnitus, maximeque despecta et nullius ausi capax
natura eius a crimine abhorrebat: proinde tamen, quasi conuictus esset,
cedere patria et Massiliensium moenibus coerceri iubetur.

1 *uirgulam posuerunt ante* saepe *Walther 1831 et Roth, punctum alii* | cum surgens (. . . dictitaret) *Ern., C. Her.* consurgens **Ω** surgens **B**$_{72}$ | conuiuio **ω** conuiuo **M** || 2 ⟨sequi melius⟩ seque *scripsi* seque **MIb** se **IaII III** se qui⟨dem⟩ *Weiss. Halm* ⟨se domi desiderari a coniuge⟩ seque *Ritt. 1863², 122–123* sese *Nipp.* | sibi *Froben Lips.* ubi **MIb** ibi **Ia** | dictitaret **Y**$_{01}$ **Y**$_{02}$ **U Y**$_{03}$**II**^{corr}**III** dictitans **MIab** [dictitans] *Novák 1897 Becher* || 4 aditu **MIa** auditu **Ib** || 10 digna uisere **M Y**$_{01}$ dignam uisere **M**^{2}**Iab Y**$_{01}{}^2$ | paelice *edd. Halm secuti* pelicem **M** pelicis **BHol** pellice **Ia** pellicem **Z** (*quod def. Bach 1833, 355*) | ancilla et adsuetudine **Ia Y**$_{01}$ ancillam et adsuetudinem **MIb** pelicis ancille & assetudine **Hol** ⟨per⟩ paelicem ancillam et adsuetudinem *Weiss. Becher* || 11 deuinctum **MV**$_{58}$**B**$_{05}$**Ib** deuictum **Ia U** (*malim* paelici ancillae adsuetudine [Actes] deuinctum*; cf. 11, 28, 2; 13, 46, 2*) || 15 procax **Ω** peruicax *Corn. 220* | otii **Ω** (procax) otio *Ritt. 1863², 123* || 19 abusque *Lips.* auo usque **MV**$_{58}$**B**$_{05}$ **Y**$_{01}$ **Y**$_{02}$**Ib** auo usque ad **Ia** || 20 Muluius **MIb** miluius **Ia Z** || 21 uentitabatque **Iab** uentabatque **M** || 21.22 urbem extra **MIab** extra urbem **H**^{2}**Π** *an* Vrbem iuxta *?* || 28 proinde **M** perinde **Iab**

48
a. p. Chr. 58 Isdem consulibus auditae Puteolanorum legationes, quas diuersas
ordo plebsque ad senatum miserant, illi uim multitudinis, hi magistra-
tuum et primi cuiusque auaritiam increpantes. eaque seditio ad saxa et
minas ignium progressa ne necem et arma proliceret, C. Cassius adhiben-
do remedio delectus. quia seueritatem eius non tolerabant, precante ipso
ad Scribonios fratres ea cura transfertur, data cohorte praetoria, cuius
terrore et paucorum supplicio rediit oppidanis concordia.

49 Non referrem uulgarissimum senatus consultum, quo ciuitati Syra-
cusanorum egredi numerum edendis gladiatoribus finitum permitteba-
tur, nisi Paetus Thrasea contra dixisset praebuissetque materiem ob-
2 trectatoribus arguendae sententiae. cur enim, si rem publicam egere
libertate senatoria crederet, tam leuia consectaretur? quin de bello aut
pace, de uectigalibus et legibus, quibusque aliis Romana continentur,
suaderet dissuaderetue? licere patribus, quotiens ius dicendae sententiae
3 accepissent, quae uellent expromere relationemque in ea postulare. an
solum emendatione dignum, ne Syracusis spectacula largius ederentur:
cetera per omnes imperii partes perinde egregia quam si non Nero, sed
4 Thrasea regimen eorum teneret? quod si summa dissimulatione trans-
mitterentur, quanto magis inanibus abstinendum! Thrasea contra,
rationem poscentibus amicis, non praesentium ignarum respondebat eius
modi consulta corrigere, sed patrum honori dare, ut manifestum fieret
magnarum rerum curam non dissimulaturos, qui animum etiam leuissi-
mis aduerterent.

50 Eodem anno crebris populi flagitationibus, immodestiam publicano-
rum arguentis, dubitauit Nero, an cuncta uectigalia omitti iuberet idque
2 pulcherrimum donum generi mortalium daret. sed impetum eius, mul-
tum prius laudata magnitudine animi, attinuere senatores dissolutionem
imperii docendo, si fructus, quibus res publica sustineretur, deminueren-
tur: quippe sublatis portoriis sequens, ut tributorum abolitio expostula-
3 retur. plerasque uectigalium societates a consulibus et tribunis plebis
constitutas acri etiam populi Romani tum libertate; reliqua mox ita
prouisa, ut ratio quaestuum et necessitas erogationum inter se congrue-
rent. temperandas plane publicanorum cupidines, ne per tot annos sine

2 plebsque $\mathbf{M^2V_{58}B_{05}Y_{01}Y_{02}Ib}$ plebs **M** (*cf. Wolff 1915, 785*) || 3 eaque **MIb** cumque **Ia** || 4 ne necem *Walter Becher* (*contradicente Novák 1897*) necem **Ω** ne caedem *Nipp.* | proliceret $\mathbf{MV_{58}L_{24}Z}$ pelliceret **BHol** perliceret **Ia** || 8 uulgarissimum *Haase 1839* uulgatissimum **Ω** || 10 materiem $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Ib}$ materiam **Ia** || 13 Romana continentur **MIab** (*cf. Anquetil 1841, 28, Walter 1939*^{2}*, 39*) romana continerentur $\mathbf{Y_{01}Y_{02}UY_{03}}$ ⟨res⟩ Romana continetur *Lips.* ⟨uis⟩ Romana continetur *Becher 1899; at uide Andr. B. 1900, 232* || 14 suaderet dissuaderetue $\mathbf{B^2HolL}$ suadere dissuadereue $\mathbf{MIaBL_{24}Z}$ (*quod def. Bach 1833, 356*) || 27 senatores **Ω** seniores *Lips.* || 30 plebis **Ω** plebei *Ritt. 1863*^{2}*, 124* || 31 populi Romani tum **MIab** tum populi Romani *Mur.* || 32 congruerent $\mathbf{IaY_{01}{}^2}$ congrueret **Ib** (*at uide J. Müller 1909, 8–9*) congruere **M**

querela tolerata nouis acerbitatibus ad inuidiam uerterent. ergo edixit 51 a. p. Chr. 58
princeps, ut leges cuiusque publici, occultae ad id tempus, proscriberentur; omissas petitiones non ultra annum resumerent; Romae praetor, per prouincias qui pro praetore aut consule essent iura aduersus publicanos extra ordinem redderent; militibus immunitas seruaretur, nisi in iis, quae ueno exercerent; aliaque admodum aequa, quae breui seruata, dein frustra habita sunt. manet tamen abolitio quadragesimae quin- 2
quagesimaeque et quae alia exactionibus inlicitis nomina publicani inuenerant. temperata apud transmarinas prouincias frumenti subuectio, et, ne censibus negotiatorum naues adscriberentur tributumque pro illis penderent, constitutum.

Reos ex prouincia Africa, qui proconsulare imperium illic habuerant, 52
Sulpicium Camerinum et Pompeium Siluanum absoluit Caesar, Camerinum aduersus priuatos et paucos, saeuitiae magis quam captarum pecuniarum crimina obicientes. Siluanum magna uis accusatorum circum- 2
steterat poscebatque tempus euocandorum testium; reus ilico defendi postulabat. ualuitque pecuniosa orbitate et senecta, quam ultra uitam eorum produxit, quorum ambitu euaserat.

Quietae ad id tempus res in Germania fuerant, ingenio ducum, qui 53
peruulgatis triumphi insignibus maius ex eo decus sperabant, si pacem continuauissent. Paulinus Pompeius et L. Vetus ea tempestate exercitui 2
praeerant. ne tamen segnem militem attinerent, ille inchoatum ante tres et sexaginta annos a Druso aggerem coercendo Rheno absoluit. Vetus Mosellam atque Ararem facta inter utrumque fossa conectere parabat, ut copiae per mare, dein Rhodano et Arare subuectae per eam fossam, mox fluuio Mosella in Rhenum, exin Oceanum decurrerent, sublatisque itineris difficultatibus nauigabilia inter se Occidentis Septentrionisque litora fierent. inuidit operi Aelius Gracilis Belgicae legatus, deterrendo 3
Veterem, ne legiones alienae prouinciae inferret studiaque Galliarum adfectaret, formidolosum id imperatori dictitans, quo plerumque prohibentur conatus honesti.

Ceterum continuo exercituum otio fama incessit ereptum ius legatis 54
ducendi in hostem. eoque Frisii iuuentutem saltibus aut paludibus, im-

7 quadragesimae **L** (*Put.*) quadringentesimae **Ω** || 8 exactionibus $\mathbf{Y_{01}Y_{03}L}$ exauctionibus **MIab** || 12 habuerant $\mathbf{V_{64}}$ (*Rhen.*) habuerunt **Ω** || 13 Pompeium *Lips.* (*cf. PIR*[1] *P 495; IRT 338*) pomponium **Ω** || 15 obicientes **MBHol** obiicientes $\mathbf{Ia Y_{02} L_{24} Z}$ || 16 ilico $\mathbf{M V_{58} B_{05} G H Y_{02}}$ illico **Iab** || 17 ualuitque **MIab** ualuit $\mathbf{Y_{03}}$ **II III** || 20 peruulgatis $\mathbf{B_{05}}^{1}$**L** (*Put.*) peruulgati **MIab** || 22 tres **Ω** septem *W. Weber apud Vollgraff REA 1940, 693* || 24 Ararem *Ritt. 1863*[2]*, 125; cf. Plin. HN 3, 33* Ararim *Put.* arari **L**[1] rhodanum **Ib** (*fortasse recte, cum Arar tantum Cabillonum usque naues patiatur et fossa Veteris uiam breuissimam secutura fuerit*) *om.* **MIaII III** || 27 itineris **MIab** itineri *Koest. coll. 15, 29, 3* || 28 Aelius *Lips.* selius **M**, *priore* s *superscr.*, **Ib** helius **Ia** eius $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ || 29 studiaque $\mathbf{U Y_{03}}$ instudia *uel* nistudia **MIab**

a. p. Chr. 58 bellem aetatem per lacus admouere ripae agrosque uacuos et militum usui sepositos insedere, auctoribus Verrito et Malorige, qui nationem
2 eam regebant, in quantum Germani regnantur. iamque fixerant domos, semina aruis intulerant utque patrium solum exercebant, cum Duuius Auitus, accepta a Paulino prouincia, minitando uim Romanam, nisi abscederent Frisii ueteres in locos aut nouam sedem a Caesare impe-
3 trarent, perpulit Verritum et Malorigem preces suscipere. profectique Romam, dum aliis curis intentum Neronem opperiuntur, inter ea, quae barbaris ostentantur, intrauere Pompei theatrum, quo magnitudinem populi uiserent. illic per otium (neque enim ludicris ignari oblectabantur) dum consessum caueae, discrimina ordinum, quis eques, ubi senatus, percunctantur, aduertere quosdam cultu externo in sedibus senatorum: et quinam forent rogitantes, postquam audiuerant earum gentium legatis id honoris datum, quae uirtute et amicitia Romana praecellerent, nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse exclamant degrediunturque
4 et inter patres considunt. quod comiter a uisentibus exceptum, quasi impetus antiqui et bona aemulatione. Nero ciuitate Romana ambos donauit, Frisios decedere agris iussit. atque illis aspernantibus auxiliaris eques repente immissus necessitatem attulit, captis caesisue qui peruicacius restiterant.

55 Eosdem agros Ampsiuarii occupauere, ualidior gens non modo sua copia, sed adiacentium populorum miseratione, quia pulsi a Chaucis et sedis inopes tutum exilium orabant. aderatque iis clarus per illas gentes et nobis quoque fidus nomine Boiocalus, uinctum se rebellione Cherusca iussu Arminii referens, mox Tiberio et Germanico ducibus stipendia meruisse, et quinquaginta annorum obsequio id quoque adiungere, quod
2 gentem suam dicioni nostrae subiceret. quotam partem campi iacere, in quam pecora et armenta militum aliquando transmitterentur! seruarent sane receptus gregibus inter hominum famem, modo ne uastitatem ac solitudinem mallent quam amicos populos. Chamauorum quondam ea arua, mox Tubantum et post Vsiporum fuisse. sicuti caelum deis, ita
3 terras generi mortalium datas; quaeque uacuae, eas publicas esse. solem inde suspiciens et cetera sidera uocans quasi coram interrogabat, uellent-

2 auctoribus *scripsi* auctore ***Ω*** || 4 Duuius *scripsi* (*cf. PIR*[2] *D 210*) dubius ***Ω*** || 12 externo **MIa** extraneo **U**$\mathbf{Y}_{03}^{1}$**Ib** extrano $\mathbf{Y}_{03}$ || 13 legatis **Iab** legum **M** || 15 degrediuntur **M**$\mathbf{Y}_{01}$**BHol** digrediuntur **Ia**$\mathbf{L}_{24}$**Z** || 19 caesisue **MIab** caesisque $\mathbf{Y}_{03}$**LIII** || 21 amsibarii **M** || 24 fidus ***Ω*** fidus ⟨homo⟩ *Becher* | boicalus **M** || 25 Arminii **MIa**$\mathbf{L}_{24}$**Z** armenii **BHol** | et **Ia**$\mathbf{Y}_{01}^{2}\mathbf{Y}_{02}$**L** *om.* **MIb** || 26 quinquaginta **MIabII** quadraginta $\mathbf{Y}_{03}$**III** || 27 subiceret **MBHol** subiiceret **Ia**$\mathbf{L}_{24}$**Z** | quotam ***Ω*** quo tantam *Lips.* quantam *Ritt. 1848 Nipp.* || 28 quam **Ia** qua **MIb** || 29 receptus **L** receptos ***Ω*** | famem $\mathbf{L}^{1}$ (*Danesius*) famam **MIab** | ac $\mathbf{B}_{05}\mathbf{Y}_{03}$**L** et **MIab** || 31 deis **M** diis **Iab** || 32 quaeque **MIb** quae sint **Ia** || 33 suspiciens *Heins.* (*cf. Andr. 1900, 14 n. 1)* despiciens **MIb** respiciens **Ia** aspiciens *Rhen.* | uellentne **Ia** uelletne **MIb** (*quod def. Bach 1833, 356–357*)

ne contueri inane solum: potius mare superfunderent aduersus terrarum a. p. Chr. 58
ereptores.
Et commotus his Auitus: patienda meliorum imperia; id dis, quos 56
implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent
quid adimerent, neque alios iudices quam se ipsos paterentur. haec in
publicum Ampsiuariis respondit, ipsi Boiocalo ob memoriam amicitiae
daturum agros. quod ille ut proditionis pretium aspernatus addidit
'deesse nobis terra *in qua uiuamus*: in qua moriamur, non potest.'
atque ita infensis utrimque animis discessum. illi Bructeros, Tencteros, 2
ulteriores etiam nationes socias bello uocabant: Auitus scripto ad Curti-
lium Manciam superioris exercitus legatum, ut Rhenum transgressus
arma a tergo ostenderet, ipse legiones in agrum Tencterorum induxit,
excidium minitans, ni causam suam dissociarent. igitur absistentibus his 3
pari metu exterriti Bructeri; et ceteris quoque aliena pericula deserenti-
bus sola Ampsiuariorum gens retro ad Vsipos et Tubantes concessit.
quorum terris exacti cum Chattos, dein Cheruscos petissent, errore longo
hospites egeni, hostes inualidi, quod iuuentutis erat caeduntur, imbellis
aetas in praedam diuisa est.
Eadem aestate inter Hermunduros Chattosque certatum magno proe- 57
lio, dum flumen gignendo sale fecundum et conterminum ui trahunt,
super libidinem cuncta armis agendi religione insita, eos maxime locos
propinquare caelo precesque mortalium a deis nusquam propius audiri:
inde indulgentia numinum illo in amne illisque siluis salem prouenire,
non ut alias apud gentes eluuie maris arescente, sed unda super ardentem
arborum struem fusa ex contrariis inter se elementis, igne atque aquis,
concretum. sed bellum Hermunduris prosperum, Chattis exitio fuit, quia 2
uictores diuersam aciem Marti ac Mercurio sacrauere, quo uoto equi
uiri, cuncta uicta occidioni dantur.
Et minae quidem hostiles in ipsos uertebant. sed ciuitas Vbiorum socia 3

1 superfunderent $V_{58}{}^2$**Ia**$Y_{01}{}^2$ superfundere **MIb** || 2 ereptores *Ω* ereptores ⟨et compilatores orbis⟩. (commotus) *Wurm 1854, 99* || 3 et commotus *Ω* nec commotus *Lips.* sed immotus *Weidner 1896* | imperia id *Ω* imperia ait *Lips.* imperia ait: ita *Wurm 1854, 99* | dis **MC** diis (deis **L**) *ω* || 4–5 quid ... quid **MIb** qui ... qui **Ia** || 8 terra in qua uiuamus **L** (*Rhen.*)*: uide app. crit.* || 12 Tencterorum *Ritt. 1863², 126, Sir. 1871, 9; cf. Germ. 38, 1* tencterum **H**B_{05}**L** (*Ber.*) tenerum **M** tenterum **M²Ib** teneterum **Ia** || 14 deserentibus **L** (*Rhen.*) defendentibus *Ω* (⟨sua potius quam⟩ aliena pericula) defendentibus *Andr. 1913 in app.*) || 17 inualidi *Doed. 1839, 6* in alio **MIb** in alieno **Ia** || 20 sale *Ω* sali *Nipp.* || 21 libidinem **L**$N_{21}{}^2$ (*Rhen.*) libidine **MIab** || 23 salem **BHol** (*Put.*) item *Ω an ita salem?* || 24 sed unda *Acid.* unda sed *Ω* | ardentem **L** (*Rhen.*) arentem **MIab** || 25 elementis $V_{58}{}^2$**Ia** alimentis **M**V_{58}**Ib** || 26 concretum *Lips.* concreta *Ω* | exitio **Ia** exitiosius **MIb** exitio sui *susp. Halm* || 28 uicta **MIab** (*quod def. Eri. 1934, 128–129 post Zöchbauer 1902*) uiua *Danesius* [uicta] *Becher Wolff 1915, 785* || 29 Vbiorum *Chifflet 122v* uibonum *uel* iubonum **MIab**$Y_{01}Y_{02}$

a. p. Chr. 58 nobis malo improuiso adflicta est. nam ignes terra editi uillas arua uicos passim corripiebant ferebanturque in ipsa conditae nuper coloniae moenia neque exstingui poterant, non si imbres caderent, non si fluuialibus aquis aut quo alio humore *perfunderentur, donec inopia remediorum et ira cladis agrestis quidam eminus saxa iaceret: dein residentibus* flammis propius suggressi ictu fustium aliisque uerberibus ut feras absterrebant; postremo tegmina corpori derepta iniciunt, quanto magis profana et usu polluta, tanto magis oppressura ignes.

58 Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quae octingentos et triginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus et arescente trunco deminutam prodigii loco habitum est, donec in nouos fetus reuiresceret.

LIBER QVARTVS DECIMVS

1
a. p. Chr. 59 Gaio Vipstano C. Fonteio consulibus diu meditatum scelus non ultra Nero distulit, uetustate imperii coalita audacia et flagrantior in dies amore Poppaeae, quae sibi matrimonium et discidium Octauiae incolumi Agrippina haud sperans crebris criminationibus, aliquando per facetias incusare principem et pupillum uocare, qui iussis alienis obnoxius
2 non modo imperii, sed libertatis etiam indigeret. cur enim differri nuptias suas? formam scilicet displicere et triumphales auos, an fecunditatem et uerum animum? timeri ne uxor saltem iniurias patrum, iram populi aduersus superbiam auaritiamque matris aperiat? quod si nurum Agrippina non nisi filio infestam ferre posset, reddatur ipsa Othonis coniugio: ituram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias imperatoris
3 quam viseret periculis eius immixta. haec atque talia lacrimis et arte adulterae penetrantia nemo prohibebat, cupientibus cunctis infringi potentiam matris et credente nullo usque ad caedem eius duratura filii odia.

4 perfunderentur **L** niterentur **Ia** *om.* **MIb** uterentur *Ritt. 1863^2, 126–127* || 4–5 perfunderentur ... residentibus *incerta admodum* || 4 remediorum *Wurm 1853, 363* (*cf. Ritt. 1848*) remedio **M** remedii **M**^{1} ω || 5 agrestis **M** agrestes **M**^{2}**Iab** | iaceret *Ritt. 1863^2, 127, Pfitzner 1900, 675–676* iecere **MIb** iacere **M**^{2}**Ia** | residentibus $V_{58}B_{05}Y_{01}$ (*Hart. 1905, 250*) resistentibus **Ω** || 7 derepta *Agricola* direpta *uel* directa **Ω** | magis **Ω** *secl. Acid. Fuchs* || 9 octingentos **U**^{2} (*Lips.*) super octingentos **Ia** septingentos **MIbII III** || 10 triginta *Lips.* quadraginta **Ω** || 12 reuiresceret **L** (*Pich.*) reuiuesceret **M** reuiuisceret **Iab** || 13 Vipstano *Urs.* (*cf. PIR^1 V 465*) uipsano **MIab** | Gaio *Ritt. 1848* (*cf. PIR^2 F 471*) fonteio **Ω** || 16 sperans **MIb** sperans quae $V_{58}{}^2$**Ia** || 17 incusare **M**^{1}**UL**V_{64} incusaret **MIab** | uocare **UL** uocaret **MIab** || 20 iniurias **MIa** iniuriam **Ib** || 22 reddatur **Ia** redditur **MIb**

Tradit Cluuius ardore retinendae Agrippinam potentiae eo usque 2 a. p. Chr. 59 prouectam, ut medio diei, cum id temporis Nero per uinum et epulas incalesceret, offerret se saepius temulento comptam et incesto paratam; iamque lasciua oscula et praenuntias flagitii blanditias adnotantibus proximis, Senecam contra muliebres inlecebras subsidium a femina petiuisse, immissamque Acten libertam, quae simul suo periculo et infamia Neronis anxia deferret peruulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos milites profani principis imperium. Fabius Rusti- 2 cus non Agrippinae, sed Neroni cupitum id memorat eiusdemque libertae astu disiectum. sed quae Cluuius, eadem ceteri quoque auctores prodidere, et fama huc inclinat, seu concepit animo tantum immanitatis Agrippina, seu credibilior nouae libidinis meditatio in ea uisa est, quae puellaribus annis stuprum cum Lepido spe dominationis admiserat, pari cupidine usque ad libita Pallantis prouoluta et exercita ad omne flagitium patrui nuptiis.

Igitur Nero uitare secretos eius congressus, abscedentem in hortos aut 3 Tusculanum vel Antiatem in agrum laudare, quod otium capesseret. postremo, ubicumque haberetur, praegrauem ratus interficere constituit, hactenus consultans, ueneno an ferro uel qua alia ui. placuitque primo 2 uenenum. sed inter epulas principis si daretur, referri ad casum non poterat tali iam Britannici exitio; et ministros temptare arduum uidebatur mulieris usu scelerum aduersus insidias intentae; atque ipsa praesumendo remedia munierat corpus. ferrum et caedes quonam modo occultaretur, nemo reperiebat; et ne quis illi tanto facinori delectus iussa sperneret metuebant. obtulit ingenium Anicetus libertus, classi apud 3 Misenum praefectus et pueritiae Neronis educator ac mutuis odiis Agrippinae inuisus. ergo nauem posse componi docet, cuius pars ipso in mari per artem soluta effunderet ignaram: nihil tam capax fortuitorum quam mare; et si naufragio intercepta sit, quem adeo iniquum, ut sceleri adsignet, quod uenti et fluctus deliquerint? additurum principem defunctae templum et aras et cetera ostentandae pietati.

Placuit sollertia, tempore etiam adiuta, quando Quinquatrium festos 4 dies apud Baias frequentabat. illuc matrem elicit, ferendas parentium iracundias et placandum animum dictitans, quo rumorem reconciliationis efficeret acciperetque Agrippina, facili feminarum credulitate ad gaudia.

1 ardore retinendae Agrippinam **MIab** agrippinam ardore retinendae **U** $\mathbf{Y_{03}}$ **L CIII** || 3 offerret **Ia** offerre **MIb** || 4 et *om.* **Ia** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ | flagitii *Rhen.* flagitiis **Ω** || 13 Lepido **Ω** M. Lepido *Nipp.* || 17 capesseret *Heins.* lacesseret **Ω** || 18 praegrauem **L** (*Put.*) praegraue **Ω** || 24 illi $\mathbf{Z^2}$ $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ **VinL** (*Put.*) illo **MIab** || 25 metuebant **MIb** metuebat $\mathbf{M^1}$ **Ia** | classi **MIb** classis **Ia** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ || 31 pietati **MIab** pietatis $\mathbf{B^2}$ **II III** || 32 adiuta $\mathbf{M^1}$ **Iab** iuta **M** | Quinquatrium $\mathbf{M^1}$ **ω** quinquatruum **MVen** || 35 acciperetque **MIab** acciretque *Bezz. 1844, 32* | Agrippina **M** agrippinam $\mathbf{M^2}$ **Iab**

a.p.Chr. 59 2 uenientem dehinc obuius in litora (nam Antio aduentabat) excepit manu
et complexu ducitque Baulos. id uillae nomen est, quae promuntorium
3 Misenum inter et Baianum lacum flexo mari alluitur. stabat inter alias
nauis ornatior, tamquam id quoque honori matris daretur: quippe
sueuerat triremi et classiariorum remigio uehi. ac tum inuitata ad epulas
4 erat, ut occultando facinori nox adhiberetur. satis constitit extitisse
proditorem, et Agrippinam auditis insidiis, an crederet ambiguam,
gestamine sellae Baulos peruectam. ibi blandimentum subleuauit me-
tum: comiter excepta superque ipsum collocata. nam pluribus sermonibus
modo familiaritate iuuenili Nero et rursus adductus, quasi seria con-
sociaret, tracto in longum conuictu, prosequitur abeuntem, artius oculis
et pectori haerens, siue explenda simulatione, seu periturae matris
supremus aspectus quamuis ferum animum retinebat.

5 Noctem sideribus inlustrem et placido mari quietam quasi conuincen-
dum ad scelus dii praebuere. nec multum erat progressa nauis, duobus e
numero familiarium Agrippinam comitantibus, ex quis Crepereius Gallus
haud procul gubernaculis adstabat, Acerronia super pedes cubitantis
reclinis paenitentiam filii et recuperatam matris gratiam per gaudium
memorabat, cum dato signo ruere tectum loci multo plumbo graue,
pressusque Crepereius et statim exanimatus est: Agrippina et Acerronia
eminentibus lecti parietibus ac forte ualidioribus, quam ut oneri cederent,
2 protectae sunt. nec dissolutio nauigii sequebatur, turbatis omnibus et
quod plerique ignari etiam conscios impediebant. uisum dehinc remigibus
unum in latus inclinare atque ita nauem submergere; sed neque ipsis
promptus in rem subitam consensus, et alii contra nitentes dedere facul-
3 tatem lenioris in mare iactus. uerum Acerronia, imprudentia dum se
Agrippinam esse utque subueniretur matri principis clamitat, contis et
remis et quae fors obtulerat naualibus telis conficitur. Agrippina silens
eoque minus agnita (unum tamen uulnus umero excepit) nando, deinde
occursu lenunculorum Lucrinum in lacum uecta uillae suae infertur.

6 Illic reputans ideo se fallacibus litteris accitam et honore praecipuo
habitam, quodque litus iuxta, non uentis acta, non saxis impulsa nauis
summa sui parte ueluti terrestre machinamentum concidisset, obseruans
etiam Acerroniae necem, simul suum uulnus aspiciens, solum insidiarum

1 litora **Ω** litore **L** Literna litora *Bezz. 1844, 32–33* || 2 ducitque **MIa** duxitque **Ib** | promuntorium **M**$\mathbf{L_{24}}$**Z** promontorium **IaBHol** || 4 matris **Ia** (*Froben Lips.*) matri **MIb** || 8 Baulos **Ω** Baias *Put.* (*cf. Pfitzner 1900, 677–681; Andr. B. 1901, 342–344; Katzoff, Historia 22, 1973, 72–78, alios. si error inest, potius Tacito quam scribis tribuas*) | blandimentum **MIa**$\mathbf{L_{24}}$**Z** blandimentis **BHol** (*Mur.*) || 9 nam **Ω** iam *Heins. Halm* || 12 pectori **Ω** pectore **JP** (*Francken coll. Verg. Aen. 1, 717*) || 21 lecti **MIb** tecti **Ia** | quam ut **L** (*Grosl. addito 'uidi Gallicum interpretem idem annotasse' 352*) quamuis **Ω** || 26 lenioris **MIaHol** leuioris **Ib** | imprudentia **MIb** imprudens **Ia**$\mathbf{Y_{01}}^2$ || 28 fors **MIb**$\mathbf{Y_{02}}$ sors **Ia**$\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{03}}$

remedium esse sensit, si non intellegerentur; misitque libertum Agermum, 2 a. p. Chr. 59
qui nuntiaret filio benignitate deum et fortuna eius euasisse grauem
casum; orare ut quamuis periculo matris exterritus uisendi curam differ-
ret; sibi ad praesens quiete opus. atque interim securitate simulata 3
medicamina uulneri et fomenta corpori adhibet; testamentum Acerro-
niae requiri bonaque obsignari iubet, id tantum non per simulationem.

At Neroni nuntios patrati facinoris opperienti adfertur euasisse ictu 7
leui sauciam et hactenus adito discrimine, ne auctor dubitaretur. tum 2
pauore exanimis et iam iamque adfore obtestans uindictae properam,
siue seruitia armaret uel militem accenderet, siue ad senatum et populum
peruaderet, naufragium et uulnus et interfectos amicos obiciendo:
quod contra subsidium sibi? nisi quid Burrus et Seneca? *expergensque
eos* statim acciuerat, incertum an et ante gnaros. igitur longum utrius- 3
que silentium ne irriti dissuaderent, an eo descensum credebant, ut, nisi
praeueniretur Agrippina, pereundum Neroni esset. post Seneca hactenus
promptius, ut respiceret Burrum ac sciscitaretur, an militi imperanda
caedes esset. ille praetorianos toti Caesarum domui obstrictos memores- 4
que Germanici nihil aduersus progeniem eius atrox ausuros respondit:
perpetraret Anicetus promissa. qui nihil cunctatus poscit summam 5
sceleris. ad eam uocem Nero illo sibi die dari imperium auctoremque
tanti muneris libertum profitetur: iret propere duceretque promptissi-
mos ad iussa. ipse audito uenisse missu Agrippinae nuntium Agermum, 6
scaenam ultro criminis parat, gladiumque, dum mandata perfert, abicit
inter pedes eius, tum quasi deprehenso uincla inici iubet, ut exitium
principis molitam matrem et pudore deprehensi sceleris sponte mortem
sumpsisse confingeret.

Interim uulgato Agrippinae periculo, quasi casu euenisset, ut quisque 8
acceperat, decurrere ad litus. hi molium obiectus, hi proximas scaphas
scandere; alii, quantum corpus sinebat, uadere in mare; quidam manus
protendere. questibus uotis clamore diuersa rogitantium aut incerta

1 sensit *Anquetil 1817, 20, Bezz. 1844, 33* putauit **L** *om.* **Ω** | Agermum **MIb** (*Andr. 1905, 1178 coll. Suet. N. 34, 3*) agerinum **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ || **8** ne auctor dubitaretur **Ia** auctor dubitaret **MIb** || **11** obiciendo **MBHol** obiiciendo **Ia**L_{24}**Z** || **12, 13** expergensque eos *scripsi: uide app. crit.* || **13** an et ante **Ω** an ante **L** ([incertum]) nec ante (ignaros) *Heinisch 1859, 11–13* an et (ignaros) *J. Müller 1884* | gnaros *quidam in mg. Gryph., Becher* ignaros **Ω** || **14** ut **Ia**Y_{01}^2 (*Ber.*) *om.* **MIb** || **16** promptius **MIb** (*quod def. Clemm 43*) promptior V_{58}^2**Ia** promptus *Url. 1848, 639* prompsit *C. Her. 1859, 2–6* | ⟨ut⟩ *Anquetil 1817, 20* *om.* **Ω** | respiceret **MIb** respicere **Ia** || **17** obstrictos **Ia** abstrictos **MBHol** adstrictos L_{24}**Z** || **20** illo sibi die *Rhen.* illos inbidie (inuidie M^1) **M** illos inuidie **Ib** illos in breui die **Ia** illo sibi in die *Petersen 1835, 7* || **22** Agermum **K** (*Andr. 1905*) agerrimum **MIb** agerrinum **Ia** || **23** abicit **MIb** abiicit **Ia**L_{24} || **24** inici **MIab** iniici V_{58}**MaI**Y_{02}**Z** | exitium **Iab** exitum **M** || **28** hi[2] **MIa** in **Ib** || **30** uotis *Rhen.* uocis **MIab**

a. p. Chr. 59 respondentium omnis ora compleri; adfluere ingens multitudo cum lumi-
nibus, atque ubi incolumem esse pernotuit, ut ad gratandum sese expe-
2 dire, donec adspectu armati et minitantis agminis deiecti sunt. Anicetus
uillam statione circumdat refractaque ianua obuios seruorum abripit,
donec ad fores cubiculi ueniret; cui pauci adstabant, ceteris terrore
3 inrumpentium exterritis. cubiculo modicum lumen inerat et ancillarum
una, magis ac magis anxia Agrippina, quod nemo a filio ac ne Agermus
quidem: aliam fore laetae rei faciem; nunc solitudinem ac repentinos
4 strepitus et extremi mali indicia. abeunte dehinc ancilla 'tu quoque me
deseris?' prolocuta respicit Anicetum, trierarcho Herculeio et Obarito
centurione classiario comitatum: ac, si ad uisendum uenisset, refotam
nuntiaret, sin facinus patraturus, nihil se de filio credere; non imperatum
5 parricidium. circumsistunt lectum percussores et prior trierarchus fusti
caput eius adflixit. iam in mortem centurioni ferrum destringenti proten-
dens uterum 'uentrem feri' exclamauit multisque uulneribus confecta
est.

9 Haec consensu produntur. aspexeritne matrem exanimem Nero et
formam corporis eius laudauerit, sunt qui tradiderint, sunt qui abnuant.
cremata est nocte eadem conuiuiali lecto et exequiis uilibus, neque dum
Nero rerum potiebatur, congesta aut clausa humo. mox domesticorum
cura leuem tumulum accepit, uiam Miseni propter et uillam Caesaris
2 dictatoris, quae subiectos sinus editissima prospectat. accenso rogo
libertus eius cognomento Mnester ipse se ferro transegit, incertum caritate
3 in patronam an metu exitii. hunc sui finem multos ante annos crediderat
Agrippina contempseratque. nam consulenti super Nerone responderunt
Chaldaei fore ut imperaret matremque occideret; atque illa 'occidat'
inquit, 'dum imperet.'

10 Sed a Caesare perfecto demum scelere magnitudo eius intellecta est.
reliquo noctis modo per silentium defixus, saepius pauore exsurgens et
2 mentis inops lucem opperiebatur tamquam exitium adlaturam. atque
eum auctore Burro prima centurionum tribunorumque adulatio ad spem
firmauit, prensantium manum gratantiumque, quod discrimen improui-
sum et matris facinus euasisset. amici dehinc adire templa, et coepto
exemplo proxima Campaniae municipia uictimis et legationibus laetitiam

2 ut **Ω** [ut] *Url. 1848, 639* || **3** deiecti **MIb** disiecti **Ia** || **4** abripit **MIb** obripit **Ia** || **7** Agermus **M**V_{58}**Hol** agernius **Ib** agerinus **Ia** || **8** laetae rei *Heinisch 1843, 2–3 Bezz. 1844, 33* (laeta re *Seyffert 47–48*) lataeret **M** lateret Y_{01}**Ib** littore **Ia** (aliam formam) litori et *Ritt. 1848* dilatae rei *Höfer 6–7* || **9** et **MIab** *eras.* Y_{01} ut **J**$B_{72}N_{22}$ [et] *Dr.* esse *Boot 223* || **13** fusti **MIb** fuste **IaZ** || **14** iam *Faer.* nam **Ω** | in mortem **Ia** morte **M**$Y_{01}Y_{02}$ in morte M^1**Ib** || **20** humo M^1**Iab** humus **M** || **23** ipse ⟨se⟩ ferro *Ern.* ipse ferro **MIb** ipse ferro se **Ia** ⟨se⟩ ipse ferro *Nipp.* || **26** matremque **MIa** matrem seque **Ib**

testari: ipse diuersa simulatione maestus et quasi incolumitati suae a. p. Chr. 59
infensus ac morti parentis inlacrimans.

Quia tamen non, ut hominum uultus, ita locorum facies mutantur, 3
obuersabaturque maris illius et litorum grauis aspectus (et erant qui
crederent sonitum tubae collibus circum editis planctusque tumulo
matris audiri), Neapolim concessit litterasque ad senatum misit, quarum
summa erat repertum cum ferro percussorem Agermum, ex intimis
Agrippinae libertis, et luisse eam poenas conscientia, quam scelus
parauisset. adiciebat crimina longius repetita, quod consortium imperii 11
iuraturasque in feminae uerba praetorias cohortes idemque dedecus
senatus et populi sperauisset, ac postquam frustra optata sint, infensa
militi patribusque et plebi dissuasisset donatiuum et congiarium pericu-
laque uiris inlustribus struxisset. quanto suo labore perpetratum, ne
inrumperet curiam, ne gentibus externis responsa daret! temporum quo- 2
que Claudianorum obliqua insectatione cuncta eius dominationis flagitia
in matrem transtulit, publica fortuna exstinctam referens. namque et
naufragium narrabat: quod fortuitum fuisse, quis adeo hebes inueniretur,
ut crederet? aut a muliere naufraga missum cum telo unum, qui cohortes
et classes imperatoris perfringeret? ergo non iam Nero, cuius immanitas 3
omnium questus anteibat, sed Seneca aduerso rumore erat, quod ora-
tione tali confessionem scripsisset.

Miro tamen certamine procerum decernuntur supplicationes apud 12
omnia puluinaria, utque Quinquatrus, quibus apertae insidiae essent,
ludis annuis celebrarentur, aureum Mineruae simulacrum in curia et
iuxta principis imago statuerentur, dies natalis Agrippinae inter nefastos
esset. Thrasea Paetus silentio uel breui adsensu priores adulationes
transmittere solitus exiit tum senatu, ac sibi causam periculi fecit, ceteris
libertatis initium non praebuit. prodigia quoque crebra et irrita inter- 2
cessere: anguem enixa mulier, et alia in concubitu mariti fulmine
exanimata; iam sol repente obscuratus et tactae de caelo quattuordecim
Vrbis regiones. quae adeo sine cura deum eueniebant, ut multos postea

2 morti *Lips.* morte **Ω** || 5 planctusque **MIab** planctusque ⟨e⟩ *Orelli* || 7 Agermum **MPK** agerinum **Ia** agernium **Ib** || 8 poenas *Nipp.* poenam **Ω** poenas eadem *Ritt.* 1863^2*, 275–276* | quam V_{65} (*Url. 1848, 639*) qua **Ω** quasi *Halm 1874* || 11 optata **L** (*Grosl. 352*) ablata **MIb** oblata **Ia** habita *Mur. Chifflet* 123^v *Wurm 1853, 364* blandita *Seyffert 48–50* | sint **Ia** (*Grosl.*) sit $ML_{24}Z$ sunt **BHol** || 13 struxisset *Ritt. 1848* instruxisset **MIab** || 15 obliqua **L** oblita **Ω** || 16 namque **Ω** iamque *Lips.* || 17 fuisse *Rhen.* fuisset **Ω** (*auguror, cum a Neronis oratione ad suspiciones audientium fiat transitio, ita fere scripsisse Tacitum:* namque [*uel* iamque] et naufragium narrabat, ⟨ut⟩ quod fortuitum fuisset. ⟨sed⟩ quis . . .) || 23 Quinquatrus *Lips.* quinquatruus **MIb** quinquatria **Ia** || 25 statuerentur **MIb** statueretur **Ia** || 27 exiit tum senatu *Chifflet* exitium senatui **Ω** exit tum senatu *Sir. 1867, 11* || 30 tactae **Ia** Y_{01} tactas **MIb** || 31 postea *Greef apud GG 1143a coll. 4, 57, 1; 15, 64, 2* post **Ω**

3 a.p.Chr.59 annos Nero imperium et scelera continuauerit. ceterum quo grauaret
inuidiam matris eaque demota auctam lenitatem suam testificaretur,
feminas inlustres Iuniam et Calpurniam, praetura functos Valerium
Capitonem et Licinium Gabolum sedibus patriis reddidit, ab Agrippina
4 olim pulsos. etiam Lolliae Paulinae cineres reportari sepulcrumque
exstrui permisit; quosque ipse nuper relegauerat, Iturium et Caluisium
poena exsoluit. nam Silana fato functa erat, longinquo ab exilio Tarentum
regressa labante iam Agrippina, cuius inimicitiis conciderat, uel tum
mitigata.

13 Cunctari in oppidis Campaniae, quonam modo Vrbem ingrederetur,
an obsequium senatus, an studia plebis reperiret anxius. contra deterri-
mus quisque, quorum non alia regia fecundior extitit, inuisum Agrip-
pinae nomen et morte eius accensum populi fauorem disserunt: iret
intrepidus et uenerationem sui coram experiretur; simul praegredi
2 exposcunt. et promptiora quam promiserant inueniunt, obuias tribus,
festo cultu senatum, coniugum ac liberorum agmina per sexum et aeta-
tem disposita, exstructos, qua incederet, spectaculorum gradus, quo
modo triumphi uisuntur. hinc superbus ac publici seruitii uictor Capito-
lium adiit, grates exsoluit, seque in omnes libidines effudit, quas male
coercitas qualiscumque matris reuerentia tardauerat.

14 Vetus illi cupido erat curriculo quadrigarum insistere, nec minus
foedum studium cithara ludicrum in modum canere. curru certare et
equis regium et antiquis ducibus factitatum memorabat, idque uatum
laudibus celebre et deorum honori datum. enimuero cantus Apollini
sacros, talique ornatu adstare non modo Graecis in urbibus, sed Romana
2 apud templa numen praecipuum et praescium. nec iam sisti poterat,
cum Senecae ac Burro uisum, ne utraque peruinceret, alterum concedere.
clausumque ualle Vaticana spatium, in quo equos regeret, haud promisco
spectaculo. mox ultro uocari populus Romanus laudibusque extollere,
ut est uulgus cupiens uoluptatum et, si eodem princeps trahat, laetum.
3 ceterum euulgatus pudor non satietatem, ut rebantur, sed incitamentum
attulit. ratusque dedecus molliri, si plures foedasset, nobilium familiarum

3 praetura *Vertr.* praefectura **MIab** || 4 Gabolum ***Ω*** Gauolum *W. Her. 1916, 787; PIR*[1] *L 136* || 6 Iturium *Rhen.* tyturium (*uel* tit-) **MY**$_{01}$**Ib** titorium **Ia** || 8 tum **IaY**$_{01}$**Y**$_{02}$ tamen (tam̄ **M**) **MIbY**$_{03}$**U** tandem *Bekk.* tantum *Ritt. 1863*[2], *276–277* || 10 cunctari **MUY**$_{03}$**Ib** cunctanti *uel* contanti **Ia** (tamen *post* uel *apud u. 8 deleuit, post* cunctari *suppleuit Bezz. 1844, 34; an* ac tamen cunctari . . .*?*) || 11 anxius **MIb** anxio **Ia** || 21 cupido *Lips.* copia ***Ω*** || 22 curru certare et *Baiter* cum celaret **M** cum cenaret **M**^{2}**Iab** concertare *Halm; cf. Andr. 1902, 724; Wolff 1915, 786* || 23 equis regium *Baiter* quis regium **MY**$_{01}$**Y**$_{02}$**Ib** quis regum **Ia** quod regibus **V**$_{58}$**B**$_{05}$ quod is regium *Walther* | memorabat **IaY**$_{01}$**Y**$_{02}$ memorat **MIb** || 25 talique ***Ω*** talarique *Corn. 221* | adstare **Ia** astare **MV**$_{58}$**Y**$_{01}$**Y**$_{02}$**Ib** || 26 numen **L** (*Rhen.*) nomen ***Ω*** || 27 utraque **MIb** utroque **Ia** || 28 promisco **M** promiscuo **M**^{2} *ω*

posteros egestate uenales in scaenam deduxit; quos fato perfunctos ne a.p.Chr.59
nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto. nam et eius
flagitium est, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delin-
querent. notos quoque equites Romanos operas arenae promittere 4
subegit donis ingentibus, nisi quod merces ab eo, qui iubere potest, uim
necessitatis adfert.

Ne tamen adhuc publico theatro dehonestaretur, instituit ludos 15
Iuuenalium uocabulo, in quos passim nomina data. non nobilitas cui-
quam, non aetas aut acti honores impedimento, quo minus Graeci
Latiniue histrionis artem exercerent usque ad gestus modosque haud
uiriles. quin et feminae inlustres deformia meditari; exstructaque apud 2
nemus, quod nauali stagno circumposuit Augustus, conuenticula et
cauponae et posita ueno inritamenta luxui. dabanturque stipes, quas
boni necessitate, intemperantes gloria consumerent. inde gliscere flagitia 3
et infamia, nec ulla moribus olim corruptis plus libidinum circumdedit
quam illa colluuies. uix artibus honestis pudor retinetur, nedum inter
certamina uitiorum pudicitia aut modestia aut quicquam probi moris
reseruaretur. postremus ipse scaenam incedit, multa cura temptans 4
citharam et praemeditans adsistentibus phonascis. accesserat cohors
militum, centuriones tribunique et maerens Burrus ac laudans. tuncque 5
primum conscripti sunt equites Romani cognomento Augustianorum,
aetate ac robore conspicui, et pars ingenio procaces, alii in spem poten-
tiae. ii dies ac noctes plausibus personare, formam principis uocemque
deum uocabulis appellantes; quasi per uirtutem clari honoratique agere.

Ne tamen ludicrae tantum imperatoris artes notescerent, carminum 16
quoque studium adfectauit, contractis quibus aliqua pangendi facultas
necdum insignis *erat. inter se gnari* considere simul, et adlatos uel
ibidem repertos uersus conectere atque ipsius uerba quoquo modo prolata
supplere. quod species ipsa carminum docet, non impetu et instinctu nec
ore uno fluens. etiam sapientiae doctoribus tempus impertiebat post 2
epulas, ut qui contraria adseuerantium discordia frueretur. nec deerant
qui ore uultuque tristi inter oblectamenta regia spectari cuperent.

2–4 [nam et eius .... delinquerent] *Fuchs* || **8** Iuuenalium *Put.* iuuenilium **Ω** || **13** luxui **MIb** luxus **Ia** Y_{01} || **15** ulla **Ω** vlla ⟨res⟩ *Bailey* | corruptis **Ω** corruptis ⟨pestis⟩ *uel* ⟨uis⟩ *Madv. 2, 232–233* || **19** phonascis *Mur.* facies **Ω** ceteris **L** [facies] *Heinisch 1850, 8–9* ⟨foeda⟩ facies *Madv. 3, 233* | accesserat *Chifflet* 124^r abscesserat **Ω** || **20** maerens **MIa** mestus **Ib** || **21** cognomento **H** Y_{03} **II III** cognomentum **MIab** in cognomentum *Sir. 1867, 10* | Augustianorum **U**; *cf. Suet. N. 25, 1* august tanorum **M** (si *add. mg.* M^1) augustanorum **ω** || **22** spem *Acid.* spe **Ω** || **27** erat. inter se gnari *scripsi: uide app. crit.* | adlatos **G** Y_{01}^2 allatos **Ia** ablatos **MHol** ablatis **Ib** || **28** prolata M^1**Ia** probata **MIb** || **30** ore uno **MIab** uno ore Y_{01} Y_{02} Y_{03} ⟨ten⟩ore uno *Fuchs 1975, 61* || **31** ut qui *Ritt. 1848* utque **MIb** atque **Ia** ut *Rhen.* | discordia *Bezz. 1844, 34* discordiae **MIab** | frueretur *Bezz. ibid.* rueretur **M** Y_{01} Y_{02} **Ib** eruebantur **Ia**

17 a.p.Chr.59 Sub idem tempus leui contentione atrox caedes orta inter colonos Nucerinos Pompeianosque gladiatorio spectaculo, quod Liuineius Regulus, quem motum senatu rettuli, edebat. quippe oppidana lasciuia in uicem incessentes probra, dein saxa, postremo ferrum sumpsere, ualidiore Pompeianorum plebe, apud quos spectaculum edebatur. ergo deportati sunt in Vrbem multi e Nucerinis trunco per uulnera corpore, ac plerique
2 liberorum aut parentum mortes deflebant. cuius rei iudicium princeps senatui, senatus consulibus permisit. et rursus re ad patres relata, prohibiti publice in decem annos eius modi coetu Pompeiani collegiaque, quae contra leges instituerant, dissoluta; Liuineius et qui alii seditionem conciuerant exilio multati sunt.

18 Motus senatu et Pedius Blaesus, accusantibus Cyrenensibus uiolatum ab eo thesaurum Aesculapii dilectumque militarem pretio et ambitione
2 corruptum. idem Cyrenenses reum agebant Acilium Strabonem, praetoria potestate usum et missum disceptatorem a Claudio agrorum, quos regis Apionis quondam auitos et populo Romano cum regno relictos proximus quisque possessor inuaserat, diutinaque licentia et iniuria quasi iure et
3 aequo nitebantur. igitur abiudicatis agris orta aduersus iudicem inuidia; et senatus ignota sibi esse mandata Claudii et consulendum principem respondit. Nero, probata Strabonis sententia, se nihilo minus subuenire sociis et usurpata concedere scripsit.

19 Sequuntur uirorum illustrium mortes, Domitii Afri et M. Seruilii, qui summis honoribus et multa eloquentia uiguerant, ille orando causas, Seruilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris et elegantia uitae, qua clariorem se fecit, ut par ingenio, ita morum diuersus.

20 a. p.Chr. 60 NERONE quartum CORNELIO Cosso consulibus quinquennale ludicrum Romae institutum est ad morem Graeci certaminis, uaria fama, ut
2 cuncta ferme noua. quippe erant qui Cn. quoque Pompeium incusatum a senioribus ferrent, quod mansuram theatri sedem posuisset. nam antea subitariis gradibus et scaena in tempus structa ludos edi solitos, uel si uetustiora repetas, stantem populum spectauisse, ne, si consideret
3 theatro, dies totos ignauia continuaret. spectaculorum quidem antiquitas seruaretur, quotiens praetores ederent, nulla cuiquam ciuium necessitate
4 certandi. ceterum abolitos paulatim patrios mores funditus euerti per

1 contentione **Ia** intentio **M** intentione $\mathbf{M}^1$**Ib** initio *Ern.* || 2 Liuineius *Lips. coll. 3, 11, 2* libidineius **M** liuidineius **Ib** libidini eius **Ia**$\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$*; similiter infra u. 10* || 4 incessentes *Lips.* incessente **MIa** incessante **Ib** || 16 auitos *Chifflet* habitos ***Ω*** || 20 Nero *Pich.* ne **M**$\mathbf{Y}_{02}$**Ib** princeps ne **Ia** || 25 qua **II** quam **MIab III** quae **L** (*Rhen.*) | clariorem se fecit *scripsi* clariorem effecit ***Ω*** clariorem afro effecit qui **L** clarior est effectus **Vin** [quam . . . effecit] *Acid. Syme 1980* || 26 quartum *Put.* quarto ***Ω*** || 31 ne $\mathbf{L}^1$ (*Danes. Grosl. 352*) *om.* ***Ω***, *falso post* continuaret *insertum* || 33 praetores ederent *Lips.* praetor sederet ***Ω*** praetor praesideret *Sir. 1867, 11*

accitam lasciuiam, ut, quod usquam corrumpi et corrumpere queat, a. p. Chr. 60
in Vrbe uisatur, degeneretque studiis externis iuuentus, gymnasia et otia
et turpes amores exercendo, principe et senatu auctoribus, qui non modo
licentiam uitiis permiserint, sed uim adhibeant, ut proceres Romani
specie orationum et carminum scaena polluantur. quid superesse, nisi ut
corpora quoque nudent et caestus adsumant easque pugnas pro militia
et armis meditentur? an iustitiam augeri et decurias equitum egregium 5
iudicandi munus melius expleturos, si fractos sonos et dulcedinem uocum
perite audissent? noctes quoque dedecori adiectas, ne quod tempus
pudori relinquatur, sed coetu promisco, quod perditissimus quisque per
diem concupiuerit, per tenebras audeat.

Pluribus ipsa licentia placebat, ac tamen honesta nomina praetende- 21
bant. maiores quoque non abhorruisse spectaculorum oblectamentis pro
fortuna, quae tum erat, eoque a Tuscis accitos histriones, a Thuriis
equorum certamina; et possessa Achaia Asiaque ludos curatius editos,
nec quemquam Romae honesto loco ortum ad theatrales artes degenera-
uisse ducentis iam annis a L. Mummii triumpho, qui primus id genus
spectaculi in Vrbe praebuerit. sed et consultum parsimoniae, quod per- 2
petua sedes theatro locata sit potius, quam immenso sumptu singulos
per annos consurgeret ac destrueretur. nec perinde magistratus rem
familiarem exhausturos aut populo efflagitandi Graeca certamina a
magistratibus causam fore, cum eo sumptu res publica fungatur. orato- 3
rum ac uatum uictorias incitamentum ingeniis adlaturas; nec cuiquam
iudici graue aures studiis honestis et uoluptatibus concessis impertire.
laetitiae magis quam lasciuiae dari paucas totius quinquennii noctes,
quibus tanta luce ignium nihil illicitum occultari queat. sane nullo in- 4
signi dehonestamento id spectaculum transiit. ac ne modica quidem
studia plebis exarsere, quia redditi quamquam scaenae pantomimi
certaminibus sacris prohibebantur. eloquentiae primas nemo tulit, sed

1 corrumpi et corrumpere **Ω** corrumpere *Url. 1848, 639 coll. Germ. 19, 1; Ann. 3, 54, 1* || 4 ⟨ut⟩ *Acid.* *om.* **Ω** || 5 quid **Iab** quis **M** || 7 iustitiam **Ia** iustitia **MIb** institutas (auguriis) *Seyffert 54–56* iusta Titii *Purser 308–310* | augeri *Faer.* augurii **Ω** (*Purser*) auctum iri *Madv. 1, 116* | egregium **Ω** egregie *Stangl 1905, 754–755* egregius *Borleffs 29* || 8 melius *add. Prammer 1878, 13* | expleturos **Ω** (*cf. KS 1, 25, Baehrens 1912, 459*) expleturas *Seyffert ibid. Madv. ibid.* || 10 coetu **Ω** ut coetu *Koest.* coetu promiscuo ut **L** (*at uide KS 2, 563–564*) | promisco **M** promiscuo **M**[2] *ω* || 12 ac tamen **MIa** attamen **Ib** || 14 tum **Iab** tu **M** *relicto in fine uersus spatio quattuor fere litt.* || 15 curatius **MIa** accuratius **U Ib**[2]**N**$_{22}$**L** || 20 (c. ac) ⟨de⟩strueretur *Nodell* strueretur **Ω** (c.), destrueretur *Bach* || 21 efflagitandi **L** efflagitanti **Ω** | a *add. Rhen. contradicente Baehrens 1912, 363* || 23 ad-l(all-)aturas **MIa** collaturas **U Ib** || 24 impertire **MV**$_{58}$**HMal Y**$_{01}$**Y**$_{02}$**L**$_{24}$ impartire **Iab** impartiri **II III** || 25 totius *Lips.* potius **Ω** || 29 primas **MIb** primas partes **Ia** (*at uide Fletcher 1983, 319*)

a. p. Chr. 60 uictorem esse Caesarem pronuntiatum. Graeci amictus, quis per eos dies plerique incesserant, tum exoleuerunt.

22 Inter quae sidus cometes effulsit, de quo uulgi opinio est, tamquam mutationem regnis portendat. igitur, quasi iam depulso Nerone, quisnam deligeretur anquirebant. et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia. ipse placita maiorum colebat, habitu seuero, casta et secreta domo, quantoque metu occultior, tanto
2 plus famae adeptus. auxit rumorem pari uanitate orta interpretatio fulguris. nam quia discumbentis Neronis apud Simbruina stagna in uilla, cui Sublaqueum nomen est, ictae dapes mensaque disiecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo, hunc illum numine deum destinari credebant, fouebantque multi, quibus noua et
3 ancipitia praecolere auida et plerumque fallax ambitio est. ergo permotus his Nero componit ad Plautum litteras, consuleret quieti Vrbis seque praua diffamantibus subtraheret: esse illi per Asiam auitos agros, in quibus tuta et inturbida iuuenta frueretur. ita illuc cum coniuge Antistia et paucis familiarium concessit.
4 Isdem diebus nimia luxus cupido infamiam et periculum Neroni tulit, quia fontem aquae Marciae ad Vrbem deductae nando incesserat; uidebaturque potus sacros et caerimoniam loci corpore loto polluisse. secutaque anceps ualitudo iram deum adfirmauit.

23 At Corbulo post deleta Artaxata utendum recenti terrore ratus ad occupanda Tigranocerta, quibus excisis metum hostium intenderet uel, si pepercisset, clementiae famam adipisceretur, illuc pergit, non infenso exercitu, ne spem ueniae auferret, neque tamen remissa cura, gnarus facilem mutatu gentem, ut segnem ad pericula, ita infidam ad occasiones.
2 barbari, pro ingenio quisque, alii preces offerre, quidam deserere uicos et in auia digredi; ac fuere qui se speluncis et carissima secum abderent. igitur dux Romanus diuersis artibus, misericordia aduersum supplices, celeritate aduersus profugos, immitis iis, qui latebras insederant, ora et
3 exitus specuum sarmentis uirgultisque completos igni exurit. atque

1 quis *Grosl. 352* quo **MIb** quos **Ia** || **2** tum **MIb** tamen **Ia** iam *Url. 1848, 639* | exoleuerunt *Heins.* exol(e)uera(n)t ***Ω*** (*cf. Halm 1846, 21*) || **4** regnis *Bentley ad Lucan. 1, 529* regis ***Ω*** regentis *Walter 1888, 727* || **5** anquirebant $\mathbf{ML_{24}Z}$ inquirebant **IaBHol** | celebratur ***Ω*** celebrabatur *Mur.* || **8** interpretatio $\mathbf{V_{58}^{1}}$ **Ia** interra.et atio **M** interra et actio $\mathbf{V_{58}B_{05}Ib}$ || **9** in uilla *add. Bezz. 1844, 35 coll. 4, 59, 1; 6, 50, 1* || **10** cui ***Ω*** ⟨loco⟩ cui *J. F. Gron.* cui ⟨uillae⟩ *Url. 1848, 640* quis *Ritt. 1848* *an* (loco ... est) (*cf. Wurm 1854, 103*)? || **11** hunc illum ***Ω*** : hinc illum *Rhen.* || **13** praecolere **MIa** colere **Ib** || **14** quieti urbis *Pich.* qui e turbis **M** sibi et urbi $\mathbf{L_{24}Z}$ sibi e turbis **BHol** sibi et turbis **Ia** || **18** Neroni *Put.* neronis ***Ω*** || **19** Marciae *Put.* martiae **Ib** marsiae **Ia** margio **M** | incesserat ***Ω*** incestarat **L** *in ras.* || **20** loto *Chifflet 126*[r] toto **MIab** || **21** ualitudo ***Ω*** ualetudo **L** || **23** intenderet **Ia** intendere **MIb** || **27** offerre ***Ω*** afferre *Prammer* || **29** aduersum **M** aduersus ***ω*** (*cf. Greef 38–39*) || **31** completos ***Ω*** complet et eos *Purser 310*

illum fines suos praegredientem incursauere Mardi, latrociniis exerciti a. p. Chr. 60
contraque inrumpentem montibus defensi; quos Corbulo immissis
Hiberis uastauit hostilemque audaciam externo sanguine ultus est.

Ipse exercitusque ut nullis ex proelio damnis, ita per inopiam et labores **24**
fatiscebant, carne pecudum propulsare famem adacti. ad hoc penuria
aquae, feruida aestas, longinqua itinera sola ducis patientia mitigaban-
tur, eadem pluraque gregario milite tolerantis. uentum dehinc in locos 2
cultos demessaeque segetes, et ex duobus castellis, in quae confugerant
Armenii, alterum impetu captum; qui primam uim depulerant, obsidione
coguntur. unde in regionem Tauraunitium transgressus improuisum 3
periculum uitauit. nam haud procul tentorio eius non ignobilis barbarus
cum telo repertus ordinem insidiarum seque auctorem et socios per
tormenta edidit, conuictique et puniti sunt qui specie amicitiae dolum
parabant. nec multo post legati Tigranocerta missi patere moenia ad- **4**
ferunt, intentos popularis ad iussa; simul hospitale donum, coronam
auream, tradebant. accepitque cum honore, nec quicquam urbi detrac-
tum, quo promptius obsequium integri retinerent.

At praesidium Legerda, quod ferox iuuentus clauserat, non sine cer- **25**
tamine expugnatum est; nam et proelium pro muris ausi erant et pulsi
intra munimenta aggeri demum et inrumpentium armis cessere. quae 2
facilius proueniebant, quia Parthi Hyrcano bello distinebantur. miserant-
que Hyrcani ad principem Romanum societatem oratum, attineri a se
Vologaesen pro pignore amicitiae ostentantes. eos regredientes Corbulo,
ne Euphraten transgressi hostium custodiis circumuenirentur, dato
praesidio ad litora maris Rubri deduxit, unde uitatis Parthorum finibus
patrias in sedes remeauere.

Quin et Tiridaten per Medos extrema Armeniae intrantem praemisso **26**
cum auxiliis Verulano legato atque ipse legionibus citis abire procul ac
spem belli omittere subegit; quosque *motis ad regem animis* cognouerat,
caedibus et incendiis perpopulatus possessionem Armeniae usurpabat,
cum aduenit Tigranes a Nerone ad capessendum imperium delectus,

5 hoc **MIb** haec **Ia** || 7 pluraque *Jacob 1837, 11* plura quam **MIab** pluraque cum *Andr. 1905* | tolerantis *Ern.* toleranti **M**Y_{01} Y_{02}**Ib** tolerante **Ia** tolerandi *Jacob ibid.* || 11 uitauit ***Ω*** uix uitauit *Acid.* uix euasit *Weidner 1894, 854* || 18 Legerda *Bezz. 1844, 35 coll. Ptol. 5, 13, 20* legera **M** legerat M^{corr}**Iab** *secl. Ritt. 1848* || 20 aggeri *Bach et Boetticher eodem anno 1834* aggeris ***Ω*** || 23 ostentantes **Ia**Y_{01}^{2} ostentante **MIb** || 25 Rubri ***Ω*** sui *Lips.* proprii *Clason; malim* Pontici *Tacito fauens* || 27 quin et ***Ω*** quieti *Madv. 1, 30–31* || 28 Verulano ***Ω*** ⟨Seuero⟩ Verulano *Ritt.* 1863^2*, 279–280* || 29 omittere **L** amittere ***Ω*** | motis ad regem animis *scripsi* nobis ab re (ab rege M^1) ani|nis **M** nobis ab rege amnis **BHol** nobis a rege amnis L_{24}**Z** nobis ob regem aduersos animis **Ia** motis ab rege animis *Url. 1848, 640; 1876, 505*

a.p. Chr. 60 Cappadocum e nobilitate, regis Archelai nepos, sed quod diu obses apud
2 Vrbem fuerat, usque ad seruilem patientiam demissus. nec consensu
acceptus, durante apud quosdam fauore Arsacidarum: at plerique super-
biam Parthorum perosi datum a Romanis regem malebant. additum et
praesidium, mille legionarii, tres sociorum cohortes duaeque equitum
alae; et quo facilius nouum regnum tueretur, pars Armeniae, ut cuique
finitima, Pharasmani Polemonique et Aristobulo atque Antiocho parere
iussae sunt. Corbulo in Syriam abscessit, morte Vmmidii legati uacuam
ac sibi permissam.

27 Eodem anno ex inlustribus Asiae urbibus Laodicea tremore terrae
prolapsa nullo a nobis remedio propriis opibus reualuit. at in Italia uetus
oppidum Puteoli ius coloniae et cognomentum a Nerone apiscuntur.
2 ueterani Tarentum et Antium adscripti non tamen infrequentiae locorum
subuenere, dilapsis pluribus in prouincias, in quibus stipendia expleuerant;
neque coniugiis suscipiendis neque alendis liberis sueti orbas sine posteris
3 domos relinquebant. non enim, ut olim, uniuersae legiones deducebantur
cum tribunis et centurionibus et sui cuiusque ordinis militibus, ut con-
sensu et caritate rem publicam efficerent, sed ignoti inter se, diuersis
manipulis, sine rectore, sine adfectibus mutuis, quasi ex alio genere
mortalium repente in unum collecti, numerus magis quam colonia.

28 Comitia praetorum arbitrio senatus haberi solita, quoniam acriore
ambitu exarserant, princeps composuit, tris, qui supra numerum pete-
bant, legioni praeficiendo. auxitque patrum honorem statuendo ut, qui
a priuatis iudicibus ad senatum prouocauissent, eiusdem pecuniae peri-
culum facerent, cuius si qui imperatorem appellarent; nam antea uacuum
2 id solutumque poena fuerat. fine anni Vibius Secundus eques Romanus
accusantibus Mauris repetundarum damnatur atque Italia exigitur, ne
grauiore poena adficeretur, Vibii Crispi fratris opibus enisus.

29
a.p. Chr. 61 Caesennio Paeto et Petronio Tvrpiliano consulibus grauis clades
in Britannia accepta; in qua neque A. Didius legatus, ut memoraui, nisi
parta retinuerat, et successor Veranius, modicis excursibus Siluras
populatus, quin ultra bellum proferret, morte prohibitus est, magna,
dum uixit, seueritatis fama, supremis testamenti uerbis ambitionis

1 e **M**^{1} ex **Ia** et **MIb** || 3 plerique superbiam **Ia** plerisque superbia **MIb** || 7 Pharasmani Polemonique *J. F. Gron.* (*at uide A. A. Barrett, CQ 29* [*1979*] *465–469*) pars nipulique **MIa** pars populique **Ib** (*sed* nipulique **B** *mg.*) ⟨ma⟩nipulique ⟨in ea⟩ *Purser 310–311* || 8 Syriam **Ia** suriam **MIb** | abscessit *Lips.* accessit ***Ω*** || 17 cuiusque ***Ω*** quisque *Petersen 1835, 8–9* || 18.19 diuersis manipulis ***Ω*** ⟨e⟩ d. m. *uel* diuersi m. *Becher* || 21 quoniam *Put.* quo ***Ω*** quod $\mathbf{Y}_{01}{}^{2}$**L** || 25 si *Halm* is **MIb** iis **Ia** | appellarent *Halm Madv. 2, 554* appellauere ***Ω*** || 28 opibus **U**$\mathbf{Y}_{03}$ **LIII** oribus **MIb** sororibus **Ia** precibus *Vict.* || 29 Caesennio *Nipp.* (*cf. PIR*^{2} *C 173*) cesonio ***Ω*** || 30 Britannia **Iab** brittania **M** | A. Didius *Chifflet 126*^{v} (*cf. 12, 40, 1*) hauitus **MIb** halutus **Ia** || 31 Siluras $\mathbf{B}_{05}{}^{2}$ (*Lips.*) siluas ***Ω***

manifestus: quippe multa in Neronem adulatione addidit subiecturum a. p. Chr. 61
ei prouinciam fuisse, si biennio proximo uixisset.

Sed tum Paulinus Suetonius obtinebat Britannos, scientia militiae et 2
rumore populi, qui neminem sine aemulo sinit, Corbulonis concertator,
receptaeque Armeniae decus aequare domitis perduellibus cupiens. igitur 3
Monam insulam, incolis ualidam et receptaculum perfugarum, adgredi
parat, nauesque fabricatur plano alueo aduersus breue et incertum. sic
pedes; equites uado secuti aut altiores inter undas adnantes equis trami-
sere. stabat pro litore diuersa acies, densa armis uirisque, intercursantibus **30**
feminis: in modum Furiarum ueste ferali, crinibus deiectis faces praefere-
bant; Druidaeque circum, preces diras sublatis ad caelum manibus fun-
dentes, nouitate aspectus perculere militem, ut quasi haerentibus
membris immobile corpus uulneribus praeberent. dein cohortationibus 2
ducis et se ipsi stimulantes, ne muliebre et fanaticum agmen pauescerent,
inferunt signa sternuntque obuios et igni suo inuoluunt. praesidium 3
posthac impositum uictis excisique luci saeuis superstitionibus sacri:
nam cruore captiuo adolere aras et hominum fibris consulere deos fas
habebant. haec agenti Suetonio repentina defectio prouinciae nuntiatur.

Rex Icenorum Prasutagus, longa opulentia clarus, Caesarem heredem **31**
duasque filias scripserat, tali obsequio ratus regnumque et domum
suam procul iniuria fore. quod contra uertit, adeo ut regnum per centurio-
nes, domus per seruos uelut capta uastarentur. iam primum uxor eius
Boudicca uerberibus adfecta et filiae stupro uiolatae sunt; praecipui
quique Icenorum, quasi cuncta regio muneri accessissent, auitis bonis
exuuntur, et propinqui regis inter mancipia habebantur. qua contumelia 2
et metu grauiorum, quando in formam prouinciae cesserant, rapiunt
arma, commotis ad rebellationem Trinouantibus et qui alii nondum
seruitio fracti resumere libertatem occultis coniurationibus pepigerant,
acerrimo in ueteranos odio. quippe in coloniam Camulodunum recens 3

2 prouinciam *Lips.* prouincias ***Ω*** | proximo uixisset ***Ω*** prouixisset *Shaw-Smith* || **3** Britannos **Iab** brittannos **M** || **7** fabricatur **MIa** fabricantur **Ib** | *post* breue *add.* littus **Ia**; *post* incertum *add.* mare *Madv. 2, 554,* fretum *Pauly 899–900,* breuia et incerta *Ritt. 1863², 280* || **8** pedes **MIb** pedites **Ia** | tramisere **MBHol** transmisere **Ia**$\mathbf{L_{24}}$**Z** || **10** quae *post* feminis *Ern.*, *post* Furiarum **H²Π** $\mathbf{V_{64}}$**K**, *post* modum (*omisso* Furiarum) $\mathbf{Y_{03}}$**Ш** *addidere* *om.* **MIab** | deiectis ***Ω*** disiectis (*uel* reiectis) *Acid. Prammer Wolff 1915, 786* | faces **Ia** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ facies **MU**$\mathbf{Y_{03}}$**Ib** || **12** militem **M¹** *ω* milites **M** || **19** Icenorum (*ita infra quoque*) *Rhen.* igenorum **MIab** || **23** Boudicca *Haase* (*cf. Agr. 16, 1; Ann. 14, 35, 1; 37, 2; sed melius fuisset* Boudica) boodicia **M**$\mathbf{V_{58}}$$\mathbf{B_{05}}$$\mathbf{Y_{01}}$$\mathbf{Y_{02}}$**Ib**; *cf. titulos et quae Ritt. 1863², 280–281 et Becker ac K. Jackson 1979 disputauerunt* || **24** cuncta regio muneri accessissent *Weidner 1894, 854–855* cunctam regionem muneri accepissent ***Ω*** c. r. muneri ⟨Romani⟩ accepissent *Ritt. 1864* c. r. muneri ⟨nostri⟩ accepissent *Haverfield teste Furneaux* || **27** rebellationem **MIa**$\mathbf{L_{24}}$**Z** rebellionem **BHol** (*cf. II 11, 1*) || **28** fracti **L** facti **MIb** assuefacti **Ia**$\mathbf{Y_{01}}$$\mathbf{Y_{02}}$

a. p. Chr. 61 deducti pellebant domibus, exturbabant agris, captiuos, seruos appellando, fouentibus impotentiam ueteranorum militibus similitudine
4 uitae et spe eiusdem licentiae. ad hoc templum diuo Claudio constitutum quasi ara aeternae dominationis adspiciebatur, delectique sacerdotes specie religionis omnis fortunas effundebant. nec arduum uidebatur exscindere coloniam nullis munimentis saeptam; quod ducibus nostris parum prouisum erat, dum amoenitati prius quam usui consulitur.

32 Inter quae nulla palam causa delapsum Camuloduni simulacrum Victoriae ac retro conuersum, quasi cederet hostibus. et feminae in furorem turbatae adesse exitium canebant externis nocturnosque fremitus in curia eorum auditos, consonuisse ululatibus theatrum uisamque speciem in aestuario Tamesae subuersae coloniae. iam Oceanus cruento aspectu, ac labente aestu humanorum corporum effigies relictae, ut
2 Britannis ad spem, ita ueteranis ad metum trahebantur. sed quia procul Suetonius aberat, petiuere a Cato Deciano procuratore auxilium. ille haud amplius quam ducentos sine iustis armis misit; et inerat modica militum manus. tutela templi freti, et impedientibus qui occulti rebellionis conscii consilia turbabant, neque fossam aut uallum praeduxerunt, neque motis senibus et feminis iuuentus sola restitit: quasi media pace
3 incauti multitudine barbarorum circumueniuntur. et cetera quidem impetu direpta aut incensa sunt: templum, in quo se miles conglobauerat, biduo obsessum expugnatumque. et uictor Britannus, Petilio Ceriali, legato legionis nonae, in subsidium aduentanti obuius, fudit legionem, et quod peditum interfecit: Cerialis cum equitibus euasit in castra et munimentis defensus est. qua clade et odiis prouinciae, quam auaritia in bellum egerat, trepidus procurator Catus in Galliam transiit.

33 At Suetonius mira constantia medios inter hostes Londinium perrexit, cognomento quidem coloniae non insigne, sed copia negotiatorum et commeatuum maxime celebre. ibi ambiguus, an illam sedem bello deligeret, circumspecta infrequentia militis, satisque magnis documentis temeritatem Petilii coercitam, unius oppidi damno seruare uniuersa statuit. neque fletu et lacrimis auxilium eius orantium flexus est, quin

1 deducti **Ω** deducti ⟨incolas⟩ *Fuchs 1975, 61* (*melius fortasse* domibus ⟨incolas⟩) || 3 templum **Ω** *an* ⟨ante⟩ templum *?* || 4 ara $\mathbf{M}^1$ ω (*quod def. Bach*) arae **M** arx **G** || 5 omnis $\mathbf{M Y_{01} Y_{02}}$ **Ib** omnes **Ia** *an* omnium *?* | effundebant **Ω** pessundabant *Corn. 9–10* || 9.10 in furorem **Vin** (*Faer.*) in furore **Ω** inde furore *Weidner 1894, 855* || 10 externis ⟨nocturnos⟩que *Andr. 1922, 60* (*cf. Dio. 62, 1, 2*) externosque **Ω** externis ⟨ternos⟩que *Schädel* externos ⟨nocturnos⟩que *Gercke 206* || 13 ac *Vielhaber 3–4* sic **Ω** et **L** || 14 Britannis ... ueteranis *J. Gron.* (*cf. V 13, 2; 15, 74, 2 et 16, 13, 2*) Britanni .... ueterani **Ω** || 17 occulti **MIb** occultae **Ia** || 18 praeduxerunt **MIab** praeduxerant $\mathbf{B_{72} N_{22}}$ || 22 Petilio $\mathbf{B_{05}^2}$ **PrmL** petio **MIa** pretio **Ib**; *cf. PIR*[1] *P 191* || 25 auaritia **Ia** (*Becher*) auaritiae **MIb** auaritia e⟨ius⟩ *Ritt. 1864* || 29 commeatuum **MIb** commeatu **Ia** $\mathbf{Y_{01} Y_{02}}$

daret profectionis signum et comitantes in partem agminis acciperet: si a. p. Chr. 61
quos imbellis sexus aut fessa aetas uel loci dulcedo attinuerat, ab hoste
oppressi sunt. eadem clades municipio Verulamio fuit, quia barbari 2
omissis castellis praesidiisque militarium, quod uberrimum spolianti et
defendentibus intutum, laeti praeda et laborum segnes petebant. ad
septuaginta milia ciuium et sociorum iis, quae memoraui, locis cecidisse
constitit. neque enim capere aut uenundare aliudue quod bello commer-
cium, sed caedes patibula, ignes cruces, tamquam reddituri supplicium,
ac praerepta interim ultione, festinabant.

Iam Suetonio quarta decuma legio cum uexillariis uicesimanis et e **34**
proximis auxiliares, decem ferme milia armatorum, erant, cum omittere
cunctationem et congredi acie parat. deligitque locum artis faucibus et a
tergo silua clausam, satis cognito nihil hostium nisi in fronte et apertam
planitiem esse, sine metu insidiarum. igitur legionarius frequens ordini- 2
bus, leuis circum armatura, conglobatus pro cornibus eques astitit. at
Britannorum copiae passim per cateruas et turmas exultabant, quanta
non alias multitudo, et animo adeo fero ut coniuges quoque testes
uictoriae secum traherent plaustrisque imponerent, quae super extremum
ambitum campi posuerant.

Boudicca curru filias prae se uehens, ut quamque nationem accesserat, **35**
solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare testabatur, sed
tunc non ut tantis maioribus ortam regnum et opes, uerum ut unam
e uulgo libertatem amissam, confectum uerberibus corpus, contrecta-
tam filiarum pudicitiam ulcisci. eo prouectas Romanorum cupidines,
ut non corpora, ne senectam quidem aut uirginitatem impollutam re-
linquant. adesse tamen deos iustae uindictae; cecidisse legionem, quae 2
proelium ausa sit; ceteros castris occultari aut fugam circumspicere. ne
strepitum quidem et clamorem tot milium, nedum impetus et manus
perlaturos. si copiam armatorum, si causas belli secum expenderent,
uincendum illa acie uel cadendum esse. id mulieri destinatum: uiuerent
uiri et seruirent.

4 militarium ***Ω*** militum **L** (*Mur.*) militaribus *Pich.* militare horreum *philologus amanuensis Madvigii 3, 234* militarium ⟨uiarum⟩ *J. Müller 1902* militare aerarium *Purser 311–312* | spolianti *Merc.* spoliant ***Ω*** || **5** laborum *Lips.* aliorum ***Ω*** *quod def. Eri. 1934, 129* | segnes *Merc.* insignes ***Ω*** || **7** constitit **M^2 Ia** consistit **M Y_{01} U** constat **Ib** || **9** praerepta **M Ia Y_{01} U** praetenta **Ib** || **10** decuma **M** decima *ω* | uicesimanis *Acid.* uicesimariis **M Iab** | et e **V_{58} B_{05} H Mal** (*Put.*) et ***Ω*** ex *Ritt. 1863^2, 282* || **12** deligitque **M V_{58} B_{05} L_{24} Z** delegitque **Ia B Hol** || **15** leuis **M** leui **Iab Y_{01} Y_{02}** | astitit **M V_{58} Ib** adstitit **Ia** || **17** fero ***Ω*** feroci *Doed.* (*at uide 14, 4, 4*) || **20** Boudicca *Haase* bouducca **M Y_{01} Ib** boudicea **Ia**; *cf. 31, 1* || **21** ductu **Iab** dictu **M Y_{01} U Y_{03}**, *quod def. Bach 1833, 357* || **21.22** sed tunc ***Ω*** se tamen *Weidner 1894, 853* sed nunc *Becher* || **25** ne *Ern.* nec ***Ω*** || **28** milium *Froben Lips.* militum ***Ω*** || **29** copiam *Ritt. 1863^2, 282* copias ***Ω***

36
a. p. Chr. 61 Ne Suetonius quidem in tanto discrimine silebat. quamquam confideret
uirtuti, tamen exhortationes et preces miscebat, ut spernerent sonores
barbarorum et inanes minas: plus illic feminarum quam iuuentutis
adspici. imbelles inermes cessuros statim, ubi ferrum uirtutemque uin-
2 centium totiens fusi agnouissent. etiam in multis legionibus paucos, qui
proelia profligarent; gloriaeque eorum accessurum, quod modica manus
uniuersi exercitus famam adipiscerentur. conferti tantum et pilis emissis
post umbonibus et gladiis stragem caedemque continuarent, praedae
3 immemores: parta uictoria cuncta ipsis cessura. is ardor uerba ducis
sequebatur, ita se ad intorquenda pila expedierat uetus miles et multa
proeliorum experientia, ut certus euentus Suetonius daret pugnae
signum.

37 Ac primum legio gradu immota et angustias loci pro munimento
retinens, postquam in propius suggressos hostis certo iactu tela exhause-
rat, uelut cuneo erupit. idem auxiliarium impetus; et eques protentis
hastis perfringit quod obuium et ualidum erat. ceteri terga praebuere,
difficili effugio, quia circumiecta uehicula saepserant abitus. et miles ne
mulierum quidem neci temperabat, confixaque telis etiam iumenta
2 corporum cumulum auxerant. clara et antiquis uictoriis par ea die laus
parta: quippe sunt qui paulo minus quam octo milia Britannorum
cecidisse tradant, militum quadringentis ferme interfectis nec multo
3 amplius uulneratis. Boudicca uitam ueneno finiuit. et Poenius Postumus,
praefectus castrorum secundae legionis, cognitis quartadecimanorum
uicesimanorumque prosperis rebus, quia pari gloria legionem suam frau-
dauerat abnueratque contra ritum militiae iussa ducis, se ipse gladio
transegit.

38 Contractus deinde omnis exercitus sub pellibus habitus est ad reliqua
belli perpetranda. auxitque copias Caesar missis ex Germania duobus
legionariorum milibus, octo auxiliarium cohortibus ac mille equitibus,
2 quorum aduentu nonani legionario milite suppleti sunt. cohortes alaeque
nouis hibernaculis locatae, quodque nationum ambiguum aut aduersum
fuerat, igni atque ferro uastatum. sed nihil aeque quam fames adfligebat
serendis frugibus incuriosos, et omni aetate ad bellum uersa, dum
3 nostros commeatus sibi destinant. gentesque praeferoces tardius ad

1 quamquam **II III** quam **MIb** qui quamquam **Ia** || 2 sonores **M** Y_{01} sonoras **Iab** || 5 paucos **MIb** paucos esse **Ia** (*Andr. 1913 in app.; 1915, 958*) || 10 expedierat **GH**^{2}**B**$_{72}$ expedierant **MIab** || 11 euentus V_{58}**H** (*Rhen.*) euentu **MIab** || 14 in propius *Doed.* propius *Ω* | suggressos *Chifflet 127*^{r} suggressus *Ω* || 17 effugio **Iab** effugium **M** (difficile) effugium *Url. 1848, 640; Ritt. 1863*^{2}*, 282–283* || 20 octo *Nipp., et Andr. dubitanter* octoginta *ed. pr.* octingenta **MIa** octuaginta **Ib**; *cf. NW 2, 290* || 21 cecidisse **MIb** occidisse **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ || 22 Boudicca **M**L_{24}**Z** boudicea **Ia** bouducca **BHol** || 25 ipse *Rup.* ipsum *Ω* || 29 auxiliarium **MIb** auxiliariorum **Ia** || 32 uastatum *Ern.* uastatur *Ω* || 34 destinant **Ia** destinat **MIb**

pacem inclinabant, quia Iulius Classicianus, successor Cato missus et a. p. Chr. 61
Suetonio discors, bonum publicum priuatis simultatibus impediebat
disperseratque nouum legatum opperiendum esse, sine hostili ira et
superbia uictoris clementer deditis consulturum. simul in Vrbem manda-
bat, nullum proeliorum finem exspectarent, nisi succederetur Suetonio,
cuius aduersa prauitati ipsius, prospera ad fortunam referebat.

Igitur ad spectandum Britanniae statum missus est e libertis Poly- **39**
clitus, magna Neronis spe posse auctoritate eius non modo inter legatum
procuratoremque concordiam gigni, sed et rebelles barbarorum animos
pace componi. nec defuit Polyclitus, quo minus ingenti agmine Italiae **2**
Galliaeque grauis, postquam Oceanum transmiserat, militibus quoque
nostris terribilis incederet. sed hostibus inrisui fuit, apud quos flagrante
etiam tum libertate nondum cognita libertinorum potentia erat; mira-
banturque, quod dux et exercitus tanti belli confector seruitiis oboedi-
rent. cuncta tamen ad imperatorem in mollius relata; detentusque rebus **3**
gerundis Suetonius, quod postea paucas naues in litore remigiumque in
iis amiserat, tamquam durante bello tradere exercitum Petronio Tur-
piliano, qui iam consulatu abierat, iubetur. is non irritato hoste neque
lacessitus honestum pacis nomen segni otio imposuit.

Eodem anno Romae insignia scelera, alterum senatoris, seruili alterum **40**
audacia, admissa sunt. Domitius Balbus erat praetorius, simul longa
senecta, simul orbitate et pecunia insidiis obnoxius. ei propinquus Vale- **2**
rius Fabianus, capessendis honoribus destinatus, subdidit testamentum
ascitis Vinicio Rufino et Terentio Lentino equitibus Romanis. illi
Antonium Primum et Asinium Marcellum sociauerant. Antonius audacia
promptus, Marcellus Asinio Pollione proauo clarus neque morum sper-
nendus habebatur, nisi quod paupertatem praecipuum malorum crede-
bat. igitur Fabianus tabulas ascitis quos memoraui et aliis minus illustri- **3**
bus obsignat. quod apud patres conuictum, et Fabianus Antoniusque
cum Rufino et Terentio lege Cornelia damnantur. Marcellum memoria
maiorum et preces Caesaris poenae magis quam infamiae exemere.

1 inclinabant *Acid.* inclinant ***Ω*** || 2 Suetonio **IaB^2Hol** suetior **MIb** || 4 urbem **B_{05}L** urbe ***Ω*** || 5 proeliorum *Lips.* proelio *uel sim.* ***Ω*** || 6 fortunam **L** (*Ern.*) fortunam ipsius **MIab** fortunam r⟨ei⟩ p⟨ublicae⟩ sinist⟨re⟩ *Bezz. 1844, 36* || 9 barbarorum **M^1** *ω* barbarum **M** || 14 confector ***Ω*** confectores *Nipp. 1877, 265 dubitanter* || 15 rebus ***Ω*** ⟨a⟩ rebus *Madv. 2, 554* || 16 quod postea *Halm* quod post **M^{corr}Iab** (quod pạ **M**) quod per(paucas) **Y_{01} Y_{02}** post quod **L** *mg.* postquam *J. F. Gron.* quod ⟨paullo⟩ post *Nipp.*; (*ambigue se* post *scripsisse non sensit Tacitus 1, 10, 3; 11, 31, 1; 15, 24, 2; 16, 31, 1; sed bis* primum, *semel* nuper *antecedit*) || 22 ei *Rhen.* et ***Ω*** || 24 Vinicio *Rhen.* uincio *uel sim.* ***Ω*** || 28 tabulas ascitis *Kiess.* tabulasiis (siis *in ras.*) **M** tabellariis **IaY_{01} Y_{02}Ib** tabulas ⟨sociis⟩ iis *Nipp.* t. ⟨consc⟩iis iis *Ritt. 1848, id. 1863², 283* t. ⟨adhibitis⟩ iis *Fuchs coll. 11, 27 et Heubner coll. 14, 53, 1*

41 a. p. Chr. 61 Perculit is dies Pompeium quoque Aelianum, iuuenem quaestorium, tamquam flagitiorum Fabiani gnarum, eique Italia et Hispania, in qua ortus erat, interdictum est. pari ignominia Valerius Ponticus adficitur, quod reos, ne apud praefectum Vrbis arguerentur, ad praetorem detulisset, interim specie legum, mox praeuaricando ultionem elusurus. additur senatus consulto, qui talem operam emptitasset uendidissetue, perinde poena teneretur ac si publico iudicio calumniae condemnatus.

42 Haud multo post praefectum urbis Pedanium Secundum seruus ipsius interfecit, seu negata libertate, cui pretium pepigerat, siue amore exoleti
2 infensus et dominum aemulum non tolerans. ceterum cum uetere ex more familiam omnem, quae sub eodem tecto mansitauerat, ad supplicium agi oporteret, concursu plebis, quae tot innoxios protegebat, usque ad seditionem uentum est senatuque in ipso erant studia nimiam seueritatem aspernantium, pluribus nihil mutandum censentibus. ex quis C. Cassius sententiae loco in hunc modum disseruit:

43 'Saepe numero, patres conscripti, in hoc ordine interfui, cum contra instituta et leges maiorum noua senatus decreta postularentur; neque sum aduersatus, non quia dubitarem, super omnibus negotiis melius atque rectius olim prouisum et quae conuerterentur in deterius mutari,
2 sed ne nimio amore antiqui moris studium meum extollere uiderer. simul quicquid hoc in nobis auctoritatis est, crebris contradictionibus destruendum non existimabam, ut maneret integrum, si quando res publica consiliis eguisset. quod hodie euenit, consulari uiro domi suae interfecto per insidias seruiles, quas nemo prohibuit aut prodidit quamuis nondum concusso senatus consulto, quod supplicium toti familiae minitabatur.
3 decernite hercule impunitatem: at quem dignitas sua defendet, cum ei praefectura Vrbis non profuerit? quem numerus seruorum tuebitur, cum Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? cui familia opem
4 feret, quae ne in metu quidem pericula nostra aduertit? an, ut quidam fingere non erubescunt, iniurias suas ultus est interfector, quia de paterna pecunia transegerat aut auitum mancipium detrahebatur? pronuntiemus ultro dominum iure caesum uideri.

6 emptitasset **Ω**; *forsan melius* emisset *uel* empsisset *uel* empti⟨one sollici⟩tasset, *cum nullus sit locus iterationi oculique scribae ad* -did- *aberrare potuerint* || **7** ac si **MIa** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ **Ib** ac $\mathbf{Y_{03}}$ **II III** || **11** infensus **Ω** incensus *Pich.* || **14** senatuque in ipso *Lips.* senatusque in quo ipso **Ω** s. ⟨oppugnatus⟩ i. q. i. *Jacob 1837, 8* s. ⟨uocatus⟩ i. q. i. *C. Her.* s. ⟨aditus⟩ i. q. i. *Walter 1888, 728* s. ⟨inuocatus⟩ i. q. i. *Purser 312* || **15** quis **MIb** quibus **Ia** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ || **20** in **Ia** *om.* **MIb** || **24** euenit $\mathbf{H^1}$ $\mathbf{Y_{01}^1}$ uenit **MIab** || **27** at **Ia** ut **M**$\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ **Ib** | defendet $\mathbf{V_{58}^1}$ **Ia** defendat **M**$\mathbf{V_{58}}$ **Ib** | cum ei *scripsi* cui **M**$\mathbf{Y_{01}^1}$ **Ib** qui **Ia** cum $\mathbf{Y_{01}}$ quae *Url. 1848, 640* || **28** praefectura **Ia** praefectus **MIb** praefectis *Url. ibid.* praefecto *Andr.* | profuerit *Put.* profuit **Ω** || **30** feret $\mathbf{V_{58}^2}$ $\mathbf{B_{05}}$ $\mathbf{H^2}$ $\mathbf{Y_{02}}$ ferret **Ia** ferat **MIb**

Libet argumenta conquirere in eo, quod sapientioribus deliberatum 44 a. p. Chr. 61
est? sed et si nunc primum statuendum haberemus, creditisne seruum
interficiendi domini animum sumpsisse, ut non uox minax excideret,
nihil per temeritatem proloqueretur? sane consilium occultauit, telum
inter ignaros parauit: num excubias transire, cubiculi fores recludere,
lumen inferre, caedem patrare poterat omnibus nesciis? multa sceleris 2
indicia praeueniunt: serui si prodant, possumus singuli inter plures, tuti
inter anxios, postremo, si pereundum sit, non inulti inter nocentes agere.
suspecta maioribus nostris fuerunt ingenia seruorum, etiam cum in 3
agris aut domibus eisdem nascerentur caritatemque dominorum statim
acciperent. postquam uero nationes in familiis habemus, quibus diuersi
ritus, externa sacra aut nulla sunt, colluuiem istam non nisi metu coercueris. at quidam insontes peribunt. nam et ex fuso exercitu cum decimus 4
quisque fusti feritur, etiam strenui sortiuntur. habet aliquid ex iniquo
omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur.'

Sententiae Cassii ut nemo unus contra ire ausus est, ita dissonae uoces 45
respondebant numerum aut aetatem aut sexum ac plurimorum indubiam
innocentiam miserantium: praeualuit tamen pars, quae supplicium
decernebat. sed obtemperari non poterat, conglobata multitudine et
saxa ac faces minanter. tum Caesar populum edicto increpuit atque omne 2
iter, quo damnati ad poenam ducebantur, militaribus praesidiis saepsit.
censuerat Cingonius Varro, ut liberti quoque, qui sub eodem tecto
fuissent, Italia deportarentur. id a principe prohibitum est, ne mos antiquus, quem misericordia non minuerat, per saeuitiam intenderetur.

Damnatus isdem consulibus Tarquitius Priscus repetundarum Bithynis 46
interrogantibus, magno patrum gaudio, quia accusatum ab eo Statilium
Taurum pro consule ipsius meminerant. census per Gallias a Q. Volusio 2
et Sextio Africano Trebellioque Maximo acti sunt, aemulis inter se per
nobilitatem Volusio atque Africano: Trebellium dum uterque dedignatur,
supra tulere.

Eo anno mortem obiit Memmius Regulus, auctoritate constantia fama, 47
in quantum praeumbrante imperatoris fastigio datur, clarus, adeo ut

3 sumpsisse **U$Y_{01}Y_{02}Y_{03}$** insumpsisse **MIab** (*cf. 6, 32, 2*) ita sumpsisse *Ritt. 1863^2, 285* || 4 occultauit **Ib** (*cf. Woe. 1866, 114*) occul uit (*add.* ta *in spatio uacuo m. p.*) **M** occuluit **Ia** || 5–6 transire . . . recludere . . . inferre . . . patrare **M** transiret . . . recluderet . . . inferret . . . patraret **M^{2}Iab** || 6 poterat *add. Halm* potuit *Sir. 1867, 11* || 7–8 serui si prodant . . . agere *locus dubius etiam post J. Mülleri 1875, 30–31 labores: cf. Andr. B. 1877, 71–72;* ⟨seruos⟩ serui *Meerwaldt* || 14 feritur **H^{2}U** ueritur **MIb** uerritur **Ia** || 21 minante **MIab** minitante **B** || 23 Cingonius *Rhen.* cingontus **MIab** | Varro **UY_{03}Ib** barro **MIa$Y_{01}Y_{02}$** || 25 intenderetur **HL** (*Rhen.*) incenderetur **MIab** || 28 pro consule **MIb** proconsulem **Ia$Y_{01}Y_{02}Y_{03}$** || 32 obiit *ω* obit **M**

a. p. Chr. 61 Nero aeger ualetudine, et adulantibus circum, qui finem imperio adesse
dicebant, si quid fato pateretur, responderit habere subsidium rem publi-
cam. rogantibus dehinc, in quo potissimum, addiderat in Memmio
Regulo. uixit tamen post haec Regulus, quiete defensus et quia noua
generis claritudine neque inuidiosis opibus erat.
2 Gymnasium eo anno dedicatum a Nerone praebitumque oleum equiti
ac senatui Graeca facilitate.
48
a. p. Chr. 62 P. Mario L. Afinio consulibus Antistius praetor, quem in tribunatu
plebis licenter egisse memoraui, probrosa aduersus principem carmina
factitauit uulgauitque celebri conuiuio, dum apud Ostorium Scapulam
epulatur. exim a Cossutiano Capitone, qui nuper senatorium ordinem
2 precibus Tigillini soceri sui receperat, maiestatis delatus est. tum primum
reuocata ea lex; credebaturque haud perinde exitium Antistio quam
imperatori gloriam quaeri, ut condemnatum a senatu intercessione tri-
bunicia morti eximeret. et cum Ostorius nihil audiuisse pro testimonio
dixisset, aduersis testibus creditum; censuitque Iunius Marullus consul
designatus adimendam reo praeturam necandumque more maiorum.
3 ceteris inde assentientibus, Paetus Thrasea, multo cum honore Caesaris
et acerrime increpito Antistio, non quicquid nocens reus pati mereretur,
id egregio sub principe et nulla necessitate obstricto senatui statuendum
4 disseruit. carnificem et laqueum pridem abolita, et esse poenas legibus
constitutas, quibus sine iudicum saeuitia et temporum infamia supplicia
decernerentur. quin in insula publicatis bonis, quo longius sontem uitam
traxisset, eo priuatim miseriorem et publicae clementiae maximum
49 exemplum futurum. libertas Thraseae seruitium aliorum rupit, et post-
quam discessionem consul permiserat, pedibus in sententiam eius iere,
paucis exemptis, in quibus adulatione promptissimus fuit A. Vitellius,
optimum quemque iurgio lacessens et respondenti reticens, ut pauida
ingenia solent. at consules, perficere decretum senatus non ausi, de
2 consensu scripsere Caesari. ille inter pudorem et iram cunctatus, postre-
mo rescripsit: nulla iniuria prouocatum Antistium grauissimas in prin-
cipem contumelias dixisse; earum ultionem a patribus postulatam, et pro
magnitudine delicti poenam statui par fuisse. ceterum se, qui seueritatem
decernentium impediturus fuerit, moderationem non prohibere: statu-

1 et **Ω**; *sed* et *ante* adulantibus *sustulit, ante* rogantibus (*u. 3*) *suppleuit Sir. 1867, 11* || 11 exim **M** exin **Iab** || 12 Tigillini **Ia** tigellani **M** tigellini M^{1} tigelliani Y_{01} Y_{02} **Ib** || 13 credebaturque *Acid.* credebatur quae **MIab** || 14 gloriam **Ω** gloria *Ritt.* 1863^{2}*, 286–287* | quaeri ut *Acid.* (*qui et* quaesisse *uel* quaesitam *uel* quaesita *proposuit*) quaesiuit **MIb** quaesiuit ne **Ia** | condemnatum *Ritt. 1848* condemnatus **Ω** || 15 eximeret **MIb** eximeretur **Ia** || 20 senatui **MIb** senatu **Ia** Y_{01} Y_{02} || 23 quin in insula B_{05} quin in insulam **Ia** qui in insula **MIb** || 24 traxisset **Ia** transisset **MIb** | priuatim **Ia** priuati **MIb** | miseriorem *Lips.* miserior **Ω** | maximum **Ω** maius **L**

erent ut uellent; datam et absoluendi licentiam. his atque talibus recita- 3 a. p. Chr. 62
tis et offensione manifesta, non ideo aut consules mutauere relationem
aut Thrasea decessit sententia ceteriue quae probauerant deseruere, pars,
ne principem obiecisse inuidiae uiderentur, plures numero tuti, Thrasea
sueta firmitudine animi et ne gloria intercideret.

Haud dispari crimine Fabricius Veiento conflictatus est, quod multa et 50
probrosa in patres et sacerdotes composuisset iis libris, quibus nomen
codicillorum dederat. adiciebat Tullius Geminus accusator uenditata ab
eo munera principis et adipiscendorum honorum ius. quae causa Neroni 2
fuit suscipiendi iudicii, conuictumque Veientonem Italia depulit et
libros exuri iussit, conquisitos lectitatosque, donec cum periculo para-
bantur: mox licentia habendi obliuionem attulit.

Sed grauescentibus in dies publicis malis subsidia minuebantur con- 51
cessitque uita Burrus, incertum ualetudine an ueneno. ualetudo ex eo
coniectabatur, quod in se tumescentibus paulatim faucibus et impedito
meatu spiritum finiebat. plures iussu Neronis, quasi remedium adhibere-
tur, inlitum palatum eius noxio medicamine adseuerabant, et Burrum
intellecto scelere, cum ad uisendum eum princeps uenisset, aspectum
eius auersatum sciscitanti hactenus respondisse: 'ego me bene habeo.'
ciuitati grande desiderium eius mansit per memoriam uirtutis et successo- 2
rum alterius segnem innocentiam, alterius flagrantissima flagitia. quippe
Caesar duos praetoriis cohortibus imposuerat, Faenium Rufum ex uulgi
fauore, quia rem frumentariam sine quaestu tractabat, Ofonium Tigilli-
num, ueterem impudicitiam atque infamiam in eo secutus. atque illi 3
pro cognitis moribus fuere, ualidior Tigillinus in animo principis et inti-
mis libidinibus adsumptus, prospera populi et militum fama Rufus, quod
apud Neronem aduersum experiebatur.

Mors Burri infregit Senecae potentiam, quia nec bonis artibus idem 52
uirium erat altero uelut duce amoto, et Nero ad deteriores inclinabat.
hi uariis criminationibus Senecam adoriuntur, tamquam ingentes et 2
priuatum modum euectas opes adhuc augeret, quodque studia ciuium in
se uerteret, hortorum quoque amoenitate et uillarum magnificentia quasi

1 datam . . . licentiam **MIb** data . . . licentia **Ia** || 6 Veiento $\mathbf{B_{05}Y_{03}^{2}PK^{2}}$ (*Put.*): *cf. PIR² F 91* uegente **M** uegento **M**¹ ω (*et sic infra*) || 8 adiciebat **MBHol** adiiciebat $\mathbf{IaL_{24}Z}$ | Tullius *Borghesi opp. 5, 531 adn.* (*et uide PIR¹ T 274, PW s. u. 'Tullius 35', Cichorius RS 359 n. et Gow and Page, The Garland of Philip 2, 294–295*) talius **MIab** (*quod recepit Ritt. 1848*) || 15 in se *Ω* dense *Bezz. 1844, 36* ipse *Anquetil 1817; 1838, 55* || 19 auersatum $\mathbf{M^{corr}B_{05}L_{24}Z}$ aduersatum **MIaB Hol** | sciscitanti **MIb** suscitantique **Ia** || 21 innocentiam *suspectum: mallem* impotentiam | flagitia *Orelli* flagitia. adulteria $\mathbf{MY_{01}}$ flagitia et adulteria $\mathbf{IaY_{02}}$ flagitia ad ultima **Ib** flagitia ad ultimum **L** || 23 Ofonium *uel sim. Ω* Sophonium *Lips., at uide Fabia 1897* || 25 et intimis $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Ib}$ ex intimis **Ia** et in intimis $\mathbf{Y_{03}II\ III}$ || 31 priuatum modum **MIb** priuatum super modum **Ia**

a. p. Chr. 62 3 principem supergrederetur. obiciebant etiam eloquentiae laudem uni sibi
adsciscere et carmina crebrius factitare, postquam Neroni amor eorum
uenisset. nam oblectamentis principis palam iniquum detrectare uim
4 eius equos regentis, inludere uocem, quotiens caneret. quem ad finem
nihil in re publica clarum fore, quod non ab illo reperiri credatur? certe
finitam Neronis pueritiam et robur iuuentae adesse: exueret magistrum,
satis amplis doctoribus instructus maioribus suis.

53 At Seneca criminantium non ignarus, prodentibus iis, quibus aliqua
honesti cura, et familiaritatem eius magis ac magis aspernante Caesare,
2 tempus sermoni orat et accepto ita incipit: 'quartus decimus annus est,
Caesar, ex quo spei tuae admotus sum, octauus, ut imperium obtines:
medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulasti, ut nihil
3 felicitati meae desit nisi moderatio eius. utar magnis exemplis, nec meae
fortunae, sed tuae. atauus tuus Augustus Marco Agrippae Mytilenense
secretum, C. Maecenati Vrbe in ipsa uelut peregrinum otium permisit;
quorum alter bellorum socius, alter Romae pluribus laboribus iactatus
4 ampla quidem, sed pro ingentibus meritis, praemia acceperant. ego quid
aliud munificentiae tuae adhibere potui quam studia, ut sic dixerim, in
umbra educata, et quibus claritudo uenit, quod iuuentae tuae rudimentis
5 adfuisse uideor, grande huius rei pretium? at tu gratiam immensam,
innumeram pecuniam circumdedisti, adeo ut plerumque intra me ipse
uoluam: egone, equestri et prouinciali loco ortus, proceribus ciuitatis
adnumeror? inter nobiles et longa decora praeferentes nouitas mea
enituit? ubi est animus ille modicis contentus? tales hortos exstruit et per
haec suburbana incedit et tantis agrorum spatiis, tam lato faenore
exuberat? una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui.
54 sed uterque mensuram impleuimus, et tu, quantum princeps tribuere
amico posset, et ego, quantum amicus a principe accipere: cetera inui-
diam augent. quae quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem
2 iacet, sed mihi incumbit, mihi subueniendum est. quo modo in militia aut
uia fessus adminiculum orarem, ita in hoc itinere uitae senex et leuissimis
quoque curis impar, cum opes meas ultra sustinere non possim, praesi-
dium peto. iube rem per procuratores tuos administrari, in tuam fortu-
3 nam recipi. nec me in paupertatem ipse detrudam, sed traditis quorum

3 uenisset *Lips.* euenisset **Ω** *an* creuisset ? | nam **Ω** iam *Ritt. 1863²*, *288* || 4 uocem *Mur.* uoces **Ω** || 9 magis ac magis *Prammer 1870, 12 coll. 6, 21, 2; 14, 8, 3* magis **Ω** (*om.* **JU**) || 13 [eius] *Fuchs 1975, 61* | nec **IaBHOl** ne $\mathbf{ML_{24}Z}$ || 14 atauus **Ω** abauus *Lips.* || 16 pluribus **Ω** plurimis *Andr. 1892 Wolff 1915, 787* || 18 tuae **Ia** *om.* **MIb** || 23 decora **Ia** cura **MIb** || 24 tales $\mathbf{IaY_{01}Y_{02}}$ talis **MIb** || 27 et tu $\mathbf{IaY_{01}^2}$ et $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Ib}$ || 29 augent $\mathbf{IaY_{01}Y_{02}}$ agent **MIb** (*Bezz. 1844, 36–37; Spengel 1866, 645–647; Zöchbauer 1903, 30*) alent *Sir. 1860, 45–47* || 30 iacet **L** (*Lips.*) iacent **Ω** | incumbit **Ib** (*Lips.*) incumbunt **MIa** incumbet *Zöchbauer ibid.* || 33 iube rem *Bai.* iubere $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Ib}$ iube **Ia**

fulgore praestringor, quod temporis hortorum aut uillarum curae sepo- a.p.Chr.62
nitur, in animum reuocabo. superest tibi robur et tot per annos usui sum-
mi fastigii regimen: possumus seniores amici quietem reposcere. hoc
quoque in tuam gloriam cedet, eos ad summa uexisse, qui et modica
tolerarent.'

Ad quae Nero sic ferme respondit: 'quod meditatae orationi tuae 55
statim occurram, id primum tui muneris habeo, qui me non tantum
praeuisa, sed subita expedire docuisti. atauus meus Augustus Agrippae et 2
Maecenati usurpare otium post labores concessit, sed in ea ipse aetate,
cuius auctoritas tueretur quicquid illud et qualecumque tribuisset; ac
tamen neutrum datis a se praemiis exuit. bello et periculis meruerant; in 3
iis enim iuuenta Augusti uersata est. nec mihi tela et manus tuae defuis-
sent in armis agenti; sed quod praesens condicio poscebat, ratione con-
silio praeceptis pueritiam, dein iuuentam meam fouisti. et tua quidem 4
erga me munera, dum uita suppetet, aeterna erunt: quae a me habes,
horti et faenus et uillae, casibus obnoxia sunt. ac licet multa uideantur,
plerique haudquaquam artibus tuis pares plura tenuerunt, nisi forte aut
te Vitellio ter consuli aut me Claudio postponis, et quantum Volusio
longa parsimonia quaesiuit, tantum in te mea liberalitas explere non
potest. pudet referre libertinos, qui ditiores spectantur: unde etiam 5
rubori mihi est, quod praecipuus caritate nondum omnes fortuna ante-
cellis.

Verum et tibi ualida aetas rebusque et fructui rerum sufficiens et nos 56
prima imperii spatia ingredimur. quin, si qua parte in lubricum adulescen-
tia nostra declinat, reuocas inordinatumque robur subsidio tuo impen-
sius regis? non tua moderatio, si reddideris pecuniam, nec quies, si reli- 2
queris principem, sed mea auaritia, meae crudelitatis metus in ore om-
nium uersabitur. quod si maxime continentia tua laudetur, non tamen
sapienti uiro decorum fuerit, unde amico infamiam paret, inde gloriam
sibi recipere.'

1 praestringor *Cannegieter Diss. ad Auianum 320* perstringor **Ω** || 2 usui *scripsi: de quo et uu. 2–3 uide app. crit.* || 5 tolerarent **MIb** tolerarunt **Ia** || 6 respondit: ('quod ...) *Lips.* respondit et (quod) **Ω** respondit ei: *Spengel 1852, 17, sed u. eundem 1866, 647* respondet: *Sör. 182* || 8 atauus $\mathbf{B}_{05}^2$ auus **Ω** abauus *Lips.* || 9 ipse $\mathbf{N}_{23}$**L** (*Heins.*) ipsa **Ω** || 10.11 ac tamen **M**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}^2$**Ib** attamen **Ia** || 17 *post* tenuerunt *uocabula* nisi forte ... non potest (*post* ingredimur *56, 1* **Ω**) *posuerunt Anquetil 1817, 22 et Haase 1858, post* antecellis (*55,5*) *Nipp. et Spengel ibid.; et cf. Fuchs 1947, 193–194; 198 adn.* || 18 postponis **MIb** praeponis **Ia** | et *Acid.* sed **MIb** sed si **Ia** || 19 in te **Ia**$\mathbf{Y}_{01}^2$ in me **MIb** | liberalitas $\mathbf{M}^1$**Ia**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ libertas **MIb** *quod def. Baehrens 1914* || 24 parte in *scripsi* in parte **Ω** || 24.25 adulescentia nostra *scripsi* adu(-o-)lescentiae nostrae **Ω** || 25 inordinatumque *scripsi* ornatumque **M** inornatumque $\mathbf{M}^2$**Iab**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ formatumque *Madv. 3, 235* orbatumque *Purser 312* | subsidio ⟨tuo⟩ *scripsi* subsidio **Ω** || 28 maxime continentia **Ω** maxime ⟨id petis ut⟩ continentia *Fuchs 1975, 6* || 29 paret **M** parat **Iab**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$

a. p. Chr. 62 3 His adicit complexum et oscula, facetus natura et consuetudine
exercitus uelare odium fallacibus blanditiis. Seneca, qui finis omnium
cum dominante sermonum, grates agit; sed instituta prioris potentiae
commutat, prohibet coetus salutantium, uitat comitantis, rarus per
Vrbem, quasi ualetudine infensa aut sapientiae studiis domi attineretur.

57 Perculso Seneca promptum fuit Rufum Faenium inminuere Agrippinae
amicitiam in eo criminantibus. ualidiorque in dies Tigillinus et malas artes,
quibus solis pollebat, gratiores ratus, si principem societate scelerum
obstringeret, metus eius rimatur; compertoque Plautum et Sullam
maxime timeri, Plautum in Asiam, Sullam in Galliam Narbonensem
nuper amotos, nobilitatem eorum et propinquos huic Orientis, illi Ger-
2 maniae exercitus commemorat. non se, ut Burrum, diuersas spes, sed
solam incolumitatem Neronis spectare; cui caueri utcumque ab urbanis
insidiis praesenti cura: longinquos motus quonam modo comprimi posse?
erectas Gallias ad nomen dictatorium, nec minus suspensos Asiae populos
3 claritudine aui Drusi. Sullam inopem, unde praecipuam audaciam, et
simulationem segnitiae, dum temeritati locum reperiret. Plautum
magnis opibus ne fingere quidem cupidinem otii, sed ueterum Romano-
rum imitamenta praeferre, adsumpta etiam Stoicorum adrogantia
4 sectaque, quae turbidos et negotiorum adpetentes faciat. nec ultra mora.
Sulla sexto die peruectis Massiliam percussoribus ante metum et rumorem
interficitur, cum epulandi causa discumberet. relatum caput eius inlusit
Nero tamquam praematura canitie deforme.

58 Plauto parari necem non perinde occultum fuit, quia pluribus salus
eius curabatur, et spatium itineris ac maris tempusque interiectum
2 mouerat famam. uulgoque fingebant petitum ab eo Corbulonem, magnis
tum exercitibus praesidentem et, clari atque insontes si interficerentur,
praecipuum ad pericula. quin et Asiam fauore iuuenis arma cepisse, nec
milites ad scelus missos aut numero ualidos aut animo promptos, post-
3 quam iussa efficere nequiuerint, ad spes nouas transisse. uana haec, more
famae, credentium otio augebantur; ceterum libertus Plauti celeritate
uentorum praeuenit centurionem et mandata L. Antistii soceri attulit:
4 effugeret segnem mortem, *in odium suffugeret et* magni nominis
miserationem; reperturum bonos, consociaturum audaces; nullum

1 adicit **MBHol** adiicit **Ia**$\mathbf{L_{24}}$**Z** | facetus **Ia** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ factus **MIb** || 3 dominante **MIb** dominatione **Ia** || 4 comitantis **MIb** comitantes **Ia** || 14 praesenti cura **L** (*Heins.*) praesentiora **MIab** praesenti copia *Oelschlaeger 16* || 15 suspensos *Lips.* suspectos *Ω* || 17 simulationem **Ib** simulatorem **MIa** | reperiret **Ia** reperire **MIb** || 22 relatum $\mathbf{M^1}$ **Ia** prelatum **MIb** perlatum **L** || 27 si *add. Bezz. 1844, 37* || 30 uana *Boxhorn* una *Ω* || 31 [credentium] *Fuchs* | otio *Ω quod def. Ritt. 1848 et Woodcock* odio *Mur. Bezz. ibid. Madv. 2, 555* solito *Corn. 1884, 223* | augebantur *Modius* agebantur *Ω*, *quod def. Zöchbauer 1903, 30–35* || 33 in odium suffugeret et *scripsi: uide app. crit.* || 34 miserationem *Ω* miseratione $\mathbf{Y_{01}}$

interim subsidium aspernandum. si sexaginta milites (tot enim aduenie- a. p. Chr. 62
bant) propulisset, dum refertur nuntius Neroni, dum manus alia permeat,
multa secutura, quae adusque bellum eualescerent. denique aut salutem
tali consilio quaeri, aut nihil grauius audenti quam ignauo patiendum
esse.

Sed Plautum ea non mouere, siue nullam opem prouidebat inermis 59
atque exul, seu taedio ambiguae spei, an amore coniugis et liberorum,
quibus placabiliorem fore principem rebatur nulla sollicitudine turba-
tum. sunt qui alios a socero nuntios uenisse ferant, tamquam nihil atrox
immineret; doctoresque sapientiae, Coeranum Graeci, Musonium Tusci
generis, constantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida uita
suasisse. repertus est certe per medium diei nudus exercitando corpori. 2
talem eum centurio trucidauit coram Pelagone spadone, quem Nero
centurioni et manipulo, quasi satellitibus ministrum regium, praeposue-
rat. caput interfecti relatum; cuius aspectu (ipsa principis uerba referam) 3
'cur', inquit, 'Nero***' et posito metu nuptias Poppaeae ob eius modi
terrores dilatas maturare parat Octauiamque coniugem amoliri, quamuis
modeste ageret, nomine patris et studiis populi grauem. sed ad senatum 4
litteras misit de caede Sullae Plautique haud confessus, uerum utriusque
turbidum ingenium esse, et sibi incolumitatem rei publicae magna cura
haberi. decretae eo nomine supplicationes, utque Sulla et Plautus senatu
mouerentur, grauioribus iam ludibriis quam malis.

Igitur accepto patrum consulto, postquam cuncta scelerum suorum 60
pro egregiis accipi uidet, exturbat Octauiam, sterilem dictitans; exim
Poppaeae coniungitur. ea diu paelex et adulteri Neronis, mox mariti 2
potens, quendam ex ministris Octauiae impulit seruilem ei amorem
obicere. destinaturque reus cognomento Eucaerus, natione Alexandrinus,
canere perite tibiis doctus. actae ob id de ancillis quaestiones, et ui 3
tormentorum uictis quibusdam, ut falsa adnuerent, plures perstitere
sanctitatem dominae tueri; ex quibus una instanti Tigillino castiora esse
muliebria Octauiae respondit quam os eius. mouetur tamen primo ciuilis 4
discidii specie domumque Burri, praedia Plauti infausta dona accipit;
mox in Campaniam pulsa est addita militari custodia. inde crebri questus 5

1 aspernandum **Ib** (*Put.*) aspernantium $\mathbf{MV_{58}B_{05}Y_{03}}$ | adueniebant $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Y_{03}}$ ueniebant **Iab** || 4 audenti $\mathbf{IaY_{01}Y_{02}}$ audienti **MIb** || 15 aspectu **Ia** aspectum **MIb** || 16 *lac. notauit Walther, quam coll. Dio. Cass. 62, 14, 1 tali modo supplere possis:* 'cur', 'inquit, 'Nero, hominem nasutum timuisti?' (*Halm*) *uel* 'cur', inquit Nero, 'nemo me docuit hoc tanto de naso?' (*Meerwaldt*); *an* 'cur', inquit, 'ne Romae quidem tam nasutum cognouit Nero?' *uel* 'cur, Nero, nullus tibi usus cum tam nasuto uiro?' || 22 iam **L** (*Frei.*) tam **MIb** tamen **Ia** || 27 obicere **MBHol** obiicere $\mathbf{IaL_{24}Z}$ | Alexandrinus *Lips.* alexandrina *Ω* || 28 perite tibiis *Heins.* pertybias **M** pertibias **Ib** tibiis **Ia** puer tibiis *Ritt. 1864 prob. Purser 313* tibiis ⟨per⟩doctus *Stangl 1905, 756–757* || 29 uictis **Ia** uicti $\mathbf{MY_{01}Y_{02}Ib}$ | ut $\mathbf{V_{58}B_{05}}$ (*Put.*) si **MIab**; *an* ni ? || 32 praedia **MIb** et praedia $\mathbf{IaY_{01}}^2$

a. p. Chr. 62 nec occulti per uulgum, cui minor sapientia, ex mediocritate fortunae
pauciora pericula sunt. *his quamquam Nero primo restitit, mox tamen
ueritus potius grauem seditionem aliquam quam* paenitentia flagitii,
61 coniugem reuocauit Octauiam. exim laeti Capitolium scandunt deosque
tandem uenerantur. effigies Poppaeae proruunt, Octauiae imagines
gestant umeris, spargunt floribus foroque ac templis statuunt. itur etiam
in principis laudes, repetitur ueneratio. iamque et Palatium multitudine
et clamoribus complebant, cum emissi militum globi uerberibus et
intento ferro turbatos disiecere. mutataque quae per seditionem uerte-
rant, et Poppaeae honos repositus est.
2 Quae semper odio, tum et metu atrox, ne aut uulgi acrior uis ingrueret
aut Nero inclinatione populi mutaretur, prouoluta genibus eius: non eo
loci res suas agi, ut de matrimonio certet, quamquam id sibi uita potius,
sed uitam ipsam in extremum adductam a clientelis et seruitiis Octauiae,
quae plebis sibi nomen indiderint, ea in pace ausi, quae uix bello eueni-
3 rent. arma illa aduersus principem sumpta; ducem tantum defuisse, qui
motis rebus facile reperiretur: omitteret modo Campaniam et in Vrbem
4 ipsam pergeret, ad cuius nutum absentis tumultus cierentur. quod alio-
quin suum delictum? quam cuiusquam offensionem? an quia ueram
progeniem penatibus Caesarum datura sit? malle populum Romanum
tibicinis Aegyptii subolem imperatorio fastigio induci? denique, si id
rebus conducat, libens quam coactus acciret dominam, uel consuleret
securitati. iusta ultione et modicis remediis primos motus consedisse: at
si desperent uxorem Neronis fore Octauiam, illi maritum daturos.
62 Varius sermo et ad metum atque iram adcommodatus terruit simul
audientem et accendit. sed parum ualebat suspicio in seruo, et quaestioni-
bus ancillarum elusa erat. ergo confessionem alicuius quaeri placet, cui
2 rerum quoque nouarum crimen affingeretur. et uisus idoneus maternae
necis patrator Anicetus, classi apud Misenum, ut memoraui, praefectus,

1 ex **M**[1]**V**$_{58}$**BHol** et **M** et ex **B**$_{05}$ (*Put. Andr. 1892*[2]*, 13–14*) || 2 his *** *lac. multimodis suppleta; uide app. crit.* || 4 exim **M** exin *ω* || 7 laudes *Ω* aedes *Anquetil 1838, 58* laudes ⟨et uoces⟩ *Wurm 1864, 100* | repetitur *Hauthal 637–638* repetitum **MIab** repetitam *Heins.* per impetum *Heinisch 1853, 6* repetitum ⟨matrimonium⟩ *Wurm 1854, 100* strepitu *Andr.* repetit⟨as rit⟩u *Fuchs* repetitum ⟨certamen⟩ *Heubner* | ueneratio *scripsi* uenerantium **MIb** uenerantur **Ia** uenerati⟨o deor⟩um *Hauthal ibid.;* repetitum uenerantium *post* Palatium *transposuit Purser 1901, 313* [repetitum uenerantium] *Ritt. 1848* || 9 mutataque quae *Put.* mutata quaeque **MIab** || 10 et **MIb** *om.* **Ia** **Y**$_{01}$ **Y**$_{02}$ || 11 tum et **Y**$_{02}$ **Y**$_{03}$ **L** tumet **M** tumens **Ia** timet **Ib** || 13 loci *Ω* loci inquit **L**; *sed uide Clemm 92* | agi *Ω* ait *Bezz. 1844, 38* agi ⟨ait⟩ *Ritt. 1848* || 14 clientelis **MIb** clientulis **Ia** || 17 reperiretur *ω* repperiretur **M** || 18 ipsam *Ω* ipsa *Boetticher Wurm 1853, 364* || 20 malle **V**$_{58}$**B**$_{05}$**L** mallet *Ω* mallene *Ritt. 1848* ⟨scilicet⟩ malle (. . . induci.) *Purser 313* || 23 securitati. iusta ultione et *sic distinxit Andr. B. 1903, 211 uel prius* || 27 elusa erat *Faer.* eluserat **MIab** | placet **MIab** placuit **U** **Y**$_{03}$

leui post admissum scelus gratia, dein grauiore odio, quia malorum a. p. Chr. 62
facinorum ministri quasi exprobrantes adspiciuntur. igitur accitum eum 3
Caesar operae prioris admonet: solum incolumitati principis aduersus
insidiantem matrem subuenisse: locum haud minoris gratiae instare, si
coniugem infensam depelleret. nec manu aut telo opus: fateretur Octa-
uiae adulterium. occulta quidem ad praesens, sed magna ei praemia et
secessus amoenos promittit, uel, si negauisset, necem intentat. ille, insita 4
uecordia et facilitate priorum flagitiorum, plura etiam quam iussum erat
fingit fateturque apud amicos, quos uelut consilio adhibuerat princeps.
tum in Sardiniam pellitur, ubi non inops exilium tolerauit et fato obiit.

At Nero praefectum in spem sociandae classis corruptum, et incusatae **63**
paulo ante sterilitatis oblitus, abactos partus conscientia libidinum,
eaque sibi comperta edicto memorat insulaque Pandateria Octauiam
claudit. non alia exul uisentium oculos maiore misericordia affecit.
meminerant adhuc quidam Agrippinae a Tiberio, recentior Iuliae me- 2
moria obuersabatur a Claudio pulsae; sed illis robur aetatis adfuerat;
laeta aliqua uiderant et praesentem saeuitiam melioris olim fortunae
recordatione adleuabant: huic primum nuptiarum dies loco funeris fuit, 3
deductae in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet, erepto per uene-
num patre et statim fratre; tum ancilla domina ualidior et Poppaea non
nisi in perniciem uxoris nupta; postremo crimen omni exitio grauius.

Ac puella uicesimo aetatis anno inter centuriones et milites, praesagio **64**
malorum iam uitae exempta, nondum tamen morte adquiescebat. paucis
dehinc interiectis diebus mori iubetur, cum iam uiduam se et tantum
sororem testaretur communesque Germanicos et postremo Agrippinae
nomen cieret, qua incolumi infelix quidem matrimonium, sed sine exitio
pertulisset. restringitur uinclis uenaeque eius per omnes artus exsoluun- 2
tur; et quia pressus pauore sanguis tardius labebatur, praeferuidi
balnei uapore enecatur. additurque atrocior saeuitia, quod caput am-
putatum latumque in Vrbem Poppaea uidit. dona ob haec templis 3
decreta quem ad finem memorabimus? quicumque casus temporum
illorum nobis uel aliis auctoribus noscent, praesumptum habeant, quo-
tiens fugas et caedes iussit princeps, totiens grates deis actas, quaeque

1 malorum **M** maiorum **Ib** grauiorum **Ia** || 5 manu **Ia** manus **MIb** || 6 magna ei **MIa** ei magna **Ib** || 11 spem **MIb** spe **Ia**$\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ || 13 eaque **Ia** ea quae **MIb** | comperta ***Ω*** ⟨confessione praefecti⟩ comperta *Andr. 1908 in app.* | Pandateria **Ia** pandecteria **M**$\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}$ pandetteria **Ib** || 22 ac ***Ω*** at *Mur. Halm 1874* | uicesimo ***Ω*** duoetuicesimo *Nipp. post Tillemont* altero et uicesimo *Violet 170 adn.* || 23 uitae $\mathbf{B}_{05}$ (*Heins.*) uita **MIb** a uita **Ia** || 28 praeferuidi **MIa**$\mathbf{L}_{24}$**Z** perferuidi $\mathbf{B}_{05}$**BHolL** || 30 latumque ***Ω*** relatumque *Sir. 1867, 12* || 31 decreta quem *Doed. 1841* decretaque **M**$\mathbf{Y}_{01}$**Ib** decreta quae **Ia** | ad finem **MIb** ad eum finem **Ia**$\mathbf{Y}_{01}^{2}$ | quicumque **MIb** ut quicumque **Ia**$\mathbf{Y}_{01}^{2}$ || 32 noscent **G**$\mathbf{Y}_{01}$ $\mathbf{Y}_{02}$ nossent **MIab**

a. p. Chr. 62 rerum secundarum olim, tum publicae cladis insignia fuisse. neque tamen
silebimus, si quod senatus consultum adulatione nouum aut patientia
postremum fuit.
65 Eodem anno libertorum potissimos ueneno interfecisse creditus est,
Doryphorum quasi aduersatum nuptiis Poppaeae, Pallantem, quod
2 immensam pecuniam longa senecta detineret. Romanus secretis crimina-
tionibus incusauerat Senecam ut C. Pisonis socium, sed ualidius a
Seneca eodem crimine perculsus est. unde Pisoni timor, et orta insidiarum
in Neronem magna moles et improspera.

LIBER QVINTVS DECIMVS

1 Interea rex Parthorum Vologaeses, cognitis Corbulonis rebus regemque
alienigenam Tigranen Armeniae impositum, simul fratre Tiridate pulso
spretum Arsacidarum fastigium ire ultum uolens, magnitudine rursum
Romana et continui foederis reuerentia diuersas ad curas trahebatur,
cunctator ingenio et defectione Hyrcanorum, gentis ualidae, multisque
2 ex eo bellis inligatus. atque illum ambiguum nouus insuper nuntius con-
tumeliae exstimulat: quippe egressus Armenia Tigranes Adiabenos,
conterminam nationem, latius ac diutius quam per latrocinia uastauerat,
idque primores gentium aegre tolerabant: eo contemptionis descensum,
ut ne duce quidem Romano incursarentur, sed temeritate obsidis tot per
3 annos inter mancipia habiti. accendebat dolorem eorum Monobazus,
quem penes Adiabenum regimen, quod praesidium aut unde peteret
rogitans: iam de Armenia concessum, proxima trahi; et nisi defendant
4 Parthi, leuius seruitium apud Romanos deditis quam captis esse. Tirida-
tes quoque, regni profugus, per silentium aut haud modice querendo
grauior erat: non enim ignauia magna imperia contineri; uirorum armo-
rumque faciendum certamen; id in summa fortuna aequius quod ualidius,
et sua retinere priuatae domus, de alienis certare regiam laudem esse.
2 Igitur commotus his Vologaeses concilium uocat et proximum sibi
Tiridaten constituit atque ita orditur: 'hunc ego eodem mecum patre
genitum, cum mihi per aetatem summo nomine concessisset, in possessio-
nem Armeniae deduxi, qui tertius potentiae gradus habetur: nam Medos
Pacorus ante ceperat, uidebarque contra uetera fratrum odia et certa-
2 mina familiae nostrae penates rite composuisse. prohibent Romani et

6 *praenomen* T. *uel* Ti. *ante* Romanus *excidisse suspicatur Ritt. 1863^2, 291–292* || 7 socium ***Ω*** amicum *Nipp.* || 11 Tigranen *uulgo edd.* tigranem *uel sim.* ***Ω*** || 20 Monobazus **MIb** (*cf. PIR¹ M 491*) monobacus *uel sim.* **Ia** || 23 Tiridates **Ib** tyridates **MIa** || 24 ⟨aut⟩ haud *scripsi post Anquetil 1817, 23* haud ***Ω*** ⟨modo⟩ haud *Sir. 1867, 12* || 29 Tiridaten **BHol** tyridaten **ML$_{24}$** tiridatem **Ia** || 32 certamina **Y$_{01}^{2}$** (*Rhen.*) certam in **M** certamen **Ia** certamen in **Ib**

pacem numquam ipsis prospere lacessitam nunc quoque in exitium suum a. p. Chr. 62
abrumpunt. non ibo infitias: aequitate quam sanguine, causa quam armis 3
retinere parta maioribus malueram. si cunctatione deliqui, uirtute corri-
gam. uestra quidem uis et gloria in integro est, addita modestiae fama,
quae neque summis mortalium spernenda est et a dis aestimatur.' simul 4
diademate caput Tiridatis euinxit, promptam equitum manum, quae
regem ex more sectatur, Monaesi nobili uiro tradidit, adiectis Adiabeno-
rum auxiliis, mandauitque Tigranen Armenia exturbare, dum ipse positis
aduersus Hyrcanos discordiis uires intimas molemque belli ciet, prouinciis
Romanis minitans.

Quae ubi Corbuloni certis nuntiis audita sunt, legiones duas cum 3
Verulano Seuero et Vettio Bolano subsidium Tigrani mittit, occulto
praecepto, compositius cuncta quam festinantius agerent. quippe bellum
habere quam gerere malebat, scripseratque Caesari proprio duce opus
esse, qui Armeniam defenderet: Syriam ingruente Vologaese acriore in
discrimine esse. atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat, 2
tumultuariam prouincialium manum armat, hostiles ingressus praesidiis
intercipit. et quia egena aquarum regio est, castella fontibus imposita;
quosdam riuos congestu harenae abdidit.

Ea dum a Corbulone tuendae Syriae parantur, acto raptim agmine 4
Monaeses, ut famam sui praeiret, non ideo nescium aut incautum Tigra-
nen offendit. occupauerat Tigranocertam, urbem copia defensorum et 2
magnitudine moenium ualidam. ad hoc Nicephorius amnis haud sper-
nenda latitudine partem murorum ambit, et ducta ingens fossa, qua
fluuio diffidebatur. inerantque milites et prouisi ante commeatus,
quorum subuectu pauci auidius progressi et repentinis hostibus circum-
uenti ira magis quam metu ceteros accenderant. sed Partho ad ex- 3
sequendas obsidiones nulla comminus audacia: raris sagittis neque
clausos exterret et semet frustratur. Adiabeni cum promouere scalas et
machinamenta inciperent, facile detrusi, mox erumpentibus nostris
caeduntur.

Corbulo tamen, quamuis secundis rebus suis, moderandum fortunae 5
ratus misit ad Vologaesen, qui expostularent uim prouinciae inlatam:
socium amicumque regem, cohortes Romanas circumsederi. omitteret
potius obsidionem, aut se quoque in agro hostili castra positurum. Cas- 2

1 exitium **Iab** absitium **M** || 4 in *ω* *om.* **M** || 5 dis **M**$\mathbf{Y_{01}}$ diis *ω* (*cf. NW 1, 164*) || 7 sectatur **MIb** sectabatur **Ia** || 8 exturbare dum *Ern.* (*cf. Dr. § 145*) exturba. dum **M** exturbari dum **Ia** exturbandum dum **Ib** (*Becher*) || 13 quam festinantius **Iab** confestinantius **M** || 14 habere *Ω* cauere *Madv. 3, 235* trahere *Purser 314* | malebat *uel sim.* **Ia** malebant **MIb** || 17 tumultuariam **Ia** tum multi uaria **M** tum multifariam **Ib** || 22 Tigranocertam $\mathbf{O_{48}}$ *ed. pr.* tygranocertam **MIb** tygranocerta **Ia** || 24 ambit **Ia**$\mathbf{Y_{01}Y_{02}L_{24}}$ ambiit **MIb** || 33 Vologaesen **M**$\mathbf{Y_{01}}$**Ib** uologesem **Ia** || 34 circumsederi $\mathbf{L^2}$ circumsedere *Ω*

a. p. Chr. 62 perius centurio in eam legationem delectus apud oppidum Nisibin, septem et triginta milibus passuum a Tigranocerta distantem, adit regem et
3 mandata ferociter edidit. Vologaesi uetus et penitus infixum consilium erat arma Romana uitandi, nec praesentia prospere fluebant. irritum obsidium, tutus manu et copiis Tigranes, fugati qui expugnationem sumpserant, missae in Armeniam legiones, et aliae pro Syria paratae ultro irrumpere; sibi imbecillum equitem pabuli inopia; nam exorta ui
4 locustarum aberat quicquid herbidum aut frondosum. igitur metu abstruso mitiora obtendens, missurum ad imperatorem Romanum legatos super petenda Armenia et firmanda pace respondet; Monaesen omittere Tigranocertam iubet, ipse retro concedit.

6 Haec plures ut formidine regis et Corbulonis minis patrata ac magnifica extollebant. alii occulte pepigisse interpretabantur, ut omisso utrimque bello et abeunte Vologaese Tigranes quoque Armenia abscederet. cur
2 enim exercitum Romanum a Tigranocertis deductum? cur deserta per otium quae bello defenderant? an melius hibernauisse in extrema Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam in sede regni modo retenti? dilata prorsus arma, ut Vologaeses cum alio quam cum Corbulone certaret,
3 Corbulo meritae tot per annos gloriae non ultra periculum faceret. nam, ut rettuli, proprium ducem tuendae Armeniae poposcerat, et aduentare Caesennius Paetus audiebatur. iamque aderat, copiis ita diuisis, ut quarta et duodecima legiones addita quinta, quae recens e Moesis excita erat, simul Pontica et Galatarum Cappadocumque auxilia Paeto oboedirent, tertia et sexta et decima legiones priorque Syriae miles apud
4 Corbulonem manerent; cetera ex rerum usu sociarent partirenturue. sed neque Corbulo aemuli patiens, et Paetus, cui satis ad gloriam erat, si proximus haberetur, despiciebat gesta, nihil caedis aut praedae, usurpatas nomine tenus urbium expugnationes dictitans: se tributa ac leges et pro umbra regis Romanum ius uictis impositurum.

7 Sub idem tempus legati Vologaesis, quos ad principem missos memoraui, reuertere irriti bellumque propalam sumptum a Parthis. nec Paetus detrectauit, sed duabus legionibus, quarum quartam Funisulanus

1–2 septem et triginta **Ω**; *an* cxxxvii (*cf. Holmes, Roman Republic 1, 409 sqq.*)? || **3** infixum ⟨consilium⟩ *scripsi; post* uitandi *Ritt.* 1863^2*, 117* studium, *post* uetus *Madv. 3, 235 adn.* uotum, *post* erat *Fuchs 1975, 61* studium *suppleuere* (*at uide 13, 26, 3; 15, 21, 2 cum Loefstedt 1908, 805–816; 1939*) || **4** uitandi **Ω** uitanda *Becher 1894, 5–6 Boot 224* | irritum **M**ω inritum **M**[1] (*sic passim in hoc libro exceptis locis 39, 3 et 42, 2*) || **5** manu **Ω** moenibus *Neue 10* || **6** Syria **IaHolZ** suria $\mathbf{MBL_{24}}$ || **7** ui $\mathbf{MY_{01}}^1$**Ib** uis **Ia** ⟨immensa⟩ ui *Koest. olim coll. 16, 63, 2* || **8** aberat **MIb** abederat **Ia** ambederat *Lips.* ambesum erat *Ritt.* 1863^2*, 648* || **14** Tigranes **ZII III** tygranes **MIab** || **17** retenti **M**[1]**Iab** contenti **M** obtenti *Ritt.* 1863^2*, 649 sed uide Andr.* 1892^2*, 14* || **24** decima ω decuma **M** || **28** expugnationes **Ia** expugnatione **MIbII** expugnationem **III** || **30** ad **Ia** apud **MIb** || **31** inriti **M** irriti ω

Vettonianus eo in tempore, duodecimam Calauius Sabinus regebant, a. p. Chr. 62
Armeniam intrat tristi omine. nam in transgressu Euphratis, quem ponte 2
tramittebant, nulla palam causa turbatus equus, qui consularia insignia gestabat, retro euasit; hostiaque, quae muniebantur hibernaculis adsistens, semifacta opera fuga perrupit seque uallo extulit; et pila militum arsere, magis insigni prodigio, quia Parthus hostis missilibus telis decertat.

Ceterum Paetus spretis ominibus, necdum satis firmatis hibernaculis, 8
nullo rei frumentariae prouisu, rapit exercitum trans montem Taurum reciperandis, ut ferebat, Tigranocertis uastandisque regionibus, quas Corbulo integras omisisset. et capta quaedam castella, gloriaeque et 2
praedae nonnihil partum, si aut gloriam cum modo aut praedam cum cura habuisset: longinquis itineribus percursando quae obtineri nequibant, consumpto qui captus erat commeatu et instante iam hieme, reduxit exercitum composuitque ad Caesarem litteras quasi confecto bello, uerbis magnificis, rerum uacuas.

Interim Corbulo numquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus 9
praesidiis insedit; et ne ponti iniciendo impedimentum hostiles turmae adferrent (iam enim subiectis campis magna specie uolitabant), naues magnitudine praestantes et conexas trabibus ac turribus auctas agit per amnem catapultisque et ballistis proturbat barbaros, in quos saxa et hastae longius permeabant, quam ut contrario sagittarum iactu adaequarentur. dein pons continuatus collesque aduersi per socias cohortes, post 2
legionum castris occupantur, tanta celeritate et ostentatione uirium ut Parthi omisso paratu inuadendae Syriae spem omnem in Armeniam uerterent.

Ibi Paetus imminentium nescius quintam legionem procul in Ponto **10**
habebat, reliquas promiscuis militum commeatibus infirmauerat, donec aduentare Vologaesen magno et infenso agmine auditum. accitur legio 2
duodecima, et unde famam aucti exercitus sperauerat, prodita infrequentia. qua tamen retineri castra et eludi Parthus tractu belli poterat, si Paeto aut in suis aut in alienis consiliis constantia fuisset: uerum ubi

1 Vettonianus **MBL**$_{24}$ (*cf. PIR*^{2} *F 570 et Sergejevskij*) uectonianus **Ia Hol Z** | duodecimam *ω* duodecumam **M** | Calauius **MIab** *sed nomen alibi ignotum: an* Caluisius (*cf. PIR*^{2} *C 342–355 et Vetter, Handbuch der ital. Dialekte, § 3 et 140*) ? || 3 tramitteba(n)t **MBL**$_{24}$ transmittebant **IaZ** | consularia **V**$_{58}{}^1$**Iab** consiliaria **MV**$_{58}{}^2$ || 4 hostiaque quae **V**$_{58}$**B**$_{05}$ (*Put.*) (h)ostia queque **MIb** hostiaque **Ia** hostia quoque quae **L** || 5 semifacta **MIa** semifracta **Ib** || 7 ominibus **M**^{2}**Y**$_{03}$**Ib** hominibus **M** omnibus **Ia** || 9 reciperandis **MV**$_{58}{}^1$**Y**$_{01}$**Y**$_{02}$**Z** recuperandis **Iab** || 12 longinquis *Ω* ⟨sed⟩ longinquis *Becher* || 13 consumpto *Hart. 1905, 254* corrupto *Ω* || 17 iniciendo **MIb** iniiciendo **IaZ** || 19 conexas **Ia** conexa **M** connexe **Ib** || 20 ballistis *scripsi* balistis *Ω* | proturbat **MIb** perturbat **Ia** | quos **B**$_{05}{}^2$ **Y**$_{01}{}^2$ quo **MIab** || 21 permeabant **V**$_{58}$**B**$_{05}$**GEY**$_{02}$ permanebant **MIb** || 26 ibi **IaY**$_{01}$**Y**$_{02}$**N**$_{22}$ (*Ritt. 1848*) ubi **MIb**; *hic priores ante Halmium editores secutus initium decimi capitis feci* || 29 famam **IaY**$_{01}$**Y**$_{03}$ fama **MY**$_{02}$**Ib**

a. p. Chr. 62 a uiris militaribus aduersus urgentes casus firmatus erat, rursus, ne
alienae sententiae indigens uideretur, in diuersa ac deteriora transibat.
3 et tunc relictis hibernis non fossam neque uallum sibi, sed corpora et
arma in hostem data clamitans, duxit legiones quasi proelio certaturus.
deinde amisso centurione et paucis militibus, quos uisendis hostium
4 copiis praemiserat, trepidus remeauit. et quia minus acriter Vologaeses
institerat, uana rursus fiducia tria milia delecti peditis proximo Tauri
iugo imposuit, quo transitum regis arcerent; alares quoque Pannonios,
robur equitatus, in parte campi locat. coniunx ac filius castello, cui
Arsamosata nomen est, abditi, data in praesidium cohorte ac disperso
milite, qui in uno habitus uagum hostem promptius sustentauisset,
5 Paetum aegre compulsum ferunt, ut instantem Corbuloni fateretur. nec
a Corbulone properatum, quo gliscentibus periculis etiam subsidii laus
augeretur. expediri tamen itineri singula milia ex tribus legionibus et
alarios octingentos, parem numerum e cohortibus iussit.

11 At Vologaeses, quamuis obsessa a Paeto itinera hinc peditatu inde
equite accepisset, nihil mutato consilio, sed ui ac minis alares exterruit,
legionarios obtriuit, uno tantum centurione Tarquitio Crescente turrim,
in qua praesidium agitabat, defendere auso factaque saepius eruptione
et caesis, qui barbarorum propius suggrediebantur, donec ignium iactu
2 circumueniretur. peditum si quis integer, longinqua et auia, uulnerati
castra repetiuere, uirtutem regis, saeuitiam et copias gentium, cuncta
3 metu extollentes, facili credulitate eorum, qui eadem pauebant. ne dux
quidem obniti aduersis, sed cuncta militiae munia deseruerat, missis
iterum ad Corbulonem precibus, ueniret propere, signa et aquilas et
nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: se fidem interim, donec uita
suppeditet, retenturos.

12 Ille interritus et parte copiarum apud Syriam relicta, ut munimenta
Euphrati imposita retinerentur, qua proximum et commeatibus non
egenum, regionem Commagenam, exim Cappadociam, inde Armenios
petiuit. comitabatur exercitum praeter alia sueta bello magna uis came-
2 lorum onusta frumenti, ut simul hostem famemque depelleret. primum
e perculsis Paccium primi pili centurionem obuium habuit, dein plerosque
militum; quos diuersas fugae causas obtendentes redire ad signa et

8 quo **Ω** qui *Ritt. 1863^2, 649* || 10 Arsamosata **MIb** (*cf. Plin. nat. 6, 26*) asamosata **Ia** || 11–12 sustentauisset, Paetum aegre *scripsi* sustentauisset. eg|egre **M** (*sed ultima prioris lineae litt. uix incohata et prorsus dubia*) sustentauisset et aegre **Iab** sustentauisset, aegre *J. Müller 1912, 5–7* || 12 instantem **Ω** instantem cladem **L** instantia *Anquetil 1817, 23* || 13 subsidii **M^1** subsidiis **M ω** || 21 circumueniretur **MIb** circumuenirentur **Ia Y_{01} Y_{02} L** || 27 retenturos **Ω** retenturum **L_{24}K** (*Boot 224*) || 29–30 et ... egenum **Ω** est (*uel* erat) ... egenam *Pauly 899–900* ⟨iter⟩ et ... egenum *Madv. 3, 556* || 30 exim **M** exin **ω** || 31 comitabatur **Z** (*Mur.*) comitabantur **MIab** || 32 depelleret **MV_{58}Ib** depellerent **Ia**

clementiam Paeti experiri monebat: se nisi uictoribus immitem esse. si- 3 a. p. Chr. 62
mul suas legiones adire, hortari; priorum admonere, nouam gloriam
ostendere. non uicos aut oppida Armeniorum, sed castra Romana duas-
que in iis legiones pretium laboris peti. si singulis manipularibus prae-
cipua seruati ciuis corona imperatoria manu tribueretur, quod illud et
quantum decus, ubi par eorum numerus aspiceretur, qui attulissent sa-
lutem et qui accepissent! his atque talibus in commune alacres (et erant 4
quos pericula fratrum aut propinquorum propriis stimulis incenderent)
continuum diu noctuque iter properabant.

Eoque intentius Vologaeses premere obsessos, modo uallum legionum, 13
modo castellum, quo imbellis aetas defendebatur, adpugnare, propius
incedens quam mos Parthis, si ea temeritate hostem in proelium eliceret.
at illi uix contuberniis extracti, nec aliud quam munimenta propugna- 2
bant, pars iussu ducis, et alii propria ignauia aut Corbulonem opperientes,
ac si uis ingrueret, prouisis exemplis *pacis Caudinae Numantinaeque;
neque eandem uim Samnitibus aut Celtico populo quam Parthis*,
Romani imperii aemulis. ualidam quoque et laudatam antiquitatem,
quotiens fortuna contra daret, saluti consuluisse. qua desperatione exer- 3
citus dux subactus primas tamen litteras ad Vologaesen non supplices,
sed in modum querentis composuit, quod pro Armeniis semper Romanae
dicionis aut subiectis regi, quem imperator delegisset, hostilia faceret:
pacem ex aequo utilem. ne praesentia tantum spectaret: ipsum aduersus
duas legiones totis regni uiribus aduenisse; at Romanis orbem terrarum
reliquum, quo bellum iuuarent.

Ad ea Vologaeses nihil pro causa, sed opperiendos sibi fratres Pacorum 14
ac Tiridaten rescripsit; illis locum tempusque consilio destinatum, quid
de Armenia cernerent, *addito hanc adiecisse deos dignitati omnium Ar-
sacidarum; simul et* de legionibus Romanis statuerent. missi posthac a 2
Paeto nuntii et regis colloquium petitum, qui Vasacen praefectum

6 aspiceretur *Lips.* apisceretur **M** *quod. def. Monti RAAN 49* (*1974*) *245–252* adipisceretur *ω* || **11** adpugnare **M** ad pugnam **Ib II III** oppugnare **Ia** || **15** si uis **Ia** uis **MIb** uis si *Walther* | (exemplis) ⟨pacis⟩ *Andr. 1880* ⟨cladis⟩ *Bezz. 1844, 38; post* Numantinaeque *add.* cladium *C. Her. 1859, 17–18,* pacis *Madv. 3, 235 Koest. 1952 Römer xliv,* deditionis *Koest.* L *secutus 1960–1971* (pactionis *in app.*); *post* Caudinae *add.* pacis *Fuchs* | (exemplis) caudi nenum antineque **MIb II III** caudinae ac numantinae cladis **Ia** || **16** neque **Ia** $\mathbf{Y_{01}}^2\mathbf{N_{22}}$**K** *om. cett.* | aut Celtico *scripsi* italico *Ω* | populo ⟨aut Hispanis⟩ *J. F. Gron.* p. ⟨aut Hispanico⟩ *Sir. 1860, 49–50* | quam Parthis *J. F. Gron.* aut penis *Ω* (ac p. $\mathbf{B_{72}}$) ut Parthis *Nipp.* ac Parthis *Halm* || **21** regi **Ia** rei **M** rei p. *uel* r. p. **Ib** || **26** illis *Schütz 1882, 141* illum *Ω* iam *Fuchs* || **27** ⟨addito hanc⟩ adiecisse deos dign⟨itati omni⟩um *scripsi* (dignitati (A.) *Schütz ibid.*) adiecisse deos dignum *Ω* | Arsacidarum *Ω* A. ⟨familia⟩ *C. Her. 1859, 15* ⟨decore⟩ A. *Ritt. 1864* || **28** et *Ω* ut *edd. post Vertr. et Urs.* || **28, 29** a Paeto **Ib** (*Haase*) paeto **MIa**

a. p. Chr. 62 equitatus ire iussit. tum Paetus Lucullos, Pompeios et si qua Caesares
obtinendae donandaeue Armeniae egerant, Vasaces imaginem retinendi
3 largiendiue penes nos, uim penes Parthos memorat. et multum in uicem
disceptato, Monobazus Adiabenus in diem posterum testis iis quae
pepigissent adhibetur. placuitque liberari obsidio legiones et decedere
omnem militem finibus Armeniorum castellaque et commeatus Parthis
tradi, quibus perpetratis copia Vologaesi fieret mittendi ad Neronem
legatos.

15 Interim flumini Arsaniae (is castra praefluebat) pontem imposuit,
specie sibi illud iter expedientis, sed Parthi quasi documentum uictoriae
2 iusserant; namque iis usui fuit, nostri per diuersum iere. addidit rumor
sub iugum missas legiones et alia ex rebus infaustis, quorum simulacrum
ab Armeniis usurpatum est. namque et munimenta ingressi sunt, ante-
quam agmen Romanum excederet, et circumstetere uias, captiua olim
mancipia aut iumenta adgnoscentes abstrahentesque; raptae etiam
uestes, retenta arma, pauido milite et concedente, ne qua proelii causa
3 existeret. Vologaeses armis et corporibus caesorum aggeratis, quo cladem
nostram testaretur, uisu fugientium legionum abstinuit: fama moderatio-
nis quaerebatur, postquam superbiam expleuerat. flumen Arsaniam
elephanto insidens, proximus quisque regem ui equorum perrupere, quia
rumor incesserat pontem cessurum oneri dolo fabricantium; sed qui
ingredi ausi sunt, ualidum et fidum intellexere.

16 Ceterum obsessis adeo suppeditauisse rem frumentariam constitit, ut
horreis ignem inicerent, contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes
copiarum et pabulo attrito relicturos oppugnationem, neque se plus tridui
2 itinere afuisse. adicit iure iurando Paeti cautum apud signa, adstantibus
iis, quos testificando rex misisset, neminem Romanum Armeniam in-
3 gressurum, donec referrentur litterae Neronis, an paci adnueret. quae ut
augendae infamiae composita, sic reliqua non in obscuro habentur, una
die quadraginta milium spatium emensum esse Paetum, desertis passim
sauciis, neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam
4 si terga in acie uertissent. Corbulo cum suis copiis apud ripam Euphratis
obuius non eam speciem insignium et armorum praetulit, ut diuersitatem
exprobraret: maesti manipuli ac uicem commilitonum miserantes ne
lacrimis quidem temperare; uix prae fletu usurpata consalutatio. decesse-

1 si qua Caesa⟨res⟩ *Pich.* si qua cesa *cum spatio trium litt.* **M** siquaces **Ib** si sequaces **Z** si qui duces **Ia** || 4 Monobazus **M** monobanzus **Ia** monobacus **Ib** | iis **Ia** his **MIb** || 10 expedientis V_{58}^2 **Ia** (*Mur.*) experientis **MIb** || 15 adgnoscentes *secundum Taciti usum edd.* adnoscentes **M** agnoscentes *ω* || 17 aggeratis *Heins.* aggregatis *Ω* || 20 perrupere **MIa** prorupere **Ib** || 24 inicerent **MIb** iniicerent **IaZ** | contraque **Ia** contra que **M**$Y_{01}Y_{02}Y_{03}$**Ib** contra quae *Ritt. 1864* | prodiderit **M**[1] *ω* prodiderịnṭ **M** prodiderat N_{22} prodidit *Ritt. ibid.* || 26 adstantibus **IaZ** astantibus **MIb** || 35 consalutatio **MIb** consolatio **Ia**$Y_{01}Y_{02}$

rat certamen uirtutis et ambitio gloriae, felicium hominum adfectus: sola a. p. Chr. 62
misericordia ualebat, et apud minores magis.
Ducum inter se breuis sermo secutus est, hoc conquerente irritum 17
laborem, potuisse bellum fuga Parthorum finiri; ille integra utrique
cuncta respondit: conuerterent aquilas et iuncti inuaderent Armeniam
abscessu Vologaesis infirmatam. non ea imperatoris habere mandata 2
Corbulo: periculo legionum commotum e prouincia egressum; quando in
incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. sic quoque
optimam fortunam orandam, ut pedes confectus spatiis itinerum alacrem
et facilitate camporum praeuenientem equitem adsequeretur. exin
Paetus per Cappadociam hibernauit. ab Vologaese ad Corbulonem missi 3
nuntii, detraheret castella trans Euphraten amnemque, ut olim, medium
faceret; ille Armeniam quoque diuersis praesidiis uacuam fieri expostula-
bat. et postremo concessit rex; dirutaque quae Euphraten ultra com-
muniuerat Corbulo, et Armenii sine arbitro relicti sunt.
At Romae tropaea de Parthis arcusque medio Capitolini montis 18
sistebantur, decreta ab senatu integro adhuc bello neque tum omissa,
dum aspectui consulitur spreta conscientia. quin et dissimulandis rerum 2
externarum curis Nero frumentum plebis uetustate corruptum in
Tiberim iecit, quo securitatem annonae sustentaret. cuius pretio nihil
additum est, quamuis ducentas ferme naues portu in ipso uiolentia tem-
pestatis et centum alias Tiberi subuectas fortuitus ignis absumpsisset.
tris dein consulares, L. Pisonem, Ducenium Geminum, Pompeium Pauli- 3
num uectigalibus publicis praeposuit, cum insectatione priorum princi-
pum, qui grauitate sumptuum iustos reditus anteissent: se annuum
sexcenties sestertium rei publicae largiri.
Percrebuerat ea tempestate prauissimus mos, cum propinquis comitiis 19
aut sorte prouinciarum plerique orbi fictis adoptionibus adsciscerent
filios, praeturasque et prouincias inter patres sortiti statim emitterent
manu, quos adoptauerant, magna cum inuidia. senatum adeunt, qui ius 2
naturae, labores educandi aduersus fraudem et artes et breuitatem adop-
tionis enumerant. satis pretii esse orbis, quod multa securitate, nullis
oneribus gratiam honores, cuncta prompta et obuia haberent. sibi pro-

3 conquerente **L** *Faer.* conquerentium *Ω* conquerente iam *Walther* conque-rent⟨e cedent⟩ium *Walter 1930, 257* | irritum *ω* inritum **M** || 11 ab Vologaese *Madv. 3, 236* at uologeses (s *ad fin. del.* **M**[1]) **MIbII** at uologesis **Ia** at uologesi **GUY$_{03}$LIII** || 14 communiuerat *Bekk.* comminiuerat **M** comminuerat **Iab** || 15 arbitro **MIb** arbitrio **Ia** || 18 spreta **IaZ** spreto **MIb** || 20 sustentaret **MIab** ostentaret **L** suae ostentaret *Lips.* || 22 absumpsisset **IaZ** assumpsisset **MIb** || 23 Ducenium **MIb** (*PIR*[2] *D 210*) ducennium **IaII III** || 27 prauissimus mos *ω* prauissimos **M** prauus mos **M**[1] || 30 adeunt qui ius **L** (*Ern. Ritt.*) adeuntibus **MIb** adeunt ubi **Ia** adeunt, ius *Rhen.* adeunt. ibi ius *Sir. 1867, 12 Römer* || 31.32 adoptionis enumerant **Ia** adoptioni senumerant **MIb**

a. p. Chr. 62 missa legum diu exspectata in ludibrium uerti, quando quis sine sollicitu-
dine parens, sine luctu orbus longa patrum uota repente adaequaret.
3 factum ex eo senatus consultum, ne simulata adoptio in ulla parte
muneris publici iuuaret ac ne usurpandis quidem hereditatibus prodesset.

20 Exim Claudius Timarchus Cretensis reus agitur, ceteris criminibus, ut
solent praeualidi prouincialium et opibus nimiis ad iniurias minorum
elati: una uox eius usque ad contumeliam senatus penetrauerat, quod
dictitasset in sua potestate situm, an proconsulibus, qui Cretam obtinuis-
2 sent, grates agerentur. quam occasionem Paetus Thrasea ad bonum
publicum uertens, postquam de reo censuerat prouincia Creta depellen-
3 dum, haec addidit: 'usu probatum est, patres conscripti, leges egregias,
exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni. sic oratorum licentia
Cinciam rogationem, candidatorum ambitus Iulias leges, magistratuum
auaritia Calpurnia scita pepererunt; nam culpa quam poena tempore
4 prior, emendari quam peccare posterius est. ergo aduersus nouam prouin-
cialium superbiam dignum fide constantiaque Romana capiamus
consilium, quo tutelae sociorum nihil derogetur, nobis opinio decedat,
qualis quisque habeatur, alibi quam in ciuium iudicio esse.

21 Olim quidem non modo praetor aut consul, sed priuati etiam mitte-
bantur, qui prouincias uiserent et quid de cuiusque obsequio uideretur
referrent, trepidabantque gentes de aestimatione singulorum: at nunc
colimus externos et adulamur, et quo modo ad nutum alicuius grates, ita
2 promptius accusatio decernitur. decernaturque et maneat prouincialibus
ius potentiam suam tali modo ostentandi: sed laus falsa et precibus
3 expressa perinde cohibeatur quam malitia, quam crudelitas. plura saepe
peccantur, dum demeremur quam dum offendimus. quaedam immo
uirtutes odio sunt, seueritas obstinata, inuictus aduersum gratiam
4 animus. inde initia magistratuum nostrorum meliora ferme et finis
inclinat, dum in modum candidatorum suffragia conquirimus: quae si
arceantur, aequalius atque constantius prouinciae regentur. nam ut
metu repetundarum infracta auaritia est, ita uetita gratiarum actione
ambitio cohibetur.'

22 Magno adsensu celebrata sententia. non tamen senatus consultum
perfici potuit abnuentibus consulibus ea de re relatum. mox auctore
principe sanxere, ne quis ad concilium sociorum referret agendas apud

7 contumeliam **Ia** contumelia **M** contumelias **Ib** || 15 prouincialium $\mathbf{L_{24}}$ (*Faer.*) prouinciarium **M** prouinciarum **Iab** || 23 prouincialibus ***Ω*** ⟨potestas⟩ prouincialibus *Ritt. 1864* || 24 ⟨ius⟩ potentiam *W. A. Schmidt* potentiam ***Ω*** potentia $\mathbf{L_{24}U^2}$ pot⟨estas sent⟩entiam *Madv. 2, 556* ⟨usus⟩ potentiam *Becher* | modo ***Ω*** modo ⟨mos⟩ *Purser 315–316; at uide Loe. 1908 et 1939 ac Bolaffi 60* || 25 cohibeatur $\mathbf{GB_{72}Y_{01}L}$ cohibeantur ***Ω*** | plura **MIa** pluraque **Ib** || 30 (a)equalius $\mathbf{M^2}$ **Iab** $\mathbf{Y_{01}Y_{02}L^1}$ (*cf. Cic. Or. 198*) equalibus **M** (a)equabilius **Vin** $\mathbf{L^2C^2}$ (*Grosl. 352 coll. Sall. Cat. 2, 3*) || 32 cohibetur ***Ω*** cohibebitur *Chifflet 133ʳ Lips.*

senatum pro praetoribus proue consulibus grates, neu quis ea legatione a. p. Chr. 62
fungeretur.
Isdem consulibus gymnasium ictu fulminis conflagrauit, effigiesque in 2
eo Neronis ad informe aes liquefacta. et motu terrae celebre Campaniae
oppidum Pompei magna ex parte proruit; defunctaque uirgo Vestalis
Laelia, in cuius locum Cornelia ex familia Cossorum capta est.
23
Memmio Regvlo et Verginio Rvfo consulibus natam sibi ex Poppaea a. p. Chr. 63
filiam Nero ultra mortale gaudium accepit appellauitque Augustam, dato
et Poppaeae eodem cognomento. locus puerperio colonia Antium fuit, ubi
ipse generatus erat. iam senatus uterum Poppaeae commendauerat dis 2
uotaque publice susceperat, quae multiplicata exsolutaque. et additae
supplicationes templumque Fecunditatis et certamen ad exemplar
Actiacae religionis decretum, utque Fortunarum effigies aureae in solio
Capitolini Iouis locarentur, ludicrum circense, ut Iuliae genti apud
Bouillas, ita Claudiae Domitiaeque apud Antium ederetur. quae fluxa 3
fuere, quartum intra mensem defuncta infante. rursusque exortae adula-
tiones censentium honorem diuae et puluinar aedemque et sacerdotem.
atque ipse ut laetitiae, ita maeroris immodicus egit. adnotatum est, 4
omni senatu Antium sub recentem partum effuso, Thraseam prohibitum
immoto animo praenuntiam imminentis caedis contumeliam excepisse.
secutam dehinc uocem Caesaris ferunt, qua reconciliatum se Thraseae
apud Senecam iactauerit, ac Senecam Caesari gratulatum. unde gloria
egregiis uiris et pericula gliscebant.
Inter quae ueris principio legati Parthorum mandata regis Vologaesis 24
litterasque in eandem formam attulere: se priora et totiens iactata super
obtinenda Armenia nunc omittere, quoniam dii, quamuis potentium
populorum arbitri, possessionem Parthis non sine ignominia Romana
tradidissent. nuper clausum Tigranen, post Paetum legionesque, cum 2
opprimere posset, incolumes dimisisse. satis adprobatam uim; datum et
lenitatis experimentum. nec recusaturum Tiridaten accipiendo diademati
in Vrbem uenire, nisi sacerdotii religione attineretur: iturum ad signa et
effigies principis, ubi legionibus coram regnum auspicaretur.
Talibus Vologaesis litteris, quia Paetus diuersa tamquam rebus integris 25
scribebat, interrogatus centurio, qui cum legatis aduenerat, quo in statu
Armenia esset, omnes inde Romanos excessisse respondit. tum intellecto 2
barbarorum inrisu, qui peterent quod eripuerant, consuluit inter primores

3 effigiesque **L** (*Put.*) effigies usque *Ω* (usque *ante* ad *reposuere Doed. 1840, 33 et Andr. 1922, 62*) || 7 Verginio **P** uirginio *Ω* || 12 fecunditati *ω* fecunditatis **M** (*sed* s *euanida seu deleta*) *quod def. Andr.* *1892*^{2}*, 19* || 15 Bouillas **Ia** uobillas **M** uobilas **Ib** || 26 omittere **Ia** committere **MIb** || 28 Tigranen **M** tygranen **BHol** tigranem **Ia** tygranem L_{24}**Z** || 30 Tiridaten **MBHol** tiridatem **Ia**L_{24}**Z** || 36 barbarorum **Ia** barbarum **MIb** (*cf. 14, 39, 1*)

a. p. Chr. 63 ciuitatis Nero, bellum anceps an pax inhonesta placeret. nec dubitatum
de bello. et Corbulo militum atque hostium tot per annos gnarus gerendae
rei praeficitur, ne cuius alterius inscitia rursum peccaretur, quia Paeti
3 piguerat. igitur irriti remittuntur, cum donis tamen, unde spes fieret
non frustra eadem oraturum Tiridaten, si preces ipse attulisset. Syriae-
que *ex aequo iuris executio C. Cestio*, copiae militares Corbuloni
permissae; et quinta decima legio ducente Mario Celso e Pannonia
adiecta est. scribitur tetrarchis ac regibus praefectisque et procuratoribus
et qui praetorum finitimas prouincias regebant, iussis Corbulonis obsequi,
in eum ferme modum aucta potestate, quem populus Romanus Cn.
4 Pompeio bellum piraticum gesturo dederat. regressum Paetum, cum
grauiora metueret, facetiis insectari satis habuit Caesar, his ferme uerbis:
ignoscere se statim, ne tam promptus in pauorem longiore sollicitudine
aegresceret.

26 At Corbulo, quarta et duodecima legionibus, quae fortissimo quoque
amisso et ceteris exterritis parum habiles proelio uidebantur, in Syriam
translatis, sextam inde ac tertiam legiones, integrum militem et crebris ac
2 prosperis laboribus exercitum in Armeniam ducit. addiditque legionem
quintam, quae per Pontum agens expers cladis fuerat, simul quintadeci-
manos recens adductos et uexilla delectorum ex Illyrico et Aegypto,
quodque alarum cohortiumque, et auxilia regum in unum conducta apud
3 Melitenen, qua tramittere Euphraten parabat. tum lustratum rite exer-
citum ad contionem uocat orditurque magnifica de auspiciis imperatoris
rebusque a se gestis, aduersa in inscitiam Paeti declinans, multa aucto-
ritate, quae uiro militari pro facundia erat.

27 Mox iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quae uetustas
obsaepserat, pergit. et uenientes Tiridatis Vologaesisque de pace legatos
haud aspernatus, adiungit iis centuriones cum mandatis non immitibus:
2 nec enim adhuc eo uentum, ut certamine extremo opus esset. multa
Romanis secunda, quaedam Parthis euenisse, documento aduersus
superbiam. proinde et Tiridati conducere intactum uastationibus regnum
dono accipere, et Vologaesen, melius societate Romana quam damnis
mutuis genti Parthorum consulturum, scire quantum intus discordiarum,
quamque indomitas et praeferoces nationes regeret: contra imperatori
3 suo immotam ubique pacem et unum id bellum esse. simul consilio
terrorem adicere, et megistanas Armenios, qui primi a nobis defecerant,

1 inhonesta *Vict.* inhosta **M** (*cf. II 31, 1*) in hoste **Ia** in hostes **Ib** || 6 ex ⟨aequo iuris exe⟩cutio *scripsi* executio **MIb** executio **IaB** exercitio *Chifflet* ([Syriae]) iuris executio *Ritt. 1848* iurisdictio *Madv. 2, 557* | C. Cestio *uulgo edd.* (*at uide Ern. et PIR*[1] *C 572,*[2] *C 691*) citio **MIb** cincio *uel* cintio **Ia** (Cestio *Pighius 1615, 3, 597,* C. *add. Nipp.*) || 10 eum **Ib** tantum **MIaII III** || 24 aduersa in *Vict.* aduersam *Ω* || 31 proinde **Ia** perinde **MIb** || 32–33 Vologaesen ... quantum *sic interpunxi*

pellit sedibus, castella eorum exscindit, plana edita, ualidos inualidosque a. p. Chr. 63
pari metu complet.

Non infensum nec cum hostili odio Corbulonis nomen etiam barbaris 28
habebatur, eoque consilium eius fidum credebant. ergo Vologaeses neque
atrox in summam, et quibusdam praefecturis indutias petit: Tiridates
locum diemque colloquio poscit. tempus propinquum, locus, in quo nuper 2
obsessae cum Paeto legiones erant, a barbaris delectus est ob memoriam
laetioris ibi rei, Corbuloni non uitatus, ut dissimilitudo fortunae gloriam
augeret. neque infamia Paeti angebatur, quod eo maxime patuit, quia
filio eius tribuno ducere manipulos atque operire reliquias malae pugnae
imperauit. die pacta Tiberius Alexander, inlustris eques Romanus, 3
minister bello datus, et Vinicianus Annius, gener Corbulonis, nondum
senatoria aetate sed pro legato quintae legioni impositus, in castra
Tiridatis uenere, honore eius ac ne metueret insidias tali pignore; uiceni
dehinc equites adsumpti. et uiso Corbulone rex prior equo desiluit; nec
cunctatus Corbulo, sed pedes uterque dexteras miscuere.

Exin Romanus laudat iuuenem omissis praecipitibus tuta et salutaria 29
capessentem. ille de nobilitate generis multum praefatus, cetera temperanter adiungit: iturum quippe Romam laturumque nouum Caesari
decus, non aduersis Parthorum rebus supplicem Arsaciden. tum placuit
Tiridaten ponere apud effigiem Caesaris insigne regium nec nisi manu
Neronis resumere; et colloquium osculo finitum. dein paucis diebus 2
interiectis magna utrimque specie inde eques compositus per turmas
et insignibus patriis, hinc agmina legionum stetere fulgentibus aquilis
signisque et simulacris deum in modum templi: medio tribunal sedem
curulem et sedes effigiem Neronis sustinebat. ad quam progressus Tiri- 3
dates, caesis ex more uictimis, sublatum capiti diadema imagini subiecit,
magnis apud cunctos animorum motibus, quos augebat insita adhuc
oculis exercituum Romanorum caedes aut obsidio. at nunc uersos casus:
iterum Tiridaten ostentui gentibus, quanto minus quam captiuum?

Addidit gloriae Corbulo comitatem epulasque; et rogitante rege causas, 30
quotiens nouum aliquid aduerterat, ut initia uigiliarum per centurionem
nuntiari, conuiuium bucina dimitti et structam ante augurale aram
subdita face accendi, cuncta in maius attollens admiratione prisci moris

5 quibusdam praefecturis **Ω**; *suspicor excidisse* omissis *uel sim.* || 7 a *scripsi* cum **MIb** cum a **Ia** || 8 laetioris ibi *Andr.* laetioris (s *del.* **M**[1]) sibi **MIaZ** laetiori sibi **Ib** || 9 angebatur **MIb** augebatur **IaZ** tangebatur *Heins.* || 12 Vinicianus *Ryck.* (*cf. 6, 9, 3; PIR² A 700*) uinianus **M** iunianus **Ib** uiuianus **Ia** || 13 aetate sed **Ia** etates et (s *del.*) **M** aetate et **Ib** || 14 honore **Ia** (*cf. I 44, 2*) honor **MIb** *quod def. Pfitzner 1900, 676* honori *Lips.* || 27 sublatum **Ia** sublati **MIb** sublato **Z** | capiti **Ω** capite *Rhen.* || 30 iterum **Ω** (*cf. 13, 41; 14, 26*) iturum *Ber.* || 31 rogitante rege **Ω** rogitantem regem *J. F. Gron.* || 33 augurale *Lips.* auguralem **Ω**

2 a.p. Chr. 63 adfecit. postero die spatium orauit, quo tantum itineris aditurus fratres ante matremque uiseret; obsidem interea filiam tradit litterasque supplices ad Neronem.

31 Et digressus Pacorum apud Medos, Vologaesen Ecbatanis repperit, non incuriosum fratris: quippe et propriis nuntiis a Corbulone petierat, ne quam imaginem seruitii Tiridates perferret neu ferrum traderet aut complexu prouincias obtinentium arceretur foribusue eorum adsisteret, tantusque ei Romae quantus consulibus honor esset. scilicet externae superbiae sueto non inerat notitia nostri, apud quos uis imperii ualet, inania tramittuntur.

32 Eodem anno Caesar nationes Alpium maritimarum in ius Latii transtulit. equitum Romanorum locos sedilibus plebis anteposuit apud circum; namque ad eam diem indiscreti inibant, quia lex Roscia nihil nisi de quattuordecim ordinibus sanxit. spectacula gladiatorum idem annus habuit pari magnificentia ac priora; sed feminarum inlustrium senatorumque plures per arenam foedati sunt.

33 a. p. Chr. 64 C. Laecanio M. Licinio consulibus acriore in dies cupidine adigebatur Nero promiscuas scaenas frequentandi. nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Iuuenalibus ludis, quos ut parum celebres et tantae uoci an-
2 gustos spernebat. non tamen Romae incipere ausus Neapolim quasi Graecam urbem delegit; inde initium fore, ut transgressus in Achaiam insignesque et antiquitus sacras coronas adeptus maiore fama studia
3 ciuium eliceret. ergo contractum oppidanorum uulgus, et quos e proximis coloniis et municipiis eius rei fama ciuerat, quique Caesarem per honorem aut uarios usus sectantur, etiam militum manipuli, theatrum Neapolitanorum complent.

34 Illic, plerique ut arbitrabantur, triste, ut ipse, prouidum potius et secundis numinibus euenit: nam egresso qui adfuerat populo uacuum et sine ullius noxa theatrum collapsum est. ergo per compositos cantus grates dis atque ipsam recentis casus fortunam celebrans petiturusque maris Hadriae traiectus apud Beneuentum interim consedit, ubi gladiato-
2 rium munus a Vatinio celebre edebatur. Vatinius inter foedissima eius aulae ostenta fuit, sutrinae tabernae alumnus, corpore detorto, facetiis scurrilibus; primo in contumelias adsumptus, dehinc optimi cuiusque

1 postero **MIb** postremo **Ia** || 2 tradit **Ω** tradidit *Halm* (*at cf. 12, 58, 2; 13, 22, 2*) || 4 Pacorum **Ia** pacorem **MIb** || 9 uis **MIa** ius **Ib** || 10 tramittuntur **MIb** transmittuntur **IaZ** || 12 sedilibus **MV₅₈Ib** sedibus **Ia** || 15 senatorumque **MIb** senatorumque filiorum **Ia** || 20 incipere **MIb** incipere scaenas **Ia** || 21 transgressus **V₅₈** transgressis **MIab** transgressis scaenis **Ia** || 23 uulgus **ω** uolgus **M** (*at uide GG ad fin.*) || 27 arbitrabantur *Rhen.* arbitrantur **Ω** || 30 dis **M** diis **Iab** || 31 gladiatorium **MIb** gladiatorum **Ia** || 32 celebre **Ω** (*sed* b *del.* **ML** *unde* Celere *Andr. B. 1902, 259*) || 34 dehinc **MIb** deinde **Ia**

criminatione eo usque ualuit, ut gratia pecunia ui nocendi etiam malos a.p. Chr. 64
praemineret.

Eius munus frequentanti Neroni ne inter uoluptates quidem a sceleri- **35**
bus cessabatur. isdem quippe illis diebus Torquatus Silanus mori adigitur,
quia super Iuniae familiae claritudinem diuum Augustum atauum fere-
bat. iussi accusatores obicere prodigum largitionibus, neque aliam spem 2
quam in rebus nouis esse; quin *eum ignobiles* habere, quos ab epistulis
et libellis et rationibus appellet, nomina summae curae et meditamenta.
tum intimus quisque libertorum uincti abreptique; et cum damnatio 3
instaret, brachiorum uenas Torquatus interscidit. secutaque Neronis
oratio ex more, quamuis sontem et defensioni merito diffisum uicturum
tamen fuisse, si clementiam iudicis exspectasset.

Nec multo post omissa in praesens Achaia (causae in incerto fuere) **36**
Vrbem reuisit, prouincias Orientis, maxime Aegyptum, secretis imagina-
tionibus agitans. dehinc edicto testificatus non longam sui absentiam et
cuncta in re publica perinde immota ac prospera fore, super ea profec-
tione adiit Capitolium. illic ueneratus deos, cum Vestae quoque templum 2
inisset, repente cunctos per artus tremens, seu numine exterrente, seu
facinorum recordatione numquam timore uacuus, deseruit inceptum,
cunctas sibi curas amore patriae leuiores dictitans. uidisse maestos ciuium 3
uultus, audire secretas querimonias, quod tantum itineris aditurus esset,
cuius ne modicos quidem egressus tolerarent, sueti aduersum fortuita
aspectu principis refoueri. ergo ut in priuatis necessitudinibus proxima
pignora praeualerent, ita in re publica populum Romanum uim plurimam
habere parendumque retinenti. haec atque talia plebi uolentia fuere, 4
uoluptatum cupidine et, quae praecipua cura est, rei frumentariae
angustias, si abesset, metuenti. senatus et primores in incerto erant,
procul an coram atrocior haberetur; dehinc, quae natura magnis timori-
bus, deterius credebant quod euenerat.

Ipse quo fidem adquireret nihil usquam perinde laetum sibi, publicis **37**
locis struere conuiuia totaque urbe quasi domo uti. et celeberrimae luxu
famaque epulae fuere, quas a Tigillino paratas ut exemplar referam, ne
saepius eadem prodigentia narranda sit. igitur in stagno Agrippae fabrica- 2
tus est ratem, cui superpositum conuiuium nauium aliarum tractu

5 atauum *uel sim.* ***Ω*** (*cf. Plaut. Pers. 57; PIR^1 I 558*) abauum *Rupertus Ryck. Brotier* || **7** quin eum ignobiles *Ritt.: uide app. crit.* || **15** edicto *Rhen.* dicto ***Ω*** || **16** in re p. perinde *Pich.* in rep|periende **M** in re publica exinde **Ia** intrepide **Ib** || **20** uidisse ***Ω*** uidisse ⟨se⟩ *Thomae 39–40* || **21** ⟨itineris⟩ aditurus esset *Nipp. coll. 15, 30, 2* auditurus esset **MIb** iter aditurus esset **Ia** (*Put.*) ad. e. iter *Rhen.* ad. e. itineris *Heins.* abiturus e. *Url. 1854 Madv. 2, 557* || **24** *post* ita *add.* in re publica *Wurm 1854, 100,* apud se *Halm 1876, postea W. secutus; nihil addendum putabat Eri. 1939, 26* || **32** Tigillino **Ia** tigellino **MIb** | exemplar *Pich.* exempla **MIb** exemplum **Ia**

a. p. Chr. 64 moueretur. naues auro et ebore distinctae; remigesque exoleti per aetates
et scientiam libidinum componebantur. uolucres et feras diuersis e terris
3 et animalia maris Oceano abusque petiuerat. crepidinibus stagni lupana-
ria adstabant inlustribus feminis completa, et contra scorta uisebantur
nudis corporibus. iam gestus motusque obsceni; et postquam tenebrae
incedebant, quantum iuxta nemoris et circumiecta tecta consonare
4 cantu et luminibus clarescere. ipse per licita atque inlicita foedatus nihil
flagitii reliquerat, quo corruptior ageret, nisi paucos post dies uni ex illo
contaminatorum grege (nomen Pythagorae fuit) in modum sollemnium
coniugiorum denupsisset. inditum imperatori flammeum, missi auspices;
dos et genialis torus et faces nuptiales, cuncta denique spectata, quae
etiam in femina nox operit.

38 Sequitur clades, forte an dolo principis incertum (nam utrumque
auctores prodidere), sed omnibus, quae huic Vrbi per uiolentiam ignium
2 acciderunt, grauior atque atrocior. initium in ea parte circi ortum, quae
Palatino Caelioque montibus contigua est, ubi per tabernas, quibus id
mercimonium inerat quo flamma alitur, simul coeptus ignis et statim
ualidus ac uento citus longitudinem circi corripuit. neque enim domus
munimentis saeptae uel templa muris cincta aut quid aliud morae inter-
3 iacebat. impetu peruagatum incendium plana primum, deinde in edita
adsurgens et rursus inferiora populando anteiit remedia uelocitate mali et
obnoxia Vrbe artis itineribus hucque et illuc flexis atque enormibus
4 uicis, qualis uetus Roma fuit. ad hoc lamenta pauentium *feminarum et
senum fessa aetate aut rudis pueritiae anxietas*, quique sibi quique aliis
consulebant, dum trahunt inualidos aut opperiuntur, pars mora, pars
5 festinans, cuncta impediebant. et saepe, dum in tergum respectant,
lateribus aut fronte circumueniebantur, uel si in proxima euaserant, illis
quoque igni correptis, etiam quae longinqua crediderant in eodem casu
6 reperiebant. postremo, quid uitarent quid peterent ambigui, complere
uias, sterni per agros; quidam amissis omnibus fortunis, diurni quoque
uictus, alii caritate suorum, quos eripere nequiuerant, quamuis patente
7 effugio interiere. nec quisquam defendere audebat, crebris multorum
minis restinguere prohibentium, et quia alii palam faces iaciebant atque
esse sibi auctorem uociferabantur, siue ut raptus licentius exercerent seu
iussu.

9 nomen **MIb** cui nomen **M^2Ia** || **10** missi *Froben* misit **MIab** missi et *Doed. 1839, 6* || **23–24** feminarum ⟨et senum⟩ fessa aetate aut rudis pueritiae ⟨anxi⟩etas *scripsi: uide app. crit.* || **25** mora **MBZ** moram **IaB^2HolL_{24}** || **28** igni **IaB^2HolZ** ignis **MBL_{24}** || **29** reperiebant *J. F. Gron.* reperiebantur ***Ω*** || **30–31** diurni quoque uictus ***Ω*** *sed uix Latinum; nam quid sibi uult illud* fortunae uictūs *?* diurno quoque uictu *Brotier* || **31** *post* uictus *add.* anxii *Anquetil 1817, 24,* copia *Nipp.,* usu *Walter 1909, 540; nonne* ⟨egentes⟩ *uel* ⟨expertes⟩*?* || **35** iussu **Ia** iussum **MIb**

Eo in tempore Nero Antii agens non ante in Vrbem regressus est, quam 39 a. p. Chr. 64
domui eius, qua Palatium et Maecenatis hortos continuauerat, ignis pro-
pinquaret. neque tamen sisti potuit, quin et Palatium et domus et cuncta
circum haurirentur. sed solacium populo exturbato ac profugo campum 2
Martis ac monumenta Agrippae, hortos quin etiam suos patefecit et
subitaria aedificia exstruxit, quae multitudinem inopem acciperent;
subuectaque utensilia ab Ostia et propinquis municipiis, pretiumque
frumenti minutum usque ad ternos nummos. quae quamquam popularia 3
in irritum cadebant, quia peruaserat rumor ipso tempore flagrantis
Vrbis inisse eum domesticam scaenam et cecinisse Troianum excidium,
praesentia mala uetustis cladibus adsimulantem.

Sexto demum die apud imas Esquilias finis incendio factus, prorutis 40
per immensum aedificiis, ut continuae uiolentiae campus et uelut uacuum
caelum occurreret. *necdum positus metus: aucta ui regrediebatur lues,
et* rursum grassatus ignis, patulis magis Vrbis locis; eoque strages
hominum minor, delubra deum et porticus amoenitati dicatae latius
procidere. plusque infamiae id incendium habuit, quia praediis Tigillini 2
Aemilianis proruperat uidebaturque Nero condendae urbis nouae et
cognomento suo appellandae gloriam quaerere. quippe in regiones
quattuordecim Roma diuiditur, quarum quattuor integrae manebant,
tres solo tenus deiectae, septem reliquis pauca tectorum uestigia super-
erant, lacera et semusta.

Domuum et insularum et templorum, quae amissa sunt, numerum 41
inire haud promptum fuerit; sed uetustissima religione, quod Seruius
Tullius Lunae, et magna ara fanumque, quae praesenti Herculi Arcas
Euander sacrauerat, aedesque Statoris Iouis uota Romulo Numaeque
regia et delubrum Vestae cum penatibus populi Romani exusta; iam
opes tot uictoriis quaesitae et Graecarum artium decora, exim monu-
menta ingeniorum antiqua et incorrupta, ut quamuis in tanta resurgentis
Vrbis pulchritudine multa seniores meminerint, quae reparari nequibant.
fuere qui adnotarent XIIII kal. Sextiles principium incendii huius ortum, 2
quo et Senones captam Vrbem inflammauerint. alii eo usque cura pro-
gressi sunt, ut totidem annos mensesque et dies inter utraque incendia
numerent.

Ceterum Nero usus est patriae ruinis exstruxitque domum, in qua 42
haud proinde gemmae et aurum miraculo essent, solita pridem et luxu

3 domus **IaB**[1]**Hol** domos **MBL$_{24}$Z** || 12 prorutis *Grosl. 352–353* propruptis **M** proruptis *ω* || 14–15 necdum – lues et *scripsi: uide app. crit.* || 25 Lunae **MIab** lucine **L** || 26 Romulo **MIaHol** a romulo **BL$_{24}$Z** || 28 monumenta **MIb** monimenta **Ia** || 29 *post* incorrupta *add.* ut *Anquetil 1817, 24* || 31 huius **MIb** *om.* **IaU** || 32 quo et *Rhen.* et quo **MIab** quo *post spatium* **Y$_{01}$** *add.* die **Y$_{01}$**[2] | inflammauerint **MIb** inflammauerant **Ia** || 34 numerent *Ω* numerarent *Acid.* || 36 proinde **MIbY$_{01}$Y$_{02}$** perinde **Ia**

a. p. Chr. 64 uulgata, quam arua et stagna et in modum solitudinum hinc siluae, inde
aperta spatia et prospectus, magistris et machinatoribus Seuero et
Celere, quibus ingenium et audacia erat etiam, quae natura denegauisset,
2 per artem temptare et uiribus principis inludere. namque ab lacu Auerno
nauigabilem fossam usque ad ostia Tiberina depressuros promiserant
squalenti litore aut per montes aduersos. neque enim aliud umidum
gignendis aquis occurrit quam Pomptinae paludes; cetera abrupta aut
arentia, ac si perrumpi possent, intolerandus labor; nec satis causae.
Nero tamen, ut erat incredibilium cupitor, effodere proxima Auerno iuga
conisus est, manentque uestigia irritae spei.

43 Ceterum Vrbis quae domui supererant non, ut post Gallica incendia,
nulla distinctione nec passim erecta, sed dimensis uicorum ordinibus et
latis uiarum spatiis cohibitaque aedificiorum altitudine ac patefactis
2 areis additisque porticibus, quae frontem insularum protegerent. eas
porticus Nero sua pecunia exstructurum purgatasque areas dominis
traditurum pollicitus est. addidit praemia pro cuiusque ordine et rei
familiaris copiis, finiuitque tempus, intra quod effectis domibus aut
3 insulis apiscerentur. ruderi accipiendo Ostienses paludes destinabat,
utique naues, quae frumentum Tiberi subuectassent, onustae rudere
decurrerent, aedificiaque ipsa certa sui parte sine trabibus saxo Gabino
4 Albanoue solidarentur, quod is lapis ignibus imperuius est; iam aqua
priuatorum licentia intercepta quo largior et pluribus locis in publicum
flueret, custodes adessent, et subsidia reprimendis ignibus in propatulo
quisque haberet; nec communione parietum, sed propriis quaeque muris
5 ambirentur. ea ex utilitate accepta decorem quoque nouae Vrbi attulere.
erant tamen qui crederent ueterem illam formam salubritati magis
conduxisse, quoniam angustiae itinerum et altitudo tectorum non
perinde solis uapore perrumperentur: at nunc patulam latitudinem et
nulla umbra defensam grauiore aestu ardescere.

44 Et haec quidem humanis consiliis prouidebantur. mox petita dis piacula aditique Sibyllae libri, ex quibus supplicatum Vulcano et Cereri Proserpinaeque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare, unde hausta aqua templum et simulacrum deae perspersum est; et sellisternia ac peruigilia celebrauere feminae, quibus mariti erant.

4 temptare **Ia** $\mathbf{Y}_{01}{}^{2}$ temperare **MIb** $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ *an* parare *?* || 7 Pomptinae $\mathbf{MV}_{58}$ $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$**BZ** pontinae **IaHol**$\mathbf{L}_{24}$ || 9 cupitor ***Ω*** concupitor $\mathbf{Y}_{02}$**L** (*at uide 11, 26, 3; 12, 7, 2*) || 10 irritae **Ia** irrita **MIb** || 11 domui **M** domuum **Ia** domus **Ib** || 18 apiscerentur **M** adipiscerentur ***ω*** || 19 subuectassent **Iab** subuecta essent **M** || 21 quod – est *secl. Fuchs 1975, 61* || 22 largior **Ia** largitior **MIb** || 23 custodes ⟨adessent⟩ *J. Müller 1884* custodes ***Ω*** c. ⟨essent⟩ *Madv. 3, 236* c. ⟨consulerent⟩ *Fuchs ibid.* || 24–25 nec – ambirentur *tr. Nipp. ante u. 21* iam aqua*; et sic ego malim* || 30 dis **III** (*J. F. Gron.*) a dis (diis) **MIabII**

Sed non ope humana, non largitionibus principis aut deum placamentis 2 a. p. Chr. 64
decedebat infamia, quin iussum incendium crederetur. ergo abolendo
rumori Nero subdidit reos et quaesitissimis poenis affecit, quos per
flagitia inuisos uulgus Chrestianos appellabat. (auctor nominis eius 3
Christus Tiberio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum suppli-
cio adfectus erat; repressaque in praesens exitiabilis superstitio rursum
erumpebat, non modo per Iudaeam, originem eius mali, sed per Vrbem
etiam, quo cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt celebrantur-
que.) igitur primum correpti qui fatebantur; deinde indicio eorum mul- 4
titudo ingens haud proinde in crimine incendii quam odio humani ge-
neris coniuncti sunt. et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis
contecti laniatu canum interirent, aut crucibus adfixi, ut flammandi,
ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. hortos suos ei 5
spectaculo Nero obtulerat et circense ludicrum edebat, habitu aurigae
permixtus plebi uel curriculo insistens. unde quamquam aduersus sontes
et nouissima exempla meritos miseratio oriebatur, tamquam non utilitate
publica, sed in saeuitiam unius absumerentur.

Interea conferendis pecuniis peruastata Italia, prouinciae euersae 45
sociique populi et quae ciuitatium liberae uocantur. inque eam praedam
etiam dii cessere, spoliatis in Vrbe templis egestoque auro, quod trium-
phis, quod uotis omnis populi Romani aetas prospere aut in metu
sacrauerat. enimuero per Asiam atque Achaiam non dona tantum, sed 2
simulacra numinum abripiebantur, missis in eas prouincias Acrato et
Secundo Carrinate. ille libertus cuicumque flagitio promptus, hic Graeca
doctrina ore tenus exercitus animum bonis artibus non imbuerat. fere- 3
batur Seneca, quo inuidiam sacrilegii a semet auerteret, longinqui ruris
secessum orauisse, et postquam non concedebatur, ficta ualetudine, quasi
aeger neruis, cubiculum non egressus. tradidere quidam uenenum ei per
libertum ipsius, cui nomen Cleonicus, paratum iussu Neronis uitatumque
a Seneca proditione liberti seu propria formidine, dum simplici uictu et
agrestibus pomis, ac si sitis admoneret, profluente aqua uitam tolerat.

3 quaesitissimis **MIa** exquisitissimis **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$**Ib** || **4** Chrestianos **M** (*Andr. 1902, 780; cf. Blass et Fuchs 1950 coll. codice Sinaitico* (*id est 107*^{r} *c17*; *116*^{u} *c28*; *121*^{u} *b9*) christianos **M**^{1} *ω quod def. Marti* || **9** primum **MIb** primo **Ia** | correpti **MV**$_{58}$**B**$_{05}$**GEY**$_{01}$**Y**$_{02}$**UY**$_{03}$**Ib** corrupti **MalPrmJN**$_{22}$^{1} | qui *Ω* qui⟨dam⟩ *Getty an* qui ⟨iussa⟩ *?* | *post* fatebantur *sic interpunxi, commate plerique* || **11** coniuncti **MBHol** conuicti **IaL**$_{24}$**Z** | et **MIb** ea **Ia** || **12** adfixi ut flammandi *scripsi: uide app. crit.* || **13** urerentur *Ω* uerterentur *Clemm 99–100* || **15** curriculo **L** circulo *Ω* || **21** prospere *Ω* prospera re *Acid.* per prospera *Becher* || **24** Carrinate *Nipp. cf. PIR*^{2} *A 95, C 450* caprinate *uel* crapinate *Ω* || **25** imbuerat *Lips. Wolff 1915, 787* induerat *Ω* || **26** Seneca **MIb** senecam **M**^{2}**Ia** || **30** simplici **Y**$_{01}$**Y**$_{02}$ (*Rhen.*) *cf. Germ. 23* persimplici **M** (*sed uoc. alibi ignotum*) pro simplici *ω* (*per antic.*) per simplicem uictum *Halm 1874* | et *om.* **L** (*Fuchs*)

46
a. p. Chr. 64 Per idem tempus gladiatores apud oppidum Praeneste temptata
eruptione praesidio militis, qui custos adest, coerciti sunt, iam Sparta-
cum et uetera mala rumoribus ferente populo, ut est nouarum rerum
2 cupiens pauidusque. nec multo post clades rei naualis accipitur, non
bello (quippe haud alias tam immota pax), sed certum ad diem in Cam-
paniam redire classem Nero iusserat, non exceptis maris casibus. ergo
gubernatores, quamuis saeuiente pelago, a Formiis mouere; et graui
Africo, dum promunturium Miseni superare contendunt, Cumanis
litoribus impacti triremium plerasque et minora nauigia passim ami-
serunt.

47 Fine anni uulgantur prodigia imminentium malorum nuntia: uis
fulgurum non alias crebrior, et sidus cometes, sanguine inlustri semper
Neroni expiatum; bicipites hominum aliorumue animalium partus
abiecti in publicum aut in sacrificiis, quibus grauidas hostias immolare
2 mos est, reperti. et in agro Placentino uiam propter natus uitulus, cui
caput in crure esset; secutaque haruspicum interpretatio, parari rerum
humanarum aliud caput, sed non fore ualidum neque occultum, quia in
utero repressum aut iter iuxta editum sit.

48
a. p. Chr. 65 Ineunt deinde consulatum SILIVS NERVA et ATTICVS VESTINVS, coepta
simul et aucta coniuratione, in quam certatim nomina dederant senatores
eques miles, feminae etiam, cum odio Neronis, tum fauore in C. Pisonem.
2 is Calpurnio genere ortus ac multas insignesque familias paterna nobili-
tate complexus, claro apud uulgum rumore erat per uirtutem aut species
3 uirtutibus similes. namque facundiam tuendis ciuibus exercebat, largitio-
nem aduersum amicos, et ignotis quoque comi sermone et congressu;
aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies; sed procul
grauitas morum aut uoluptatum parsimonia: lenitati ac magnificentiae
et aliquando luxu indulgebat. idque pluribus probabatur, qui in tanta
uitiorum dulcedine summum imperium non restrictum nec praeseuerum
uolunt.

49 Initium coniurationi non a cupidine ipsius fuit; nec tamen facile
memorauerim, quis primus auctor, cuius instinctu concitum sit quod
2 tam multi sumpserunt. promptissimos Subrium Flauum tribunum
praetoriae cohortis et Sulpicium Asprum centurionem extitisse constantia

2 adest *Nipp.* (*cf. Patsch, Röm. Mitt. 1893, 219–221*) adesset **MIab** aderat $\mathbf{UY}_{03}$ adsidet *Doed.* || 3 mala rumoribus $\mathbf{H}^2\mathbf{UY}_{03}\mathbf{L}_{24}$ malarum moribus **M** malorum moribus **IaBHol** malorum rumoribus **Z** || 9 amiserunt **MIa** amisere **Ib** || 12 semper *Ω* *del. Grot.* nuper *Anquetil 1817, 24–25* || 13 Neroni *Ω* *obelo notauit Ern. ob locum Suet. Ner. 36, 1* || 25 ignotis *Ω* in ignotis *Becher* || 27 lenitati **MIab** (*quod def. Hart. 1905, 60*) leuitati $\mathbf{V}_{65}$ *Ern. Ritt. 1848* || 28 luxu **MIb** luxui **Ia** $\mathbf{UY}_{03}$ (*cf. Sir. 1871, 19*) || 29 praeseuerum *scripsi Fuchs. assensus* (*et cf. Andr. 1902, 777*) preseuerum **MIaBHol** pre se uerum $\mathbf{L}_{24}\mathbf{Z}$ per se uerum $\mathbf{B}_{72}$ perse-uerum *uulgo edd.* || 33 Flauum *Bekk.: uide app. crit.*

exitus docuit. et Lucanus Annaeus Plautiusque Lateranus consul 3 a. p. Chr. 65
designatus uiuida odia intulere. Lucanum propriae causae accendebant,
quod famam carminum eius premebat Nero prohibueratque ostentare,
uanus adsimulatione: Lateranum nulla iniuria, sed amor rei publicae
sociauit. at Flauius Scaeuinus et Afranius Quintianus, uterque senatorii 4
ordinis, contra famam sui principium tanti facinoris capessiuere: nam
Scaeuino dissoluta luxu mens et proinde uita somno languida; Quintianus
mollitie corporis infamis et a Nerone probroso carmine diffamatus contumeliam ultum ibat.

Ergo dum scelera principis, et finem adesse imperio deligendumque, qui 50
fessis rebus succurreret, inter se aut inter amicos iaciunt, adgregauere
Claudium Senecionem, Ceruarium Proculum, Vulcacium Araricum,
Iulium Augurinum, Munatium Gratum, Antonium Natalem, Marcium
Festum, equites Romanos. ex quibus Senecio, e praecipua familiaritate 2
Neronis, speciem amicitiae etiam tum retinens eo pluribus periculis
conflictabatur; Natalis particeps ad omne secretum Pisoni erat; ceteris
spes ex nouis rebus petebatur. adscitae sunt super Subrium et Sulpicium, 3
de quibus rettuli, militares manus Gauius Siluanus et Statius Proxumus
tribuni cohortium praetoriarum, Maximus Scaurus et Venetus Paulus
centuriones. sed summum robur in Faenio Rufo praefecto uidebatur,
quem uita famaque laudatum per saeuitiam impudicitiamque Tigillinus
in animo principis anteibat, fatigabatque criminationibus ac saepe in
metum adduxerat quasi adulterum Agrippinae et desiderio eius ultioni
intentum. igitur ubi coniuratis praefectum quoque praetorii in partes 4
descendisse crebro ipsius sermone facta fides, promptius iam de tempore
ac loco caedis agitabant. et cepisse impetum Subrius Flauus ferebatur in
scaena canentem Neronem adgrediendi, aut cum absente domo per
noctem huc illuc cursaret incustoditus. hic occasio solitudinis, ibi ipsa 5
frequentia tanti decoris testis pulcherrimum animum exstimulauerant,
nisi impunitatis cupido retinuisset, magnis semper conatibus aduersa.

1–2 Lateranus consul designatus **Ω** *quod def. Ritt. 1863^2, 661* Lateranus *Bekk. at uide Iuu. 10, 17* || 4 uanus **M^{1}Ia** nanus **MIb** | adsimulatione **Ω** aemulatione *Lips.* an aemulatione *Anquetil 1817, 25* | Lateranum *Ritt. ibid.* Lateranum consulem designatum **Ω** | amor **GY$_{01}$Y$_{02}$U** amore **MIab** || 6 principium **MIa** principis **Ib** || 8 contumeliam **M^2** contumelias **MIab** contumelia **UY$_{03}$** || 9 ultum **Ia** multum **MIb** || 10 imperio **LP** (*cf. I 67, 1*) imperia **MIb** imperii **IaZ** || 12 Claudium *Ritt. 1848 coll. 13, 12, 1* tullium **Ω**; *cf. PIR^2 C 1016* || 12 Araricum **MIb** traricum **Ia** || 15 periculis **Iab** periculi| **M** || 18 Proxumus *Andr. coll. 71, 2* proximus **Ω** || 21 Tigillinus **Ω** Tigellinus *uulgo edd.* || 25 sermone **Ia** sermonis **MIb** || 26 Flauus *edd.* flaus **M** flauius *ω*; *cf. 49, 2 et PIR^1 S 684* || 27 absente domo *scripsi* (*cf. Gymn. 85 [1978] 367*) ardente domo **Ω** (*del. Damsté*) abscedens domo *Haase* arte dormiente domo *Madv. 3, 237 adn. dub.* || 29 pulcherrimum **Ω** *quod def. Walter 1939^2, 39–40 coll. Enn. 550 V.* pulcherrima *Url. 1848, 641* pulcherrima (animum ⟨eius⟩) *Ritt. 1863^2, 662*

51 a. p. Chr. 65 Interim cunctantibus prolatantibusque spem ac metum Epicharis
quaedam, incertum quonam modo sciscitata (neque illi ante ulla rerum
honestarum cura fuerat), accendere et arguere coniuratos; ac postremum
lentitudinis eorum pertaesa et in Campania agens primores classiariorum
2 Misenensium labefacere et conscientia inligare conisa est tali initio. erat
nauarchus in ea classe Volusius Proculus, occidendae matris Neronis inter
ministros, non ex magnitudine sceleris prouectus, ut rebatur. is mulieri
olim cognitus, seu recens orta amicitia, dum merita erga Neronem sua et
quam in irritum cecidissent aperit adicitque questus et destinationem
uindictae, si facultas oreretur, spem dedit posse impelli et plures con-
ciliare: nec leue auxilium in classe, crebras occasiones, quia Nero multo
3 apud Puteolos et Misenum maris usu laetabatur. ergo Epicharis plura;
et omnia scelera principis orditur, neque senatui quidquam manere. sed
prouisum, quonam modo poenas euersae rei publicae daret: accingeretur
modo nauare operam et militum acerrimos ducere in partes, ac digna
4 pretia exspectaret. nomina tamen coniuratorum reticuit. unde Proculi
indicium irritum fuit, quamuis ea, quae audierat, ad Neronem detulisset.
accita quippe Epicharis et cum indice composita nullis testibus innisum
facile confutauit. sed ipsa in custodia retenta est, suspectante Nerone
haud falsa esse etiam quae uera non probabantur.

52 Coniuratis tamen metu proditionis permotis placitum maturare
caedem apud Baias in uilla Pisonis, cuius amoenitate captus Caesar
crebro uentitabat balneasque et epulas inibat omissis excubiis et fortunae
suae mole. sed abnuit Piso, inuidiam praetendens, si sacra mensae
diique hospitales caede qualiscumque principis cruentarentur: melius
apud Vrbem in illa inuisa et spoliis ciuium exstructa domo uel in publico
2 patraturos quod pro re publica suscepissent. haec in commune, ceterum
timore occulto, ne L. Silanus eximia nobilitate disciplinaque C. Cassii,
apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem sublatus imperium
inuaderet, prompte daturis, qui a coniuratione integri essent quique
3 miserarentur Neronem tamquam per scelus interfectum. plerique Vestini
quoque consulis acre ingenium uitauisse Pisonem crediderunt, ne ad liber-

2 sciscitata **MIa**L_{24}**Z** suscitata **BHol** (*Vertr. Madv. 3, 237 adn.*) socia adscita *Purser 318 dub.* || 3 postremum **MIb** postremo **Ia**L_{24} || 6 nauarchus **Iab** uarchus **M** chiliarc(h)us **UIIIII** | Neronis *Ω* Neroni *Heins.* (*at uide Gymn. 1978, 367*) || 7 sceleris **MIa** scelerum **Ib** || 10 oreretur **MIa** oriretur **Ib** || 13 neque senatui *Ω* ⟨neque populo⟩ neque senatui *Madv. 2, 557* neque senatui ⟨neque populo⟩ *Halm 1874* ne senatui quidem *Purser 318–319* | quicquam *Madv. ibid.* quod **MIab** quid LN_{21}^{2} quid ⟨muneris⟩ *Seyffert 65–67* || 17 irritum *ω* inritum **M** || 23 balneasque **Iab** ualneasque **M** balneaque $Y_{01}Y_{02}$ UY_{03}; *cf. Ritt. 1863², 662–668* || 30 daturis **MIb** daturis operam **Ia** | qui a **IaZ** quia **MIb** qui $Y_{01}Y_{02}$ || 32 ad libertatem **Ib** ad libertate **M** a libertate **Ia**$Y_{01}Y_{02}$

tatem oreretur, uel delecto imperatore alio sui muneris rem publicam a. p. Chr. 65
faceret. etenim expers coniurationis erat, quamuis super eo crimine
Nero uetus aduersum insontem odium expleuerit.

Tandem statuere circensium ludorum die, qui Cereri celebratur, 53
exsequi destinata, quia Caesar rarus egressu domoque aut hortis clausus
ad ludicra circi uentitabat promptioresque aditus erant laetitia specta-
culi. ordinem insidiis composuerant, ut Lateranus, quasi subsidium rei 2
familiari oraret, deprecabundus et genibus principis accidens prosterneret
incautum premeretque, animi ualidus et corpore ingens; tum iacentem et
impeditum tribuni et centuriones et ceterorum ut quisque audentiae
habuisset, adcurrerent trucidarentque, primas sibi partes expostulante
Scaeuino, qui pugionem templo Salutis in Etruria siue, ut alii tradidere,
Fortunae Frentano in oppido detraxerat gestabatque uelut magno operi
sacrum. interim Piso apud aedem Cereris opperiretur, unde eum praefec- 3
tus Faenius et ceteri accitum ferrent in castra, comitante Antonia, Claudii
Caesaris filia, ad eliciendum uulgi fauorem, quod C. Plinius memorat.
nobis quoquo modo traditum non occultare in animo fuit, quamuis 4
absurdum uideretur aut inanem ad spem Antoniam nomen et periculum
commodauisse, aut Pisonem notum amore uxoris alii matrimonio se ob-
strinxisse, nisi si cupido dominandi cunctis adfectibus flagrantior est.

Sed mirum quam inter diuersi generis ordinis, aetatis sexus, dites
pauperes taciturnitate omnia cohibita sunt, donec proditio coepit e domo 54
Scaeuini. qui pridie insidiarum multo sermone cum Antonio Natale, dein
regressus domum testamentum obsignauit, promptum uagina pugionem,
de quo supra rettuli, uetustate obtusum increpans, asperari saxo et
mucronem ardescere iussit eamque curam liberto Milicho mandauit.
simul adfluentius solito conuiuium initum, seruorum carissimi libertate et
alii pecunia donati; atque ipse maestus et magnae cogitationis manifestus 2
erat, quamuis laetitiam uariis sermonibus simularet. postremo uulneribus
ligamenta quibusque sistitur sanguis †partiebatque† eundem Milichum 3
monet, siue gnarum coniurationis et illuc usque fidum, seu nescium et

1 oreretur *Doed. 1841* moreretur **MIb** moueretur **Ia**Y_{01} Y_{02} (*Pich. Becher*) oriretur *Pich. olim* || 3 aduersum **M**L_{24}**Z** aduersus **IaBHol** || 8 accidens *Rhen.* accedens *Ω* || 10 audentiae L_{24} audientie **MBHol²Z** audiente **Hol** audaciae plus **Ia** || 11 expostulante **Ia** expostulanti **MIb** || 12 in Etruria *Ω del. Ern.; at uide Gymn. 85 (1978) 367* || 13 Frentano **M** ferentano **Iab** Ferentino *Cluuer.; at uide Wiseman, CR 17 (1967) 264 et Gymn. ibid.* | magno operi *Chifflet 137ʳ* magni operi **M** magni operis **Ia** magnoperis **Ib** || 18 uideretur **MIa** uidetur **Ib** *fortasse recte* | inanem Y_{03} (*Pich.*) inane **MIab** || 19 alii **MIa** tali **Ib** || 22 sunt **Ib** (*cf. KS 1, 14*) sint **MIa** || 25 asperari **Ia** aspernari **MIb** || 26 mucronem **Ia** immucronem **M** in mucronem **Ib** || 29 uariis **L** (*Heins. coll. I 25, 1; et cf. Cat. 10, 6; Petr. 55, 1; Ann. 2, 34, 3*) uagis **M**V_{58}**Ib** magnis **Ia** || 30 partiebatque **MIb** partiebat que **Ia**; *uide app. crit.*

4
a. p. Chr. 65 tunc primum arreptis suspicionibus, ut plerique tradidere de conse-
quentibus. nam cum secum seruilis animus praemia perfidiae reputauit
simulque immensa pecunia et potentia obuersabantur, cessit fas et salus
patroni et acceptae libertatis memoria. etenim uxoris quoque consilium
adsumpserat, muliebre ac deterius: quippe ultro metum intentabat,
multosque astitisse libertos ac seruos, qui eadem uiderint: nihil profutu-
rum unius silentium, at praemia penes unum fore, qui indicio praeuenis-
set.

55 Igitur coepta luce Milichus in hortos Seruilianos pergit; et cum foribus
arceretur, magna et atrocia adferre dictitans deductusque ab ianitoribus
ad libertum Neronis Epaphroditum, mox ab eo ad Neronem, urgens
periculum, graues coniuratos et cetera, quae audiuerat coniectauerat,
docet; telum quoque in necem eius paratum ostendit accirique reum
2 iussit. is raptus per milites et defensionem orsus, ferrum, cuius argueretur,
olim religione patria cultum et in cubiculo habitum ac fraude liberti
surreptum respondit. tabulas testamenti saepius a se et incustodita
dierum obseruatione signatas. pecunias et libertates seruis et ante dono
datas, sed ideo tunc largius, quia tenui iam re familiari et instantibus
3 creditoribus testamento diffideret. enimuero liberales semper epulas
struxisse, dum ageret uitam amoenam et duris iudicibus parum proba-
tam. fomenta uulneribus nulla iussu suo, sed quia cetera palam uana
obiecisset, adiungere crimen, cuius se pariter indicem et testem faceret.
4 adicit dictis constantiam; incusat ultro intestabilem et consceleratum,
tanta uocis ac uultus securitate, ut labaret indicium, nisi Milichum uxor
admonuisset Antonium Natalem multa cum Scaeuino ac secreta collocu-
tum et esse utrosque C. Pisonis intimos.

56 Ergo accitur Natalis, et diuersi interrogantur, quisnam is sermo, qua
de re fuisset. tum exorta suspicio, quia non congruentia responderant,
2 inditaque uincla. et tormentorum aspectum ac minas non tulere: prior
tamen Natalis, totius conspirationis magis gnarus, simul arguendi peri-
tior, de Pisone primum fatetur, deinde adicit Annaeum Senecam, siue
internuntius inter eum Pisonemque fuit, siue ut Neronis gratiam pararet,

1 suspicionibus **IaBZ** suscipionibus **ML_{24}** suspictionibus **V_{58}Hol** scipionibus **$Y_{01}Y_{02}$UY_{03}II III** | de consequentibus ***Ω*** *del. Heins. edd.* de consequentibus ⟨consentitur⟩ *J. Müller 1884* *an* (tradiderunt) e consequentibus (*cf.* e praesentibus)*?* || **4** etenim **Ia** ut enim **MIb** || **7** at **MIa** ac **Ib** || **10** ab **MIa** a **UY_{03}Ib** *fortasse recte* || **12** coniuratos **MIb** coniurationes **Ia** | coniectauerat **MIb** coniectaueratque **Ia** || **13** reum ***Ω*** reum ⟨Nero⟩ *Ritt. 1863², 669; sed melius* ⟨Nero⟩ reum || **16** surreptum **Y_{02}Ib** (*cf. NW 2, 917*) subreptum **MIa** || **20** dum ageret uitam *Heubner 1983* diffideret enimuero uitam **MIb** et uitam **Ia** || **22** cuius se *Acid.* I. sisse **M¹** *in ras.* I; (= -ius) **M¹** *mg.* iussisse **L_{24}Z** *om.* **BHol** uisum se **Ia** si se *Jacob 1837, 14–15* || **23** adicit **MBHol** adiicit **IaL_{24}Z** || **30** arguendi peritior ***Ω*** abnuendi imperitior *Oelschlaeger 18 coll. p. 121, 2* pari imbecillitate || **31** adicit **MBHol** adiicit **IaL_{24}Z**

qui infensus Senecae omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. tum 3 a. p. Chr. 65
cognito Natalis indicio Scaeuinus quoque pari imbecillitate, an cuncta
iam patefacta credens nec ullum silentii emolumentum, edidit ceteros.
ex quibus Lucanus Quintianusque et Senecio diu abnuere: post promissa 4
impunitate corrupti, quo tarditatem excusarent, Lucanus Aciliam
matrem suam, Quintianus Glitium Gallum, Senecio Annium Pollionem,
amicorum praecipuos nominauere.

Atque interim Nero recordatus Volusii Proculi indicio Epicharim 57
attineri ratusque muliebre corpus impar dolori tormentis dilacerari iubet.
at illam non uerbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium, ne a
femina spernerentur, peruicere, quin obiecta denegaret. sic primus
quaestionis dies consumptus. postero cum ad eosdem cruciatus retrahere- 2
tur gestamine sellae (nam dissolutis membris insistere nequibat), uinclo
fasciae, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellae re-
stricto indidit ceruicem et corporis pondere conisa tenuem iam spiritum
expressit, clariore exemplo libertina mulier in tanta necessitate alienos
ac prope ignotos protegendo, cum ingenui et uiri et equites Romani
senatoresque intacti tormentis carissima suorum quisque pignorum
proderent.

Non enim omittebant Lucanus quoque et Senecio et Quintianus 58
passim conscios edere, magis magisque pauido Nerone, quamquam multi-
plicatis excubiis semet saepsisset. quin et Vrbem per manipulos occupatis 2
moenibus, insesso etiam mari et amne, uelut in custodiam dedit. uolita-
bantque per fora, per domos, rura quoque et proxima municipiorum
pedites equitesque, permixti Germanis, quibus fidebat princeps quasi
externis. continua hinc et uincta agmina trahi ac foribus hortorum ad- 3
iacere. atque ubi dicendam ad causam introissent, iam non officia tantum
erga coniuratos, sed fortuitus sermo et subiti occursus, si conuiuium, si
spectaculum simul inissent, pro crimine accipi, cum super Neronis ac
Tigillini saeuas percunctationes Faenius quoque Rufus uiolenter urgeret,

4 Quintianusque **P**$\mathbf{N_{21}O_{22}}$ (*Lips.*) (*cf. 49, 4 et PIR*[1] *Q 12*) quintilienusque **M**$\mathbf{L_{24}}$ quintilianusque **IaZ** | Quintianus – 5 Lucanus *om.* **BHol.** || 5 Aciliam *Put.* (*cf. 71, 5 et PIR*[2] *A 87*) atillam *uel sim.* **Ω** || 6 Quintianus **P**$\mathbf{N_{21}O_{22}K^1}$ quintilianus **MIaZ** quintillianus **BHol**$\mathbf{V_{65}}$ quintilienus $\mathbf{L_{24}}$ | Glitium $\mathbf{M^1}$**Ib** (*cf. PIR*[2] *G 184*) glicium **MIaZ** || 7 amicorum praecipuos **IaZ** amicorum praecipuae (*uel* -e) **MIb** praecipuos amicorum **L** || 8 Epicharim **Ia** (*Sir. 1871, 17*) apichari **M** apicari **Ib** epicharin **L** (*Bekk.*) || 12 consumptus *Prammer 1869, 19 Corn. 224* contemptus **Ω** || 20 Quintianus **P**$\mathbf{N_{21}K^1L^1}$ quintilianus **Ω** || 22 saepsisset **IaZ** sepisset **MIb** || 26 uincta **MIb** iuncta **Ia** || 27 ⟨iam non offic⟩ia tantum *scripsi post* ⟨non offic⟩ia t. *Andr. 1913 in app.* latatum **MIaBHol** latratum $\mathbf{L_{24}}$ letatum $\mathbf{G^2B_{72}Y_{01}Y_{02}Z}$ ⟨non⟩ laeta t. *Brakman 177* ⟨non amicit⟩ia t. *Sörbom 182–183* ⟨non obseruant⟩ia t. *Walter 1939*[2], *41–42* ⟨non de⟩lata tum *Purser 319–320* ⟨non stud⟩ia tantum *Fuchs* || 28 sed **MIab** si $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ et *Nipp.* || 30 urgeret **Iab** urgueret **MB**

a. p. Chr. 65 nondum ab indicibus nominatus, sed quo fidem inscitiae pararet, atrox
4 aduersus socios. idem Subrio Flauo adsistenti adnuentique, an inter
ipsam cognitionem destringeret gladium caedemque patraret, renuit
infregitque impetum iam manum ad capulum referentis.

59 Fuere qui prodita coniuratione, dum auditur Milichus, dum dubitat
Scaeuinus, hortarentur Pisonem pergere in castra aut rostra escendere
studiaque militum et populi temptare. si conatibus eius conscii aggrega-
rentur, secuturos etiam integros; magnamque motae rei famam, quae
2 plurimum in nouis consiliis ualeret. nihil aduersum haec Neroni prouisum.
etiam fortes uiros subitis terreri, nedum ille scaenicus, Tigillino scilicet
cum paelicibus suis comitante, arma contra cieret. multa experiendo
3 confieri, quae segnibus ardua uideantur. frustra silentium et fidem in tot
consciorum animis et corporibus sperare: cruciatui aut praemio cuncta
peruia esse. uenturos qui ipsum quoque uincirent, postremo indigna nece
adficerent. quanto laudabilius periturum, dum amplectitur rem publi-
cam, dum auxilia libertati inuocat! miles potius deesset et plebes de-
sereret, dum ipse maioribus, dum posteris, si uita praeriperetur, mortem
4 adprobaret. immotus his et paululum in publico uersatus, post domi
secretus animum aduersum suprema firmabat, donec manus militum
adueniret, quos Nero tirones aut stipendiis recentes delegerat: nam
5 uetus miles timebatur quamquam fauore imbutus. obiit abruptis bra-
chiorum uenis. testamentum foedis aduersus Neronem adulationibus
amori uxoris dedit, quam degenerem et sola corporis forma commenda-
tam amici matrimonio abstulerat. nomen mulieri Satria Galla, priori
marito Domitius Silus: hic patientia, illa impudicitia Pisonis infamiam
propagauere.

60 Proximam necem Plautii Laterani consulis designati Nero adiungit,
adeo propere, ut non complecti liberos, non illud breue mortis arbitrium
permitteret. raptus in locum seruilibus poenis sepositum manu Statii
tribuni trucidatur, plenus constantis silentii nec tribuno obiciens eandem
conscientiam.

2 Sequitur caedes Annaei Senecae, laetissima principi, non quia coniura-
tionis manifestum compererat, sed ut ferro grassaretur, quando uenenum
3 non processerat. solus quippe Natalis et hactenus prompsit, missum se
ad aegrotum Senecam, uti uiseret conquerereturque, cur Pisonem aditu
arceret: melius fore, si amicitiam familiari congressu exercuissent. et

1 sed **Ω** et *Acid.* || 13 sperare **MIb** (*sed utrum* se *an* Pisonem *an* segnes *sperare intellegendum sit haud perspicitur*) sperari **Ia**; *itaque in priore uersu* fidem ⟨eum⟩ *Ritt. 1863*[2]*, 669–670* | cruciatui **M** cruciatu **Iab** (*cf. 48, 3*) || 14 uincirent **Ia** uincerent **MIb** || 19 firmabat **MIb** firmat **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ || 20 quos **B**[1]**Hol** quis **MIa B**L_{24}**Z** (*quod fortasse quadrat si* delegauerat *legas*) || 21 quamquam **Ω** tamquam *Rhen.; at uide I 5, 1* || 24 mulieri Satria *Chifflet Andr. 1892*[2]*, 20; 1900, 19* mulieris atria **Ω** || 25 Silus **MIb** silius **Ia** || 30 obiciens **MBHol** obiiciens **Ia**L_{24}**Z**

respondisse Senecam sermones mutuos et crebra conloquia neutri a. p. Chr. 65
conducere; ceterum salutem suam incolumitate Pisonis inniti. haec 4
ferre Gauius Siluanus tribunus praetoriae cohortis, et an dicta Natalis
suaque responsa nosceret percunctari Senecam iubetur. is forte an pru-
dens ad eum diem ex Campania remeauerat quartumque apud lapidem
suburbano rure substiterat. illo propinqua uespera tribunus uenit et
uillam globis militum saepsit; tum ipsi cum Pompeia Paulina uxore et
amicis duobus epulanti mandata imperatoris edidit.

Seneca missum ad se Natalem conquestumque nomine Pisonis, quod 61
a uisendo eo prohiberetur, seque rationem ualetudinis et amorem quietis
excusauisse respondit. cur salutem priuati hominis incolumitati suae
anteferret, causam non habuisse; nec sibi promptum in adulationes
ingenium. idque nulli magis gnarum quam Neroni, qui saepius libertatem
Senecae quam seruitium expertus esset. ubi haec a tribuno relata sunt 2
Poppaea et Tigillino coram, quod erat saeuienti principi intimum
consiliorum, interrogat an Seneca uoluntariam mortem pararet. tum
tribunus nulla pauoris signa, nihil triste in uerbis eius aut uultu depren-
sum confirmauit. ergo regredi et indicere mortem iubetur. tradit Fabius 3
Rusticus non eo quo uenerat itinere redisse tribunum, sed flexisse ad
Faenium praefectum et expositis Caesaris iussis an obtemperaret inter-
rogauisse, monitumque ab eo ut exsequeretur, fatali omnium ignauia.
nam et Siluanus inter coniuratos erat augebatque scelera, in quorum 4
ultionem consenserat. uoci tamen et aspectui pepercit intromisitque ad
Senecam unum ex centurionibus, qui necessitatem ultimam denuntiaret.

Ille interritus poscit testamenti tabulas; ac denegante centurione 62
conuersus ad amicos, quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur,
quod unum iam et tamen pulcherrimum habebat, imaginem uitae suae
relinquere testatur, cuius si memores essent, bonarum artium famam
fama constantis amicitiae laturos. simul lacrimas eorum modo sermone, 2
modo intentior in modum coercentis ad firmitudinem reuocat, rogitans
ubi praecepta sapientiae, ubi tot per annos meditata ratio aduersum
imminentia? cui enim ignaram fuisse saeuitiam Neronis? neque aliud
superesse post matrem fratremque interfectos, quam ut educatoris
praeceptorisque necem adiceret.

3 ferre **MIa** fere **Ib** | Gauius *Bekk.* grauius **Ω** || 4 percunctari **MIb** percontari **Ia** || 17 deprensum **MBHol** deprehensum **Ia**L_{24}**Z** || 19 redisse tribunum *Halm* red(d)itum **MIab** reditum festinasse tribunum *J. Müller 1884* || 27 habebat **Ia** habeat **MIb** haberet **B** || 29 fama *Walter* 1885^2*, 408; 1887, 6* tam **Ω** tum *Mur.* ⟨fruc⟩tum *Halm* ⟨palmam⟩ tam *Becher* ac *Purser 320* ⟨fructum⟩ tam *Koest.* | amicitiae **Ω** amicitiae ⟨pretium⟩ *Nipp. 1873* (tum c.) amicitiae ⟨laudem⟩ *Ritt.* 1863^2*, 670* || 33 post **Ia**LN_{22}^{1} quam **M** quam post **Ib** || 34 adiceret **MBHol** adiiceret **Ia**L_{24}**Z**

63
a.p. Chr. 65 Vbi haec atque talia uelut in commune disseruit, complectitur uxorem, et paululum aduersus praesentem fortitudine mollitus rogat oratque temperaret dolori ne aeternum susciperet, sed in contemplatione uitae per uirtutem actae desiderium mariti solaciis honestis toleraret. illa contra sibi quoque destinatam mortem adseuerat manumque percussoris
2 exposcit. tum Seneca gloriae eius non aduersus, simul amore, ne sibi unice dilectam ad iniurias relinqueret, 'uitae' inquit 'delenimenta monstraueram tibi, tu mortis decus mauis: non inuidebo exemplo. sit huius tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo
3 fine.' post quae eodem ictu brachia ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus et paruo uictu tenuatum lenta effugia sanguini praebebat, crurum quoque et poplitum uenas abrumpit; saeuisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum uxoris infringeret atque ipse uisendo eius tormenta ad impatientiam delaberetur, suadet in aliud cubiculum abscedere. et nouissimo quoque momento suppeditante eloquentia aduocatis scriptoribus pleraque tradidit, quae in uulgus edita eius uerbis inuertere supersedeo.

64 At Nero nullo in Paulinam proprio odio, ac ne glisceret inuidia crudelitatis, inhibere mortem. hortantibus militibus serui libertique obligant
2 brachia, premunt sanguinem, incertum an ignarae. nam, ut est uulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam sociatae cum marito mortis petiuisse, deinde oblata mitiore spe blandimentis uitae euictam; cui addidit paucos postea annos, laudabili in maritum memoria et ore ac membris in eum pallorem albentibus, ut ostentui esset multum uitalis spiritus egestum.

3 Seneca interim, durante tractu et lentitudine mortis, Statium Annaeum, diu sibi amicitiae fide et arte medicinae probatum, orat prouisum pridem uenenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio exstinguerentur, promeret; adlatumque hausit frustra, frigidus iam artus et cluso
4 corpore aduersum uim ueneni. postremo stagnum calidae aquae introiit, respergens proximos seruorum addita uoce libare se liquorem illum Ioui liberatori, exim balneo inlatus et uapore eius exanimatus. sine ullo

2 fortitudine *Schenkl* fortitudinem **MIb** formidinem **Ia** fortunam *Haase* formidine *Andr. 1913 in app.* fort⟨unae dur⟩itudinem *Walter 1915, 704; 1939, 42* sollicitudinem *K. Koch 1923, 94* || 3 dolori **M** dolorem **M**[1]**Ib** dolorem ne **Ia** dolori neu (neue) *Heins.* ,dolorem *Sir. 1867, 13* || 5 adseuerat **MIa** asseuerat **Ib** || 6 amore **Ω** timore *Andr. 1892* || 11 paruo **M**[2]**Iab** parciuo **M** parco *J. Gron.* | uictu **Ia** ictu **MIb** || 16 eius **Ω** meis *Hart. 1905, 259* || 17 supersedeo $\mathbf{V_{58}}$**HZ** supersideo **MIab** || 19 inhibere mortem *Rhen.* inhiberi m. **MIb** inhiberi m. imperat **Ia** inhibet m. *Pich.* iubet inhiberi m. *Orelli* || 22 famam **Ia**$\mathbf{LN_{22}}$ fama **MIb** | sociatae $\mathbf{V_{58}^1B_{05}Y_{01}Y_{02}L}$ societatem **MIb** societate **Ia** || 28 quo damnati **Ia**$\mathbf{Z^2}$ quod anti **MIb** || 29 cluso $\mathbf{MBL_{24}ZY_{01}Y_{02}}$ clauso **IaB**[1]**Hol** || 30–32 postremo – liberatori *secl. Meiser 1899, 806–807 haud sine ratione; et uide H. J. Rose CR 39 (1925) 175* || 32 exim **M** exin **Iab**

funeris sollemni crematur: ita codicillis praescripserat, cum etiam tum a.p. Chr. 65
praediues et praepotens supremis suis consuleret.

Fama fuit Subrium Flauum cum centurionibus occulto consilio, 65
neque tamen ignorante Seneca, destinauisse, ut post occisum opera
Pisonis Neronem Piso quoque interficeretur tradereturque imperium
Senecae, quasi insonti et claritudine uirtutum ad summum fastigium
delecto. quin et uerba Flaui uulgabantur, non referre *dedecori* si
citharoedus demoueretur et tragoedus succederet (quia ut Nero cithara,
ita Piso tragico ornatu canebat).

Ceterum militaris quoque conspiratio non ultra fefellit, accensis 66
indicibus ad prodendum Faenium Rufum, quem eundem conscium et
inquisitorem non tolerabant. ergo instanti minitantique renidens Scaeuinus
neminem ait plura scire quam ipsum, hortaturque ultro redderet tam
bono principi uicem. non uox aduersum ea Faenio, non silentium, sed 2
uerba sua praepediens et pauoris manifestus, ceterisque ac maxime
Ceruario Proculo equite Romano ad conuincendum eum conisis, iussu
imperatoris a Cassio milite, qui ob insigne corporis robur adstabat,
corripitur uinciturque.

Mox eorundem indicio Subrius Flauus tribunus peruertitur, primo 67
dissimilitudinem morum ad defensionem trahens, neque se armatum
cum inermibus et effeminatis tantum facinus consociaturum; dein,
postquam urgebatur, confessionis gloriam amplexus interrogatusque a 2
Nerone, quibus causis ad obliuionem sacramenti processisset, 'oderam te'
inquit, 'nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti:
odisse coepi, postquam parricida matris et uxoris, auriga et histrio et
incendiarius extitisti'. ipsa rettuli uerba, quia non, ut Senecae, uulgata 3
erant, nec minus nosci decebat militaris uiri sensus incomptos et ualidos.
nihil in illa coniuratione grauius auribus Neronis accidisse constitit, qui
ut faciendis sceleribus promptus, ita audiendi quae faceret insolens erat.
poena Flaui Veianio Nigro tribuno mandatur. is proximo in agro scrobem 4
effodi iussit, quam Flauus ut humilem et angustam increpans, circumstantibus
militibus, 'ne hoc quidem' inquit 'ex disciplina.' admonitusque
fortiter protendere ceruicem, 'utinam' ait 'tu tam fortiter ferias!' et ille

1 sollemni **M**V_{58} solemni **Iab** || 3 Flauum *Bekk.* flauium *Ω* || 6 insonti et *Acid.* insonti **Ia** insontibus **MIb** sontibus *Wurm 1854, 100* in sontibus *Jansen 1856, 680–681* ex insontibus *Corn. 225* || 7 Flaui V_{65} flauii *Ω* | referre **MIa** deferre **IbL** differre L^{corr} | dedecori **MIab** dedecoris *Heins.; cf. KS 1, 462* || 10 accensis *Lips.* acc. quoque *Ω* || 16 equite Romano Y_{03} (romano *punctis del.*) (*Orelli*) equiter **MIb** equite **Ia** || 19 Flauus **MIb** flauius **Ia** || 23 oderam *Ω* amaueram *scripseram 1962; et cf. Dio. 62,24,2* || 26 rettuli **M** retuli **Iab** || 27 erant **MIa** essent **Ib** | incomptos **MIb** et incomptos **Ia** Y_{01} Y_{02} || 30 Flaui **MIb** flauii **Ia** || 31 quam *Pich.* quamuis **MIab** qua uisa *Frei.* quam uisam *Walther* | Flauus **MIb** flauius **Ia**

a. p. Chr. 65 multum tremens, cum uix duobus ictibus caput amputauisset, saeuitiam
apud Neronem iactauit, sesquiplaga interfectum a se dicendo.
68 Proximum constantiae exemplum Sulpicius Asper centurio praebuit,
percunctanti Neroni, cur in caedem suam conspirauisset, breuiter respon-
dens non aliter tot flagitiis eius subueniri potuisse. tum iussam poenam
subiit. nec ceteri centuriones in perpetiendis suppliciis degenerauere: at
non Faenio Rufo par animus, sed lamentationes suas etiam in testamen-
tum contulit.
2 Opperiebatur Nero, ut Vestinus quoque consul in crimen traheretur,
uiolentum et infensum ratus; sed ex coniuratis consilia cum Vestino non
miscuerant, quidam uetustis in eum simultatibus, plures, quia praecipi-
3 tem et insociabilem credebant. ceterum Neroni odium aduersus Vestinum
ex intima sodalitate coeperat, dum hic ignauiam principis penitus cogni-
tam despicit, ille ferociam amici metuit, saepe asperis facetiis inlusus,
quae ubi multum ex uero traxere, acrem sui memoriam relinquunt.
accesserat repens causa, quod Vestinus Statiliam Messalinam matrimonio
69 sibi iunxerat, haud nescius inter adulteros eius et Caesarem esse. igitur
non crimine, non accusatore existente, quia speciem iudicis induere non
poterat, ad uim dominationis conuersus Gerellanum tribunum cum
cohorte militum immittit iubetque praeuenire conatus consulis, occupare
uelut arcem eius, opprimere delectam iuuentutem, quia Vestinus im-
2 minentes foro aedes decoraque seruitia et pari aetate habebat. cuncta
eo die munia consulis impleuerat conuiuiumque celebrabat, nihil metuens
an dissimulando metu, cum ingressi milites uocari eum a tribuno dixere.
ille nihil demoratus exsurgit, et omnia simul properantur: clauditur
cubiculo, praesto est medicus, abscinduntur uenae, uigens adhuc balneo
infertur, calida aqua mersatur, nulla edita uoce, qua semet miseraretur.
3 circumdati interim custodia qui simul discubuerant, nec nisi prouecta
nocte omissi sunt, postquam pauorem eorum, ex mensa exitium opperien-
tium, et imaginatus et inridens Nero satis supplicii luisse ait pro epulis
consularibus.
70 Exim Annaei Lucani caedem imperat. is profluente sanguine ubi
frigescere pedes manusque et paulatim ab extremis cedere spiritum

10 ex coniuratis **MIab** et coniurati $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$ || **12** Neroni **MIb** neronis **Ia** || **13** intima **Ia**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ inima **M** nimia **Ib** | sodalitate ω sodiali ate **M** || **16** repens Ω recens *Lips.; sed cf. 6, 7, 3; 11, 24, 4* | Messalinam **MIb** messallinam **Ia** || **18** speciem **Iab** ispeciem **M** ipse speciem *Ritt. 1863*^{2}*, 670* | iudicis **Ia** indiciis **MIb** || **19** Gerellanum **MIb** (*cf. PIR*^{2} *G 169*) gerelanum **Ia** || **20** occupare $\mathbf{V}_{58}{}^{1}\mathbf{B}_{05}$ (*Put.*) occuparet Ω || **23** consulis **MIa** consul **Ib** | celebrabat **Iab** celebrat **M** celebrarat $\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}\mathbf{Y}_{02}$ || **24** dissimulando **MIb** dissimulato **Ia** || **25** properantur **MIa** properanter **Ib** || **29** ex mensa *Medices* et mensae **MIab** imminens *Rhen.* || **30** inridens $\mathbf{MV}_{58}$ irridens **Iab** || **32** exin Annaei *Ritt. 1848* ex immane (e *del.*) na et **M** exin mannio et (*uel sim.*) **Ia** exin manena et **BHolZ** exin mane $\mathbf{L}_{24}$ exim mane Annaei *Sir. 1867, 13*

feruido adhuc et compote mentis pectore intellegit, recordatus carmen a a. p. Chr. 65
se compositum, quo uulneratum militem per eius modi mortis imaginem
obisse tradiderat, uersus ipsos rettulit, eaque illi suprema uox fuit.
Senecio posthac et Quintianus et Scaeuinus non ex priore uitae mollitia, 2
mox reliqui coniuratorum periere, nullo facto dictoue memorando.

Sed compleri interim Vrbs funeribus, Capitolium uictimis; alius filio, 71
fratre alius aut propinquo aut amico interfectis, agere grates deis, ornare
lauru domum, genua ipsius aduolui et dextram osculis fatigare. atque ille
gaudium id credens Antonii Natalis et Ceruarii Proculi festinata indicia
impunitate remuneratur. Milichus praemiis ditatus conseruatoris sibi
nomen Graeco eius rei uocabulo adsumpsit. e tribunis Gauius Siluanus, 2
quamuis absolutus, sua manu cecidit: Statius Proxumus ueniam, quam
ab imperatore acceperat, uanitate exitus corrupit. exuti dehinc tribunatu
Pompeius***, Cornelius Martialis, Flauius Nepos, Statius Domitius,
quasi principem non quidem odissent, sed tamen existimarentur. Nouio 3
Prisco per amicitiam Senecae et Glitio Gallo atque Annio Pollioni infamatis magis quam conuictis data exilia. Priscum Artoria Flaccilla
coniunx comitata est, Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum et
integris opibus, post ademptis; quae utraque gloriam eius auxere.
pellitur et Rufrius Crispinus occasione coniurationis, sed Neroni inuisus, 4
quod Poppaeam quondam matrimonio tenuerat. Verginium Flauum et
Musonium Rufum claritudo nominis expulit: nam Verginius studia
iuuenum eloquentia, Musonius praeceptis sapientiae fouebat. Cluuidieno
Quieto, Iulio Agrippae, Blitio Catulino, Petronio Prisco, Iulio Altino,
uelut in agmen et numerum, Aegaei maris insulae permittuntur. at 5
Caedicia uxor Scaeuini et Caesennius Maximus Italia prohibentur, reos
fuisse se tantum poena experti. Acilia mater Annaei Lucani sine absolutione, sine supplicio dissimulata.

Quibus perpetratis Nero et contione militum habita bina nummum 72
milia uiritim manipularibus diuisit addiditque sine pretio frumentum,
quo ante ex modo annonae utebantur. tum quasi gesta bello expositurus,
uocat senatum et triumphale decus Petronio Turpiliano consulari,
Cocceio Neruae praetori designato, Tigillino praefecto praetorii tribuit,

1 intellegit **M** intelligit **Iab** || 2 uulneratum **Iab** uolneratum **M** || 4 Quintianus **P**$\mathbf{N_{21}}$**K** quintilianus **MIab** || 12 Proxumus **MIb** proximus **Ia** || 14 *post* Pompeius *lacunam indicauerunt Koest. et Fuchs, ante* P. *Ritt. 1864* || 15 existimarentur $\mathbf{H^2}$**P** (*Rhen.*) extimarentur **MHIab** estimarentur $\mathbf{B_{72}Y_{02}U}$ aestimarent *Madv. 3, 237–238* || 17 data ***Ω*** decreta *Bezz. 1844, 40 coll. 16, 9, 1* statuta *Sir. 1867, 13 coll. 6, 18, 2* | Artoria **MIb** antonia **Ia** antoria $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ || 18 coniunx **Ia**$\mathbf{BL_{24}}$ coniux **MHolZ** || 21–22 Verginium ⟨Flauum et Musonium⟩ Rufum *Lips.* (⟨Musonium⟩ *J. Vitéz cf. Borzsák 1962, 152*) uer(uir-)ginium rufum ***Ω*** || 26 Caedicia **L** cadicia ***Ω*** (caditia **Ib**) | Caesennius **MIb** cesenius **Ia**$\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ Caesonius *Lips. coll. 14, 29, 1* || 27 Acilia **MBHol**$\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ atilia **Ia**$\mathbf{L_{24}}$ accilia **Z** || 28 sine $\mathbf{L^2}$ (*Chifflet 139*[r]) in ***Ω*** || 32 Turpiliano **L** (*Vertr.*) turpiano ***Ω***

a. p. Chr. 65 Tigillinum et Neruam ita extollens, ut super triumphales in foro imagines
apud Palatium quoque effigies eorum sisteret. consularia insignia Nym-
2 phidio decreta. de Nymphidio, quia nunc primum oblatus est, pauca
repetam: nam et ipse pars Romanarum cladium erit. igitur matre liber-
tina ortus, quae corpus decorum inter seruos libertosque principum uul-
gauerat, ex C. Caesare se genitum ferebat, quoniam forte quadam habitu
procerus et toruo uultu erat, siue C. Caesar, scortorum quoque cupiens,
etiam matri eius inlusit.***

73 Sed Nero uocato senatu, oratione inter patres habita, edictum apnd
populum et conlata in libros indicia confessionesque damnatorum adiun-
xit. etenim crebro uulgi rumore lacerabatur, tamquam uiros claros et
2 insontes ob inuidiam aut metum extinxisset. ceterum coeptam adultam-
que et reuictam coniurationem neque tunc dubitauere, quibus uerum
noscendi cura erat, et fatentur, qui post interitum Neronis in Vrbem
3 regressi sunt. at in senatu cunctis, ut cuique plurimum maeroris, in
adulationem demissis, Iunium Gallionem, Senecae fratris morte pauidum
et pro sua incolumitate supplicem, increpuit Salienus Clemens, hostem
et parricidam uocans, donec consensu patrum deterritus est, ne publicis
malis abuti ad occasionem priuati odii uideretur, neu composita aut
obliterata mansuetudine principis nouam ad saeuitiam retraheret.

74 Tum dona et grates deis decernuntur, propriusque honos Soli, cui
est uetus aedes apud circum, in quo facinus parabatur, qui occulta
coniurationis numine retexisset; utque circensium Cerealium ludicrum
pluribus equorum cursibus celebraretur mensisque Aprilis Neronis
cognomentum acciperet; templum Saluti exstrueretur eo loci ex quo
2 Scaeuinus ferrum prompserat. ipse eum pugionem apud Capitolium
sacrauit inscripsitque Ioui Vindici: in praesens haud animaduersum post
arma Iulii Vindicis ad auspicium et praesagium futurae ultionis traheba-
3 tur. reperio in commentariis senatus Cerialem Anicium consulem designa-
tum pro sententia dixisse, ut templum diuo Neroni quam maturrime
publica pecunia poneretur. quod quidem ille decernebat tamquam mor-

3 ⟨decreta⟩ *Nipp. J. Müller 1884*, ⟨data⟩ *Koest.*, ⟨de Nymphidio⟩ *Ritt. 1848 suppleuerunt* (de quo **Ia** quem $\mathbf{V}_{58}^{2}\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$ **II III** que **U**) || 6 quadam **MIa**$\mathbf{Y}_{01}$ quodam **Ib** || 8 *lacunam indicauit Wurm teste Halm; locum non inueni* || 9 uocato senatu ***Ω*** *del. Ern. coll. 72, 1* || 11 uiros claros et **L** (*Wurm 1854, 88*) uiros et ***Ω*** inuisos sed *Heins.* claros et *Frei. coll. 14, 58, 1* ultro et *Bezz. 1844, 40* || 16 demissis *Put.* dimissis ***Ω*** || 19—20 composita aut obliterata mansuetudine *Lips.* conpositam aut obliteratam mansuetudinem **MZ** compositam et obliteratam mansuetudinem **Iab** || 21 dona *J. F. Gron.* decreta dona ***Ω*** delubra dona *Anquetil 1816, 26* ⟨in⟩discreta dona *Bezz. 1844, 40* (decreta dona . . . [decernuntur] *Lips.*) || 23 Cerealium **Ia** cerialium **MIb**$\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ || 25 eo loci ***Ω*** ei loci $\mathbf{B}_{72}\mathbf{N}_{22}$ eius loco *Meerwaldt* || 27 Vindici **MIa** uinci **Ib** Vindici; ⟨id⟩ *Acid.* Vindici, ⟨quod⟩ *Fuchs*

tale fastigium egresso et uenerationem ita hominum merito, sed ipse a. p. Chr. 65
prohibuit, ne interpretatione quorundam ad *omina dolosa* sui exitus uerteretur: nam deum honor principi non ante habetur, quam agere inter homines desierit.

LIBER SEXTVS DECIMVS

Inlusit dehinc Neroni fortuna per uanitatem ipsius et promissa Caeselli 1
Bassi, qui origine Poenus, mente turbida, nocturnae quietis imaginem
ad spem haud dubiae rei traxit, uectusque Romam, principis aditum
emercatus, expromit repertum in agro suo specum altitudine immensa,
quo magna uis auri contineretur, non in formam pecuniae, sed rudi et
antiquo pondere. lateres quippe praegraues iacere, adstantibus parte alia 2
columnis; quae per tantum aeui occulta augendis praesentibus bonis.
ceterum, ut coniectura demonstrat, Dido Phoenissam Tyro profugam
condita Carthagine illas opes abdidisse, ne nouus populus nimia pecunia
lasciuiret aut reges Numidarum, et alias infensi, cupidine auri ad bellum
accenderentur.

Igitur Nero, non auctoris, non ipsius negotii fide satis spectata nec 2
missis inquisitoribus, per quos nosceret an uera adferrentur, auget ultro
rumorem mittitque, qui uelut partam praedam adueherent. dantur
triremes et delectum nauigium iuuandae festinationi. nec aliud per illos
dies populus credulitate, prudentes diuersa fama tulere. ac forte quin- 2
quennale ludicrum secundo lustro celebrabatur: a uatibus oratoribusque
praecipua materia in laudem principis adsumpta est. non enim solitas
tantum fruges nec confusum metallis aurum gigni, sed noua ubertate
prouenire terram et obuias opes deferre deos, quaeque alia summa facun-
dia nec minore adulatione seruilia fingebant, securi de facilitate credentis.

1 uenerationem ita *scripsi* ueneratio item **MIb** uenerationem item **Ia** u. iam *Ritt. 1864* u. iuste *Koest.* || **1–2** ⟨sed ipse prohibuit ne interpretatione⟩ quorundam *Halm* quorundam **Ω**; *alii alia suppleuerunt* || **2** ad omina dolo⟨sa⟩ sui *scripsi: uide app. crit.* || **7** dubiae re⟨i⟩ traxit *Doed. 1839, 6* (*cf.* 1838^2) dubie retraxit **MIab** || **11** columnis **Ω** *an* cumulis? | occulta **Ω** occultata *Nipp. 1873* || **12** ut coniectura **Ω** ui coniecturae *Weidner 1894* | demonstrat **Ω** demonstrabat *Halm Ritt.* 1863^2*, 673* | Dido **M** (*cf. NW 1, 458; 481*) didonem **ω** (*cf. NW 1, 525*) || **17** inquisitoribus *scripsi* (*nisi* speculatoribus *uel* cursoribus *malis*) uisoribus **Ω** fossoribus *Bezz. 1840, 40* e senatoribus *Seyffert 73–74* inspectoribus *Fuchs* [uisoribus] *Ern.* || **18** partam **Ω** paratam *Acid.* || **19** nauigium (*sc. quod aurum illud adueheret nec triremes tardaret*) **Ω** remigium *Boxhorn* || **21** celebrabatur **Ia** celebratur **MIb** | a uatibus *Brotier* auaratoribus **M** ab aratoribus **Iab** ab auctoribus **L** ac uatibus *Lips.* adulatoribus *Haase* *del. Rhen. Bekk. Ritt. Andr.* || **23** metallis **Ω** metallis ⟨aliis⟩ *Nipp. 1873* || **24** terram **Ω** terra **L** e terra *Ritt.* 1863^1*, 673–674* || **25** seruilia **Ω** *del. Ritt. Hart.*

3 a. p. Chr. 65 Gliscebat interim luxuria spe inani, consumebanturque ueteres opes quasi oblatis, quas multos per annos prodigeret. quin et inde iam largiebatur; et diuitiarum expectatio inter causas paupertatis publicae erat.
2 nam Bassus, effosso agro suo latisque circum aruis, dum hunc uel illum locum promissi specus adseuerat, sequunturque non modo milites, sed populus agrestium efficiendo operi adsumptus, tandem posita uecordia, non falsa antea somnia sua seque tunc primum elusum admirans, pudorem et metum morte uoluntaria effugit. quidam uinctum ac mox dimissum tradidere ademptis bonis in locum regiae gazae.

4 Interea senatus, propinquo iam lustrali certamine, ut dedecus auerteret, offert imperatori uictoriam cantus adicitque facundiae coronam, qua
2 ludicra deformitas uelaretur. sed Nero nihil ambitu nec potestate senatus opus esse dictitans, se aequum aduersum aemulos et religione iudicum
3 meritam laudem adsecuturum, primo carmen in scaena recitat; mox, flagitante uulgo ut omnia studia sua publicaret (haec enim uerba dixere), ingreditur theatrum, cunctis citharae legibus obtemperans, ne fessus resideret, ne sudorem nisi ea, quam indutui gerebat, ueste detergeret, ut
4 nulla oris aut narium excrementa uiserent. postremo flexus genu et coetum illum manu ueneratus sententias iudicum opperiebatur ficto pauore. et plebs quidem Vrbis, histrionum quoque gestus iuuare solita, personabat certis modis plausuque composito. crederes laetari, ac fortasse laetabantur per incuriam publici flagitii.

5 Sed qui remotis e municipiis seueraque adhuc et antiqui moris retinenti Italia, quique per longinquas prouincias lasciuia inexperti officio legationum aut priuata utilitate aduenerant, neque aspectum illum tolerare neque labori inhonesto sufficere, cum manibus nesciis fatiscerent, turbarent gnaros ac saepe a militibus uerberarentur, qui per cuneos stabant, ne quod temporis momentum impari clamore aut silentio segni prae-
2 teriret. constitit plerosque equitum, dum per angustias aditus et ingruentem multitudinem enituntur, obtritos, et alios, dum diem noctemque sedilibus continuant, morbo exitiabili correptos. quippe grauior inerat metus, si spectaculo defuissent, multis palam et pluribus occultis, ut nomina ac uultus, alacritatem tristitiamque coeuntium scrutarentur.

7 antea **MIb** ante **IaL**$_{24}$ (*Rhen.*) || 11 adicitque **MBHol** adiicitque **IaL**$_{24}$**Z** | qua *Ω* quo *Stangl 1905, 757–758* || 14 primo **MIa** primum **Ib** || 18 uiserent *Ω* uiserentur **L** || 20 urbis **MV**$_{58}$**Ib** uerbis **V**$_{58}^{2}$**Ia** uocibus *Oelschlaeger 18* || 22 incuriam *Acid.* iniuriam *Ω* inscitiam *Koest. dub.* || 23–24 seueraque ... Italia **L** (*Frei. Furn. Koest.*) seueramque ... italiam *Ω* || 23 retinenti *scripsi* (*cf. Sir. 1871, 36–37*) retinente **L** retinentes *Ω* retinentis **OraN**$_{21}$**O**$_{48}$ || 24 longinquas **Ib** (*Mur.*) lonquas **M** longas **M**^{2}**IaII III** | lasciuia *F. W. Otto, Diuinationes Liuianae 41* lasciuiam *Ω* lasciuie **L** (*Put.*) | inexperti **L** experti *ω* || 26 labori *Rhen.* labore *Ω* || 29 constitit *ω* consistit **M** || 31 sedilibus **MIaL**$_{24}$**Z** sedibus **BHol** || 33 uultus *ω* uoltus **M**

unde tenuioribus statim irrogata supplicia, aduersum inlustres dissimu- 3 a. p. Chr. 65
latum ad praesens et mox redditum odium. ferebantque Vespasianum,
tamquam somno conjueret, a Phoebo liberto increpitum aegreque
meliorum precibus obtectum, mox imminentem perniciem maiore fato
effugisse.

Post finem ludicri Poppaea mortem obiit, fortuita mariti iracundia, 6
a quo grauida ictu calcis afflicta est. neque enim uenenum crediderim,
quamuis quidam scriptores tradant, odio magis quam ex fide: quippe
liberorum cupiens et amori uxoris obnoxius erat. corpus non igni aboli- 2
tum, ut Romanus mos, sed regum externorum consuetudine differtum
odoribus conditur tumuloque Iuliorum infertur. ductae tamen publicae
exsequiae, laudauitque ipse apud rostra formam eius et quod diuinae
infantis parens fuisset aliaque fortunae munera pro uirtutibus.

Mortem Poppaeae ut palam tristem, ita recordantibus laetam ob 7
impudicitiam eius saeuitiamque, noua insuper inuidia Nero compleuit
prohibendo C. Cassium officio exsequiarum, quod primum indicium mali.
neque in longum dilatum est, sed Silanus additur, nullo crimine, nisi
quod Cassius opibus uetustis et grauitate morum, Silanus claritudine
generis et modesta iuuenta praecellebant. igitur missa ad senatum ora- 2
tione remouendos a re publica utrosque disseruit, obiectauitque Cassio,
quod inter imagines maiorum etiam C. Cassii effigiem coluisset, ita
inscriptam 'duci partium'; quippe semina belli ciuilis et defectionem a
domo Caesarum quaesitam: ac ne memoria tantum infensi nominis ad
discordias uteretur, adsumpsisse L. Silanum, iuuenem genere nobilem,
animo praeruptum, quem nouis rebus ostentaret.

Ipsum dehinc Silanum increpuit isdem quibus patruum eius Torqua- 8
tum, tamquam disponeret iam imperii curas praeficeretque rationibus et
libellis et epistulis libertos, inania simul et falsa: nam Silanus intentior
metu et exitio patrui ad praecauendum exterritus erat. inducti posthac 2
uocabulo indicum, qui in Lepidam, Cassii uxorem, Silani amitam, in-
cestum cum fratris filio et diros sacrorum ritus confingerent. trahebantur 3
ut conscii Volcacius Tullinus ac Marcellus Cornelius senatores et Calpur-
nius Fabatus eques Romanus; qui appellato principe instantem damna-
tionem frustrati, mox Neronem circa summa scelera distentum quasi
minores euasere.

Tunc consulto senatus Cassio et Silano exilia decernuntur; de Lepida 9

2 redditum *Ω* editum *Grosl. 353* || 3 conjueret **MZ** conn- **Iab** | liberto *Ω* ⟨principis⟩ liberto *Purser 320–321* || 23 quaesita *Ritt.* 1863^2*, 674* quaesitam *Ω* | ne *add. Faer.* ut **Ia** *om.* **MIbII III** || 28 intentior **Ia** intetior **M** interior **Ib** || 29 exitio **IaHol** etio $\mathbf{MBL_{24}}$ otio **Z** | inducti *Ferr.* inducit *Ω* || 32 Volcacius **MZ** uolcatius **Iab** (*cf. PIR V 623*) | Tullinus **MIb** rullinus **Ia** Tertullinus *Lips. coll. IV 9, 2* || 36 senatus **Ia** senatu **MIb**

a. p. Chr. 65 Caesar statueret. deportatusque in insulam Sardiniam Cassius, et senec-
tus eius exspectabatur. Silanus, tamquam Naxum deueheretur, Ostiam
2 amotus, post municipio Apuliae, cui nomen Barium est, clauditur. illic
indignissimum casum sapienter tolerans a centurione ad caedem misso
corripitur; suadentique uenas abrumpere animum quidem morti destina-
tum ait, sed non remittere percussori gloriam ministerii. at centurio,
quamuis inermem, praeualidum tamen et irae quam timori propiorem
cernens, premi a militibus iubet. nec omisit Silanus obniti et intendere
ictus, quantum manibus nudis ualebat, donec a centurione uulneribus
aduersis tamquam in pugna caderet.

10 Haud minus prompte L. Vetus socrusque eius Sextia et Pollitta filia
necem subiere, inuisi principi, tamquam uiuendo exprobrarent inter-
2 fectum esse Rubellium Plautum, generum Lucii Veteris. sed initium
detegendae saeuitiae praebuit interuersis patroni rebus ad accusandum
transgrediens Fortunatus libertus, adscito Claudio Demiano, quem ob
flagitia uinctum a Vetere Asiae pro consule exsoluit Nero in praemium
accusationis. quod ubi cognitum reo, seque et libertum pari sorte com-
poni, Formianos in agros digreditur. illic eum milites occulta custodia
3 circumdant. aderat filia, super ingruens periculum longo dolore atrox,
ex quo percussores Plauti mariti sui uiderat; cruentamque ceruicem eius
amplexa seruabat et sanguine uestes respersas, uidua inexpleta luctu
4 continuo nec ullis alimentis nisi quae mortem arcerent. tum hortante
patre Neapolim pergit; et quia aditu Neronis prohibebatur, egressus
obsidens, audiret insontem neue consulatus sui quondam collegam de-
deret liberto, modo muliebri eiulatu, aliquando sexum egressa uoce in-
fensa clamitabat, donec princeps immobilem se precibus et inuidiae
iuxta ostendit.

11 Ergo nuntiat patri abicere spem et uti necessitate. simul adfertur parari cognitionem senatus et trucem sententiam. nec defuere qui monerent magna ex parte heredem Caesarem nuncupare atque ita nepotibus de reliquo consulere. quod aspernatus, ne uitam proxime libertate actam nouissimo seruitio foedaret, largitur in seruos quantum aderat

1 senectus **B**^{2}**Hol** (*Medices; cf. 11, 26, 1*) senatus ***Ω*** penates **L** || 2 exspectabatur ***Ω*** exspes putabatur *Anquetil 1838, 66* || 5 suadentique ***Ω*** audentique *Held 11–12* || 6 remittere **M**^{1} (*corr. ut uidetur ex* p emittere; remittere *def. Nipp. op. 366*) permittere *ω* (*quod def. Pfitzner 1900, 676–677*) se remittere *Ritt. 1863*^{2}*, 674* || 9 uulneribus *ω* uolneribus **M** || 11 Pollitta *Nipp.* polutia **MIb** pollutia **Ia** || 12 uiuendo **V**$_{58}$**B**^{corr} (*Put.*) uincendo **MV**$_{58}^{2}$**Ib** || 13 Lucii **V**$_{58}$**L**$_{24}$ lutii **BHol** luci **MV**$_{63}^{1}$ L. **IaZ** || 16 a Vetere **Iab** auertere **M** || 21 sanguine uestes respersas **L** sanguinem et uestes respersas **MIab** sanguine respersas uestes *Koest. in app.* | inexpleta *Bezz. 1844, 40–41, cf. Verg. Aen. 8, 559* implexa **MIaL**$_{24}$**Z** (*quod def. Doed. et Walter 1939*^{2}*, 40*) impexa **BHol** (*Petauius et Wurm 1853, 364*) impleta *Triller 164–169 Weidner 1894, 856* || 28 abicere **MBHol** abiicere **IaL**$_{24}$**Z** || 31 libertate **M**^{1} *ω* libertatem **ML**

pecuniae; et si qua asportari possent, sibi quemque deducere, tris modo a. p. Chr. 65
lectulos ad suprema retineri iubet. tunc eodem in cubiculo, eodem ferro 2
abscindunt uenas, properique et singulis uestibus ad uerecundiam uelati
balneis inferuntur, pater filiam, auia neptem, illa utrosque intuens, et
certatim precantes labenti animae celerem exitum, ut relinqueret suos
superstites et morituros. seruauitque ordinem fortuna ac seniores prius,
tum cui prima aetas exstinguuntur. accusati post sepulturam decretum- 3
que ut more maiorum punirentur, et Nero intercessit, mortem sine
arbitro permittens: ea caedibus peractis ludibria adiciebantur.

Publius Gallus eques Romanus, quod Faenio Rufo intimus et Veteri 12
non alienus fuerat, aqua atque igni prohibitus est. liberto et accusatori
praemium operae locus in theatro inter uiatores tribunicios datur. et 2
menses, qui Aprilem eundemque Neroneum sequebantur, Maius Claudii,
Iunius Germanici uocabulis mutantur, testificante Cornelio Orfito, qui
id censuerat, ideo Iunium mensem transmissum, quia duo iam Torquati
ob scelera interfecti infaustum nomen Iunii tum fecissent.

Tot facinoribus foedum annum etiam dii tempestatibus et morbis 13
insigniuere. uastata Campania turbine uentorum, qui uillas arbusta
fruges passim disiecit pertulitque uiolentiam ad uicina Vrbi, in qua omne
mortalium genus uis pestilentiae depopulabatur, nulla caeli intemperie,
quae occurreret oculis. sed domus corporibus exanimis, itinera funeribus 2
complebantur; non sexus, non aetas periculo uacua; seruitia perinde et
ingenua plebes raptim exstingui, inter coniugum et liberorum lamenta,
qui dum adsident, dum deflent, saepe eodem rogo cremabantur. equitum
senatorumque interitus, quamuis promiscui, minus flebiles erant, tam-
quam communi mortalitate saeuitiam principis praeuenirent.

Eodem anno dilectus per Galliam Narbonensem Africamque et 3
Asiam habiti sunt supplendis Illyrici legionibus, ex quibus aetate aut
ualetudine fessi sacramento soluebantur. cladem Lugdunensem quadra-
gies sestertio solatus est princeps, ut amissa urbi reponerent; quam
pecuniam Lugdunenses ante obtulerant Vrbis casibus.

4 filiam *ω* iliam **M** || **5** relinqueret **MIb** relinquerent **Ia** || **6** seniores **B**[1]**Hol** (*Acid.; Held 12–13*) seniore **MB**L_{24}**Z** senior **Ia** || **7** prima *Ω* (*quod def. Petersen 1835, 14 et Held ibid. coll. 13, 13, 2; et cf. Prop. 2, 8, 17*) proxima *Acid.* | extinguuntur **IaB**L_{24} extinguitur **Z** extinguntur **MHol** || **8** et *Ω* at *Halm* || **10** Publius **MIb** puplius **IaZ** C. Rubrius *Nipp. coll. II 51; 99, 2 probante Andr. B. 1893, 220* || **13** menses . . . sequebantur *Chifflet 141*[r] mensis . . . sequebatur *Ω* || **14** Iunius *Ω* Iulius *Lips.* || **16** iunii tum **Ia** iunctum **M** uinctum $Y_{01}Y_{02}Y_{03}$ iunii **Ib** iunium **L** iuniorum *Ern. dub.* || **19** uicina urbi **MIb** moenia urbis **Ia** || **29** *post* Lugdunensem *lacunam not. Nipp., suppleuit Sir. 1867, 13* quorum urbs iterum igni uastata erat; *si autem unum tantummodo incendium fuit et id tangit Sen. ep. 91, 14, octo ante annis factum est, quocirca Herrmann Lat. 38 (1979) 496–498 transpositionibus uiolentioribus abutitur* || **31** urbis **Ib** turbis **MZ** turbidis **IaZ**[2]

14 a. p. Chr. 66 C. Svetonio Lvccio Telesino consulibus Antistius Sosianus, factitatis in Neronem carminibus probrosis exilio, ut dixi, multatus, postquam id honoris indicibus tamque promptum ad caedes principem accepit, inquies animo et occasionum haud segnis Pammenem, eiusdem loci exulem et Chaldaeorum arte famosum eoque multorum amicitiis innixum, similitudine fortunae sibi conciliat, uentitare ad eum nuntios et consultationes non frustra ratus; simul annuam pecuniam a P. Anteio ministrari cognoscit. neque nescium habebat Anteium caritate Agrippinae inuisum Neroni opesque eius praecipuas ad eliciendam cupidinem 2 eamque causam multis exitio esse. igitur interceptis Antei litteris, furatus etiam libellos, quibus dies genitalis eius et euentura secretis Pammenis occultabantur, simul repertis quae de ortu uitaque Ostorii Scapulae composita erant, scribit ad principem magna se et quae incolumitati eius conducerent adlaturum, si breuem exilii ueniam impetrauisset: quippe Anteium et Ostorium imminere rebus et sua Caesarisque fata 3 scrutari. exim missae liburnicae, aduehiturque propere Sosianus. ac uulgato eius indicio inter damnatos magis quam inter reos Anteius Ostoriusque habebantur, adeo ut testamentum Antei nemo obsignaret, nisi Tigillinus auctor extitisset, monito prius Anteio ne supremas tabulas moraretur. atque ille, hausto ueneno, tarditatem eius perosus intercisis uenis mortem adproperauit.

15 Ostorius longinquis in agris apud finem Ligurum id temporis erat: eo missus centurio, qui caedem eius maturaret. causa festinandi ex eo oriebatur, quod Ostorius multa militari fama et ciuicam coronam apud Britanniam meritus, ingenti corporis robore armorumque scientia metum Neroni fecerat, ne inuaderet pauidum semper et reperta nuper coniura- 2 tione magis exterritum. igitur centurio, ubi effugia uillae clausit, iussa imperatoris Ostorio aperit. is fortitudinem saepe aduersum hostes spectatam in se uertit; et quia uenae quamquam interruptae parum sanguinis effundebant, hactenus manu serui usus, ut immotum pugionem extolleret, adpressit dextram eius iuguloque occurrit.

16 Etiam si bella externa et obitas pro re publica mortes tanta casuum similitudine memorarem, me ipsum satias cepisset aliorumque taedium

1 Luccio *Rupertus ep. 48, p. 447* (*cf. PIR*^{2} *L 366*) L. **Ω** || 3 tamque **IaBHol** tamquam **ML$_{24}$Z** || 4 Pammenem **MIb** (*cf. Sen. contr. 1, 4, 7*) parmenem **Ia** || 5 innixum **Ω** (*quod def. Paladini 841–843*) innexum *Lips. Frei.* || 11 Pammenis **MIb** parmenis **Ia** || 14 adlaturum **M** allaturum **Iab** || 18 Antei **MIa** anteii **Ib** || 19 Tigillinus **MIa** tigillius **Ib** | monito *Acid.* monitus **Ω** || 20 intercisis **Ω** interscissis *Bezz. 1844, 41 coll. 15, 35, 3* || 25 ingenti corporis robore **Ib** (*Ber.*) ingenti corporis | corporis **M** ingenti corpore | corporis **M**^{1} (*sed* corporis *lineola del.*) ingenti corpore **Ia** (*Andr. 1892, 15*) ingenti robore corporis *Pfitzner 1900, 677* ingens corporis *Ritt. 1863*^{2}*, 675* || 28 imperatoris **Ib** in .p̄. **M** inde post **Ia** || 29 interruptae **Ω** ter ruptae *Jacob 1837, 15* || 32–33 tanta . . . similitudine **MIa** tantam . . . similitudinem **Ib** || 33 me **IbL** meque **MIa**

exspectarem, quamuis honestos ciuium exitus, tristes tamen et continuos a.p. Chr. 66
aspernantium: at nunc patientia seruilis tantumque sanguinis domi
perditum fatigant animum et maestitia restringunt. neque aliam defen- 2
sionem ab iis, quibus ista noscentur, exegerim, quam ne †oderim† tam
segniter pereuntes. ira illa numinum in res Romanas fuit, quam non, ut
in cladibus exercituum aut captiuitate urbium, semel edito transire licet.
detur hoc inlustrium uirorum posteritati, ut, quo modo exsequiis a
promiscua sepultura separantur, ita in traditione supremorum accipiant
habeantque propriam memoriam.

Paucos quippe intra dies eodem agmine Annaeus Mela, Cerialis Ani- 17
cius, Rufrius Crispinus ac T. Petronius cecidere, Mela et Crispinus equites
Romani dignitate senatoria. nam hic quondam praefectus praetorii et 2
consularibus insignibus donatus ac nuper crimine coniurationis in
Sardiniam exactus, accepto iussae mortis nuntio semet interfecit. Mela, 3
quibus Gallio et Seneca parentibus natus, petitione honorum abstinuerat
per ambitionem praeposteram, ut eques Romanus consularibus potentia
aequaretur; simul adquirendae pecuniae breuius iter credebat per pro-
curationes administrandis principis negotiis. idem Annaeum Lucanum 4
genuerat, grande adiumentum claritudinis. quo interfecto dum rem
familiarem eius acriter requirit, accusatorem conciuit Fabium Romanum,
ex intimis Lucani amicis. mixta inter patrem filiumque coniurationis
scientia fingitur, adsimilatis Lucani litteris: quas inspectas Nero ferri ad
eum iussit, opibus eius inhians. at Mela, quae tum promptissima mortis 5
uia, exsoluit uenas, scriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in
Tigillinum generumque eius Cossutianum Capitonem erogabat, quo
cetera manerent. addit tum codicillis, tamquam de iniquitate exitii 6
querens ita scripsisset, se quidem mori nullis supplicii causis, Rufrium
autem Crispinum et Anicium Cerialem uita frui infensos principi. quae
composita credebantur de Crispino, quia interfectus erat, de Ceriale, ut
interficeretur. neque enim multo post uim sibi attulit, minore quam
ceteri miseratione, quia proditam C. Caesari coniurationem ab eo
meminerant.

De C. Petronio pauca supra repetenda sunt. nam illi dies per somnum, 18

3 restringunt *Ω* restinguunt **Ora** (*Madv. 2, 558*) || **4** oderim **MIa**B^1 *quod def. Helm 13* oderit B^2**Hol** oderint L_{24} oderunt **Z**; *locus desperatus, cum uacillare noster uideatur inter laudem et uituperationem; an* ⟨obliuione⟩ oderim *uel* ⟨odiosa silendo nimis⟩ oderim *uel* od⟨io omis⟩erim *?* || **6** edito **MIb** editam **Ia** edita *Madv. 3, 238* || **11** Rufrius *Halm 1849, 32* ruf(f)us *Ω* | ac ⟨T.⟩ *Nipp.* ac *Ω* ac C. **L** (*Rhen.; cf. 18, 1*) C. *Wesenberg teste Halm* T. *Haase* || **22** scientia *Ω* consilia *Her. 1859, 26–27* | fingitur V_{58}^1 (*Put.*) finguntur *Ω* (*Her.; Baehrens 1912, 459*) | quas **IaII III** quasi **MIb** qua⟨s⟩ si⟨bi⟩ *Ritt. 1863², 675* || **26** addit tum *scripsi coll. 14, 29, 1* additur *Ω* addit **L** | codicillis *Ω* *secl. Ritt. 1848* || **27** scripsisset **MIb** scripsisse **Ia** || **33** C. Petronio *Ω* Petronio *Nipp.*

a.p. Chr. 66 nox officiis et oblectamentis uitae transigebatur; utque alios industria, ita hunc ignauia ad famam protulerat, habebaturque non ganeo et profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. ac dicta factaque eius quanto solutiora et quandam sui neglegentiam praeferentia, tanto
2 gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. proconsul tamen Bithyniae et mox consul uigentem se ac parem negotiis ostendit. dein reuolutus ad uitia, seu uitiorum imitatione, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiae arbiter, dum nihil amoenum et molle af-
3 fluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobauisset. unde inuidia Tigillini quasi aduersus aemulum et scientia uoluptatum potiorem. ergo crudelitatem principis, cui ceterae libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scaeuini Petronio obiectans corrupto ad indicium seruo ademptaque defensione et maiore parte familiae in uincla rapta.

19 Forte illis diebus Campaniam petiuerat Caesar, et Cumas usque progressus Petronius illic attinebatur; nec tulit ultra timoris aut spei moras.
2 neque tamen praeceps uitam expulit, sed incisas uenas et, ut libitum, obligatas aperire rursum et adloqui amicos, non per seria aut quibus gloriam constantiae peteret. audiebatque referentes nihil de immortalitate animae et sapientium placitis, sed leuia carmina et faciles uersus. seruorum alios largitione, quosdam uerberibus adfecit. iniit epulas,
3 somno indulsit, ut quamquam coacta mors fortuitae similis esset. ne codicillis quidem, quod plerique pereuntium, Neronem aut Tigillinum aut quem alium potentium adulatus est, sed flagitia principis sub nominibus exoletorum feminarumque et nouitatem cuiusque stupri perscripsit atque obsignata misit Neroni. fregitque anulum, ne mox usui esset ad facienda pericula.

20 Ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia, matrimonio senatoris haud ignota et ipsi ad omnem libidinem adscita ac Petronio perquam familiaris. agitur in exilium, tamquam
2 non siluisset quae uiderat pertuleratque, proprio odio. at Minucium Thermum praetura functum Tigillini simultatibus dedit, quia libertus Thermi quaedam de Tigillino criminose detulerat; quae cruciatibus tormentorum ipse, patronus eius nece immerita luere.

4 neglegentiam **M** negligentiam *ω* || 6 consul **Iab** consulem **M**$Y_{01}Y_{02}Y_{03}$**II III** || 7 imitatione **MIb** imitationem **IaHol** || 8 adsumptus **M**Y_{01} assumptus *ω* | et molle affluentia *Ω* in molli affluentia *Anquetil 1838, 66* || 9 adprobauisset **MBHol** approbauisset L_{24}**ZII III** || 11 adgreditur Y_{01} adcreditur **MIb** aggreditur **IaZ** || 16 ⟨et⟩, ut *Ritt. 1863*[2]*, 676* ut **MIab** || 20 epulas *Menagius teste Halm, Markland 61–63* et uias *Ω* et epulas *Halm* || 21 quamquam **L** (*Rhen.*) quam *Ω* || 24 nouitatem *Neue 12* nouitate *Ω* || 30 Minucium *Ryck.* municium *uel* munitium *Ω; PIR*[2] *M 629* || 31 dedit **Hol** (*Rhen.*) deditum **MB** (*at* -um *erasum*) L_{24}**Z** dedidit **Ia** dedit ⟨ult⟩um *Jacob 1837, 16* dedi ⟨placi⟩tum *Walter 1930, 257* || 33 luere *Acid.* lueret *Ω*

Trucidatis tot insignibus uiris ad postremum Nero uirtutem ipsam 21 a.p. Chr. 66
exscindere concupiuit interfecto Thrasea Paeto et Barea Sorano, olim
utrisque infensus, et accedentibus causis in Thraseam, quod senatu
egressus est, cum de Agrippina referretur, ut memoraui, quodque Iuuena-
lium ludicro parum spectabilem operam praebuerat; eaque offensio altius
penetrabat, quia idem Thrasea Pataui, unde ortus erat, ludis †cetastis†
a Troiano Antenore institutis habitu tragico cecinerat. die quoque, quo 2
praetor Antistius ob probra in Neronem composita ad mortem damnaba-
tur, mitiora censuit obtinuitque; et cum deum honores Poppaeae decer-
nerentur, sponte absens, funeri non interfuit. quae obliterari non sinebat 3
Capito Cossutianus, praeter animum ad flagitia praecipitem iniquus
Thraseae, quod auctoritate eius concidisset, iuuantis Cilicum legatos,
dum Capitonem repetundarum interrogant.

Quin et illa obiectabat, principio anni uitare Thraseam sollemne ius 22
iurandum; nuncupationibus uotorum non adesse, quamuis quindecimui-
rali sacerdotio praeditum; numquam pro salute principis aut caelesti
uoce immolauisse; adsiduum olim et indefessum, qui uulgaribus quoque
patrum consultis semet fautorem aut aduersarium ostenderet, triennio
non introisse curiam, nuperrimeque, cum ad coercendos Silanum et
Veterem certatim concurreretur, priuatis potius clientium negotiis
uacauisse. secessionem iam id et partes et, si idem multi audeant, bellum 2
esse. 'ut quondam C. Caesarem' inquit 'et M. Catonem, ita nunc te,
Nero, et Thraseam auida discordiarum ciuitas loquitur. et habet sectato-
res uel potius satellites, qui nondum contumaciam sententiarum, sed
habitum uultumque eius sectantur, rigidi et tristes, quo tibi lasciuiam
exprobrent. huic uni incolumitas tua sine cura, artes sine honore. pro- 3
spera principis respuit: etiamne luctibus et doloribus non satiatur?
eiusdem animi est Poppaeam diuam non credere, cuius in acta diui
Augusti et diui Iuli non iurare. spernit religiones, abrogat leges. diurna
populi Romani per prouincias per exercitus curatius leguntur, ut nos-
catur, quid Thrasea non fecerit. aut transeamus ad illa instituta, si 4

3 accedentibus ***Ω*** accendentibus **Ven Vin** (*Meiser 1899, 807*) || **4** referretur **Ia** ferretur **MIb** || **5** spectabilem **L** et expectabilem **M** expectabilem **Iab** expetibilem $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ (*Rhen.*) aspectabilem *Chifflet* 143^r ex spe tibialem *Bezz. 1844, 41* et uix spectabilem *Ritt. 1848* et uix spectatricem *Seyffert 76* || **6** cetastis *uide app. crit.* || **7** die quoque ***Ω*** dieque *Stangl 1905, 757* || **9** cum ***Ω*** dum *Heins.* | deum **MIb** diuini **Ia** | decernerentur **GL** (*Faer.*) decernuntur ***Ω*** || **10** interfuit **Ib** interfuerit **MIaZ** interfuerat $\mathbf{PrmJB}_{72}$ || **11** iniquus **MIb** inimicus $\mathbf{Ia}\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ || **17** adsiduum **M** assiduum ***ω*** | uulgaribus ***ω*** uolgaribus **M** || **18** triennio ***Ω*** septennio *Stangl ibid. 779 coll. 14, 12* || **22. 23** te Nero $\mathbf{IaB}^2\mathbf{Hol}$ tenebo $\mathbf{MB}^1\mathbf{L}_{24}\mathbf{Z}$ || **25** uultumque ***ω*** uoltumque **M** | quo tibi **L** (*Rhen.*) quod ibi **MIb** quod tibi $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ qui tibi **Ia** || **26** cura *Lips. coll. 11, 8, 1* uotis *Meerwaldt coll. 4, 17, 1* | prospera **MIb** prosperas $\mathbf{Ia}\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$ || **27** respuit *Fisher* respernit **MIb** res spernit **Ia** spernit *Andr. dub. 1892, 15–16* || **31** non ***Ω*** noui *Hart. 1905, 261–262*

a. p. Chr. 66 potiora sunt, aut noua cupientibus auferatur dux et auctor. ista secta
Tuberones et Fauonios, ueteri quoque rei publicae ingrata nomina,
genuit. ut imperium euertant, libertatem praeferunt: si peruerterint,
5 libertatem ipsam adgredientur. frustra Cassium amouisti, si gliscere et
uigere Brutorum aemulos passurus es. denique nihil ipse de Thrasea
6 scripseris: disceptatorem senatum nobis relinque.' extollit ira promptum
Cossutiani animum Nero adicitque Marcellum Eprium acri eloquentia.

23 At Baream Soranum iam sibi Ostorius Sabinus eques Romanus
poposcerat reum ex proconsulatu Asiae, in qua offensiones principis
auxit iustitia atque industria, et quia portui Ephesiorum aperiendo
curam insumpserat uimque ciuitatis Pergamenae, prohibentis Acratum
Caesaris libertum statuas et picturas euehere, inultam omiserat. sed
crimini dabatur amicitia Plauti et ambitio conciliandae prouinciae ad
2 spes nouas. tempus damnationi delectum, quo Tiridates accipiendo Arme-
niae regno aduentabat, ut ad externa rumoribus intestinum scelus
obscuraretur, an ut magnitudinem imperatoriam caede insignium uiro-
rum quasi regio facinore ostentaret.

24 Igitur omni ciuitate ad excipiendum principem spectandumque regem
effusa, Thrasea occursu prohibitus non demisit animum, sed codicillos
ad Neronem composuit, requirens obiecta et expurgaturum adseuerans,
2 si notitiam criminum et copiam diluendi habuisset. eos codicillos Nero
properanter accepit, spe exterritum Thraseam scripsisse, per quae clari-
tudinem principis extolleret suamque famam dehonestaret. quod ubi
non euenit uultumque et spiritus et libertatem insontis ultro extimuit,
uocari patres iubet.

25 Tum Thrasea inter proximos consultauit, temptaretne defensionem an
sperneret. diuersa consilia adferebantur. quibus intrari curiam placebat,
securos esse de constantia eius disserunt; nihil dicturum, nisi quo glo-
2 riam augeret. segnes et pauidos supremis suis secretum circumdare:
aspiceret populus uirum morti obuium, audiret senatus uoces quasi ex

3 euertant **Iab** euerterant **M** $\mathbf{Y_{01}}$ $\mathbf{Y_{02}}$ | peruerterint **MIab**, *quod def. Sör. 42–43 et Walter 1939*[2]*, 40;* alii Impetrauerint *in mg.* **M** *scriptor Beneuentanus unde fortasse* imperium euerterint *colligendum* (*Andr. B. 1902, 259*) || 4 amouisti **Ia** admouisti **MIb** || 6 extollit ira **Ω** extollit *Ritt. 1848* extollitur ad *Schöntag 10–11* || 7 adicitque **MBHol** adiicitque **Ia**$\mathbf{L_{24}}$**Z** || 8 sibi Ostorius *Lips. coll. 33, 2* sibi torius **MIb** subitorius **Ia** sibi Obultronius *Bipont. coll. 13, 23* sibi Titius *Rup. 1809, 60* || 9 qua **Ω** quo *Nipp. 1873* || 12 euehere *Vict.* se uehere **MIb** auehere **Ia** || 15 ut **Ω** ut ⟨uersis⟩ *Acid.* ut (a. e. r. ⟨intentis⟩) *Anquetil 1841, 33* || 16 insignium **MIb** illustrium **Ia** || 19 demisit *Rhen.* dimisit **Ω** || 20 adseuerans **M** asseuerans **ω** || 22 spe **MIb** sepe **Ia** sperans *Faer.* | scripsisse **MIb** sensisse **Ia** || 23–24 quod ubi non euenit $\mathbf{B^1}$**Hol** (*Rhen.*) quo dubie non uenit **MIaB**$\mathbf{L_{24}}$ quod dubie non uenit **Z** || 24 spiritus **MIa**$\mathbf{L_{24}}$**Z** spiritum $\mathbf{B^2}$ *in ras.* **Hol** || 26. 27 an sperneret **Iab** asperneret **M** || 28 esse **MIab** sesei $\mathbf{M^2}$ (*scriba Beneuentanus in mg.*) se esse *Grosl. 353 Ritt. 1863*[2]*, 677* | disserunt *Haase* dixerunt **Ω**

aliquo numine supra humanas: posse ipso miraculo etiam Neronem a. p. Chr. 66
permoueri; sin crudelitati insisteret, distingui certe apud posteros
memoriam honesti exitus ab ignauia per silentium pereuntium.

Contra qui opperiendum domi censebant, de ipso Thrasea eadem, sed 26
ludibria et contumelias imminere: subtraheret aures conuiciis et probris.
non solum Cossutianum aut Eprium ad scelus promptos: superesse qui 2
forsan sint manus ictusque per immanitatem ausuri; etiam bonos metu
sequi. detraheret potius senatui, quem perornauisset, infamiam tanti
flagitii, et relinqueret incertum, quid uiso Thrasea reo decreturi patres
fuerint. ut Neronem flagitiorum pudor caperet, irrita spe agitari; multo- 3
que magis timendum, ne in coniugem, in filiam, in cetera pignora eius
saeuiret. proinde intemeratus, impollutus, quorum uestigiis et studiis
uitam duxerit, eorum gloria peteret finem. aderat consilio Rusticus 4
Arulenus, flagrans iuuenis, et cupidine laudis offerebat se intercessurum
senatus consulto: nam plebi tribunus erat. cohibuit spiritus eius Thrasea: 5
ne uana et reo non profutura, intercessori exitiosa inciperet. sibi actam
aetatem, et tot per annos continuum uitae ordinem non deserendum: illi
initium magistratuum et integra quae supersint. multum ante secum
expenderet, quod tali in tempore capessendae rei publicae iter ingrede-
retur. ceterum ipse, an uenire in senatum deceret, meditationi suae reliquit.

At postera luce duae praetoriae cohortes armatae templum Genetricis 27
Veneris insedere. aditum senatus globus togatorum obsederat non occul-
tis gladiis, dispersique per fora ac basilicas cunei militares. inter quorum
aspectus et minas ingressi curiam senatores, et oratio principis per
quaestorem eius audita est: nemine nominatim compellato patres 2
arguebat, quod publica munia desererent eorumque exemplo equites
Romani ad segnitiam uerterentur. etenim quid mirum e longinquis pro-
uinciis haud ueniri, cum plerique adepti consulatum et sacerdotia horto-
rum potius amoenitati inseruirent? quod uelut telum corripuere accusa-
tores.

Et initium faciente Cossutiano, maiore ui Marcellus summam rem 28
publicam agi clamitabat; contumacia inferiorum lenitatem imperitantis
deminui. nimium mites ad eam diem patres, qui Thraseam desciscentem,

1 aliquo **MIb** quodam **Ia** | humanas **Ia** humanos **MIb** || 4 censebant **IaBHol** censebat **M**L_{24}**Z** || 5 subtraheret **L**K^2 (*Put.*) subtrahere **MIab** || 7 forsan sint *scripsi* forsitan **Ω** | ausuri *Acid.* augusti **MIab** (*quod def. Spengel 1866, 650–651*) ingesturi *Heins.* ingesturi sint *Halm 1846, 25* || 8 detraheret **Ia** detrahere **MIb** $Y_{01}Y_{02}$ | perornauisset **MIab** ⟨sem⟩per ornauisset *Lips.* || 11 filiam *Nipp. 1873* familiam **Ω** || 15 plebi **MIb** plebei $L_{24}Y_{01}Y_{02}$ pl. **Ia** || 19 in tempore **MIb** tempore **Ia**$Y_{01}Y_{02}$ || 22 insedere **Ia** insidere **MIb** || 27 segnitiam **M**$V_{58}B_{05}Y_{01}Y_{02}$**B Hol** segnitiem **Ia**L_{24}**Z** | uerterentur **ω** uterentur **M** || 28 haud ueniri *Lips.* had ueniri **M** aduenire **BHol** adueniri L_{24}**Z** haud adueniri *Acid.* || 33 eam **MIa** L_{24}**Z** eum **BHol**

a. p. Chr. 66 qui generum eius Heluidium Priscum in isdem furoribus, simul Paconium
Agrippinum, paterni in principes odii heredem, et Curtium Montanum
2 detestanda carmina factitantem eludere impune sinerent. requirere se
in senatu consularem, in uotis sacerdotem, in iure iurando ciuem, nisi
contra instituta et caerimonias maiorum proditorem palam et hostem
Thrasea induisset. denique ageret senatorem et principis obtrectatores
protegere solitus ueniret, censeret quid corrigi aut mutari uellet: facilius
perlaturos singula increpantem quam nunc silentium perferrent omnia
3 damnantis. pacem illi per orbem terrae an uictorias sine damno exerci-
tuum displicere? ne hominem bonis publicis maestum, et qui fora
theatra templa pro solitudine haberet, qui minitaretur exilium suum,
ambitionis prauae compotem facerent. non illi consulta haec, non magi-
stratus aut Romanam Vrbem uideri. abrumperet uitam ab ea ciuitate,
cuius caritatem olim, nunc et aspectum exuisset.

29 Cum per haec atque talia Marcellus, ut erat toruus ac minax, uoce
uultu oculis ardesceret, non illa nota et crebritate periculorum sueta
iam senatus maestitia, sed nouus et altior pauor manus et tela militum
2 cernentibus. simul ipsius Thraseae uenerabilis species obuersabatur; et
erant qui Heluidium quoque miserarentur, innoxiae adfinitatis poenas
daturum. quid Agrippino obiectum nisi tristem patris fortunam? quando
et ille perinde innocens Tiberii saeuitia concidisset. enimuero Montanum
probae iuuentae neque famosi carminis, quia protulerit ingenium,
extorrem agi.

30 Atque interim Ostorius Sabinus, Sorani accusator, ingreditur orditur-
que de amicitia Rubelli Plauti, quodque proconsul Asiae Soranus
pro claritudine sibi potius accommodate quam ex utilitate communi
2 egisset, alendo seditiones ciuitatium. uetera haec: sed recens et quo
discrimini patris filiam conectebat, quod pecuniam magis dilargita
esset. acciderat sane pietate Seruiliae (id enim nomen puellae fuit),
quae caritate erga parentem, simul imprudentia aetatis, non tamen aliud
consultauerat quam de incolumitate domus, et an placabilis Nero, an

1 Paconium **M**[2] *mg.* (*cf. PIR*[1] *P 16*) ragonium ***Ω*** || 6 ageret **L** (*Madv. 2, 558*) agere ***Ω*** (*quod def. Furneaux*) || 8 increpantem **IaB**[2]**Hol** increpantium **M**$\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ **B**$\mathbf{L_{24}}$**Z** increpanti⟨s uo⟩cem *Halm Madv. 2, 559* i. strepitum *Purser 321; malim* i. iurgium || 15 ut erat *Pich.* uteret **M** uerteret $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ uinceret **Iab** inuehere-tur uel uerteret $\mathbf{V_{58}}^{1}$ || 16 crebritate *Rhen.* celebritate ***Ω*** || 19 adfinitatis **M**$\mathbf{V_{58}}$ affinitatis ***ω*** | poenas **MIb** poenam **Ia** || 23 agi **Ia** magi **M** magis $\mathbf{Y_{01}Y_{02}}$ **Ib** || 24 Ostorius *Lips.* (*coll. 23, 1*) torius ***Ω*** | Sabinus **Ia** sauinus **MIb** | Sorani ***Ω*** Soranum *Weidner 1894, 856–857* || 25 proconsul **MIabL** (*quod def. Sörbom 185*) proconsulatum **L**[1]$\mathbf{V_{65}}$ (*Chifflet*) || 26 pro claritudine **Ib** pro claritate **MIa** (pro-consulatum ...) populariter et *Bailey* | accommodate *scripsi* adcommodatum **M** acco(m)modatum ***ω*** || 27 ciuitatium **M** ciuitatum ***ω*** | sed ***Ω*** sed ⟨id⟩ *Anquetil 1841, 33* || 27 et quo *J. Gron.* et quot **MB** et quod $\mathbf{L_{24}}$**Z** *om.* **Hol** *cett.*

cognitio senatus nihil atrox adferret. igitur accita est in senatum, 3 a. p. Chr. 66
steteruntque diuersi ante tribunal consulum grandis aeuo parens, contra
filia intra uicesimum aetatis annum, nuper marito Annio Pollione in
exilium pulso uiduata desolataque, ac ne patrem quidem intuens, cuius
onerasse pericula uidebatur.

Tum interrogante accusatore, an cultus dotales, an detractum ceruici 31
monile uenum dedisset, quo pecuniam faciendis magicis sacris contra-
heret, primum strata humi longoque fletu et silentio, post altaria et
aram complexa 'nullos' inquit 'impios deos, nullas deuotiones, nec aliud
infelicibus precibus inuocaui, quam ut hunc optimum patrem tu, Caesar,
uos, patres, seruaretis incolumem. sic gemmas et uestes et dignitatis 2
insignia dedi, quo modo si sanguinem et uitam poposcissent. uiderint
isti, antehac mihi ignoti, quo nomine sint, quas artes exerceant: nulla
mihi principis mentio nisi inter numina fuit. nescit tamen miserrimus
pater, et si crimen est, sola deliqui.'

Loquentis adhuc uerba excipit Soranus proclamatque non illam in 32
prouinciam secum profectam, non Plauto per aetatem nosci potuisse,
non criminibus mariti conexam: nimiae tantum pietatis ream separarent,
atque ipse quamcumque sortem subiret. simul in amplexus occurrentis
filiae ruebat, nisi interiecti lictores utrisque obstitissent. mox datus 2
testibus locus; et quantum misericordiae saeuitia accusationis permo-
uerat, tantum irae P. Egnatius testis conciuit. cliens hic Sorani, et tunc
emptus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicae sectae praefere-
bat, habitu et ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum
animo perfidiosus subdolus, auaritiam ac libidinem occultans; quae post-
quam pecunia reclusa sunt, dedit exemplum praecauendi, quo modo
fraudibus inuolutos aut flagitiis commaculatos, sic specie bonarum
artium falsos et amicitiae fallaces.

Idem tamen dies et honestum exemplum tulit Cassii Asclepiodoti, qui 33
magnitudine opum praecipuus inter Bithynos, quo obsequio florentem
Soranum celebrauerat, labantem non deseruit, exutusque omnibus
fortunis et in exilium actus, aequitate deum erga bona malaque docu-
menta. Thraseae Soranoque et Seruiliae datur mortis arbitrium; Helui- 2
dius ac Paconius Italia depelluntur; Montanus patri concessus est,
praedicto ne in re publica haberetur. accusatoribus Eprio et Cossutiano
quinquagies sestertium singulis, Ostorio duodecies et quaestoria insignia
tribuuntur.

17 Plauto **Ia** plautio **M** $Y_{01}Y_{02}$ **Ib** ⟨Rubellio⟩ Plauto *Ritt. 1863², 678* || 18 conexam **M** connexam *ω* || 22 irae P. **MIa** in re p. **Z** in r. p. L_{24} iniuriarum B^2 *in ras.* **Hol** || 24 honesti **L** (*Faer.*) honesti et **MIab** honesti ⟨indutus⟩ et *Ritt. ibid. 679* honesti et ⟨iusti⟩ *Sir. 1872, 136* honesti et ⟨recti⟩ *Walter 1943, 143* || 25 ac **MIa** et **Ib**

34
a. p. Chr. 66 Tum ad Thraseam in hortis agentem quaestor consulis missus uespera-
scente iam die. inlustrium uirorum feminarumque coetum frequentem
egerat, maxime intentus Demetrio Cynicae institutionis doctori, cum
quo, ut coniectare erat intentione uultus et auditis, si qua clarius prolo-
quebantur, de natura animae et dissociatione spiritus corporisque in-
quirebat, donec aduenit Domitius Caecilianus ex intimis amicis et ei
2 quid senatus censuisset exposuit. igitur flentes queritantesque, qui
aderant, facessere propere Thrasea neu pericula sua miscere cum sorte
damnati hortatur, Arriamque temptantem mariti suprema et exemplum
Arriae matris sequi monet retinere uitam filiaeque communi subsidium
unicum non adimere.

35 Tum progressus in porticum illic a quaestore reperitur, laetitiae pro-
pior, quia Heluidium generum suum Italia tantum arceri cognouerat.
accepto dehinc senatus consulto Heluidium et Demetrium in cubiculum
inducit: porrectisque utriusque brachii uenis, postquam cruorem effudit,
humum super spargens, propius uocato quaestore 'libamus' inquit
'Ioui liberatori. specta, iuuenis; et omen quidem dii prohibeant, ceterum
in ea tempora natus es, quibus firmare animum expediat constantibus
2 exemplis.' post lentitudine exitus graues cruciatus adferente, obuersis
in Demetrium***

1 consulis] Caesaris *Ritt. 1848* || 2 coetum frequentem *Ritt. 1863², 679* coetus frequentem **MIb** coetus frequentes **Ia** (*quod def. Andr. 1905, 110*) || 4 auditis **MIb Hol²** auditus **IaHolZ** || 8 neu **Ω** nec *Nipp.* | miscere **Ω** miscerent **L** || 16 spargens **Ia**L_{24}**Z** spergens **MBHol**$Y_{01}Y_{02}$ aspergens **GUL** superspergens *Walter 1915, 704 coll. Solin. 27, 36; 30, 19; Arnob. 7, 16* | libamus **M**V_{58}**Ib** libemus V_{58}^{2}**Ia** || 19 obuersis **MIab** obuersus B_{72} (*Acid.*) conuersis **II** conuersus **U**Y_{03}**CIII**; *cf. Schol. Iuu. 5, 36*

APPENDIX CRITICA

11, 14, 3

(in aere) publico dis plebiscitis (per fora ac templa fixo) **M**
publicandis plebiscitis **Ia** (*Koest.*)
publico depudis publicandis plebiscitis **B**
publico publicandis plebiscitis **Hol**
publico dispublicandis plebiscitis $\mathbf{L_{24}Z}$
publicandis plebi senatus consultis *Grot. Url. 1876, 501*
publico [dis plebiscitis] *Nipp. 1862, 437 = 1877, 434*
publicandis (*uel* publicatis) plebiscitis *Mommsen St. R. 2, 883 adn.*
publico, si dis placet, *Hertz 1850*
publicandis plebi iis *Madv. 2, 550*
publicandis d⟨e i⟩is senatus consultis *Halm 1874*
publicandis plebi litteris *Eri. 1939, 25–26*
publico [⟨publican⟩dis plebiscitis] *Fuchs Heubner*

exemplar codicis **M** et classis **Ib** eo loco deprauatum fuerat ubi nunc apud **M** *publico dis,* apud **Ib** stulta alia legimus. nec minus in suspicionem cadit uoc. *plebiscitis.* quis enim nescit istas litteras non solum ad plebiscita publicanda in usum uenisse? et ratio poscit ut aera per fora ac templa ideo posita fuerint ut omnis populus nouas litterarum formas cognosceret. propius igitur ad ueritatem rerum gestarum lectionemque Mediceam accedemus scribendo

publicandis plebi s(enatus) c(onsulto) iis

(ubi *istis* posueram ni me monuisset Martin non ita Tacitum uoc. usum esse).

11, 22, 1

de se noni .... conscios **MBHol** (negauit $\mathbf{B}^1$ *mg.* nonius $\mathbf{Hol}^2$ *in textu*)
de .... conscios $\mathbf{L_{24}}$
de se non negauit: conscios **Z**
de se nouius conscios **Ia**
de se confessus conscios **L** (*Koest.*)
(de se) Nonius confessus (conscios) *Faer.*
nouissime confessus *Heins.*
non infitiatus *J. Gron. Fuchs Heubner*
non indicens *Anquetil 1817, 13; 1838, 30*
non cunctanter confessus *Ritt.* 1863^1*, 666*
nominatim confessus *Woelffel 63*
non infitiari ausus *Constans 1897, 34–35*
non infitiatus culpam *Hanslik teste Weiskopf*

spatium lacunae incertum est, cum quocumque loco incipit usque ad finem uersus perducatur. uariatio ergo lacunarum (apud **M** et **B** 15–16, apud $\mathbf{L_{24}}$ 26, apud **Hol** 6–8 litterarum) nihil ualet ad textum constituendum. sed res ipsa aliquatenus credibile aperiet supplementum, quod solus excogitauit Anquetil, dum non loquacitatem coactam sed peruicax silentium reo attribuit. nam cum ex ipsius Taciti

uerbis pateat totum illud teli gerendi consilium numquam bene intellectum esse, colligere inde possis et debeas Nonium non solum de consciis, si qui essent, sed de se quoque reticuisse. nam siquid de se confessus est Nonius, idem necessario et teli habendi causam erit confessus. quod non factum est. scripsi ergo exempli causa

de se non i⟨ndicium obtulit⟩, conscios non edidit

11, 23, 4

(a) (memoria eorum) moreretur **MIab**
memoretur $\mathbf{V}_{58}^{1}$ *s. l.*
moueretur $\mathbf{L}^{1}$ *s. l.*
inoriretur *Frei.*
renouetur *uel* innouetur *uel* reuocetur *Heins.*
renouaretur *Brotier*
oreretur *Bach Hauthal Koest. Fuchs Heubner*
incoharetur *Georges 1874, 313*
erueretur *Schöne 1911, 960–961*
renouetur *Thomas 1921, 42; 1922, 90*
incassum laborant emendatores, cum memoria mori perire extingui aboleri perdi intermortuam esse Latine dici possit.

(b) qui Capitolio et ara Romana manibus eorundem per se satis (sē **M**) ***Ω*** (ex capitolio **BHol** | aeta $\mathbf{L}_{24}$ | eorundem prostratis $\mathbf{V}_{58}\mathbf{B}_{05}$ eorundem perisse satis $\mathbf{O}_{48}\mathbf{O}_{22}$)
qui capta olim et arsa Roma manibus eorundem prostrati fuerint? *Frei.*
qui Capitolium et arcem Romanam manibus eorundem prostratis (*sc.* obsederint)? *J. F. Gron.*
qui ⟨in⟩ Capitolio et arce Romana a maioribus eorundem prostrati? *Ryck.*
qui ⟨pro⟩ Capitolio et arce Romana manibus eorundem prostrati sunt? *J. Gron.*
quis ⟨e⟩ Capitolio et arce ⟨pro⟩ Romana manubias deorum pensastis? *et sim. Heins.*
qui Capitolio et arce Romana manibus eorundem fere superatis ⟨pretium populi Romani mille pondo auri fecerint?⟩ *Brotier*
qui Capitolio et arce Romana per se saluis, manibus aedes prostrarint? *Hiller*
quos Capitolio et arce Romana nutantibus auro uitam pensasse scitis? *Rup. 1809, 2, 29–31*
quid, Capitolio et ara Romana manibus eorundem paene stratis (*antecedit* quid, si memoria Senonum moreretur?) *Anquetil 1817, 14*
qui Capitolio et arce Romana manentibus ⟨sen⟩iorum ⟨cae⟩dem p⟨er⟩ sc⟨elu⟩s edidissent? *Feder 1818, 85–125*
qui ⟨in⟩ Capitolio et ara Romana manibus eorundem perissent? satis (⟨honori datum⟩ . . .) *Jacob 1838, 15*
qui Capitolio et arce Romana ⟨obsessa⟩ manibus eorum per domos trucidati? *Seyffert 31–33*
qui ⟨*?* in⟩ Capitolio et arce Romana manibus eorundem, per se satis? *Bezz. 1840, 31; 1844, 27*
qui Capitolio et arce Romana immanibus copiis paene potiti essent? *Oelschlaeger 12–13*
qui ⟨in⟩ Capitolio et ara Romana Manibus caesorum pridem parentassent? *Hauthal 633*
qui Capitolio et arce Romana ⟨*?* obsessa⟩ manibus eorundem periissent? *Halm*
qui ⟨inspectante⟩ (⟨conspicante⟩ *1864*) Capitolio et arce Romana manibus eorundem prostrati sint? *Ritt. 1848*
qui Capitolio et arce Romana manubias deorum dempsissent? *Url. 1848, 637–638*

qui Capitolio et arce Romana a manibus eorundem se defensarint? *Heinisch 1850, 12*
qui Capitolio et arce Romana manubias deorum deripere conati sint? *Nipp. 1852*
qu⟨ae⟩ i⟨n⟩ Capitolio et foro Romano maioribus eorum perpetrata sint? *Woelffel 1856, 37–40*
qui ⟨sub⟩ Capitolio et ara Romana manibus eorundem pessum dati sint? *Sir. 1867, 6*
qui Capitolio et arce Romana manibus deorum depulsi (depulsati *Brady 427*) sint? *Madv. 2, 550*
qui Capitolio et arce Romana [manibus eorundem per se satis] ⟨paene potiti sint ?⟩ *Url. 1876, 501–502*
qui Capitolio et ara Romana mānibus eorundem per se satis ⟨fecerint ?⟩ *Palmer*
qui ⟨de⟩ Capitolio et arce Romana manubiis deorum depacti essent? *Madv. 3, 229*
qui ⟨sub⟩ Capitolio et arce Romana manibus eorundem perissent satis *Fisher*
qui Capitolio et arce Romana manibus Senonum ⟨obsessa⟩ deperiissent? *Schöne ibid.*
qui ⟨capto⟩ Capitolio et arce Romana manibus eorundem perissent *Skutsch, JRS 1978, 93–94*

in loco difficillimo tres uidentur esse corruptionis sedes:
a) *Capitolio* ... sine constructione et *ara/aera/aeta* ac catena *-ra-ro-ma-na-ma* (nec mihi credibile captum esse Capitolium);
b) *qui* sine uerbo;
c) *per se satis* utrum cum praecedentibus an sequentibus cohaereat dubitatio (at confer 11, 30, 2).
ne longior sim, per me licet scribere:

qui ⟨capto paene⟩ Capitolio et arce [Romana] manibus eorundem per⟨is⟩se⟨nt pren⟩sa⟨n⟩ti⟨bu⟩s?
uel

qui Capitolium infra [Romana] manibus eorundem ⟨perissent? id enim⟩ per se satis: fruerentur ....

11, 27

audisse auspicum uerba subisse **MIa** (*quod post* subisse *subaudito* uerba *def. Jackson et Currey*)
audisse auspicum uerba **Ib** (*Url. 1848, 638*)
a. a. u., nupsisse *Lips. prob. Ern.*
a. a. u., subisse ⟨templum *uel sim.*⟩ *Heins. dub.*
a. a. u., subisse ⟨genialem torum⟩ *Rup. 1809*
[a.] auspicum uerba subisse *Walther Nipp.*
a. a. u., ⟨domum⟩ subisse *Ritt. 1848*
a. a. u., sub⟨scrips⟩isse *Ritt. 1863*[1]*, 269, Brady 423–425*
a. a. u., ⟨uota⟩ subisse *Dr. 1868 Walter 1942*[1]
a. a. u., subisse ⟨flammeum⟩ *Url. 1876, 503 Andr. 1903 Koest.*
a. a. u., submisse *Becher*
a. a. u., subisse ⟨manum⟩ *uel* signasse tabulas *uel* signasse ⟨pactum⟩ *Fuchs*
a. a. u., subisse ⟨uota⟩ *Hanslik* (*teste Weiskopf*) *Heubner*

bene Draeger Walter Hanslik, nec neglegendum classis **Ib** testimonium. sed addita una littera credibile est uoc. *uota* in *uerba* transisse; scripsi ergo dubitanter, cum ordinis uerborum uariatione (cf. Sörbom 131):

audisse auspic⟨i⟩um, uota subisse

11, 28, 1

histruo cubiculum principis exultabero **M**
instruo cubiculum principis exultauero **Ib**
instruo cubiculum principis occulit adulteros **Ia**
inseruit cubiculum principis adulterio **L** (*Koest.*)
h. c. p. persultauerit *Medices*
insultat *Chifflet*
exsultauerit *J. F. Gron.*
insultauerit *Bip. Fuchs Heubner*
exsulauerit *Seyffert 1843, 33–36*
euulgat, ab eo *Bezz. 1844, 27*
uitiauerit *Woelffel 63*
h. ⟨in⟩ c. p. exultauerit *Ritt. 1863[1], 669*
h. c. p. uexat adulterio *Brady 425–427*
h. c. ⟨per⟩ p. exultauerit *Becher, cf. Andr. 1905, 105*
h. c. ⟨per⟩ p. exultauerit, ero *Walter 1918, 237*

in oratione obliqua usus Taciteus post *dum* (i. e. eo tempore quo) praesens indicatiuum mauult. satis inde apparet syllabam *-ult-* repetitam oculos scribae decepisse. scripsi ergo

histrio intra cubiculum principis exultat adulterio

11, 35, 3

eadem constantia et inlustres equites Romani cupido maturae necis fuit **M**
eadem constantia et inlustres uiros, equites Romanos, cupidos maturae necis fecit **Iab** (*Koest.*)
e. c. et equites Romani [cupido maturae necis fuit] *Orelli Nipp. Ritt. 1863[1], 269 Heubner*
e. c. et inlustres equites Romani ⟨quis⟩ cupido m. n. fuit *Sir. 1867, 6–7*
e. c. et illustribus equitibus Romanis ⟨ac⟩ cupido m. n. fuit *Url. 1876, 503*
e. c. et inlustres equites Romani: ⟨ea⟩ cupido m. n. fuit *Walter 1887, 3; 1939[2], 40–41; Wolff 1915, 784*
e. ⟨consciis⟩ c. et [illustres equites Romani] cupido m. n. fuit *Schöne 1911, 961*
e. c. et illustres equites Romani: ⟨nam his quoque⟩ cupido m. n. fuit *Fuchs*

haplographiam *ea/cu* postulat Walter, simplicem hercle et elegantem medicinam. itaque eum secutus scripsi

eadem constantia et inlustres equites Romani: ea cupido maturae necis fuit

11, 38, 4

(a) honesta ***Ω***
funesta *Wolff 1915, 780*
⟨ob consilia⟩ honesta *Fuchs*
⟨ob⟩ honesta *Seif 130*
honesta non muto, cum mors Messalinae haud immerita esse putanda sit. nec cetera necessaria.

(b) ex quis (quibus) deterrima orerentur tristitiis multis ***Ω***
ex quis d. o. flagitiis inultis $\mathbf{V_{58}B_{05}Y_{01}}^2$
ex quibus d. o. et exitiosa multis *Bezz. 1844, 27*
ex quis d. o. [tristitiis multis] *Nipp. Koest. Heubner*
([honesta quidem sed) ex . . . . . multis] *Ritt. 1863[1], 271*

ex quis d. o. tristissimaque multis *J. Müller 1884*
ex quis d. o. ⟨et⟩ tristia multis *Andr. 1913 Fuchs*
ex quis d. o. ⟨cum⟩ tristitiis multis *Walter* 1939^2*, 41*

malim *tristities* nisi haec forma, quantum scimus, ab usu Taciteo abhorreat. quare uocabulo *tristitiis* credere cogor homoeoteleuton inesse e fine praecedentium *-riis*:

ex quis deterrima orerentur iis, tristia multis

12, 31, 2

castris Antonam *uel sim.* ***Ω***
castris Aufonam *Camden Britannia (1600) 453*
castris Antonam ⟨inter⟩ *Heins.* (*sed* Annonam *impressum ab Ern.*)
castris ⟨ad⟩ Antonam *Bip. Nixon PCPS 1892, 5*
castris Auonam ⟨inter⟩ *Doed. Seyffert 68 Fisher*
castris cis Antonam (*uel* Auonam) *Halm 1846, 18*
castris Auonam ⟨usque⟩ *Ritt. 1848*
castris ⟨ad⟩ Auonam *Nipp.*
castris ⟨ad⟩ Auionam *Haase*
cis Trisantonem *C. Heraeus 1859, 18–21 Bradley* (-am)
castris Abonam ⟨usque⟩ *Möller*
castris ⟨ad Tris⟩antonam *Haverfield Fuchs Heubner*
castris ⟨cis Tris⟩antonam *Koest.*

e contextu patet non una castra sed compluria castella munita esse. optime Heraeus *cis Trisantonem* excogitauit, sed uoc. in *-am* desinens non solum testibus nititur sed philologis placet (uide K. Jackson 1953).

12, 32, 1

inde cangos **MIabII III** *distincte*
inde gangos $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$**Ven**
in decangos **VinSt** (*Bezz. 1844, 28 Koest. Fuchs Heubner*)
in Ceangos *Andr. 1880 titulis fretus*
inde ⟨in⟩ Ceangos *Furneaux*^{2}*-Pelham-Fisher*

eam gentem tangere uidetur Tacitus cuius nomen in inscriptionibus plumbearum massarum Deuae atque aliter repertarum inest (u. CIL VII 1204; 1205; EE VII 1121). sed difficilis interpretatio, quod in massis quamquam *DEÇEANĢ(L)* continuo legitur, nullam certam usus normam praebent tales inscriptiones, cum uel appositum gentile, uelut *Deceangl(icum)*, uel *de* cum nomine gentis, uelut *de Ceangl-*, reddant, nec semper distinguant uerba uel interpungant. tum aliqua adhuc restat dubitatio num tertia et septima litterae plumbeae *C* legendae sint an *G*. suspicor quoque, cum illa gens incerti nominis longius ab Icenis habitare uideatur, aduerbium *inde* bene quadrare, apud nostrum in uiarum descriptionibus solitum; nec sordet ei *inde in*. facile igitur post *inde* excidere poterat illud *in De-*. hinc fit ut inter asteriscos posuerim

inde ⟨in De⟩cangos

omnibus tamen in titulis apparet *-EAN-* et fortasse uel scripsit uel rectius scripturus fuerit Tacitus

inde in Deceanglos (*uel* Degeanglos)

si modo apud scriptorem massasque eadem gens significatur. de tota hac re uide F. Haverfield, Catalogue of the Roman Inscribed and Sculptured Stones in the

Grosvenor Museum, Chester 1900, 85–86; R. P. Wright et I. A. Richmond, Catalogue of the Roman Inscribed and Sculptured Stones in the Grosvenor Museum, Chester 1955, 47–48 cum tab. XLIV; A. L. F. Rivet et C. Smith, The Place-Names of Roman Britain, 1979, 331 et qui ibi laudantur.

12, 54, 1

orta seditione postquam cognita *Ω cum lacuna ab Acidalio notata* (*Koest. Heubner*)
orta seditione ⟨ob Caii edictum.⟩ post, cum cognita *Anquetil 1817, 17*
orta ⟨Caii edicto⟩ seditione. post cum cognita *Bezz. 1844, 29*
orta seditione: post, cognita ⟨Gai⟩ caede, quamquam *Heinisch 1850, 13*
orta seditione postquam ⟨a C. Caesare iussi erant effigiem eius in templo locare; et quamquam⟩ cognita *Haase* (*cf. V 9, 2*) *Fuchs quos secutus sum*

12, 65, 2

conuictam Messalinam et Silium pares iterum accusandi causas esse si Nero imperitaret Britannico successore nullum principi meritum ac (nouercae . . .) (meritum *Ω* metum *Ferrarius* | ac **Ia** ad **M** a **M**[1] **Ib** at *Mur.*)
[s. N. i. . . . meritum] ac n. *Nipp. Ritt. 1848*
s. N. i. nullum principi meritum ac Britannico successore n. *Url. 1848, 638*
s. N. i., Britannico successore. nullum principis meritum, ac n. *Heinisch 1853*
sineret imperitare (Claudium) Britannico successore: ita nullum principi metum: at n. *Wurm 1854, 94–95*
s. N. i. ⟨aut⟩ Britannico successore, nullum principi meritum. at n. *Vielhaber 1860, 1–2*
s. N. i. Britannico successore, nullum principi metum, at n. *Spengel 1864, 547–548 Koest.*
s. N. i., [Britannico successore] nullum principis sibi meritum; nam n. *Sir. 1867, 8*
s. N. i.; Britannico successore nullum principi metum; at n. *Madv. 2, 552 Fisher Koest. Fuchs* (*qui lacunam ante* s. N. i. *indicat*) *Heubner*
[s. N. i.] Britannico successore: ⟨si Nero imperitaret⟩ nullum principi meritum *Constans 1897*

optime Vielhaber, quem sum fere secutus. reputat Narcissus certam sibi perniciem, seu Britannicus seu Nero rerum poteretur. nam dum uiuit Claudius, se illi ut ante prodesse uelle, a quo multa beneficia accepisset. iam sua opera conuictam Messalinam et Silium, ac pares iterum accusandi (sc. Agrippinam Pallantemque) causas esse. inde, si aut Nero aut Britannicus imperitaret Claudio successor, nullum in nouum principem sibi meritum fore, sed potius odium et mortem expectandam. postremo ita iam furere Agrippinam ut domus omnis maiore flagitio conuelleretur quam fuisset conuulsa si ipse de Messalina et Silio reticuisset: non ergo nunc silendum.

Ita tribus de causis (meritis scilicet suis erga Caesarem et erga se Caesaris, tum commodo suo et utilitate priuata, postremo uniuerso domus Caesarum periculo) oppugnari a se debere Agrippinam argumentans inducitur Narcissus et Britannico quamuis fortasse infenso fauens, dum is flecti posset. sola enim spes liberto in Claudio superstite aut conciliato Britannico. sed prorsus ambigua illa *pares iterum accusandi causas esse*. quis enim quem accusare putatur? duplicem inesse sensum perspicere mihi uideor:

a) reputat Narcissus occasionem sibi oblatam iterum accusandi; nunc ream Agrippinam, prius Messalinam; utrasque enim Claudio funestas.

b) reputat Narcissus siue mortuo Claudio Nero imperitaret siue Britannicus, se certe reum futurum esse, cum illi pares causas accusandi se habituros esse, ut matris utriusque inimicum.

Et forsitan Tacitus, qua est subtilitate, ideo breuius et obscurius scripserit quod alterutrum significari uolebat de homine inter spem ac formidinem aestuanti.

Vt *ac* (non *at*) scribam suadet non solum librorum auctoritas sed sententiarum tenor. coniectura Ferrari periculosissima, cum identidem Tacitus intra breue spatium uocabula iterare audeat. scribo igitur

nullum ⟨in⟩ princip⟨em sib⟩i meritum

12, 67, 1

infusum delectabili cibo leto uenenum **MIb**
i. d. c. boletorum uenenum **Ia** $\mathbf{Y_{01} Y_{02}}$
i. d. c. et leto uenenum **U** $\mathbf{Y_{03}}$ **II III**
i. delecto ad id habili cibo boletorum uenenum *Heins.*
i. delectabili cibo, boleto, uenenum *J. Gron.*
i. delectabili cibo [boleto] uenenum *Ritt. 1848 Fuchs*
i. delectabili [cibo] boleto uenenum *Wurm 1854, 96–97 Koest. Heubner*
i. [delectabili cibo] boleto uenenum *Černjak 1981*

manifestum est traditam ante **M** lectionem iam truncam fuisse et uoc. *leto* siue a capite siue a tergo esse mutilum. ita haud male restituitur *boletorum*, et prorsus Latine *boletorum uenenum*, sicut ait Plin. h. n. 29, 103 *uenena fungorum boletorumque*. cur tamen uoc. *delectabili* in suspicionem cadat nulla causa, quamuis hoc tantum loco apud Tacitum occurrat. et id uult indicare noster Claudium, qua erat gulae intemperantia, cibum dulcem et sibi gratum, cui gustator Halotus in ipso gustationis momento paratum uenenum clam infuderit, summa incuria deuorasse. sic probabilis me iudice illa apud **Ia** lectio. sed inest difficultas. melius fortasse curret sententia si uoc. *cibo* a uoc. *boletorum* – potest enim *cibus boletorum* intellegi – seiunctum erit; nec omnium boletorum uenenum siue sucus continuo mortiferus, sed alia boletorum genera letalia, alia palatium titillant, alia ferunt alucinationem. hoc tamen Claudianum mortem si non subitam at certe non euitandam ferre dicendum erat. scribemus igitur audacius id quod res ipsa poscit quodque iacturam litterarum intellectu faciliorem reddit:

infusum delectabili ci⟨bo letale⟩ boleto⟨rum⟩ uenenum

13, 26, 2

De hoc loco disputauerunt et editores et seorsum uiri docti Ruperti 1809, 341–344; Anquetil 1817, 18; 1838, 26; Möbius 1821, 817–818; Baden; Fröhlich 1827; Roth 1833, 7–9; Doederlein 1834, 7; Jacob 1838, 17–18; Seyffert 42–44; Bezzenberger 1844, 30–31; Nipperdey 1847, 365; Urlichs 1848, 638; Heinisch 1850, 14; Halm; Linker 300–301; Wurm 1854, 97–99; Woelffel 46–48; Sirker 1860, 35–36; Vielhaber 2–3; Ritter 1863^{1}, 115; Madvig 2, 552; Maguire 128–130; Schütz 143; Draeger 1882^{2}, 634; Constans 1899, 142–144; Waltz 1905, 51–52; 1914, 109; P. Thomas 1919, 319; K. Koch 94; Lynch 250–251; Martin. ego totum locum fusius tractaui 1983.

1. (fieret) ut (inter) **Ω**
agitauit *Anquetil Fuchs*
consuluit *Bezz. Sir.*
cum (... consultaret) *Nipp. Halm*
utitur (paucis ... aduersis) *Woelffel*
interrogat *Ritt.*
consultauit *Halm Schütz*
ambigebat ut *Constans*
egit *Waltz 1905*
retulit *Waltz 1914*
dubitauit *Heubner*
⟨ambiguus agita⟩uit *Fuchs*
2. et sententiae aduersos **Ω**
et sententiae diuersos *Lips. Bezz. Nipp.*

Wurm Halm Ritt. Koest. Fuchs Heubner
at sententiae aduersis *Woelffel*
ei sententiae aduersos *Fröhlich Roth Linker Sir. Vielhaber Maguire*
⟨s⟩et sententiae aduersos *Martin*

3. uine an aequo ***Ω*** (*J. F. Gron.*)
ui an aequo $\mathbf{L_{24}B_{72}Y_{01}Y_{02}U}$ (*Maguire*)
ut iam aequo *Acid. Doed. Sir.*
ut iam an aequo *Fuchs*
ut ne ex aequo *Anquetil*
ut ne aequo quidem *Halm*
ut ne aequo *Dr.*
ut ne iam aequo *Waltz*
ut nec iam aequo *Lips.*
ut nec aequo *Nipp.*
ut nec an aequo *Mur. Vielhaber*
ut non tamquam aequo *Acid.*
ut non iam aequo *Fröhlich Linker*
ut non modo aequo *Wurm*
ut nunc iam aequo *Rup.*
ut plane aequo *Bezz.*
ut quasi aequo *Schütz*
ut ueluti aequo *Heinisch*
ut ui an aequo *Woelffel*
ut uine an aequo *Bip. Möbius Roth Jacob Seyffert Url. Halm Madv. Thomas Koest. Heubner*
ut uine cederent an aequo *Ritt.*

4. sententiam ***Ω*** (*Fuchs*)
sententia $\mathbf{MalPrmJB_{72}N_{22}}$
sed iam *Mur. Acid.*
sed etiam *Fröhlich Linker Wurm Thomas*
patientiam *Rup. Anquetil Dr.*
clementiam *Heinisch Sir.*
[sententiam] *Halm Koch Heubner*

5. eorum ***Ω*** (*Fuchs*)
coram *Mur. Acid. Bip. Fröhlich Linker Wurm Thomas*
amicorum *Seyffert*
eo *Nipp. Halm*
praetorum *Vielhaber*
seorsum *Baden*
[eorum] *Halm Koch Heubner*

6. consultarent ***Ω***
insultarent *uir doctus a Lips. laud. Mur. Acid. Rup. Anquetil Fröhlich Linker Heinisch Dr.*
conculcarent *Mur. Bezz. Sir.*
consultarent an *Lynch*
⟨spernentes⟩ consultarent *Fuchs*

7. impulere **MIab** (*Lynch*)
impudentes $\mathbf{Y_{03}}$
impudenter $\mathbf{LO_{48}O_{22}K}$ (*Roth Schütz Koest. Fuchs Heubner*)
implere *uir doctus a Lips. laudatus*
impulerint *Möbius*
impune *Mur. Acid. Rup. Anquetil Fröhlich Doed. Jacob Wurm Vielhaber*
impune fere *Bezz. Sir.*
impune rei *Url. Ritt. Linker*

8. suam ***Ω***
sua *Mur.*
sanciendam *Nipp. Halm*

9. dissuadentes ***Ω***
gaudentes *Mur.*
despicientes *Acid.*
deridentes *Rup. Anquetil Linker*
despectantes *Fröhlich*
suaderet *Nipp. Halm*
derisui habentes *Heinisch Sir.*
ipsi suadentes *Madv. Constans Koest. Fuchs Heubner*

13, 41, 3

cuncta extra tectis hactenus (actenus **M**) $\mathbf{M^2Ib}$
cuncta extra tecta hactenus **Ia** (*quod def. Anquetil 1838, 45–46*) *Koest.*
cuncta extra, tectis tenus *Lips. Roth*
cuncta Artaxatis tenus *Acid. Halm*
cuncta extra tecta, hactenus *Rup.*
cuncta extra, tecta hactenus, *Doed.*
cuncta extra tuentibus hactenus *Oelschlaeger 13*
cuncta extra [tectis hactenus] *Ritt. 1848*
cuncta [extra tectis] hactenus *Nipp. Fuchs Heubner*
cuncta extra, tecto hactenus *Haase*
cuncta extra Artaxatis ac intus *Woelffel 49–50*
cuncta extra tectis accensis *Heinisch 10–11*
cuncta extra tecta continuo *Vielhaber 2*

cuncta extra tectis ac ⟨portis⟩ tenus *Weissenborn*
cuncta ⟨uisu⟩ extrema ac tectis tenus *J. Müller 1884*
cuncta extra tectis ac ⟨templis⟩ tenus *Walter 1909, 539*
iuncta extrinsecus [hactenus] *Brakman 184–185*

intellego primo portentum et miraculum, deinde nicendium excidiumque accidisse postquam deditione facta incolae excessissent. nihil enim miri, si incensa urbs nube atra cooperta fuerit, et Tacitus inuerso temporis ordine miraculo potius quam deditione narrationem concludit. portis nondum patefactis omnia sole et sereno fruebantur, tam urbs quam regio suburbana. quod uidit Woelffel, ceteri ambagibus Taciti in errorem inducti sunt. sed si excidit aliquid, causa amissi textus in propatulo poni debet. scripsi ergo

cuncta extra ⟨tecta uel mediis in⟩ tectis hactenus

13, 44, 3

et quastim census **M**
et quasti incensus **BHol**
et quaesiti incensus **L**$_{24}$
et quas quaesiti incensus **Z**
et quaestu incensus **Ia**
eo questu incensus *Heins.*
et quasi incensus *J. Gron.*
ex qua aestu incensus *Oberlin*
et quaesito incensus *Anquetil*
ex qua statim incensus *Walther*
ex qua incensus *Bekk.*
ex qua statim infensus *Jacob 1838*
ei quasi intentus *Seyffert 1843, 45–47*
et quasi aestu incensus *Bezz. 1844, 31*
[et] qua incensus *Ritt. 1848*
ex qua quasi incensus *Halm*
ex quo astu certus *Sir. 1860*
est, qua stim⟨ulante in⟩census *Ritt. 1863*[2]*, 122*
ea quasi incensus *Novák 1897 Koest. Heubner*
qua quasi ⟨si⟩t incensus *Becher 1899*
ex qua incensus *Fuchs*

proxime ad ueritatem accedere mihi uidetur Novák. nam si *et* initio sententiarum non iterum ferri potest, de confusione litterarum Beneuentanarum *t* et *a* (non *x*) cogitandum est. uocabulum autem *quasi* mirantis est quam arte cohaereant libido et crudelitas; et *i* longum minime a *t* distat.

13, 56, 1

terram in qua uiuamus **L**
terram uiuam **MIab**
terra in qua uiuamus *Agr. Rhen. Koest.*
terra uiuis *Pich.*
terra in uitam *J. Gron. Fuchs*
terra ut uiuamus *Walther 1819, 18*
terra ubi uiuamus *Sillig Doed. Ritt. Heubner*
terra [in qua uiuamus] *Nipp. 1847*[1]*, 183*

bene Agricola et Rhenanus; at post *deesse* usus non solum Latinus sed etiam Taciteus *ad* (*aliquid*) poscit. et si uarietatem quoque respicimus, tutius erit fortasse

terra ad uitam scribere. sed non audeo. postremo autem constructio, qua ex uocc. *non potest* illud *potest* subaudiri creditur, non omni caret dubitatione, ita ut Nipperdeius forte sit audiendus.

14, 7, 2

(nisi quid Burrus et Seneca) expergens (quos statim acciuerat ...) **MIb**
expurgent $\mathbf{V_{58}}^2\mathbf{B_{05}}^2$**Ia**
expergiscerentur $\mathbf{V_{58}B_{05}}$ (*J. Gron. Anquetil 1817, 20*)
expromerent **L** (*Koest.*)
expedirent *amicus Pichenae; Ern. Bekk. Ritt. 1848 Haase*
reperirent *Bip. Oberlin Fuchs 1963, 219*
(ni se quidem Burrus et Seneca) expergiscerentur *Chifflet*
expergerent *Walther*
[expergens] (quos statim ⟨expergens⟩ acciuerat) *Doed. Sir.*
ex spe gererent *Bezz. 1844, 33*
(quos) expergens (statim ...) *Pfitzner 1848, 84*
exporgerent *Hoffmann 1854, 700–701*
[expergens] (... incertum an ⟨aperiens⟩ et ...) *Nipp. 1852 Kircher 1854, 84*
ex re censerent *Woelffel 64*
(incertum an) experiens et *L. Müller 378–379*
(quos statim acciuerat incertum an) expergens (et ante ignaros) *Schiller 1867*
[expergens] (... incertum ⟨experiens⟩ an ...) *Woelfflin 1868², 114 Halm*
ex re agerent *Schneider 184*
expertes *J. Müller 1884 Wolff 1893, 238; 1915, 786*
[expergens] (... incertum an ⟨expertes⟩ et ..) *Giesing 489–492*
exper⟨ientia in⟩gens *Walter 1909, 539*
[quos] expergefaciens (statim acciuerat) *Brakman 185*
: expergens (quos statim acciuerat) *Barwick*
[expergens] (quos statim acciuerat) *Heubner*

in loco difficillimo uix quicquam inueni aut excogitare potui melius quam quod Pfitzner, qui nil nisi facilem anastrophen sibi arrogat. cetera remedia lacunas intolerabiles exigunt uel deuia poscunt. dubitanter

... nisi quid Burrus et Seneca? expergensque eos ...

scripsi (cf. GG 1275), uocc. *q;eos* in *quos* abiisse putans.

14, 16, 1

(necdum insignis) aetatis nati (considere simul) *Ω*
quae usque ad annum 1831 prodierunt coniecturae, apud Waltherum inuenies; quae postea, sequuntur:
(n. segnis) aetas. na⟨m⟩ hi *Roth 13–14, Sillig ap. Bach 1834*
(n. insignis) aetate et arte *Anquetil 1838, 52*
aetatis uati *Bezz. 1844, 34*
artis peritia *Oelschlaeger 14*
ac tales uate *Url. 1848, 639*
aetatis [nati] *Ritt. 1848*
claritas. hi *Nipp. 1852*
artis aestimatio *Unger 7*
auctoritas: hi ⟨ce⟩nati *Haase*
erat. hi ⟨ce⟩nati *Halm 1856 Koest.*
esset artis s⟨cie⟩ntia *Woelffel 52–54*
ars uati⟨s⟩ *C. Heraeus 1859, 21–23*

aetatis ⟨e se⟩natu *Ritt. 1863[2], 278*
a⟨rs⟩ erat. hi ⟨ce⟩nati *Dr. 1868 Halm 1874*
aetatis noti⟨tia⟩ *J. Müller 1875, 27*
et satis poti *Meiser 1875, 880*
hortis ⟨in Maece⟩nati⟨s hi⟩ *Url. 1876, 504*
artis noti⟨tia⟩ *censor Mülleri 'W.' apud Lit. Centralbl. 1876, 443*
aetatis uenia (*uel* uena) uti; *Madvig 3, 233–234*
aetatis gratia. *Giesing 490–491*
(n. insignes) satis. ⟨ce⟩nati *Becher 1899*
arte et scientia. hi *Purser 308–309*
aetatis: na⟨m⟩ ii *Waltz 1914, 109*
aetatis ⟨dig⟩nati⟨o⟩ *Walter 1917, 40–46; 1927, 136; 1939[1], 132*
aetatis erant. ii *Woodcock*
⟨idem⟩ aetatis nati *Verdière*
notitia erat. hi *Fuchs 1975*
aestimatio. hi *Heubner*
erat. i⟨nter⟩ s⟨e g⟩nari *scripsi* (ṫ = inter; ⟨eg⟩)
erat. hi in⟨uit⟩ati *Martin*
erat. isti uates *Černjak*

14, 54, 3

(a) (tot per annos) uisum (fastigii regimen) ***Ω***
nixum *Put.*
enixum *Grot.*
scitum *Anquetil 1817, 22; 1838, 55*
nisum *uel* enisum *Walther 1819, 20*
prouisum *Seyffert 57–58*
usurpatum *Oelschlaeger 9*
summi *uel* ⟨usurpatum⟩ summi *Wurm* (*teste Halm*) *Heubner*
uisum ⟨summi⟩ *Halm Koest.*
fultum *Nipp.*
⟨di⟩uisum *Koch*
⟨nos⟩ti sum⟨mi⟩ *Madv. 2, 554–555*
usur(pasti) ([fastigii]) *Andr. in app. 1913*
⟨exercitum⟩ summi *Fuchs*

uisum defendit Woodcock, significari putans ab aliis spectatum; sed difficile. nequeunt adseuerare amici Neronem uidisse modo imperium, possunt dicere eum imperio iam dudum usum esse. scribamus igitur

(annos) ⟨us⟩ui sum⟨mi⟩

(b) quietem (**MIbII III** quiete **Ia**) respondere ***Ω***
quietem respicere *Brot. post Petauium; Ritt. 1848*
quiete respondere *J. F. Gron. Walther 1819, 21*
quietem repetere *uel* resumere *Ern.*
quietem retinere *Hiller*
quiete res condere *Anquetil ibid.*
quieti respondere *Kiess.*
quietem reposcere *Oelschlaeger ibid. Halm Haase Andr. Fisher Koestermann Fuchs Heubner*
quiete res ponere *Heinisch 1846, 12–14*
quiete rependere *Unger 7*

quiete reponere *Nipp. Koch*
quiete ⟨ta⟩m⟨en⟩ respondere *Walter 1943*

cum *quietem* praebeant meliores codices **MIb**, sequitur ut interpungendum sit post *regimen*, ubi fit quidem transitio a Nerone ad Neronis amicos. fallunter ergo ei qui uerbum quaerunt cui possit obici *regimen* quod uoc. proprio iure cum *superest* uel ⟨*est*⟩ consociatur. manent ergo sub iudice coniecturae

quietem respicere repetere resumere retinere reposcere

quarum ultima ad scripturam *respondere* optime accedit. si tamen fidem classi **Ia** adhibes, possis audire J. F. Gronouium uel Kiesslingium; sed eae locutiones perobscurae et uix Taciteae (uide GG s. u. *respondere*).

14, 58, 4

(effugeret segnem mortem) otium suffugium et (magni nominis miserationem) *Ω*
, otium; s. ei *Anquetil 1817, 22*
; odium s. et *Jacob 1837, 11; Bezz. 1844, 37; Giesing 491*
. s. ei *Anquetil 1838, 58*
, otii s. et *Doed. 1840, 330*
; motum s. et *Heinisch 1843, 5–6; Url. 1848, 640*
otium; et (m. n.) suffugium (miserationem) *Oelschlaeger 4–5*
: tutum s., et *Ritt. 1848*
; obuium s., et *Orelli Vielhaber 4*
, ⟨s⟩ontium s. ex *Halm 1849, 394*
; ⟨non⟩ otio s. et *Höfer 8–9*
; ⟨nullum in⟩ otio s. et *Wurm 1854, 99–100*
; ⟨ins⟩onti s. et *Woelffel 54–55*
; ⟨in m⟩otu s. et *Madv. 2, 555*
, dum s. ⟨ess⟩et: *Andr. B. 1875, 39, Koest. Fuchs Heubner*
⟨dum⟩ otium; s. [et] *Novák 1887/8*
; innocentiam s. et *Becher*
;⟨neg⟩otium s. et *Walter 1927, 1568*

effugium et *suffugium* contraria sunt, et *segni morti* sensus poscitur contrarius, id est resistendi consilium ac uoluntas (**cf. II 76, 3; IV 49, 1; 11, 26, 1–2**). hac de causa scripseram

: ⟨in neg⟩otium suffuger⟨et⟩ et

nisi malis

: ⟨in⟩ odium suffuger⟨et⟩ et

14, 60, 5

his quamquam Nero paenitentia flagitii coniugem reuocauit **MIb** (*nihil ad rem afferunt ceteri codices*)
his Nero ⟨haud⟩quaquam p. f. c. reuocauit *Walther*
his ⟨haud⟩quaquam Nero p. f. c. reuocauit *Anquetil 1838, 58, Waltz 1914, 109–110*
his Nero, ⟨ne⟩quaquam p. f., c. reuocauit *Doed. 1840, 338*
his Nero quam p. f. c. reuocauit *Bezz. 1844, 38, Url. 1848, 640*
his quamquam Nero ⟨nulla erat motus⟩ p. f., c. reuoc. *Halm 1846, 23*
his ⟨commotus⟩, quamquam ⟨nulla⟩ p. f., c. reuocauit *Ritt. 1848*
hic, quamquam non p. f., c. reuocauit *Heinisch 1850, 14*
his ⟨uocibus superuenit rumor⟩ tamquam Nero p. f. c. reuocarit *Nipp. 1852*

his⟨que fama mota⟩, tanquam Nero p. f. c. reuocauerit *Woelffel 57–58*
his ⟨commotus⟩, quamquam Neron⟨i nulla⟩ p. f. c. reuocauit *Ritt. 1863[2], 291*
his quamquam Nero ⟨irascebatur, nihilo minus tamquam⟩ p. f., c. reuocauit [Octauiam] *Ritt. 1865, 680*
(pericula,) rumores, tanquam Nero p. f. c. reuocarit *Madv. 2, 555*
his Nero, tamquam p. f., c. reuocauit *uel* his quamquam Nero ⟨procul erat a⟩ p. f., c. reuocauit *Halm 1876*
his ⟨?uocibus superuenit inanis rumor?⟩ tamquam Nero p. f. c. reuocarit *Andr. 1888*
his quamquam ⟨a Nerone neglectis opinio percrebruit⟩ tamquam Nero p. f. c. reuocarit *Purser 1901, 312–313*
his ⟨ardescentibus incedit rumor⟩ tamquam Nero p. f. c. reuocarit *Fuchs*
his *** tamquam Nero p. f. c. reuocarit *Koest. Heubner*

lacunam quae hic patet uix ulla spes certa bene explendi. sed nulla est causa cur uoc. *reuocauit,* quod omnes praebent codices, mutemus, praesertim cum eo uerbo significari possit reuocationem tantummodo iussam neque re perfectam, nec sine eiusmodi iussis facile sit intellectu populi gaudium, 61, 1. deinde (si 61, 2. 3 *uulgi acrior uis* et *arma illa* respicimus) seditionis indicia aut monstrauit plebs aut certe timuit Nero. hinc uerisimile potius quam probabile scripsi

his quamquam Nero ⟨primo restitit, mox tamen ueritus potius grauem seditionem ali⟩quam quam paenitentia flagitii, coniugem reuocauit Octauiam.

15, 35, 2

qui ne innobiles **M**
qui ne in nobiles $Y_{01}Y_{02}$
qui ne ignobiles ω
quin etiam nonnullos *Lips.*
quin eum nobiles *Rhen.*
quin eum domi libertos *J. F. Gron.*
quin eum homines *Ryck.*
quin eum non uiles *Heins.*
quin eum ob id et *J. Gron.*
quin eum libertos *Bip.*
qui nec ignobiles *Anquetil 1817, 24*
quin immo uiles *Rup.*
quin in uillis *Seyffert*
quin et ingenio nobiles *Bezz. 1844, 38*
quin eum *Orelli Woelffel 65*
quin non ignobiles *Ritt. 1848*
quin eum inter libertos *Halm*
quin et innotuisse, *Heinisch 1859, 14*
quin eum ignobiles *Ritt. 1863[2], 658*
quin inter libertos *Andr. 1880 Fisher*
[quin innobiles] *Andr. B. 1902, 320*
quin et ignobiles *Zöchbauer 1903, 35*
quin [innobiles] *Koest. Heubner*
quin in officiis *Fuchs*
quin ne ignobiles ⟨quidem⟩ *Černjak*

est iter in tanta emendationum silua. legentibus enim *nomina summae curae et meditamenta* uerisimile uidebitur notionem indignorum et infimorum hominum hic

fuisse exprimendam. quod si ita est, proxime et ad sensum et ad tradita accedit Ritt. 1863 qui 16, 8, 1 citat (et cf. 6, 2, 2). nec si inter *innobiles* et id quod praecedit *in nouis* aliqua similitudo est, eam putemus eiciendi uel mutandi causam.

15, 38, 4

Post multorum labores (et amici quoque mei Heubneri apud Museum Rhen. 1967, 225–229) nondum clarum accepit diem ille locus ubi Tacitus uiuidam incensae Romae speciem exprimit. nam in enarrandis exstinguentium difficultatibus tangit noster uelocitatem mali et arta ueteris Vrbis itinera; sequitur tertia difficultas ita descripta:

lamenta pauentium feminarum fessa aetate aut rudis pueritiae aetas **Ω**
lamenta pauentium feminarum fessa senum aut rudis pueritiae aetas **L** (*Koest.*)
fessa [aetate] aut r. p. aetas *Lips. Bach.*
fessa aetate aut r. p. [aetas] *J. Gron. Heubner 1967 et ed.*
fessa ⟨sen⟩ectute aut r. p. aetas *Bezz. 1844, 39*
fessorum aetate aut r. p. ⟨anxi⟩etas *J. Müller 1884*
fessorum aetate aut r. p. [aetas] *Novák 1887*
fessa aetas aut rudis pueritia [aetas] *Francken*
fessa ⟨sen⟩ectus aut r. p. aetas *Koest. olim* (senum *1960*)
fessa aetate ⟨parentium⟩ aut r. p. [aetas] *Fuchs*

primo quaeritur quare lamentis feminarum, quibus uiri distrahebantur, consocientur pueritiae non lacrimae uagitus terror imbecillitas sed aetas uel rudis aetas: nouum enim et improuisum erat id malum tam parentibus quam liberis nec aetate maxime laborabatur sed metu. nec magis sensus quam usus Taciteus reclamat.

Male enim *lamenta* et *aetas* coniunguntur in libris, cum alibi apud nostrum *lamentis* accedant uocabula quae ipsa per se affectus reddant uelut *desiderium* aut *planctus* siue *conclamationes* uel *maeror*; et *aetatem* comitentur *ratio dignitas nobilitas sexus ordo robur ualetudo*, nusquam *lamenta*.

At quorum lamenta? uulgo apud Cornelium lamentantur feminae ac pueri, uiri rarius, ita ut primo aspectu nonnisi de feminis puerisque mentionem exspectemus. sed senes quoque fessa aetate laborant (cf. 1, 46, 3; 3, 59, 4; I 12, 2) ac satis apparet et ex cotidiana cuiusuis uita et ex Tacito multisque aliis scriptoribus imbecillam populi partem ex feminis senibus pueris constare: his opponitur iuuentus (cf. 1, 56, 2–3; 4, 50, 2; III 33, 1; IV 42, 4; Germ. 15). retinenda ergo notio senum, quamuis apud Leidensem a coniectura profecta esse uideatur.

Lamenta autem feminarum non solum aetate prouectarum sed prorsus omnium propria esse nemo negabit. uocabula igitur *fessa aetate* a feminis seiungi, cum notione *senum* coniungi debent.

Postremo iterationem uoc. *aetas* intra unam sententiam quis tolerabit? et uoc. *aetas*, ut uidit Johannes Müller Aenipontanus, nonnisi cum uoc. *anxietas* confundi posse credo (nam *infirmitas* uel *imbecillitas* uigore caret Taciteo, nec facile excidere poterat), et bene dicuntur *anxii* quorum matres sorores aui paueant.

Haec reputantibus occurrit id quod et corrumpi facile potuerit:

> lamenta pauentium feminarum ⟨et senum⟩ fessa aetate aut rudis pueritiae ⟨anxi⟩etas

cuius forma haud displicet, duplici chiasmo sibi respondens: *lamenta* cum gen., inde gen. ante *anxietas*; et *pauentium feminarum* / *senum fessa aetate*.

15, 40, 1

necdum post metus aut rediebat lebis. ˥ . rursum **M**
post metus **MIab**$\mathbf{Y}_{02}\mathbf{Y}_{03}$

posito metu $\mathbf{V_{58}B_{05}Y_{01}{}^{2}}$
rediebat **MIb**
redibat $\mathbf{Y_{01}Y_{02}Z}$
redierat **Ia**
leuis **M**[2] **Iab**
lebis **M**
uixdum positus metus haud redibat leuis: rursum *Anquetil 1817, 24*
nec diu post metus haud redibat leuis et rursum *Walther*
necdum positus metus, et redibat, leuius rursus *Jacob 1838, 8*
necdum positi metus: redibat haud leuius rursum *Doed. 1841*
necdum post metus animus redierat ⟨p⟩lebi et rursum *Heinisch 1843, 7–9*
necdum positus metus haud leuius redibat: rursum *Bezz. 1844, 39*
necdum posito metu redit haud leuius rursum *Ritt. 1848*
nec diu post metus rediit: et haud leuis rursum *Höfer 9–10*
necdum positus metus et rediit haut leuius rursum *Nipp. 1852*
necdum post metus redierat plebes ac rursum *Url. 1854*
necdum positus metus auctus redibat: saeuus rursum *Haase*
necdum posito metu [haud rediebat leuis] rursum *Ritt. 1863², 658–659*
necdum positus metus aut redibat leuis; rursum *Spengel 1866, 649*
necdum demptus metus aut redierat ⟨p⟩lebi s⟨pes⟩: rursum *Madv. 3, 236* (*cf. Heubner*)
necdum positus metus rediit, haut leuius rursum *Francken*
necdum positus metus aut redierat ⟨p⟩lebi s⟨pes⟩ cum rursum *Andr. 1892*
necdum positus metus aut redierat leuis s⟨pes⟩: rursum *Koest. Fuchs*
necdum positus metus aut redierat ⟨p⟩lebi s⟨pes⟩: rursum *Heubner*

in tam spinoso campo haereo. sed nihili facio illam apud **M** in spatio inceptam litteram *p* quae dicitur; potest enim siue signum dubitantis esse siue error aberrantis ad *patulis* seu denique compendium uoc. *et* (7). sed non neglegendum illud miraculum *rediebat.* an

necdum positus metus: ⟨auct⟩a ui ⟨reg⟩rediebat⟨ur⟩ lues et rursum

uel

necdum posito metu s⟨e auct⟩a ui ⟨ex⟩pediebat lues et rursum?

15, 44, 4

aut crucibus affixi aut flam(m)andi (flammati **L**) atque ubi *uel sim.* ***Ω*** (*Capocci*) (*Sulp. Seu. 2, 29* multi crucibus adfixi aut flamma usti, plerique in id reseruati ut, cum defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.)
aut crucibus affixi; aut flamma n⟨u⟩di atque ubi *Bezz. 1844, 39*
[aut crucibus affixi aut flammati] atque ubi *Nipp. 1852 Büchner*
multi crucibus adfixi aut flamma ⟨us⟩ti, al⟨ii⟩que ubi *Halm 1876* (*post Sulp. Seu.*)
aut flamma die atque ubi *Halm olim*
aut crucibus affixi aut flammanti ⟨taedae⟩ atque ubi *J. Müller 1884*
aut crucibus affixi ⟨sunt⟩ [aut] flammandi utque ubi *Arnold*
aut crucibus affixi aut flamma ⟨exanima⟩ndi atque ubi *Heller*
aut crucibus adfixi [aut] flammaeque dati, [atque] ubi *Wolff 1893*
aut crucibus affixi allita flammanti pice, ubi *Weidner 1896*
aut [crucibus affixi aut flammati atque] ubi *Andr. B. 1900, 231 dub.*
aut crucibus affixi [aut flammati atque] ubi *idem ibid. dub.*
aut crucibus affixi aut flammando atque ubi *Owen 110*
aut crucibus affixi et flammandi [atque] ubi *Weyman 1912*
aut crucibus affixi [aut flammandi atque] ubi *Andr. B. 1913, 166, Heubner*
aut crucibus affixi atque flammandi, [atque] ubi *Linck*

aut crucibus affixi [aut flamma usti atque] ubi *Hommel*
aut crucibus affixi [ut flammandi] ⟨flammae alimentis adiectis⟩ [atque] ubi *Kurfess 1951*
[aut crucibus affixi aut flammandi] atque ubi *Bauer Büchner*
aut crucibus affixi atque flammati [atque] ubi *Koest. 1960 dub.*, *Hanslik*
aut crucibus affixi [aut] flamma⟨rum a⟩li⟨menta ignium induerent⟩ atque ubi *Fuchs 1950*
aut crucibus adfixi [aut flammandi] atque ⟨damnatorum uestibus adstricti⟩ ubi *Fuchs 1963*

ego cum statuissem (quamquam monstrauit Capocci feras crucem flammam saepius tamquam tria supplicii genera apud auctores dici)

(a) crucem certe non ludibrium esse, sed alterum mortis genus cui adderetur ludibrium incendiariis idoneum sed nouum;

(b) uoc. *flammandi* (quod leuiter corruptum reddit Sulpicius Seuerus tanquam *flamma usti*) loco participii fut. pass. dici, nec futurum illud aut neglegendum aut delendum esse;

(c) locutionem *ut flammandi* Latinam esse et Taciteam;

(d) eandem breuiter reddere, quod reddendum esset, quomodo infelices isti nouo excogitato supplicio primum tunica molesta induti tum crucibus sublati postremo uespere flammati per Neronis hortos et in circo nocturnum lumen morientes ex alto praeberent;

(e) uoc. *atque* pro altero uoc. *aut* (quod pro *ut* falso per parablepsin esset scriptum) a correctore esse inuentum, qui et ipse cruces cum illis nocturnis taedis arte cohaerere intellexisset, sed scribae incuria non ante sed post *flammandi* positum; et

(f) postremo cautius corrigendo quam audacius delendo uel addendo esse emendandum,

ita scripsi

aut crucibus affixi, [a]ut flammandi, [atque] ubi (defecisset dies . . .)

et postea apud Urs. repperi Faer. quoque *ut flammandi* legisse.

15, 49, 1

Flauium ***Ω***
Flauum *Bekk.*

inter *Flauium* et *Flauum* haesitant libri, quamquam sexies occurrit nomen in capitulis 49 – 67. in hoc spatio *Flauium* bis **M**, quinquies **Ia**, ter **Ib** habet, *Flauum* ter **M** (uel, si *50, 4 flaus* sic accipias, quater), semel **Ia**, ter **Ib**. at in cap. 67, 4 bis occurrit nomen nude, sine ullo contaminationis cum illo *Subrius* periculo, et hic quidem **MIb** in forma *Flauo* congruunt, *Flauium* habet **Ia**. huc accedit Dio Cass. 62, 24 *Φλάβιος*.

15, 54, 3

(sanguis) partiebatque (eundem) **MIb**
partiebat que **Ia**
partiebat $\mathbf{Y}_{01}\mathbf{Y}_{02}$
parare **LK**^{2} (*Put. Halm 1851 Nipp. Fisher Koest.*)
paret exhibeatque *Heins.*
parata habeat *Doed. 1841 Seyffert 67 – 69*
parat libertumque *Bezz. 1844, 39*
dispartiebat (*sic*) atque telum parare *Oelschlaeger 14*
parare libertum *Ritt. 1848*
paret feratque *Heinisch 1853, 10*

petebat quae *Haase 1855*
partiebat ⟨ea⟩que ⟨promere⟩ *Ritt. 1863², 668–669*
parat itemque *Halm 1876 dub., Andr. 1902 dub.*
parat atque idem *Halm 1876 dub.*
paret ematque *Madv. 3, 237*
parari iubet idque *Andr. 1892 Fuchs Heubner*
paret ⟨impert⟩iatque *Walter 1939¹, 133*

quam sit desperatus locus patet e coniecturis. nil melius excogitaui, nisi quis aliquem uerisimilitudinis colorem habere putet
par⟨e⟩t ⟨occ⟩ulatque *siue* ⟨prae⟩par⟨e⟩t ⟨occ⟩ulatque
sibi reputans *cc/t, u/ie* et *l/b* confundi potuisse, praesertim dormitante profecto scriba. simplicius tamen

par⟨are⟩ auebat, quae

15, 74, 3

ad omnia dolum sui **MIb**
ad omnia dolo sui **Ia**
ad omen ac dolum sui *Rhen.*
ad omina olim sui *Pich.*
ad omen maturi *Nipp.*
ad omen aut uotum sui *Seyffert 68–70*
ad omina solum sui *Oelschlaeger 18*
ad omen saeui *Bezz. 1844, 40*
ad omen ac uotum citi *Heinisch 1859, 14*
ad omen malum sui *Halm*
ad omen [dolum] sui *Andr. 1922, 64 Heubner*
ad omen maturi sui *Koest.*
ad omen ac uotum sui *Fuchs*

si Fisher audiendus est, locum habemus nullis emendationibus sanabilem. sed bene Rhenanus, nisi quod *dolus exitus* durum sonat nec prorsus Latinum. scripsi ergo dubitanter

ad omina dolo⟨sa⟩ sui

16, 21, 1

cetastis $\mathbf{MV_{58}Ib}$ (*cf. CIL V 2787; W. Schulze, Gesch. lat. Eigennamen, 1904, 47; Koest. Archiv. Veneto 77 [1965] 5–11) Fuchs Heubner*
cestatis *uel* testatis $\mathbf{V_{58}{}^2Ia}$
cesticis *Put.*
iselasticis *Pignorius, Le origine di Padova, cap. 8, seu malis eundem apud Graeuii Thesaurum VI 3, coll. 27–31, ab Havercampio Latine redditum; A. W. v. Buren CR 38 (1924) 110–111*
caestatis *Doed. cf. CIL XIV 2771 = Buecheler, Carm. Lat. Epigr. 236; I. C. Thallon, The tradition of Antenor, AJA 28 (1924) 47–54, praesertim 51–52*
uetustis *Seyffert 78*
certans *Bezz. 1844, 41*
⟨Grae⟩cae artis *Url. 1848, 641*
cetariis *Nipp.*
Martis *Woelffel 66*

an (ludis) ⟨scaeni⟩cae ⟨e⟩t⟨iam⟩ artis*?*

INDEX HISTORICVS

Abdagaeses Parthus 6, 36. 37. 43. 44
Abdus Parthus 6, 31. 32
Abgarus u. Acbarus
Aborigines litteras ab Euandro didicerunt 11, 14
Abudius Ruso 6, 30
Acbarus Arabum rex 12, 12. 14
accusatores praemiis illecti 4, 30; exilio aut morte multati 6, 9. 30; destrictiores uelut sacrosancti 4, 36; accusatorum factiones 4, 21
Acerronia Agrippinae familiaris in mari occiditur 14, 5. 6
Cn. Acerronius consul 6, 45
Achaei 6, 18
Achaemenes 12, 18
Achaia proconsulari imperio leuatur 1, 76; additur Moesiae 1, 80; terrae motu adflicta 4, 13; praetor Achaiae 4, 43; Asia atque Achaia coniunctae 3, 7. 5, 10. 14, 21. 15, 45
Acilia Lucani mater 15, 56. 71
M'. Acilius consul 12, 64
Acilius Auiola 3, 41
Acilius Strabo 14, 18
Acratus Neronis libertus 15, 45. 16, 23
acta diurna populi Romani 3, 3. 16, 22; diurna Vrbis 13, 31; publica 12, 24; senatus 5, 4; principis 1, 72. 4, 42. 13, 5. 11. 16, 22
Acte Neronis paelex 13, 12. 46. 14, 2
Actiaca religio 15, 23; uictoria 1, 3. 2, 53. 4, 5; Actiacae legiones 1, 42; Actiacum bellum 3, 55
actor publicus 2, 30. 3, 67
Actumerus (siue Catumerus) Chattorum princeps 11, 16sq.
Acutia P. Vitellii uxor 6, 47
Adgandestrius (Gandestrius *al.*) Chattorum princeps 2, 88
Adiabeni 12, 13. 15, 2. 4; uastantur a Tigrane 15, 1; Izates 12, 13. 14; Monobazus 15, 1. 14; Adiabenum regimen 15, 1
adoptio Gai et Lucii Caesarum 1, 3; Germanici 1, 3; Liuiae 5, 1. 6, 51; Neronis 12, 25; Tiberii 1, 3; nulla in gente Claudiorum usque ad Neronem 12, 25; ficta 15, 19; adoptionis ara u. ara
Adrana fl. 1, 56
Adria u. mare (Hadria)
Adrumetum Africae oppidum 11, 21
adulatores 2, 32. 38. 3, 65. 4, 9. 6, 32. 11, 25. 14, 64
adulterii poena u. poena
aduocatorum perfidia 11, 5
aedes u. templum
aediles 2, 85; libros uetitos cremant 4, 35; luxum Vrbis coercent 3, 52; apud eos licentia stupri uulgatur 2, 85; potestas cohibita 13, 28
aedilitas curulis 1, 3
Aedui a Romanis desciscunt 3, 40sq.; uincuntur a Silio 3, 46; Romanorum fratres senatorum ius adipiscuntur 11, 25; contermini Sequanis 3, 45
Aeetes rex Colchorum 6, 34
Aegaeum mare u. mare
Aegeae ciuitas Ciliciae 13, 8
Aegeatae 2, 47
Aegiensis ciuitas Achaiae 4, 13
Aegyptia sacra 2, 85; Aegyptiae litterae u. litterae
Aegyptus ab Augusto seponitur 2, 59; ab equitibus Romanis regitur 12, 60; duae in ea Romanae legiones 4, 5
Aelia Paetina 12, 1sq.
Aelianus u. Pompeius
Aelius Gallus 5, 8
Aelius Gracilis Belgicae legatus 13, 53
Aelius Lamia 4, 13; censorio funere decoratur 6, 27
Aelius Seianus praetorii praefectus cum Druso in Pannoniam mittitur 1, 24; Tiberium in Agrippinam accendit 1, 69; Cn. Pisonem elusisse dicitur 3, 16; socer filio Claudii destinatur 3, 29; Blaesus auunculus eius 3,

35. 4, 26; potentia 3, 66. 4, 68. 70sq. 6, 8; a Tiberio laudatur 3, 72; effigies ei a senatu decernitur 3, 72. 4, 74; origo ac mores 4, 1; Liuiae adulter 4, 3; Drusum ueneno necat 4, 3–12; Agrippinae et Neroni insidias nectit 4, 15. 60. 67; Liuiae matrimonium petit 4, 39sq.; Agrippinam accusat 4, 17. 54; Tiberio uitam rusticam suadet 4, 41. 57; in Campaniam eum comitatur 4, 58; periculo eius se opponit 4, 59; erga senatores arrogans 4, 74; Augustam ueretur 5, 3; poena eius 6, 25; filii eius necantur 5, 9; bona publicantur 6, 2; amici puniuntur 5, 6–8; 6, 3. 7. 14. 19. 30. 13, 45
[Aemilia] Lepida simulati partus rea 3, 22; damnatur 3, 23
Aemilia Lepida iuueni Druso nupta se ipsa interficit 6, 40
Aemilia Musa locuples 2, 48
Aemilia monimenta 3, 72
Aemiliana praedia 15, 40
Aemilium genus bonorum ciuium fecundum 3, 22. 24. 6, 27. 29
M'. [Aemilius] Lepidus sororem defendit 3, 22; pro consule Asiae 3, 32
[M. Aemilii] Lepidi rogationes turbidae 3, 27
M. Lepidus triumuir 1, 1sq. 9sq.
M. Lepidus tutor liberorum Ptolemaei 2, 67
M. Aemilius Lepidus imperii capax 1,13; bonorum Aemiliae Musae heres 2, 48; adest Pisoni 3, 11; Africae proconsulatum recusat 3, 35; basilicam Aemilii Pauli reficit 3, 72; de Clutorio reo sententia 3, 50; laudes 4, 20; prouinciam Asiam sortitur 4, 56; potentia 6, 5; mors 6, 27. 40
Lepidus Agrippinae stuprator 14, 2
Aemilius Mamercus 11, 22
L. Aemilius Paulus 12, 38
Aemilius primipilaris 2, 11. 4, 42
Aeneas 4, 9. 12, 58
Aequi 11, 24
aequinoctii sidus 1, 70
aerarii cura uarie habita 13, 29; aerarii praetores u. praetor; aerarium militare 1, 78. 5, 8
Aerias conditor templi Veneris in Cypro 3, 62
Aesculapii asylum apud Pergamum 3, 63; delubrum apud Coos 4, 14; thesaurus apud Cyrenenses 14, 18; posteri 12, 61
Aesernini 11, 7
Aeserninus Marcellus 3, 11. 11, 6
Aethiopia 2, 60
Afer Domitius u. Domitius
L. Afinius consul 14, 48
Afranius Burrus u. Burrus
Afranius Pompeianus 4, 34
Afranius Quintianus in Neronem coniurat 15, 49. 56; edit conscios 15, 57; occiditur 15, 70
Africa 2, 52. 3, 32; proconsules Africae 1, 53. 2, 52. 3, 21. 58. 72. 4, 13. 23. 11, 21. 12, 59. 13, 52; duabus legionibus tenebatur 4, 5; praeses eius quaestor 11, 21
Africanus u. Iulius, Scipio, Sextius
Africum mare u. mare; A. uentus 15, 46
Agermus Agrippinae libertus 14, 6sqq.
agger Drusi coercendo Rheno fabricatus 13, 53
agrariae leges u. lex
Agrippa u. Asinius, Iulius, Vibulenus
Agrippa Haterius tribunus pl. 1, 77; praetor 2, 51; consul designatus 3, 49; consul 3, 52; illustribus uiris perniciem meditatur 6, 4
Agrippa Postumus Planasiam eiectus 1, 3; atrox ingenio 1, 4; ab Augusto uisitur 1, 5; a Tiberio occiditur 1, 6. 53. 3, 30
Agrippa Postumus falsus 2, 39. 40
Agrippa rex Iudaeorum 12, 23; eiusdem nominis rex contra Parthos copias ducere iubetur 13, 7
M. Agrippa gener Augusti 1, 3. 4, 40; tribuniciae potestatis socius 3, 56; Tiberii socer 1, 12; eiusdem aemulus 6, 51; pater Agrippinae 1, 41; Mytilenis secretum agit 14, 53; bellorum et uictoriarum Augusti socius 1, 3. 14, 53; Vbios in fidem recipit 12, 27; Agrippae monumenta 15, 39; stagnum 15, 37; liberorum fortuna 3, 19; filia u. Vipsania; nepos 3, 75; Iulia uxor adultera 1, 53
Agrippina Germanici uxor, neptis Augusti 1, 33. 2, 71; nurus Tiberii 1, 42; Rheni pontem solui prohibet 1, 69; legionibus grates agit ib.; fama et fe-

cunditas 2, 43; pudicitia impenetrabilis 4, 12; Iuliam parit 2, 54; Plancina aemula eius 2, 55. 57; cineres Germanici Romam reportat 2, 75. 3, 1; studia hominum accensa in eam 3, 4; inuisa Seiano 4, 39. 67; queritur cum Tiberio 4, 52; maritum sibi poscit 4, 53; simulandi nescia 4, 54; a Tiberio apud senatum accusatur 5, 3; effigies eius a populo geritur 5, 4; in exilium pulsa 14, 63; moritur 6, 25
Agrippina Germanici filia, Tiberii neptis, uitae suae commentarios scripsit 4, 53; Cn. Domitio nubit 4, 75; in eam Messalinae odium 11, 12; Claudii coniugium captat 12, 3; ei nubit 12, 7; Senecam ab exilio reuocat 12, 8; Lolliam ad mortem adigit 12, 22; stuprum cum Pallante 12, 25. 65. 14, 2; Augustae cognomentum adipiscitur 12, 26; coloniam in oppidum Vbiorum deduci iubet 12, 27; signis Romanis praesidet 12, 37; Capitolium carpento ingreditur 12, 42; chlamyde aurata nauali proelio praesidet 12, 56; Narcisso infensa 12, 57; Statilium Taurum et Domitiam Lepidam peruertit 12, 59. 64; Claudium ueneno necat 12, 67; Iunio Silano mortem parat 13, 1; Burrus et Seneca ei aduersantur 13, 2; senatui interesse cupit 13, 5; potentia infracta 13, 12; Neroni filio minatur 13, 14. 15; accusationi respondet 13, 21; Neronem filium illicit ad incestum 14, 2; ex dolosa naue euadit 14, 5; iussu Neronis occiditur 14, 8
Agrippinensis colonia cf. Colonia Claudia
Agrippinus u. Paconius
Cn. Ahenobarbus u. Cn. Domitius
ala equitum 1, 49. 3, 42. 14, 26; Canninefas 4, 73
alares Pannonii 15, 10
Alba Iulii orti 11, 24
Albani pop. 2, 68. 4, 5. 6, 33. 12, 45. 13, 41; Thessalis orti 6, 34
Albanorum regum imagines 4, 9; Albanum saxum u. saxum
Albis fl. 1, 59. 2, 14. 19. 22. 41. 4, 44
albo senatorio eradere 4, 42
Albucilla amoribus famosa 6, 47; in carcerem ducitur 6, 48
Alesia 11, 23
Aletius (Aietius) u. Ateius
Alexander rex 2, 73. 3, 63. 6, 31. 12, 13
Ti. Alexander eques Rom. 15, 28
Alexandria Aegypti 2, 59. 67
Alexandrinus 14, 60
Aliso castellum 2, 7
Alledius (T. All. *al.*) Seuerus eques 12, 7
Alliaria Sempronii Gracchi uxor 1, 53
Alpes 11, 24; maritimae 15, 32
Amanus Syriae mons 2, 83
Amasis rex Aegypti 6, 28
Amathus 3, 62; Amathusia Venus ib.
Amazones 3, 61. 4, 56
Amisia fl. 1, 60. 63. 2, 8. 23
Amorgus insula 4, 13. 30
Amphictyones 4, 14
amphitheatrum Fidenae ruit 4, 62sq.; Neronis in Martio campo exstruitur 13, 31
Ampsiuarii Germ. pop. 13, 55. 56
Amunclanum (Amuclanum *al.*) u. mare
Ancharius Priscus Caesium Cordum accusat 3, 38. 70
Ancona 3, 9
Ancus rex 3, 26
Andecaui Galliae pop. 3, 41
Anemuriensis ciuitas 12, 55
Angriuarii Germ. pop. 2, 8. 19. 22. 24; de illis triumphatur 2, 41
anguis ex muliere nata 14, 12; uisa in cubiculo Neronis 11, 11
Anicetus Neronis libertus exitium Agrippinae struit 14, 3. 7. 8; Octauiae insidiatur 14, 62; in Sardiniam pellitur ib.
Anicius Cerialis consul design. 15, 74; se occidit 16, 17
Annaeus Lucanus u. Lucanus
Annaeus Mela Lucani pater occiditur 16, 17
L. Annaeus Seneca ab exilio reuocatur 12, 8; praetor fit ib.; rector iuuentae Neronis 13, 2–21. 14, 2–14; eius potentia morte Burri infringitur 14, 52; oratio ad Neronem 14, 53; accusatur 14, 65. 15, 56; secessum orat 15, 45; occiditur 15, 60; imperio dignus habitus 15, 65; diuitiae 13, 42
Annaeus Serenus 13, 13
Annaeus Statius u. Statius
annalium munus 3, 65. 4, 52. 13, 31; Graecorum 2, 88; annalium scriptores 4, 53

Annia Rufilla 3, 36
Annius Pollio maiestatis postulatur 6, 9
Annius Pollio in Neronem coniurat 15, 56; in exilium pellitur 15, 71; Seruiliae maritus 16, 30
Annius Vinicianus 15, 28
annonae praefectura 1, 7. 13, 22; cura praecipua principum 3, 54. 4, 6; saeuitia (grauitas) 2, 87. 6, 13. 11, 4; acris annona 4, 6
Anteius 2, 6
P. Anteius Syriae praeficitur 13, 22; ueneno exstinguitur 16, 14
Antemnates u. Interamnates
Antenor 16, 21
Anthemusias urbs 6, 41
Antias ager 14, 3
Antigonus rex 4, 43
Antiochenses 2, 69; forum 2, 73
Antiochia urbs, Germanicus ibi crematur 2, 83
Antiochus Cilicum rex 12, 55. 13, 7. 37; Armeniae partem nactus 14, 26
Antiochus Commagenorum rex 2, 42
Antiochus Magnus, Syriae rex 2, 63. 3, 62. 12, 62
Antistia Pollitta Plauti uxor 14, 22. 16, 10
Antistius Labeo 3, 75
Antistius Sosianus trib. pl. 13, 28; praetor 14, 48; ob probrosa carmina exilio multatur 14, 48sq. 16, 21; P. Anteium accusat 16, 14; ab exilio ob id reuocatur ib.
C. Antistius consul 4, 1; alius 12, 25
L. Antistius Vetus consul 13, 11; exercitui praeest in Germania 13, 53; Plautum generum ad res nouas hortatur 14, 58; Asiae proconsul 16, 10; moritur 16, 10sq.
Antistius Vetus e primoribus Macedonum relegatur 3, 38
Antium 14, 4. 27; Antias ager 14, 3; Neronis patria 15, 23 et secessus 15, 39; ibi Fortuna equestris 3, 71
C. Antius ad census Galliarum missus 2, 6
Antonia Claudii filia 12, 2. 68; Cornelii Sullae uxor 13, 23; coniurationis in Neronem conscia 15, 53
Antonia minor L. Domitii uxor 4, 44; Cn. Domitii et Domitiae Lepidae mater 12, 64
Antonia Germanici mater 3, 3. 18, et Claudii 11, 3. 13, 18
Antoninus u. Haterius
Antonius, dux piratici belli 12, 62
Antonius Felix Pallantis frater, Iudaeae procurator 12, 54
Antonius Natalis in Neronem coniurat 15, 50. 56; ob festinatum indicium impunitus 15, 71
Antonius Primus falsi damnatus 14, 40
Iullus (Iulus *al.*) Antonius 1, 10. 3, 18; interfectus ob adulterium Iuliae 4, 44
L. Antonius, filius Iulli Antonii, moritur 4, 44
M. Antonius triumuir 1, 1. 2. 9. 10; Germanici auus 2, 43. 53; a Parthis exturbatur 2, 2; Artauasden interficit 2, 3; dux belli ciuilis 2, 55. 3, 18. 4, 44. 11, 7; epistulae in Augustum 4, 34
anulum signatorium frangere 16, 19; anulo clausa utensilia 2, 2
Aorsi (Adorsi) Asiae populus 12, 15sq. 19
Apamenses 12, 58
Aphrodisienses 3, 62
Apicata Seiani uxor pellitur 4, 3; Seiani scelus in Drusum prodit 4, 11
Apicius diues ac prodigus 4, 1
Apidius Merula 4, 42
Apion Cyrenensium rex 14, 18
Apollo Clarius 2, 54. 12, 22; Milesius 3, 63. 4, 55; Pythius 12, 63; patria Delus 3, 61; citharoedus 14, 14; u. etiam oraculum, templum
Apollonidenses 2, 47
L. Aponius eques Ro. 1, 29
appellationes ad senatum 14, 28; ad principem 16, 8
Appia uia u. uia
Appius Appianus senatu motus 2, 48
Appius Silanus u. Iunius
Appuleia Varilla 2, 50
Sex. Appuleius 1, 7
Aprilis Neroneus dictus 15, 74. 16, 12
Apronia a uiro in praeceps iacta 4, 22
L. Apronius inter Germanici duces 1, 56; triumphalia insignia ei decernuntur 1, 72; sententia in Libonem 2, 32; de fetialibus 3, 64; Africae praefuit 3, 21. 4, 13; contra Tacfarinatem missus 3, 21; Plautium Siluanum

generum accusat ob interemptam filiam 4, 22; Germaniae inferioris legatus 4, 73. 11, 19; socer Lentuli Gaetulici 6, 30
Apronius Caesianus eius f. 3, 21
Apuli pop. 3, 2; Apula litora 4, 71
Apulia 16, 9
aqua (Claudia) 11, 13; cf. Marcia
aquila cum Varo amissa reperitur 1, 60. 2, 25; aquilae propria legionum numina 2, 17; augurium laetum ib.; inter aquilas uectae militum pecuniae 1, 37
Aquila u. Iulius
Aquilia adultera exilio punita 4, 42
aquiliferi 1, 39. 48
ara adoptionis 1, 14; magna Herculis 12, 24. 15, 41; Vbiorum 1, 39. 57; amicitiae et clementiae 4, 74; Consi 12, 24; Drusi 2, 7; Solis 6, 28; ultionis 3, 18; ara in senatu 16, 31; structa ante augurale 15, 30; arae barbarae 1, 61; decretae ob trib. pot. 3, 57; dicatae fluminibus 1, 79; statutae dis Manibus 3, 2
Arabes 6, 28. 44. 12, 12. 14
Arar Galliae fl. 13, 53
aratro designata oppida 12, 24
Araxes Armeniae fl. 12, 51; Artaxata adluit 13, 39
[Arbela] 12, 13
Arcadiae reges 12, 53
arcanum imperii 2, 36. 59
Arcas u. Euander
Archelaus Cappad. rex 2, 42. 14, 26; eius filius Archelaus 6, 41
arcus dicati ob signa Vari recepta 2, 41; ob res bene gestas 2, 64. 13, 41. 15, 18; in honorem Germanici 2, 83; ob trib. pot. Drusi 3, 57
ardentia pila 15, 7; signa 12, 64
Arduenna silua 3, 42
Areum iudicium 2, 55
argentum signatum 6, 17; Mattiacum 11, 20
Argiui in Coo 12, 61; Palamedes Argiuus 11, 14
Argolicus Achaeus 6, 18
aries Phrixi 6, 34
Arii Asiae pop. 11, 10 (u. etiam 6, 33)
Ariobarzanes Armeniae rex 2, 4
Aristobulus minoris Armeniae rex 13, 7. 14, 26
Aristonicus Pergamenus 4, 55. 12, 62
arma Sarmatarum 6, 35; armorum agger ex uictoria 2, 22; arma diuersa legionariorum et auxiliarium 12, 35
armatura leuis 2, 8. 16. 13, 41. 14, 34
Armenia 2, 56. 3, 48; Romanis infida 2, 3; ab Hiberis occupatur 6, 33; bellum cum Hiberis gerit 12, 44; a Parthis occupata 13, 6; sine arbitro relicta 15, 17
Armenia minor 11, 9. 13, 7
Armenii inter Parthos et Romanos ambigui 2, 3. 56. 13, 34; olim sub Aegyptiis 2, 60; aditi Corbuloni 15, 12; reges accipiunt a Caesaribus 2, 3; quos non defendunt 2, 4; Artaxiam a Germanico accipiunt 2, 64; petuntur Vononi 2, 68; socii Tiridatis 6, 44; subiguntur a Mithridate 11, 9; uastantur a Corbulone 14, 23; Armeniorum cultus, instituta 2, 56; perfidia 12, 46
Arminius (Armenius) Germanorum dux 1, 55; uinctus a Segeste 1, 58; Cheruscos concitat 1, 59; contra Romanos pugnat 1, 63; castra eorum aggreditur 1, 68; cum Flauo fratre colloquitur 2, 9sq.; a Germanico funditur 2, 17; iterum cum Germanico pugnat 2, 21; fauor apud populares 2, 44; manum cum Maroboduo conserit 2, 46; regnum affectans occiditur a suis 2, 88; uxor et filius 1, 57sq.
Arnus Etruriae fl. 1, 79
Arpus Chattorum princeps 2, 7
Arria Thraseae uxor 16, 34; alia huius mater ib.
Arrius Varus praefectus cohortis 13, 9
Arruntii 11, 7
Arruntius Stella 13, 22
L. Arruntius 1, 8. 3, 11; Tiberio suspectus 1, 13. 6, 27; coercendo Tiberi praeponitur 1, 76; de eo negotio agit in senatu 1, 79; eius potentia 6, 5; sanctissimae artes 6, 7. 11, 6; accusatus se ipse necat 6, 47sq.; accusatores puniti 6, 7
Arsaces rex Armeniae 6, 31; interficitur 6, 33
Arsacis genus 6, 31; gens 12, 14
Arsacidae 2, 1sqq. 6, 31. 34. 11, 10. 12, 10. 13, 9. 37; eorum fastigium 15, 1; fauor 14, 26

Arsamosata Armeniae castellum 15, 10
Arsanias Armeniae fl. 15, 15
Artabanus rex Parthorum 2, 3. 4; legatos ad Germanicum mittit 2, 58; superbus erga Romanos, saeuus in suos 6, 31; subsidium in Armeniam mittit 6, 33; regno a suis eicitur 6, 36; reuocatur 6, 43; Seleuciam subigit 6, 42
Artabanus, eius filius, a Gotarze fratre necatus 11, 8
Artauasdes Armeniae rex 2, 3; alius eius nominis 2, 4
Artaxata Armeniae caput 2, 56. 13, 39; ab Hiberis occupantur 6, 33; iugum Parthorum accipiunt 12, 50; a Romanis capta et incensa 13, 41. 14, 23
Artaxias Armeniae rex 2, 3; alius (Zeno) a suis coram Germanico consalutatus 2, 56. 64; obit 6, 31
Artemita Parthicum opp. 6, 41
artes Graecae 15, 41; ludicrae 14, 16; militares 12, 12
Artoria Flaccilla 15, 71
Arulenus Rusticus trib. pl. 16, 26
Aruseius (Aruleius *al.*) accusator 6, 7
L. Aruseius 6, 40
arx Capitolii 11, 23 (u. appendicem)
Asclepiodotus u. Cassius
Asconius Labeo 13, 10
Asiae urbes templum Tiberio statuunt 4, 15. 37. 55; Asia amoena 3, 7; proconsules 2, 47. 3, 32. 66. 68. 71. 4, 36. 13, 1. 43. 16, 10. 23. 30; procurator 4, 15; Asiae urbes XII terrae motu collapsae 2, 47; ob id tributo leuatae 2, 47. 4, 13; ab Europa diuortium 12, 63; direpta a Nerone 15, 45; u. etiam Achaia
Asiaticus Valerius u. Valerius
Asinius Agrippa consul 4, 34; moritur 4, 61
Asinius Gallus 1, 8; libertas erga Tiberium 1, 12; in senatu sententiae 1, 76. 2, 32. 33. 35. 36. 4, 20. 30; de eo Augusti iudicium 1, 13; tribunum pl. increpat 1, 77; patronus a Pisone petitur 3, 11; Tiberium adulando offendit 4, 71; Agrippinae adulter 6, 25; moritur 6, 23
M. Asinius Marcellus 14, 10; consul 12, 64
Asinius Pollio 1, 12. 11, 6; scripta 4, 34; posteri eius 3, 75. 14, 40
Asinius Saloninus obiit 3, 75
C. Asinius consul 4, 1
L. Asprenas Africae proconsul 1, 53; percunctatio in senatu 3, 18
Assyria 12, 13
asyla apud Graecas ciuitates 3, 60sqq. 4, 14
M. Ateius (Aletius, Aietius *al.*) praetorius 2, 47
Ateius Capito coercendo Tiberi imponitur 1, 76. 79; Tiberii in senatu adulator 3, 70; moritur 3, 75
Athenae 2, 53
Athenienses Mithridatis Antoniique socii 2, 55; honores in Germanicum 2, 53; in uictos animus 11, 24; ueneno exstinguunt damnatos 15, 64; leges a Solone scriptae 3, 26; Philippus iis metuendus 2, 63; Cecrops, Timotheus Athenienses 11, 14
Atia (Manlia vel Mallia *al.*) 3, 68
Atidius Geminus 4, 43
[A.] Atilius bello Punico primo aedem Spei uouet 2, 49
Atilius libertinus, auctor magnae cladis 4, 62sq.
Atimetus Domitiae libertus et concubinus 13, 19. 21; supplicio afficitur 13, 22
Atria Galla u. Satria Galla
Attica ora 5, 10
Atticus u. Curtius, Pomponius, Vestinus (u. etiam 6, 10)
Attius centurio 6, 24
Attus Clausus 4, 9. 11, 24. 12, 25
Atys rex 4, 55
Auentinus 6, 45
Auernus u. lacus
Aufidienus Rufus 1, 20
augurale 2, 13. 15, 30
auguratus 1, 62; augures 3, 64
augurium salutis 12, 23; laetum 2, 17
Augusta u. Liuia
Augustae uel Augusti uel Augustum nomen datum 1, 8. 12, 26. 15, 23
Augustales ludi u. ludi
Augustales sodales 1, 54. 2, 83. 3, 64
Augustiani equites a Nerone conscripti 14, 15

Augustodunum Aeduorum caput 3, 43. 45sq.
Augustus 1, 1; annos natus XIX ciuilia bella sustinet 13, 6; bellum cum Antonio 2, 53. 55. 4, 5. 11, 7; T. Liuium Pompeianum appellat 4, 34; aspectu exterret legiones Actiacas 1, 42; Neroni uxorem aufert 1, 10. 5, 1; imperium inuadit 1, 2; quod nomine principis constituit 1, 9; rem publicam legibus ornat 3, 28. 54. 71; reperit uocabulum summi fastigii, tribuniciam potestatem 3, 56; eius participem Tiberium facit 1, 7; quaedam ex antiquitate flectit ad praesentem usum 4, 16; legem maiestatis nouat 1, 72; caelibum poenas auget 3, 25; acta eius 4, 42. 16, 22; patricios creat 11, 25; Hortalum pecunia iuuat 2, 37; pomerium Vrbis auget 12, 23; Aegyptum seponit 2, 59; praefectis Aegypti plenam potestatem tradit 12, 60; Armeniis reges dat 2, 3. 4; res Thraecum componit 2, 64; saepius in Orientem et Occidentem commeat comite Liuia 3, 34, item senex crebro in Germanias 1, 46; inde irritus discedit 1, 59; in collocanda filia de equitibus Romanis consultat 4, 39; ornat Maecenatem 6, 11; priuignos 3, 29; filiam relegat 1, 53; neptem damnat 4, 71; nepotem unicum relegat 1, 3. 6; sororis nepotem seponit 4, 44; Drusi corpori obuiam it 3, 5; nepotum excessum fert fortiter 3, 6; auus Agrippinae 1, 41. 2, 71, et Gai Caesaris 4, 1; proauus Caligulae 1, 42; abauus Silanorum 13, 1. 15, 35, Rubelli Plauti 13, 19, Neronis 14, 53. 55; auunculus Germanici 2, 53, Liuiae, uxoris Drusi 4, 3, Cn. Domiti 4, 75, Domitiae Lepidae 12, 64; uitricus Tiberii 6, 51; maritus Scriboniae 2, 27; histrionibus indulget 1, 54; ludis interest 1, 76; ludos saeculares edit 11, 11; spectaculum proelii naualis edit 12, 56; rationarium imperii perscribit 1, 11; coercendos imperii terminos suadet ib.; diuinos honores sperat 4, 38; moritur Nolae 1, 5; testamentum 1, 8. 35; tumulus 3, 4; mores et gesta 1, 9sq.; effigies inter numina 1, 11. 2, 41. 3, 64; inter Iouem et Martem memoratus 2, 22; imago 2, 37; statua 1, 73. 74; templa 1, 78. 4, 37. 55. 57. 6, 45; ludi 1, 15; cultores 1, 73. 4, 67; asylum 3, 63; eloquentia 13, 3; iudicium de Asinio Gallo aliisque 1, 13; forum 4, 15; fortuna in rem publ. ualida, domi improspera 3, 24
Augustus mensis u. Sextilis
aurariae in Hispania 6, 19
M. Aurelius Cotta consul 3, 2. 17; alius eiusdem nominis 13, 34
Aurelius Pius senator 1, 75
auspices in nuptiis 11, 27. 15, 37
Auzea castellum Numidiae 4, 25
aues dirae 12, 43; aquilae Romanae aues 2, 17; auis Phoenix 6, 28
Auitus u. Duuius

Bacchae 11, 31
Bactriani 2, 60; campi 11, 8
Baduhennae (Baduennae *al.*) lucus 4, 73
Baiae 11, 1. 13, 21. 14, 4. 15, 52
Baianus lacus u. lacus
Balbi 11, 24
Cl. (C. *al.*) Balbillus 13, 22
Balbus u. Cornelius, Domitius, Laelius
Balbus (minor) 3, 72
Baleares insulae 13, 43
ballista 12, 56. 15, 9
balnei feruidi uapore necari 14, 64. 15, 64. 69. 16, 11
Barea Soranus 12, 53; a Nerone peruertitur 16, 21. 23; mortis arbitrium ei permittitur 16, 33
Barium Apuliae municipium 16, 9
basilicae 16, 27; Pauli refecta 3, 72
Bassus u. Caesellius
Bastarnae pop. 2, 65
Bataui nandi periti 2, 8; in exercitu Germanici 2, 8. 11
Batauorum insula 2, 6
Batauus ager 2, 6
Bathyllus histrio 1, 54
Bauli uilla 14, 4
Belgae 1, 34. 43. 3, 40
Belgica 13, 53; Belgicae legatus 13, 53
Beneuentum 15, 34
Bibaculus 4, 34
C. Bibulus 3, 52
Bithynia 1, 74; eius proconsul T. Petronius 16, 18
Bithyni 16, 33; accusant Cadium Ru-

fum 12, 22, Tarquitium Priscum 14, 46; Bithynum mare u. mare
Blaesi duo uoluntaria morte perempti 6, 40
Blaesus u. Iunius, Pedius
Blitius Catulinus 15, 71
Boiocalus Germanus 13, 55. 56
Bolanus u. Vettius
boletus 12, 67
Bononia colonia 12, 58
boum terga tributa Frisiorum 4, 72
Bosporanum bellum 12, 63
Bosporanus 12, 15. 16
Bosporus 12, 15
Boudicca Icenorum regina 14, 31 sq.; se ipsa ueneno necat 14, 37
Bouillae opp. 2, 41. 15, 23
Brigantes Britanniae pop. 12, 32. 36. 40
Britanni homines immolant 14, 30; sexum non discernunt in imperiis 14, 35
Britannia deficit 14, 30; eius legati 12, 40. 14, 29. 39; eius uictoriae 14, 29. 32; clades 14, 37
Britannicus Claudii et Messalinae filius 11, 4. 11. 32. 12, 2; Domitio postponitur 12, 25. 41. 68 sq.; ueneno a Nerone tollitur 13, 16; indoles 12, 26
Bructeri 1, 51. 60. 13, 56
Brundisinum foedus 1, 10
Brundisium 2, 30. 3, 1. 7. 4, 27
Bruti 1, 10. 16, 22
Bruttedius (Bruttidius uel Brutidius *al.*) Niger 3, 66
L. Brutus libertatis auctor 1, 1; legem curiatam de quaestoribus repetit 11, 22; patricios minorum gentium instituit 11, 25
M. Brutus 1, 2; laudatur 4, 34; dux belli ciuilis 2, 43. 4, 35; contiones 4, 34; effigies non praelata in funere sororis 3, 76
bucina conuiuium dimittebatur 15, 30
Burrus Afranius praetorii praefectus 12, 42; Neronis rector 13, 2. 6; ei suspectus 13, 20; dignationem retinet ib.; reus 13, 23; super Agrippinae caede consulitur 14, 7; adsistit ludis iuuenalibus 14, 15; trunca manus 13, 14; domus eius 14, 60; moritur 14, 51
Byzantii 12, 62
Byzantium Thraciae urbs 2, 54; situs 12, 63; tributo leuatur 12, 63
Cadius Rufus repetundarum damnatur 12, 22
Cadmus litteras Graecis attulit 11, 14
Cadra collis 6, 41
Caecilianus senator 6, 7; cf. Domitius et Magius
C. Caecilius u. C. Caelius
Caecilius Cornutus 4, 28. 30
L. [Caecilius] Metellus u. L. Metellus
Caecina Largus 11, 33 sq.
A. Caecina Seuerus 1, 31; Marsos caedit 1, 50; Cheruscos terret 1, 56; ad pontes longos pugnat 1, 63 sqq.; XL annis militauit 1, 64; Arminium uincit 1, 68; triumphalia insignia accipit 1, 72; fabricandae classi praeponitur 2, 6; sententiae eius in senatu 3, 18. 33
Caecina Tuscus 13, 20
Caedicia Scaeuini uxor 15, 71
caelebs uita 12, 1; caelibum poenae u. poena
Caeles Vibenna 4, 65
Caelius mons 15, 38; deustus 4, 64; Augustus appellatus ib.; a Caele Vibenna nominatus 4, 65
C. Caelius (Caecilius *al.*) consul 2, 41
Caelius Cursor eques Ro. 3, 37
Caelius Pollio 12, 45 sq.
Caepio Crispinus 1, 74
caerimoniarum libri 3, 58
C. Caesar dictator u. Iulius. Caesar Augustus u. Augustus, Caesar Tiberius u. Tiberius
C. Caesar Augusti nepos 1, 3. 4, 1; ad res Orientis missus 2, 42; Armeniam obtinet 2, 4. 3, 48; Tiberii aemulus ib. et 6, 51; Liuiam uxorem habuit 4, 40
C. Caesar ('Caligula') 1, 41. 69; Iuliam Augustam in funere laudat 5, 1; impudicitia 6, 9. 45. 15, 72; ingenium 6, 45; Claudiam Silanam uxorem ducit 6, 20, et Lolliam 12, 22; a Seiano dolo petitus 6, 3; de eo scitum Passieni dictum 6, 20; Macroni conscius in Tiberio necando 6, 50; turbata mens eius 13, 3; occultis insidiis oppressus a Cassio Chaerea 1, 32 (u. etiam 12, 54)
L. Caesar Augusti nepos 1, 3. 53; Tiberii aemulus 6, 51; Lepidae sponsus 3, 23

Caesarum domus 1, 10. 4, 3. 40. 14, 7. 16, 7; familia 1, 3; ad unum redacta 13, 17; nomen 6, 46; penates 14, 61; suboles 2, 42; tumulus 3, 9
Caesellius Bassus Poenus 16, 1; se ipse interficit 16, 3
Caesennius u. Paetus
Caesennius Maximus 15, 71
Caesia silua 1, 50
Caesius Cordus 3, 38; repetundarum damnatus 3, 70
Caesius Nasica 12, 40
Caesius Proculus u. Cestius Proc.
C. Caetronius legatus legionis 1, 44
Calabria 3, 1 sq.; a seruis turbata 12, 65
Calauius Sabinus 15, 7
Cales 6, 15 (u. etiam 4, 27)
Caligula u. C. Caesar Caligula
calles (Cales *al.*) prouincia quaestoria 4, 27
Callistus Claudii libertus 11, 29. 38; Lolliae Paulinae fautor 12, 1 sq.
Calpurnia illustris femina peruertitur 12, 22; ab exilio reuocatur 14, 12
Calpurnia Claudii imperatoris paelex 11, 30
Calpurnia scita 15, 20; Calpurnium genus 3, 24. 15, 48
Calpurnius aquilifer 1, 39
Calpurnius Fabatus 16, 8
Calpurnius Saluianus 4, 36
Cn. Calpurnius u. Cn. Piso
L. Calpurnius consul 4, 62; u. Cn. Piso, Cn. Pisonis filius
L. Calpurnius Piso u. L. Piso
Caluina u. Iunia C.
C. Caluisius Sabinus consul 4, 46. 6, 9
Caluisius Silanae cliens 13, 19. 21; relegatur 13, 22; poena exsoluitur 14, 22
Calusidius miles 1, 35. 43
cameli 15, 12
Camerinus u. Sulpicius
Camerium 11, 24
Camillus reciperator Vrbis u. Furius
Camillus Scribonianus u. Furius
Campani magistratus 3, 2
Campania 3, 31. 47. 4, 67. 13, 26; turbine uentorum uastata 16, 13; Campaniae lacus 3, 59; classis 15, 46. 51; templa per C. a Tiberio dedicata 4, 67
campus (Martis) u. Mars
Camulodunum colonia Brit. 12, 32. 14, 31 sq.
candidati numero liberorum praeferuntur 2, 51; eorum ambitus 15, 20; consulatus 1, 81; praeturae duodecim 1, 14
Cangi u. Decangi
Caninius Gallus 6, 12
Caninius Rebilus uenas exsoluit 13, 30
Can(n)inefas 11, 18; ala 4, 73
Canopus nauis rector et Aegypti opp. 2, 60
cantus Germanorum 1, 65; Thracum 4, 47
Capito u. Ateius, Cossutianus, Fonteius, Insteius, Lucilius, Valerius
Capitolinus Iuppiter 15, 23; mons 15, 18
Capitolium a Tito Tatio additum urbi 12, 24; incensum 6, 12; obsessum a Gallis 11, 23; prodigia in Cap. 12, 43. 64
Cappadocia olim sub Aegyptiis 2, 60; in prouinciam redacta 2, 42. 56; situs 15, 12; procurator 12, 49; cohortes in ea 13, 8
Cappadocum auxilia 15, 6; nobilitas 14, 26
Capreae insula 4, 67. 6, 1 sq. 10. 20
Capua colonia 13, 31; templum ibi Iouis 4, 57. 67
Caratacus Britannorum dux 12, 33; per dolum capitur 12, 36; Romam ducitur 12, 36; a Claudio ueniam obtinet 12, 37
Carenes Parthorum dux 12, 12 sqq.
Carmanii 6, 36
carmina Bibaculi et Catulli 4, 34; Lucani 15, 49. 70; Neronis 13, 3. 14, 16. 15, 49. 16, 4; Pomponii 11, 13. 12, 28; Senecae 14, 52; Thraecum 4, 47; magica 2, 28. 69. 4, 22; probrosa in principem 1, 72. 4, 31. 6, 39. 14, 48. 16, 14. 28; carmen Apollinis 3, 63; Britannici 13, 15; Clutorii 3, 49; Saliare 2, 83; Sibullae 6, 12
carpentum 12, 42
Carrinas Celer senator 13, 10
Carrinas Secundus 15, 45
Carsidius (Carsedius *al.*) Sacerdos 4, 13. 6, 48
Carthago 16, 1
Cartimandua (Cartimandus) regina Brigantum 12, 36; Venutii uxor 12, 40
Casperius centurio 12, 45 sq.; ad Vologaesen mittitur 15, 5

Caspia uia 6, 33
Cassia familia (Cassii) 6, 2. 12, 12; lex u. lex
Cassius Asclepiodotus Bithynus 16, 33
Cassius Chaerea 1, 32
Cassius Seuerus 1, 72; procacia scripta ib; in exilio consenuit 4, 21
C. Cassius interfector Caesaris 1, 2. 10. 2, 43. 4, 34sq.; ultimus Romanorum 4, 34; effigies eius 16, 7; uxor 3, 76
C. Cassius Syriae rector 12, 11; iuris peritia insignis 12, 12; oratio contra seruos 14, 43; seueritas 13, 48; disciplina 13, 41. 15, 52; grauitas morum 16, 7; in exilium agitur 16, 7. 9. 22
L. Cassius Longinus Tiberii progener 6, 15. 45
Cassius miles 15, 66
Cassius mimus s. histrio 1, 73
castra Vetera u. Vetera
catapultae 12, 56. 15, 9
M. Cato 3, 76. 4, 34. 16, 22
Cato censorius 3, 66. 4, 56
Catonius Iustus 1, 29
Catualda nobilis iuuenis 2, 62sq.
Catulli carmina 4, 34
Catumerus Chattorum princeps u. Actumerus
Catus Decianus 14, 32. 38; cf. Firmius
Caudina pax 15, 13
Ceangi u. Decangi
Cecrops 11, 14
Cedo alteram 1, 23
Celenderis Ciliciae castellum 2, 80
Celer u. Carrinas, Domitius, Egnatius, Propertius
Celer architectus 15, 42
P. Celer eques Rom. 13, 1; accusatur 13, 33
Celsus eques Rom. coniurationis reus 6, 14; u. etiam Iulius Celsus et Marius Celsus
Cenchreus (Cenchrius *al.*) amnis 3, 61
censorium funus u. funus; edictum 12, 4
census Galliarum u. Gallia; senatus et equitum 2, 33; negotiatorum 13, 51
centesima rerum uenalium 1, 78. 2, 42
centurionatus 1, 44
centuriones a militibus uerberati 1, 32; classiarii 14, 8; insignes 4, 73; primi ordinis 1, 29; primi pili 15, 21; eorum uites 1, 23; numerus 1, 32
Cercina insula 1, 53. 4, 13
Ceres dea 15, 44. 53; Cereris aedes u. templum; Ceriales (uel Cereales) circenses 15, 53. 74
Cerialis u. Anicius
Cerialis Petilius 14, 32
certamen ob puerperium Poppaeae 15, 23; certamina sacra 14, 21; equorum ib.
Ceruarius Proculus eques Rom. 15, 50; Faenium Rufum accusat 15, 66; impunitus ob indicium 15, 71
C. Cestius senator 3, 36. 6, 7; consul 6, 31
Cestius (?C. Cestius Gallus) Syriae legatus 15, 25
Cestius (*uel simile*) Proculus 13, 30
cetasti (?) ludi 16, 21
Cethegus (Cethecius *al.*) Labeo 4, 73; cf. Cornelius
Chalcedonii 12, 63
Chaldaei 2, 27. 12, 22. 52. 68. 14, 9; eorum ars 3, 22. 6, 20. 16, 14
Chamaui 13, 55
Charicles medicus 6, 50
Charinda u. Erindes
Charioualda dux Batauorum 2, 11
Chatti Germaniae pop. 1, 55. 2, 7. 25. 41. 88. 11, 16; latrocinia agitant 12, 27; ab Hermunduris uicti 13, 57
Chauci Germaniae pop. 1, 38; Romanis auxiliantur 1, 60. 2, 17; Germaniam incursant 11, 18; Ampsiuarios pellunt 13, 55; terra eorum 2, 24; maiores 11, 19
Cherusci Germaniae pop. 1, 56. 13, 56. 2, 9. 11; habitus et militia 1, 64; ab Arminio concitantur 1, 59; a Germanico pulsi 2, 17; ab Angriuariis uallo dirempti 2, 19; internae discordiae 2, 26; bellant contra Suebos 2, 44sqq.; cum Chattis discordant 12, 28; regem Roma petunt 11, 16; res Cheruscae 11, 17; rebellio Cherusca 13, 55
chiliarchus 15, 51
chlamys 12, 56
Christiani (Chrestiani) afflicti 15, 44
Christus 15, 44
Cibyratica ciuitas 4, 13
M. Cicero Catonem laudat 4, 34
Cietae (Clitae *al.*) natio Ciliciae 6, 41. 12, 55
Cilicia 2, 58. 68. 80. 3, 48. 6, 31. 13, 8

Cilices 2, 42. 78. 80. 13, 33. 16, 21; agrestes 12, 55 (u. etiam 2, 56)
Cilnius u. Maecenas
Cilo u. Iunius
Cincia lex u. lex
cineres exulum in patriam reportati 14, 12; Germanici 2, 75. 3, 2
Cingonius Varro 14, 45
Cinithii Africae pop. 2, 52
Cinna 1, 1
circense ludicrum u. ludi circenses
circus 1, 15. 15, 32. 53. 74; maximus 2, 49; conflagrauit 6, 45. 15, 38
Cirtensium pagi 3, 74
citharoedus 15, 65
ciuis seruati decus 3, 21. 12, 31. 15, 12
ciuitas Romana donata praemium uirtutis 1, 58. 3, 40. 6, 37. 11, 23. 13, 54
Clanis fl. 1, 79
Clarius Apollo u. Apollo
classis in Danuuio 12, 30; Misenensis 4, 5. 14, 3. 62. 15, 51; Rauennas 4, 5
classiarii 4, 27. 12, 56. 14, 4. 8. 15, 51
classicum canitur in supplicio ciuis 2, 32
Claudia domus (familia, gens) 1, 4. 5, 1. 6, 8. 51. 12, 2. 26. 15, 23
Claudia C. Caesaris uxor 6, 20; obit 6, 45
Claudia Pulchra ob adulterium damnatur 4, 52. 66
Claudia Quinta 4, 64
Claudiale flamonium 13, 2
Claudiana tempora 14, 11
Claudii 2, 43. 3, 5. 4, 9. 64. 12, 25 (patricii Claudii). 13, 17
Claudius Demianus 16, 10
Claudius Drusus u. Drusus Claudius
Claudius Marcellus u. Marcellus
Claudius Senecio Neroni familiaris 13, 12; in eum coniurat 15, 50; diu abnuit 15, 56; impunitate corruptus ib. 58; mori adigitur 15, 70
Claudius Timarchus Cretensis 15, 20
Ti. Claudius, qui deinde imperator 1, 54. 3, 2sq. 18; eius filio Seianus socer destinatur 3, 29; bonarum artium cupiens 6, 46; imminutae mentis ib.; hebes 11, 3. 31. 13, 28; irae properus 11, 26; inualidus senecta et ignauia 13, 6; censoria munia usurpat 11, 13; Silanum ordine senatorio mouet 12, 4; fontes aquarum Vrbi infert 11, 13; nouas litterarum formas adicit 11, 13sq.; oratio pro Gallis 11, 24; elegantia in dicendo 13, 3; lustrum condit 11, 25; sacrificii causa Ostiam proficiscitur 11, 26; quaestores rursum aerario imponit 13, 29; procuratoribus suis omne ius tradit 12, 60; referri praesidia cis Rhenum iubet 11, 19; Carataco ueniam tribuit 12, 37; uitae caelibis intolerans 12, 1; uxori deuinctus 11, 28. 12, 1; Messalinam uxorem necat 11, 38; Agrippinae coniungitur 12, 5; pomerium Vrbis auget 12, 23; priuignum filio anteponit 12, 25. 41; ius reddit 12, 43; nauale proelium in lacu adornat 12, 56; ueneno necatur 12, 67; diuus 12, 69; eius templum in Britannia 14, 31
Clausus u. Attus
Clemens Iulius u. Iulius
Clemens Postumi Agrippae seruus 2, 39sq.
Clemens u. Iulius, Salienus
Cleonicus Senecae libertus 15, 45
Cleopatra paelex Claudii 11, 30
clientelae 3, 55
clipeus defunctis decernitur 2, 83
Clitae u. Cietae
Clodius Quirinalis 13, 30
P. Clodius 11, 7
Clutorius Priscus eques Ro. 3, 49–51
Cluuidienus Quietus 15, 71
Cluuius Rufus auctor Taciti 13, 20. 14, 2
Cocceius Nerua legum peritus 4, 58; uoluntaria morte obit 6, 26
Cocceius Nerua imperator u. Nerua
codicilli Melae 16, 17; Petronii 16, 19; Pisonis 3, 16; Seiani 4, 39; Senecae 15, 64; C. Silani 3, 67; Thraseae 16, 24; Veientonis 14, 50; S. Vistilii 6, 9
Coelaletae Thraciae pop. 3, 38
Coeranus philosophus 14, 59
Coeus Latonae parens 12, 61
cohortes leues 1, 51. 2, 52. 3, 39. 4, 73; subsidiariae 1, 63; urbanae 4, 5; cohors praet. 1, 29. 2, 16; cohortes praet. 1, 7. 4, 5. 16, 27; auxiliariae 3, 21. 13, 36; ciuium Romanorum 1, 8
Cois immunitas datur 12, 61; apud Coos Aesculapii delubrum 4, 14
Colchi pop. 6, 34
Colonia Claudia Ara Agrippinensium 1, 36. 37. 71. 12, 27. 13, 57

coloniae quomodo iam deductae 14, 27
Colophon urbs 2, 54
cometes sidus 14, 22. 15, 47
C. Cominius 4, 31
comitium 13, 58
comitia consularia sub Tiberio 1, 81; e campo ad patres translata 1, 15; magistratuum in quinquennium 2, 36; ambitus 14, 28
comitialis morbus 13, 16
Commagena regio 15, 12
Commageni 2, 42. 56.
commentarii senatus 15, 74; Agrippinae iunioris 4, 53; Claudii 13, 43; de quaestione habita 6, 47
commilitium 1, 60
concilia sociorum 15, 22
conciliabula 3, 40
Concordiae dona decreta 2, 32
confarreandi mos 4, 16
congiarium plebi datum 2, 42. 3, 29. 12, 41. 13, 31. 14, 11
coniuges in proeliis 4, 51. 14, 34
coniugia cum filiabus fratrum 12, 6sq.; consobrinorum 12, 6
coniuratio Seiani 6, 14. 47; seruorum 4, 27; in Gaium 16, 17; in Neronem 15, 48sqq.
Consi ara 12, 24
Considius praetorius 5, 8
Considius Aequus 3, 37
Considius Proculus 6, 18
consularia insignia 12, 21. 13, 10. 15, 7. 72. 16, 17
consulatus geminati 1, 3
consules ob mortem Drusi sede uulgari sedent 4, 8
contubernia militum 1, 17. 41sq. 15, 13
conuiuium bucina dimissum u. bucina
Corbulo, Domitius 3, 31; dux Claudii 11, 18; contra Germanos missus ib.; in disciplina seuerus 13, 35; fossam inter Rhenum et Mosam ducit 11, 20; in Armeniam a Nerone missus 13, 8; uires contra Parthos diuidit 13, 37; Artaxata capit ac delet 13, 41; Tigranocertis potitur 14, 24; in Syriam abscedit 14, 26; subsidium Tigrani mittit 15, 3; Euphratis ripam insidit 15, 9; Paeto laboranti fert auxilium 15, 10; inter eum ac Vologaesem nuntii 15, 17; contra Parthos missus 15, 25; res a se gestas narrauit 15, 16
Corcyra insula 3, 1
Cordus u. Caesius, Cremutius
Corinthiense litus 5, 10
Corinthius 11, 14
Corma fl. 12, 14
Cornelia uirgo Vestalis 4, 16
Cornelia Cossa uirgo Vestalis 15, 22
Cornelia lex u. lex
Cornelius Scauri accusator 6, 29sq.
Cornelius Balbus (maior) 12, 60
Cornelius Cethegus consul 4, 17
Cornelius Cossus consul 4, 34; alius 14, 20
P. Cornelius Dolabella adulator nimius 3, 47. 69; proconsul Africae Tacfarinatem uincit 4, 23sqq.; triumphalia ei negantur 4, 26; Quintilium Varum accusat 4, 66; eius sententia de gladiatorum spectaculis 11, 22
Cornelius Flaccus 13, 39
Cornelius Lupus 13, 43
Cornelius Marcellus 16, 8
Cornelius Martialis 15, 71
Cornelius Merula flamen Dialis 3, 58
Ser. Cornelius Orfitus consul 12, 41. 16, 12
Cornelius Scipio u. Scipio
Cornelius Sulla dictator u. L. Sulla
Cornelius Sulla senatu mouetur 2, 48
L. (Cornelius) Sulla nobilis iuuenis 3, 31
L. (Cornelius) Sulla consul 6, 15
Faustus Cornelius Sulla Claudii gener 13, 23; consul 12, 52; socordi ingenio 13, 47; Massiliam ablegatur ib.; interficitur 14, 57
Cornelius Tacitus de suis annalibus 4, 32sq.; res Domitiani composuit 11, 11; quindecimuiralis sacerdos ac praetor ib.
Cornutus u. Caecilius
coronae aureae in conuiuiis 2, 57. 14, 24; ciuica 3, 21. 12, 31. 15, 12. 16, 15; facundiae 16, 4; spicea 11, 4; querceae 2, 83; sacrae 15, 33; sub corona uendere 13, 39
corpora mortuorum odoribus differta 16, 6; damnatorum in Tiberim tracta 6, 19; rei p. 1, 12
Coruinus u. Messala
Coruncanii 11, 24
Cosa Etruriae promunturium 2, 39
Cossorum familia 15, 22
Cossutianus Capito legis Cinciae re-

petitionem dissuadet 11, 6sq.; lege repetundarum damnatur 13, 33. 16, 21; senatorium ordinem recipit 14, 48; Antistium praetorem accusat ib.; Tigillini gener 16, 17; Thraseam accusat 16, 28; ob id donatus 16, 33
L. Cotta a Scipione Africano accusatus 3, 66
Cotta u. Aurelius
Cotta Messalinus 2, 32. 12, 22; claris maioribus, animo diuersus 4, 20; atrox sententia in Agrippinam ac Neronem 5, 3; accusatur 6, 5. 7
Cottiae Alpes u. Alpes
cothurnus 11, 31
Cotys Armeniae minoris rex 11, 9
Cotys Bospori rex 12, 15. 18
Cotys rex partis Thraciae 2, 64; a Rhescuporide occiditur 2, 66. 3, 38; eius liberi tutorem Roma accipiunt 2, 67. 3, 38. 4, 5; uxor 2, 67
Cous insula 2, 75
M. Crassus (triumuir) caesus a Parthis 2, 2; potentia 1, 1
M. Crassus consul 4, 62
Crassus Licinius consul 15, 33
Cremutius Cordus historicus 4, 34sq.
Crepereius Gallus 14, 5
Crescens u. Tarquitius
Creta insula 4, 21; proconsules 3, 38. 13, 30. 15, 20
Cretenses Romam legatos mittunt 3, 63; leges eorum 3, 26
Creticus Silanus 2, 4. 43
Crispinus u. Caepio, Rufrius
Crispus u. Sallustius, Vibius
cruppellarii 3, 43
Cruptorix 4, 73
Ctesiphon Parthorum regia 6, 42
Cumae 16, 19; Cumana litora 15, 46
Cumanus u. Ventidius
cuneus iuniorum 2, 83
curiae ueteres 12, 24
curiata u. lex
C. Curio 11, 7
curru uehi in ludis uetantur tribuni pl. 1, 15
Cursor u. Caelius C.
Curtilius Mancia 13, 56
T. Curtisius (Curtilius *al.*) 4, 27
Curtius Atticus 4, 58; a Seiano opprimitur 6, 10
Curtius Montanus 16, 28; famosi carminis reus 16, 29; patri conceditur 16, 33
Curtius Rufus 11, 20sq.
Curtius Seuerus 12, 55
curulis (sedes) 1, 75. 2, 83. 15, 29
custodes legum 3, 28. 4, 30; corpori 6, 36
Cusus fl. 2, 63
Cutius Lupus quaestor 4, 27
Cyclades insulae 2, 55. 5, 10
Cyclopes interfecti 3, 61
Cyme 2, 47
Cynica secta 16, 34
Cyprii ius asyli defendunt 3, 62
Cyrenenses Caesium Cordum accusant 3, 70, Pedium Blaesum 14, 18
Cyrrus urbs Syriae 2, 57
Cyrus rex 3, 62. 6, 31
Cythnus insula 3, 69
Cyziceni libertate priuati 4, 36

Dahae pop. 2, 3. 11, 8. 10
Dalmatia (Delmatia) 2, 53. 12, 52; duabus legionibus tenebatur 4, 5; Delmaticum bellum 6, 37; mare 3, 9
damnati testamento et sepultura prohibiti 6, 29. 15, 62; bona eorum publicata ib.; bona materna filiis reddita 3, 68. 13, 43; nomina fastis erasa 3, 17; praenomina mutata ib.; corpora in Tiberim tracta 6, 19
Dandarica 12, 16
Dandaridae 12, 15
Danuuius fl. 2, 63. 4, 5. 12, 30
Dareus (Darius) rex I Persarum 3, 63; III Persarum 12, 13
Dauara collis 6, 41
Decangi (uel Deceangi uel Deceangli) Britanniae pop. 12, 32
December 13, 10
decemuiralis potestas 1, 1; decemuiri 3, 27
Decrius 3, 20
Decrius Calpurnianus 11, 35
decumana porta 1, 66
decumatae cohortes 3, 21; legiones 14, 44
decuriae 13, 27; equitum 3, 30. 14, 20
decurio equitum 13, 40
decursus militum 2, 7. 55. 3, 33
delatores 4, 30
Delmatia u. Dalmatia
Delphi 2, 54

delubrum 3, 62. 4, 37. 43. 70. 15, 40; Aesculapii 4, 14; Iunonis ib.; Vestae 15, 41; Fortunae delubra 3, 71
Delus 3, 61
Demaratus Corinthius 11, 14
Demetrius Cynicus 16, 34
Demonax praefectus 11, 9
Densus u. Iulius
Denter Romulius 6, 11
Denthalias (Denthelias *al.*) ager 4, 43
dextrae implicatae in foederibus 12, 47; cf. 2, 58
di Manes 3, 2; hospitales 15, 52; patrii 1, 59; ultores 4, 28; loci 12, 13; penetrales Germaniae 2, 10; deorum honos quando principi habitus 15, 74; deorum simulacra 15, 29; de dis sententiae Taciti 6, 22. 14, 12. 16, 33
diadema imagini Neronis subiectum 15, 29
Dialibus non licet egredi Italia 3, 58. 71; confarreatis parentibus geniti 4, 16
Dialis flaminica u. flaminica
Diana Leucophryne (Leucophryena *al.*) 3, 62; Ephesia 3, 61. 4, 55; Persica 3, 62; Limnatidis templum 4, 43; eius patria 3, 61; lucus 12, 8
A. Didius Gallus Britanniae legatus 12, 40. 14, 29; dux contra Mithridatem Bosporanum 12, 15
Dido 16, 1
Didymus libertus 6, 24
diem prodicere 2, 79; dicere 4, 19
Dii natio Thracica 3, 38
Dinis dux Thracum 4, 50
discessio in senatu 3, 69. 6, 12. 14, 49
diurna u. acta
Dolabella u. Cornelius
Domitia gens 15, 23
Domitia Lepida 11, 37. 12, 64
Domitia Neronis amita 13, 19. 21
Domitianus imperator 11, 11
Cn. Domitius Ahenobarbus Neronis pater, Agrippinae maritus 4, 75. 12, 3. 64; Tiberii progener 6, 45; Albucillae adulter 6, 47; consul 6, 1; incendii detrimentum aestimat 6, 45; effigies ei a filio ponitur 13, 10 (u. etiam 12, 64)
Cn. Domitius, Neronis proauus, ciuili bello maris potens 4, 44
L. Domitius Neronis auus 1, 63; Antoniam ducit 4, 44; Albim transcendit ib.; moritur ib.
L. Domitius, Neronis abauus, acie Pharsalica cecidit 4, 44
L. Domitius u. Nero
Domitius Afer 4, 52; primoribus oratorum additus 4, 52; Varum Quintilium accusat 4, 66; obit 14, 19
Domitius Balbus 14, 40
Domitius Caecilianus 16, 34
Domitius Celer 2, 77–79
Domitius Corbulo u. Corbulo
Domitius Pollio 2, 86
Domitius Silus 15, 59
dona dis uota 3, 71; dis decreta 2, 32. 6, 25. 14, 64. 15, 74; militaria 1, 44. 2, 9
donatiuum 12, 41. 69. 14, 11
Donusa insula 4, 30
Doryphorus Neronis libertus 14, 65
dos 2, 86. 15, 37
Druidae 14, 30
Drusiana fossa 2, 8
Drusilla Germanici filia 6, 15
Drusorum familia 1, 28. 4, 7. 11, 35; Drusi cognomen ademptum Scriboniis 2, 32
Drusus Tiberii f. e Vipsania 3, 19. 75; proauo Pomponio Attico 2, 43; consul designatus 1, 14. 3, 22; in Pannoniam missus 1, 24sqq.; prompto ad asperiora ingenio 1, 29; Romam redit 1, 30; laudatur a patre 1, 52. 4, 4; sodalis Augustalis 1, 54; consul 1, 55; edendis gladiatoribus praesidens sanguine gaudet 1, 76; concors Germanico 2, 43; in Illyricum missus 2, 44. 3, 7; cineribus Germanici obuiam it 3, 2; Pisoni de Germanici morte respondet 3, 8; Germanos ad discordiam illicit 2, 62; Illyrico redit 3, 11; ouans Vrbem init 2, 64. 3, 19; urbe repetendis auspiciis egreditur 3, 19; consul iterum cum patre 3, 31; luxus eius 3, 37; aegritudo 3, 49; tribuniciae potestatis consors 3, 56; adrogantiae incusatur 3, 59; Suebis regem dat 12, 29; auus Rubellii Plauti 14, 57; intendit Seiano manus 4, 3; ueneno a Seiano necatur 4, 8; Caesar uocatur 1, 25. 27. 55. 12, 29
Drusus Claudius Augusti priuignus, Tiberii frater, imperator appellatur 1, 3; Germanici pater 1, 33. 43. 2, 8; Agrippinae socer 1, 41; magna apud Romanos memoria 1, 33; uulgi fauor

in eo haud prosperus 2, 41. 82; tributum Frisiis imponit 4, 72; Rhenum aggere coercet 13, 53; eius exsequiae 3, 5; castellum in Germania posuit 1, 56; ara ei sita 2, 7
Drusus Germanici f. 4, 4; togam uirilem sumit ib.; a Tiberio in senatum inductus 4, 8; dis a sacerdotibus commendatur 4, 17; praefectus Vrbis 4, 36; maritus Aemiliae Lepidae 6, 40; cum Seiano in fratrem conspirat 4, 60; in carcere moritur inedia 6, 23; falsus apud Cycladas 5, 10
Drusus Libo u. Libo
Drusus Liuius largitor 3, 27
Ducenius Geminus consularis 15, 18
ducentesimae uectigal 2, 42
C. Duilius Iani templum struxit 2, 49
duodecim tabulae 3, 27. 6, 16
Duuius Auitus Germaniae inf. legatus 13, 54. 56

Ecbatana 15, 31
Edessa 12, 12
edictum ne praesides ludos ederent 13, 31; edicto monetur populus 1, 8. 3, 6. 4, 67; increpatur 5, 5. 11, 13. 14, 45
effigies Caesaris in exercitu 12, 17; Augusti 1, 11. 73. 2, 41. 3, 64. 4, 67; Germanici 2, 83; Agrippinae 5, 4; Neronis 13, 8. 15, 22. 29; Octauiae 14, 61; Poppaeae 14, 61; Seiani 3, 72. 4, 2. 7. 74. 6, 2; Tiberii 4, 64. 74; Lucilii Longi 4, 51; Claudiorum 4, 9; Tigillini et Neruae 15, 72; damnatorum demotae 11, 38; in Gemonias tractae 3, 14
Egnatia Maximilla 15, 71
Egnatii 1, 10
P. Egnatius Celer 16, 32
Elephantine insula 2, 61
Elymaei 6, 44
Ennia Macronis uxor 6, 45
L. Ennius eques Rom. 3, 70
M'. Ennius castrorum praef. 1, 38
Epaphroditus Neronis libertus 15, 55
Ephesii 3, 61. 4, 55. 16, 23
Epicharis mulier coniuratos accendit 15, 51; mira constantia 15, 57
Epidaphne 2, 83
Eprius Marcellus uno die praetor 12, 4; repetundarum absoluitur 13, 33; acri eloquentia 16, 22; in Thraseam inuehitur 16, 22. 28; quinquagies sestertio donatur 16, 33
equester ordo 2, 83. 6, 11. 12, 60; locus 3, 30. 6, 7. 14, 53
equestris Fortuna u. Fortuna
equites alarii 3, 39. 4, 73. 12, 27. 13, 35
equites illustres Aegypto impositi 12, 60
equites Romani in luctu trabeati 3, 2; locus in circo 15, 32
equitum Ro. societates u. societates
equus Euphrati immolatur 6, 37; consularia insignia gestans 15, 7
Erato Armeniae regina 2, 4
Erindes fl. 11, 10
Erycus mons 4, 43
Erythrae 6, 12
Esquilina porta 2, 32; imae Esquiliae 15, 40
etesiarum flatus 6, 33
Etruria 2, 39. 4, 5. 55. 11, 15. 24
Etrusca gens 4, 65
Etrusci litteras a quo didicerint 11, 14; Lydorum consanguinei 4, 55
Euander Arcas 11, 14. 15, 41
Euboea insula 2, 54. 5, 10
Eucaerus Alexandrinus 14, 60
Eudemus medicus 4, 3. 11
Eunones Aorsorum princeps 12, 15. 18; Mithridatem Claudio commendat 12, 19
euocati 2, 68
Euodus Claudii libertus 11, 37
Euphrates 2, 58. 4, 5. 6, 31. 37. 12, 11. 13, 7. 14, 25. 15, 3. 7. 9. 12. 16. 17. 26
Europa 12, 63
exauctoratio 1, 36
exsequiae publicae 3, 48. 16, 6

Fabatus u. Calpurnius, Rubrius
Fabianus u. Valerius
Fabius Maximus 1, 5; moritur ib.
Fabius Paulus consul 6, 28
Fabius Romanus 16, 17
Fabius Rusticus historicus 13, 20. 14, 2. 15, 61
Fabricii 2, 33
Fabricius Veiento 14, 50
faenebre malum 6, 16sq.
faeneratores accusati 6, 17
Faenius Rufus praefectus annonae 13, 22; praetorii 14, 51; Agrippinae amicus 14, 57; in Neronem coniurat 15, 50. 53; urget reos 15, 58; Senecam interfici patitur 15, 61; ab indicibus

proditur 15, 66; occiditur 15, 68; amicus damnatur 16, 12
faenoris duae partes 6, 17; faenus unciarium et semiunciarium 6, 16
Falanius (Faianius *al.*) eques Rom. 1, 73
falsi damnatus 2, 55
famosi libelli u. libelli
fasces uersi 3, 2; imperatorii 13, 9
fastis nomen exemptum 3, 17sq.
Fauonii 16, 22
fauonius uentus 4, 67
Faustus Sulla u. Cornelius Sulla
Fecunditatis templum 15, 23
Felix u. Antonius
feminae belli duces apud Britannos 14, 35; feminae ob lacrimas incusatae 6, 10; illustres arena foedantur 15, 32; lupanaria complent 15, 37; poena feminarum quae cum seruis iunguntur 12, 53; libido coercita 2, 85; honores moderandi 1, 14
ferarum tergis contecti Christiani 15, 44
ferentarius miles 12, 35
Ferentinum opp. u. Frentanum opp.
ferrati 3, 45
Festus u. Marcius
fetiales 3, 64
Fidena opp. 4, 62
Firmius Catus senator 2, 27. 30; relegandus a Tiberio protegitur 4, 31
Flaccus u. Cornelius, Pomponius, Vescularius
flamen Dialis post Merulam diu nullus 3, 58; cf. Dialis Augusti 1, 10, Martialis, Quirinalis 3, 58
Flaminia uia u. uia
flaminica Dialis 4, 16
flammeum 15, 37
flamonium 4, 16; Claudiale 13, 2
Flauianus exercitus 3, 19. 62sq.
Flauius Nepos tribunus 15, 71
Flauius u. Vespasianus
Flauius Scaeuinus 15, 49. 53; e domo eius coniuratio in Neronem proditur 15, 54; constanter se defendit 15, 55; Faenium Rufum eludit 15, 66; occiditur 15, 70; uxor eius 15, 71
Flauus Arminii frater 2, 9. 11, 16
Flauus u. Subrius, Verginius
Fleuum Frisiorum castellum 4, 72
Florae templum u. templum
Florentini legatos Romam mittunt 1, 79
Florus u. Iulius
Fonteius Agrippa Libonem accusat 2, 30; filiam offert capiendam uirginem Vestalem 2, 86
Fonteius Capito Asiae proconsul absoluitur 4, 36
Fonteius Capito consul 14, 1
Formiae 15, 46; Formiani agri 16, 10
Foroiuliensis colonia 2, 63. 4, 5
Fortis Fortunae templum 2, 41
Fortunae templa u. templum; Fortunarum effigies 15, 23
Fortunatus libertus 16, 10
Forum Iulium u. Foroiuliensis colonia
Forum Boarium 12, 24; Holitorium 2, 49; Romanum 12, 24; Augusti 4, 15
fossa Corbulonis 11, 20; Drusiana 2, 8; inter Ararem et Mosellam 13, 53; nauigabilis 15, 42; 4000 passuum 4, 49
Frentanum opp. 15, 53
frigoris uis 13, 35
Frisii 1, 60; pacem rumpunt 4, 72; a Corbulone subiguntur 11, 19; agros Romanos occupant 13, 54; Frisium nomen 4, 74
Fronto u. Octauius, Vibius
frumenti pretium statutum 2, 87; minutum 15, 39; sine pretio datum manipularibus 15, 72; uetustate corruptum 15, 18
Fucinus lacus u. lacus
Fufius Geminus consul 5, 1sq.; eius mater necatur 6, 10
Fulcinius Trio accusator 2, 28. 30; Pisonem postulat 3, 10; a Tiberio monetur 3, 19; consul 5, 11; facilis capessendis inimicitiis ib.; exitium ei differtur 6, 4; metu se ipse necat 6, 38
Fundani montes 4, 59
funditores 2, 20. 13, 39
Funisulanus Vettonianus 15, 7
funus censorium 4, 15. 6, 27. 13, 2; publicum 3, 5. 48. 6, 11
Furiae 14, 30
Furium nomen 2, 52
Furius Camillus reciperator Vrbis 2, 52
Furius Camillus proconsul Africae 2, 52; Tacfarinatem pellit 3, 20
Furius Camillus Scribonianus consul 6, 1; arma ciuilia mouet 12, 52; eius filius 12, 52
Furnius Claudiae Pulchrae adulter 4, 52; damnatur ib.
fusti necare 3, 21. 14, 44

Gabinum saxum u. saxum
Gabolus u. Licinius G.
Gaetulicus u. Lentulus
Gaius Caesar Caligula u. C. Caesar
Galatae 15, 6
Galatia 15, 35
C. Galba u. C. Sulpicius
Ser. Galba 3, 55; consul 6, 15; Tiberii praesagium de illius imperio 6, 20
Ser. Galba accusatur a Catone Censorio 3, 66
Galilaei Iudaeae pop. 12, 54
Galla u. Satria, Sosia
Galli dites et imbelles 11, 18; auxiliares 2, 16; rebellionem coeptant 3, 40; Romam olim ceperunt 11, 24; fessi ministrandis equis 2, 5; Romanam ciuitatem adipiscuntur 11, 23; ueteres gloriae 3, 45
Gallia comata 11, 23; eius legatus 3, 41; Narbonensis 2, 63. 12, 23. 14, 57. 16, 13; Galliae erectae 14, 57; census 1, 31. 33. 2, 6. 14, 46; quattuor et sexaginta ciuitates 3, 44; litus 4, 5; opes 1, 47; ora 11, 18; fides 1, 34; munificentia in legiones 1, 71; primores 3, 41. 11, 23; suboles 3, 43
Gallica incendia 15, 43; ripa 1, 57; Gallicae cohortes 2, 17
Gallio u. Iunius
Gallus u. Aelius, Asinius, Caninius, Cestius, Crepereius, Didius, Glitius, Togonius, Vipstanus
P. Gallus eques Rom. 16, 12
Gandestrius u. Adgandestrius
Gannascus Chaucorum dux 11, 18sq.
Garamantes 3, 74; legatos Romam mittunt 4, 26; eorum rex 4, 23
Gauius Siluanus praetorianorum trib. 15, 50; ad Senecam a Nerone mittitur 15, 60sq.; se ipse interficit 15, 71
Gellius Publicola 3, 67
Geminius eques Rom. 6, 14
Geminus u. Atidius, Ducenius, Fufius, Rubellius, Tullius
Gemoniae 3, 14. 5, 9. 6, 25
genialis torus 15, 37
Gerellanus tribunus 15, 69
Germaniae caelum 2, 23sq.; G. inferioris legiones 1, 31; superioris 1, 31. 6, 30; G. inferioris legatus 1, 31. 3, 41. 4, 73; superioris 1, 31. 6, 30. 12, 27. 13, 56
Germani acie et iustis locis funduntur 2, 5; imperatorum custodes 1, 24. 13, 18; auxiliares 2, 16; cis Rhenum colentes 1, 56; Germanorum arma 2, 14; ratio proelii committendi 2, 45; armenta 4, 72; luci 1, 59; fides et uirtus 13, 54; nox epulis festa 1, 50; umidae (tumidae *al.*) terrae, profundi amnes 2, 23; uetus libertas 11, 16
Germanicus exercitus 1, 22; Germanici exercitus 2, 39. 11, 1; Germanicae legiones 1, 31. 46. 3, 1. 38. 5, 26; bella a Plinio scripta 1, 69
Germanicus, Drusi filius, a Tiberio adoptatus 1, 3; ab eo timetur 1, 7; legionibus Germanicis imponitur 1, 3. 31; in eum populi fauor 1, 33; imperium ei a militibus offertur 1, 35; tradere seditiosis uexillum cogitur 1, 39; Germaniam uastat 1, 51; sacerdos Augustalis 1, 54; triumphus ei decernitur 1, 55; imperator uocatur 1, 58; Segestem recipit 1, 59; ossa Varianarum legionum sepelit 1, 62; Arminium cum exercitu sequitur 1, 63; comitas in milites 1, 71; classem contra Germanos parat 2, 6; decurrit in honorem Drusi patris 2, 7; Visurgim transgreditur 2, 12; somnium 2, 14; Germanos uincit 2, 18. 21; naualis clades 2, 23sq.; Romam reuocatur 2, 26; de Germanis triumphat 2, 41 (1, 55); Orienti praeponitur 2, 43; Spei templum consecrat 2, 49; fouet Haterium Agrippam 2, 51; iterum consul 2, 53. 3, 31; Athenis uno tantum lictore incedit 2, 53; oraculum Clarii Apollinis consulit 2, 54; Armeniae regem imponit 2, 56; a Pisone spernitur 2, 57; Aegyptum adit 2, 59; ob id a Tiberio incusatur ib.; ouatio ei decernitur 2, 64; morbo corripitur 2, 69; suspicio de ueneno ib.; amicitiam Pisoni renuntiat 2, 70; moritur 2, 72; Alexandro Magno aequatur 2, 73; corpus Antiochiae nudatur 2, 73. 3, 12; honores decreti 2, 83; reliquiae Augusti tumulo illatae 3, 4; cineres 2, 75; laudes 1, 33. 2, 13. 43. 73; sapientia 2, 43; eloquentia 2, 83; successor ab Augusto destinatus 4, 57; domus eius 4, 12. 17. 5, 4; stirps 4, 59
gestamen 2, 2. 11, 33. 14, 4. 15, 57

Geta u. Lusius
Getae 4, 44
gladiatores e seruitio Blaesi 1, 23; eruptionem tentant 15, 46
gladiatorum editio 1, 76. 4, 62. 63. 11, 22. 12, 57. 13, 5. 31. 49. 15, 32. 34
gladiatura 3, 43
Glitius Gallus 15, 56. 71
Gorneae Armeniae castellum 12, 45
Gotarzes Artabani frater 11, 8; regno Parthorum potitur 11, 10; contra eum Meherdatem expetunt Parthi 12, 10; moritur 12, 14
Gotones Germ. pop. 2, 62
Graeci prompti ad noua et mira 5, 10; sua tantum mirantur 2, 88; eorum litterae 11, 14; Graeca adulatio 6, 18; certamina 14, 21; doctrina 15, 45; facilitas 14, 47; libido 4, 35; Graecus sermo 3, 65. 4, 52. 6, 20; Graecae artes 15, 41; Graeci amictus 2, 59. 14, 21; comites 2, 2. 4, 58
Graecina u. Pomponia
Graiae Alpes u. Alpes
Granius Marcellus Bithyniae praetor 1, 74
Granius Marcianus senator 6, 38
Graptus Neronis libertus 13, 47
Gratus u. Munatius
Gyarus insula 3, 68sq. 4, 30
gymnasium a Nerone dedicatur 14, 47; conflagrat 15, 22; gymnasia improbata 14, 20

Hadria u. mare
Haedui u. Aedui
Haemus Thraciae mons 3, 38. 4, 51
Halicarnasii 4, 55
Halotus Claudii spado 12, 66
Halus opp. Parthorum 6, 41
haruspices 13, 24. 15, 47; collegium 11, 15
hasta signum uenditionis 3, 31. 13, 28
Q. Haterius 1, 13; in luxum ciuitatis uerba facit 2, 33; senex foedissimae adulationis 3, 57; moritur 4, 61
Haterius Agrippa u. Agrippa
Q. Haterius Antoninus consul 12, 58. 13, 34
Heliopolis 6, 28
Helius libertus 13, 1
Heluidius Priscus leg. legionis 12, 49; tribunus pl. 13, 28
Heluidius Priscus Thraseae gener 16, 28sqq.; Italia depellitur 16, 33. 35
Heluius Rufus miles 3, 21
Heniochi pop. 2, 68
Herculeius trierarchus 14, 8
Hercules 4, 38; Lydia potitus 3, 61; apud Aegyptios celeber 2, 60; posteri 4, 43; uenatio 12, 13; magna ara 12, 24; Herculis praesentis magna ara fanumque 15, 41; ei sacra silua 2, 12; os Nili dicatum 2, 60
Hercynia silua 2, 45
heres tabulis prioribus scriptus 2, 48; heres Caesar ex parte nuncupatus 2, 48. 14, 31. 16, 11. 17
Hermunduri Germ. pop. 2, 63. 12, 29sq. 13, 57; rex 12, 29
Hiberi 4, 5. 6, 32sq.; Thessalis orti 6, 34; eorum rex Pharasmanes 11, 8; bellum cum Armeniis 12, 44sqq.; Mardos adgrediuntur 14, 23
Hiberiae regnum modicum 12, 44
Hibernia insula 12, 32
Hiero Parthus 6, 42sq.
Hierocaesaria ciu. 2, 47. 3, 62
Hirtius consul occiditur 1, 10
Hispani 1, 78 (u. etiam 15, 13)
Hispaniae tribus legionibus tenentur 4, 5; citerior 4, 45; ulterior 4, 37; legati citerioris 3, 13. 4, 45. 6, 27; proconsul ulterioris 4, 13; in Romanos munificentia 1, 71. 78; aurariae 6, 19
Hispaniensis exercitus 1, 3
Hispo u. Romanus
histriones uerberum immunes 1, 77; Italia pelluntur 4, 14. 13, 25; a Tuscis acciti 14, 21; certamen 1, 54; immodestia 4, 14; fautores 1, 77. 13, 25. 28
Homonadenses Ciliciae pop. 3, 48
M. Hortalus Hortensii nepos 2, 37
Q. Hortensius orator 2, 37; eius pronepotes pauperrimi 2, 38
horti Lucculliani (Lucullani *al.*) 11, 1. 32. 37; populo a Caesare legati 2, 41; Maecenatis 15, 39; Neronis ib. et 15, 44. 58; Pomponii 5, 8; Sallustiani 13, 47; Senecae 14, 52sqq.; Seruiliani 15, 55; Tauri 12, 59
hospitales mensae 2, 65; dii 15, 52; donum 14, 24
hostiae grauidae 15, 47; hostiae fuga 15, 7
Hypaepeni 4, 55

Hyrcani pop. 6, 36. 43. 11, 8. 14, 25. 15, 1 sq.; Macedones 2, 47; Hyrcanum bellum 14, 25 (u. etiam 6, 33)
Hyrcania 11, 9. 13, 37

Iani templum 2, 49
Ianuarius 4, 70. 13, 10. 55 sqq.
Iaso 6, 34
Iazyges Sarmatae 12, 29 sq.
Iceni Britanniae pop. 12, 31 sq.; eorum rex 14, 31
Idistauiso (Idisiauiso *uel* Idisiauisa *al.*) campus 2, 16
ignes terra editi 13, 57
Ilienses 4, 55; publicis muneribus soluuntur 12, 58
Ilium 2, 54. 6, 12
Illyricum 1, 5. 46. 2, 44. 3, 11. 34. 15, 26; Illyrici legiones 16, 13; motus 1, 52; Illyrici exercitus 3, 7; Illyrica ora 2, 53
imago Caesaris pro tutela 3, 36; triumphalis 15, 72; imaginum pompa 2, 32. 3, 76. 4, 9
imperatoris nomen 1, 3. 9. 58. 2, 26; cui postremum Tiberius concesserit 3, 74; imperator populus 3, 6; consalutatus Nero 12, 69. 13, 41; Tiberius 2, 18
imperium maius solito Germanico datum 2, 43; Romanum ad Rubrum mare patens 2, 61
Inguiomerus Arminii patruus 1, 60. 68; a Germanico fugatur 2, 17. 21; ad Maroboduum perfugit 2, 45
Insochi u. Moschi
Insteius Capito centurio 13, 9; castrorum praefectus 13, 39
Insubres pop. 11, 23
Interamnates (Antemnates *al.*) 1, 79
Ionium mare u. mare
Isauricus 3, 62
Isthmus 5, 10
Italia externae opis indiget 3, 54; moris antiqui retinens 16, 5; stipendiaria 11, 22; fertilis 1, 79. 12, 43; uocare ex Italia 13, 28
Italicum bellum 3, 27; Italicae coloniae 6, 12; Italica oppida 3, 71; Italicus populus 15, 13
Italicus, Flaui filius, Cheruscorum rex 11, 16; pulsus ac restitutus 11, 17
C. Itius u. Cestius Gallus
Ituraei Syriae adduntur 12, 23
Iturius Silanae cliens Agrippinam accusat 13, 19. 21; relegatur 13, 22; poena exsoluitur 14, 12
Iuba Maurorum rex 4, 5; Iubae filius Ptolemaeus 4, 23. 26
Iudaea tributi deminutionem orat 2, 42; Iudaeae impositi 12, 54. 15, 44
Iudaei prouinciae Syriae additi 12, 23; puniti 12, 54; sacra 2, 85
iudicia senatui tradita equites recuperant 11, 22; Seruiliae leges senatui reddunt 12, 60
Iulia gens 1, 8. 2, 41. 83. 6, 8. 51. 12, 2. 14, 22. 15, 23; Iulii 3, 5 (Livii *al.*). 5, 1. 11, 24. 16, 6; origo ab Aenea 4, 9. 12, 58; lex, leges u. lex
Iulia Augusti filia, uxor Tiberii 6, 51; adultera 3, 24. 4, 44; obit 1, 53
Iulia Augusti neptis impudica 3, 24; moritur 4, 71
Iulia Augusti uxor u. Liuia
Iulia Germanici filia nascitur 2, 54; M. Vinicio nubit 6, 15; a Claudio pulsa 14, 63
Iulia Drusi filia Neroni nubit 3, 29; mox Rubellio Blando 6, 27; ad mortem agitur 13, 32. 43
Iuliae rogationes 3, 25
Iulianae partes 1, 2
Iulii 5, 1
Iulius Africanus Gallus 6, 7
Iulius Agricola u. Agricola
Iulius Agrippa 15, 71
Iulius Altinus 15, 71
Iulius Aquila 12, 15; praetoria insignia ei decernuntur 12, 21
Iulius Augurinus 15, 50
Iulius Caesar 1, 8; triumuir 1, 1; militum seditionem compescit 1, 42; unicam filiam amittit 3, 6; lex de modo credendi 6, 16; decretum 3, 62; libro Ciceronis respondet M. Catonis aduersarius 16, 22. 4, 34; primus cum exercitu Britanniam ingreditur 12, 34; apud Alesiam obsessus 11, 23; patricios creat 11, 25; Lacedaemoniis templum adiudicat 4, 43; populo hortos legat 2, 41; orator 13, 3; funus turbatum 1, 8; uilla 14, 9
Iulius Celsus tribunus 6, 9. 14
Iulius Classicianus 14, 38
Iulius Clemens centurio 1, 23. 26. 28

Iulius Densus equester 13, 10
Iulius Florus Treuir 3, 40. 42
Iulius Indus Treuir 3, 42
Iulius Marinus mori coactus 6, 10
Iulius Montanus mori adactus 13, 25
Iulius Pelignus Cappadociae procurator 12, 49
Iulius Pollio trib. 13, 15
Iulius Postumus Augustae intimus 4, 12
Iulius Sacrouir Aeduus 3, 40–46. 4, 18sq.
Iulius Vindex 15, 74
Iulius mensis 2, 83
Iullus Antonius u. Antonius
Iuncus Vergilianus senator 11, 35
Iunia familia (Iunii) 3, 24. 69. 15, 35. 16, 12
Iunia M. Bruti soror, C. Cassii uxor moritur 3, 76
Iunia Caluina Silani soror 12, 4; Italia pellitur 12, 8; reuocatur 14, 12
Iunia Silana C. Silii uxor, a uiro per Messalinam pellitur 11, 12. 13, 19; Agrippinae accusatores parat 13, 19. 21; in exilium acta 13, 22; moritur 14, 12
[Iunia] Torquata soror C. Silani 3, 69
D. Iunius consul 12, 58
Iunius senator 4, 64
Iunius artis magicae peritus 2, 28
Iunius Blaesus Pannoniae legatus 1, 16sqq.; Seiani auunculus 3, 35. 4, 26; proconsul in Africam mittitur 3, 35; prouincia ei prorogatur 3, 58; triumphi insignibus attollitur 3, 72; bellum contra Tacfarinatem gerit 3, 73; imperator a legionibus salutatur 3, 74; necatus 5, 7
Iunius Blaesus eius filius ad Tiberium missus 1, 19. 29; propriam manum ducit 3, 74; perit cum fratre 6, 40
Iunius Cilo Ponti procurator 12, 21
Iunius Gallio Italia exactus 6, 3
Iunius Gallio Senecae frater 16, 17; fratris morte pauidus 15, 73
Iunius Lupus senator 12, 42
Iunius Marullus cos. designatus 14, 48
Iunius Otho praetor 3, 66
Iunius Otho tribunus pl. 6, 47
Iunius Rusticus 5, 4
Iunius Silanus Asiae proconsul 13, 1; occiditur ib.
App. Iunius Silanus consul 4, 68; maiestatis postulatus 6, 9; Narcissus eius caedis molitor 11, 29
C. Iunius Silanus Asiae proconsul 3, 66. 4, 15; accusatur 3, 66sq.; sententiae contra eum 3, 68; in exilium actus 3, 69
D. Iunius Silanus, neptis Augusti adulter, ab exilio reuocatus 3, 24
D. Iunius Silanus Torquatus consul 12, 58; mori adactus 15, 35; patruus L. Silani 16, 8
L. Iunius Silanus Octauiae Claudii filiae sponsus 12, 3; praeturam eiurare cogitur 12, 4; se interficit 12, 8
L. Iunius Silanus apud C. Cassium educatus 15, 52; accusatur 16, 7; in exilium missus necatur 16, 9. 12
M. Iunius Silanus nobilis et eloquens 3, 24; adulatio eius 3, 57; falsi Drusi pater 5, 10; filia C. Caesari desponsa 6, 20
M. Iunius Silanus consul 2, 59
Iunius mensis 2, 41. 16, 12 (Iulius *al.*)
Iuno 15, 44; Samiae delubrum 4, 14
Iuppiter 1, 73. 2, 22. 32. 3, 61sq. 6, 25. 13, 24; Capitolinus 15, 23; liberator 15, 64. 16, 35; Salaminius 3, 62; Stator 15, 41; Vindex 15, 74; templa u. templum
iurare in acta D. Iulii et D. Augusti 4, 42. 16, 22; in acta sua iurari Tiberius uetat 1, 72; iurant magistratus in acta principum 13, 11, in uerba 1, 7. 14, 11
iuris principia et progressus 3, 25
ius asyli 4, 14; belli 12, 17; ciuile 13, 27; ciuium 4, 13; coloniae 14, 27; commercii 2, 62; consulare 1, 1; consulis 4, 19; diuinum 3, 26; feminarum 4, 16; flaminum 3, 58; hastae 13, 28; honorum adipiscendorum 11, 23. 14, 50; hostium 1, 42; humanum 1, 40; humanum diuinumque 2, 14. 3, 70. 4, 38. 6, 26; Latii 15, 32; legationis 1, 39; militum 11, 33; naturae 15, 19; patrium 4, 16; perorandi 2, 30; praetoris 1, 10. 2, 56. 77. 13, 28; proconsulare 3, 21. 13, 21; Romanum 3, 71. 15, 6; sacerdotiorum 3, 64; senatorum 11, 25; sententiae dicendae 13, 49; tribuniciae potestatis 1, 13; tribunicium 1, 2; uirgarum 1, 77
iusiurandum sollemne initio anni 16, 22

iustitium 1, 16. 50. 2, 82. 3, 7
Iustus u. Catonius
Iuuenales ludi, Iuuenalium ludicrum u. ludi
Izates Adiabenus 12, 13sq.

Kalendis Ianuariis sollemnia incipientis anni 4, 70; ius iurandum 16, 22

Labeo u. Antistius, Asconius, Cethegus, Pomponius, Titidius
Lacedaemonii legatos Romam mittunt 4, 43; uictos arcent 11, 24
Laco Achaeus 6, 18
lacus Auernus 15, 42; Baianus 14, 4; Fucinus 12, 56; Lucrinus 14, 5; Velinus 1, 79; Campaniae 3, 59; Nili receptacula 2, 61
C. Laecanius consul 15, 33
Laelia uirgo Vestalis 15, 22
Laelius Balbus 6, 47; in insulam deportatur 6, 48
Langobardi 2, 45sq.; Cheruscos iuuant 11, 17
Lanuuium municipium 3, 48
Laodicea urbs Phrygiae 4, 55. 14, 27
Laodicia urbs Syriae 2, 79
Largus u. Caecina
Larum sacellum 12, 24
Lateranus u. Plautius
Latinae feriae 4, 36. 6, 11; histrio 14, 15; lingua 2, 13; litterae 11, 14; magistratus 11, 24; sermo 2, 10
Latinius Pandusa Moesiae pro pr. 2, 66 (u. 4, 68)
Latium 11, 23; uetus 4, 5; Latii ius 15, 32
Latona 3, 61. 12, 61
laudatio mortui 3, 5. 76. 4, 12. 5, 1. 13, 3. 17. 16, 6
laurea 2, 26
laureata statua u. statua
laurus fascibus imperatoriis addita 13, 9; lauru ornatae domus 15, 71
lectus conuiuialis 14, 9
legata Augusti 1, 8. 36
legati legionum praetores destinati 2, 36
Legerda 14, 25
legio prima (Germanica) 1, 31. 37. 39. 42. 44. 51. 64sq.
secunda 1, 37. 70. 14, 37
tertia (Gallica) 13, 40. 15, 6. 26
quarta (Scythica) 15, 6sq. 26 (cf. 13, 35)
quinta (Alaudae) 1, 31. 37. 45. 51. 64. 4, 73
quinta (Macedonica) 15, 6. 9. 26. 28
sexta (Ferrata) 2, 79. 81. 13, 38. 40. 15, 6. 26
octaua (Augusta) 1, 23. 30
nona (Hispana) 1, 23. 30. 3, 9. 4, 23. 14, 32. 38
decima (Fretensis) 2, 57. 13, 40. 15, 6
duodecima (Fulminata) 15, 6. 7. 10. 26
tertiadecima (Gemina) 1, 37
quartadecima (Gemina Martia Victrix) 1, 37. 70. 14, 34. 37
quintadecima (Apollinaris) 1, 23. 30. 15, 25sq.
sextadecima (Gallica) 1, 37
undeuicesimae aquila cum Varo amissa 1, 60
uicesima (Valeria Victrix) 1, 31. 37. 39. 42. 51. 64. 14, 34. 37
unetuicesima (Rapax) 1, 31. 37. 45. 51. 64
legionarii milites 1, 8. 6, 41. 12, 35. 14, 26. 34. 38. 15, 11; arma 3, 43
legiones octo apud Rhenum 1, 3. 4, 5; earum seditio 1, 31; Actiacae Octauiani 1, 42; Varianae 1, 43. 60. 65. 2, 7. 25; tres in Hispania 4, 5; duae aliquamdiu in Africa 4, 5; quattuor in Syria 4, 5; duae in Aegypto, item in Pannonia, Moesia, Delmatia 4, 5; trium Pannonicarum seditio 1, 16
Lentulus Gaetulicus 4, 42; consul 4, 46; superioris Germ. leg. 6, 30
Cn. Lentulus Drusi in Pannonia comes 1, 27; in Libonem sententia 2, 32; de Silano 3, 68; maiestatis accusatur 4, 29; obit 4, 44
Lentulus augur 3, 59
Lepcitani (Leptitani *al.*) 3, 74
Lepida u. Aemilia
Lepida Cassii uxor 16, 8sq.
Lepidus u. Aemilius
Leptitani u. Lepcitani
Lesbos insula 2, 54. 6, 3
Leucophryne u. Diana
lex Caesaris de usuris 6, 16; Cassia 11, 25; Cincia 11, 5. 13, 42. 15, 20; Cornelia de falsis 14, 40; de sicariis 13, 44; curiata 11, 22; Iulia de adulterio 2, 50. 4, 42; de ambitu 15, 20; maiestatis u. maiestas; Oppiae 3, 33sq.; Papia

Poppaea 3, 25. 28; Pompei 3, 28; repetundarum 11, 6. 12, 22. 13, 33; Roscia 15, 32; Saenia 11, 25; Seruiliae 12, 60; Sullae 11, 22; sumptuaria 3, 52; leges agrariae, frumentariae 4, 32; Iuliae 3, 25. 15, 20; Atheniensium 3, 26; Tulli regis 12, 8; Seruii Tullii 3, 26; legum principia et uarietates 3, 26
libelli accusatorum 3, 44; famosi 1, 72; libellus Augusti de imperii opibus 1, 11
Liber pater 4, 38; Liberi Liberaeque aedes 2, 49; bello uictor 3, 61
Liberator Iuppiter u. Iuppiter
liberi principum sedentes uescebantur 13, 16; liberorum numerus fauorabilis 2, 37. 51. 71. 3, 33. 15, 19
liberti ministeria principum 15, 35. 16, 8; accusatores patronorum 15, 55. 16, 10; potentes Seiani 6, 8; eos Claudius sibi adaequat 12, 60; corpus late fusum 13, 27; seruilia ingenia 2, 12; fraudes erga patronos 13, 26
libertinorum filiis magistratus mandantur 11, 24; diuitiae 12, 53. 14, 55; potentia 14, 39
Libo Drusus accusatur 2, 27 sq. 30; se ipse interficit 2, 31; de eius damnatione mentio 4, 29. 31. 6, 10
L. Libo consul 2, 1
libritores 2, 20. 13, 39
Liburnicae naues 16, 14
Libya 2, 60
Licinius u. Crassus
M. Licinius u. M. Crassus et Crassus
Licinius Gabolus 14, 12
lictor Liuiae non conceditur 1, 14; duo Agrippinae concessi 13, 2; lictore uno Germanicus Athenis utitur 2, 53
Ligures 16, 15
Limnatis u. Diana
Linus Thebanus 11, 14
Liris fl. 12, 56
litterae a quibus inuentae 11, 14; Aegyptiae 2, 60; nouae a Claudio additae 11, 13
Liuia Augusti uxor 1, 3; dolus in Augusti nepotes ib.; Augusti mortem celat 1, 5; Agrippae Postumo infensa 1, 6; in familiam Iuliam et in nomen Augustum adsumitur 1, 8; rei p. grauis 1, 10; Haterium protegit 1, 13; adulatio senatus in eam 1, 14; Agrippinae infensa 1, 33. 2, 43. 4, 12; auia Germanici 2, 14; proauia Agrippinae minoris 12, 69; Vrgulaniam diligit 2, 34. 4, 22; Cn. Pisoni conscia 2, 77; secreti cum Plancina sermones 2, 82; in funere Germanici publico abstinet 3, 3; Plancinam protegit 3, 15. 17. 6, 26; comes Augusto in prouinciis 3, 34; morbus grauis 3, 64; effigiem Augusto dicat ib.; uota pro eius ualetudine 3, 71; extrema senecta 4, 8; sedes inter Vestales in theatro 4, 16; delubrum ei ab Asia et Hispania dicatum 4, 37; in Tiberium filium exprobratio 4, 57; Iuliam neptem exulem sustentat 4, 71; Fufio fauet 5, 2; litteras filii cohibet 5, 3; moritur 5, 1; dies natalis 6, 5
Liuia Drusi uxor 2, 43. 4, 40. 60; antea C. Caesari nupta 4, 40; soror Germanici 2, 84; adulteratur a Seiano 4, 3. 39; sententiae in eius memoriam atroces 6, 2
Liuia familia 6, 51; Liuii 5, 1
Liuii u. etiam Iulii
Liuineius Regulus 3, 11; alius 14, 17
T. Liuius historicus 4, 34
lixae 2, 62. 78
Locusta uenefica 12, 66. 13, 15
Lollia Paulina Claudii coniugium ambit 12, 1 sq.; ad mortem adacta 12, 22; sepulcrum 14, 12
Lolliana clades 1, 10
M. Lollius rector C. Caesaris 3, 48; eius filius Paulinae pater 12, 1
Londinium Britanniae municipium 14, 33
Longinus u. Cassius
Longobardi u. Langobardi
Longus u. Lucilius
Lucania 11, 24
Lucanius Latiaris Titium Sabinum circumuenit 4, 68 sq.; poenas luit 6, 4
Lucanus Annaeus Melae f. poeta 15, 49. 16, 17; matrem inter coniuratos in Neronem nominat 15, 56; occiditur 15, 70
lucaris modus decernitur 1, 77
Luccius Telesinus consul 16, 14
Lucilius Capito Asiae procurator 4, 15
Lucilius centurio interficitur 1, 23
Lucilius Longus Tiberii familiaris 4, 15
Lucinae templum u. templum (Lunae)

Sp. Lucretius 6, 11
Lucrinus u. lacus
Luculliani (Lucullani *al.*) horti u. horti
Luculli 15, 14
Lucullus 4, 36. 6, 50. 11, 1. 12, 62. 13, 34. 15, 27
lucus Baduhennae 4, 73; Dianae 12, 8; Ortygia 3, 61; luci Britannorum 14, 30; sacri Germanorum 1, 59
ludi Augustales 1, 15. 54; circenses 2, 83. 11, 11. 12, 41. 15, 23. 44. 53. 74; Iuuenales 14, 15. 15, 33. 16, 21; magni 3, 64; Megaleses 3, 6; saeculares 11, 11; cetasti (?) ab Antenore Troiano instituti 16, 21; olim a stantibus spectati 14, 20; ludorum curator 13, 22; praeses 3, 64; procurator 11, 35; ludis cohors adsistit 13, 24; litterarius ludus 3, 66
ludicrum quinquennale 14, 20. 16, 2; Iuuenalium 16, 21; ludicrum edere magistratus prouinciales prohibiti 13, 31; lud. Troiae 11, 11; Oscum 4, 14; apud Germanos 1, 50
Lugdunensis clades 16, 13
Lugdunum 3, 41
Lugii 12, 29 sq.
lunae defectus 1, 28; templum u. templum
lupanaria 13, 25. 15, 37
Lupia fl. 1, 60. 2, 7
Lupus u. Cornelius, Cutius, Iunius
Lurius Varus 13, 32
Lusitania 13, 46
Lusius Geta praetorii praef. 11, 31. 33; praefectura priuatur 12, 42
Lusius Saturninus 13, 43
lustrale certamen 16, 4
lustratio Vrbis 13, 24; exercitus 15, 26
lustrum a Claudio conditum 11, 25. 12, 4; secundum sub Nerone 16, 2
luxus 2, 33. 3, 52 sqq.
Lycia 2, 79; Lycii 13, 33; Lycium mare u. mare
Lycurgus Spartae legislator 3, 26
Lydia 3, 61; Lydi opulenti 4, 55
Lydus Atye rege genitus 4, 55
Lygdus spado 4, 8. 10 sq.

Macedo u. Philippus
Macedones 2, 55. 3, 61. 4, 55. 6, 28. 31. 41. 12, 62
Macedones Hyrcani 2, 47
Macedonia 3, 38. 5, 10; proconsulari imperio leuatur 1, 76; Moesiae addita 1, 80
Macedonica legio u. legio
Macer u. Pompeius
machinae bellicae barbaris insolitae 12, 45
Macro praetorii praef. 6, 15. 23; odium ualidum ad exitia 6, 29; atrocia in eum a Trione composita 6, 38; nimia potentia 6, 45; inimicus Arruntii 6, 47; Seianum oppressit 6, 48; Tiberium iniectu uestium necat 6, 50
Maecenas Cilnius in Bathylli amorem effusus 1, 54; Romae atque Italiae ab Augusto praepositus 6, 11; otium 14, 53. 55; horti 15, 39
magi 12, 22. 16, 30; Italia pelluntur 2, 32; eorum sacra 2, 27. 6, 29; superstitiones 12, 59
magistratus Calabriae, Apuli, Campani 3, 2; in funere Germanici sine insignibus 3, 4
Magius Caecilianus praetor 3, 37
Magnetes 3, 62. 4, 55; a Sipylo 2, 47
maiestatis lex 1, 72. 2, 50. 3, 50. 4, 34; crimen accusationum complementum 3, 38
Maius mensis 16, 12
Mallia u. Atia
Mallouendus Marsorum dux 2, 25
Malorix Frisiorum dux 13, 54
Seruius Maluginensis flamen Dialis 3, 58; sorte prouinciae depulsus 3, 71; moritur 4, 16; filius ib.
Mamercus u. Aemilius, Scaurus
Mammius Pollio 12, 9
mancipes 3, 21
di Manes 3, 2
Manlia u. Atia
Manlii 3, 76
Manlius Valens legionis leg. in Britannia 12, 40
Manlius Varillae adulter 2, 50
manumittendi species 13, 27
mapalia 3, 74. 4, 25
Marcellus Augusti sororis f. 1, 3; intra iuuentam obit 2, 41; Tiberii aemulus 6, 51; eius theatrum 3, 64
Marcellus u. Aeserninus, Asinius, Cornelius, Eprius, Granius
Marcia aqua 14, 22
Marcia Fabii Maximi uxor 1, 5

Marcianus u. Granius
Marcius Festus 15, 50
P. Marcius mathematicus 2, 32
Marcomani Germ. pop. 2, 46. 62
Mardi pop. regni Parth. 14, 23
mare nouissimum 2, 24; Rubrum 2, 61. 14, 25 (?); Aegaeum 5, 10. 15, 71; Africum 1, 53; Amunclanum (Amuclanum *al.*) 4, 59; Bithynum et Lycium 2, 60; Delmat. 3, 9; Hadriat. et Ionium 2, 53 (u. etiam 5, 10); Hadria 15, 34; Oceanus 1, 9; Ponticum 13, 39
Marinus u. Iulius
mariti iudicium in uxorem 2, 50. 13, 32
Marius Celsus legionis leg. 15, 25
Marius Nepos senatu motus 2, 48
C. Marius 1, 9. 12, 60
P. Marius consul 14, 48
Sex. Marius 4, 36 Hispaniarum ditissimus 6, 19; saxo Tarpeio deicitur ib.
Maroboduus Sueborum rex 2, 26; apud populares inuisus 2, 44; ab Arminio fusus 2, 46. 88; desertus et fractus 2, 62sq.; Rauennae custoditur 2, 63. 3, 11
Mars Chattorum deus 13, 57; Vltor 2, 64. 3, 18. 13, 8; monimenta, dona ei sacrata 2, 22. 32; Martis (Martius) campus 1, 15. 15, 39; in eo amphitheatrum 13, 31; sepultura Augusti 1, 8; Germanici 3, 4; Britannici 13, 17 (u. etiam ad 2, 22)
Marsi Germaniae populus 1, 50. 56. 2, 25
Marsus u. Vibius Marsus
Martiales flamines 3, 58
Martialis u. Cornelius
Martina uenefica 2, 74; subita morte exstincta 3, 7
Marus fl. 2, 63
Massilia 14, 57; studiorum sedes ac magistra 4, 44
Massilienses 4, 43sq. 13, 47
mater deum 4, 64; mater patriae 1, 14
mathematici Italia pulsi 2, 32. 12, 52; ea SCta irrita ibid.
Matii equitis Ro. potentia 12, 60
matrimonium cum fratris filia inauditum 12, 5; SCto fit licitum 12, 7
Mattiaci Germ. pop. 11, 20
Mattium Chattorum opp. 1, 56
Mauri 2, 52. 4, 5. 14, 28; rebellant 4, 23
Maximus u. Caesennius, Fabius, Sanquinius, Scaurus, Trebellius
Mazippa Maurorum dux 2, 52
Medea 6, 34
Medi 2, 4. 56. 60. 6, 34. 12, 14. 13, 41. 14, 26. 15, 2. 31 (u. etiam ad 6, 33)
Megaleses ludi u. ludi
megistanes Armenii 15, 27
Meherdates Phrahatis filius ad Parthorum regnum uocatur 11, 10. 12, 10; praecepta a Claudio data 12, 11; a Gotarze aures capto deciduntur 12, 14
Mela u. Annaeus Mela
Melitene 15, 26
Memmius Regulus consul 5, 11; collegam accusat ib.; incolumis euadit 6, 4; ei Lollia Paulina nupta 12, 22; moritur 14, 47
Memmius Regulus consul 15, 23
Memnonis saxea effigies 2, 61
Menelaus 2, 60
mensium nomina mutata 15, 74. 16, 12
Mercurius Germanorum deus 13, 57
Merula u. Apidius, Cornelius
Mesopotamia 6, 36sq. 44. 12, 12
(M.) Messala Coruinus praef. Vrbis 6, 11. 11, 6sq.; orator 13, 34; parens Valerii Messalini 3, 34; imperatorem suum Cassium praedicabat 4, 34
Messala Valerius (Valerius Messalinus) 1, 8. 3, 18; oratio in senatu 3, 34
Messala Valerius consul 13, 34
Messala Volesus u. Volesus
Messalina Claudii uxor 11, 2; Silium perdite amat 11, 12. 13, 19; adulteriorum facilitate fastidiosa 11, 26; Silio nubit 11, 26; defertur 11, 30; simulacrum uindemiae celebrat 11, 31; conuicta a Narcisso 12, 65; occiditur 11, 38; Iulia Drusi filia dolo eius interfecta 13, 32 (u. etiam Statilia)
Messalinus u. Cotta, Valerius
Messenii pop. 4, 43
L. Metellus pontifex maximus 3, 71
Miletus 2, 54; Milesii 3, 63. 4, 43; Apollinis cultores 4, 55
Milichus Scaeuini libertus 15, 54; coniurationem Neroni aperit 15, 55; auditur 15, 59; praemiis ditatus Conseruatoris nomen sibi adsumit 15, 71
Mineruae aedes 13, 24; simulacrum 14, 12
Minos Cretensis legislator 3, 26
Minucius Thermus 6, 7; alius 16, 20
miracula 2, 24. 6, 28. 11, 11. 13, 41

Misenensis classis u. classis
Misenum 4, 5. 6, 50. 14, 3sq. 9. 15, 46. 51
missio festinata 1, 52
Mithridates 2, 55. 3, 62. 73. 4, 14. 36
Mithridates Bosporanus 12, 15sqq.; deditus Romam mittitur 12, 21
Mithridates Hiberus 6, 32; Armenia potitur 6, 33. 11, 9; in regnum remeat 11, 8; ab Radamisto pulsus 12, 45; necatur 12, 46–48
Mnester Agrippinae libertus 14, 9
Mnester Poppaeae adulter 11, 4; occiditur 11, 36
Moesi 15, 6
Moesia 1, 80. 2, 66. 4, 5. 47. 6, 29
Mona insula 14, 29
Monaeses nobilis Parthus 15, 2. 4sq.
Monobazus Adiabenum rex 15, 1. 14
Montanus u. Curtius, Iulius, Traulus, Votienus
Mosa fl. 2, 6. 11, 20
Moschi pop. 13, 37
Moschus u. Vulcacius
Mosella fl. 13, 53
Mosteni 2, 47
Muluius (Mului) pons 13, 47
L. Mummius imperator 4, 43; primus theatralia spectacula edit 14, 21
Munatius Gratus eques Ro. 15, 50
Munatius Plancus caput legationis 1, 39. 2, 32 (Piso *al.*)
Musonius Rufus philosophus 14, 59; sapientiae praeceptor 15, 71; inuehitur in P. Celerem 4, 10
Musulamii Africae pop. 2, 52. 4, 24
Mutilia Prisca Augustae intima 4, 12
Myrina 2, 47
Mytilenaeus 6, 18
Mytilenense secretum 14, 53

Nabataeorum rex 2, 57
Nar fl. 1, 79. 3, 9
Narbonensis u. Gallia
Narcissus Claudii libertus 11, 29; Messalinam defert 11, 30; in eodem cum Claudio gestamine sedet 11, 33; defensionem Messalinae impedit 11, 34; eius caedem properat 11, 37; quaestoria insignia ei decernuntur 11, 38; Aeliam Paetinam apud Claudium fouet 12, 1sq.; Agrippinam incusat et illa ipsum 12, 57; uerba eius in illam 12, 65; ad mortem agitur 13, 1
Narnia 3, 9
Naso u. Valerius
natalis dies 6, 5. 18. 14, 12
Natalis u. Antonius
Nauportum 1, 20
nauis dolosa ad Agrippinam necandam 14, 3. 5
Naxus 16, 9
Neapolis urbs 14, 10. 15, 33. 16, 10
Nemetes Germ. pop. 12, 27
Nepos u. Flauius, Marius
Neptuni asylum 3, 63
Nero u. Tiberius Nero
Nero, ante adoptionem L. Domitius, abnepos Augusti 13, 34; Senecae discipulus 12, 8; populi fauore excipitur 11, 11; miracula de eius infantia ib.; a Claudio adoptatus Britannico anteponitur 12, 25; Octauia Claudii filia ei despondetur 12, 9; toga uirilis ei maturatur 12, 41; proconsulare imperium extra Vrbem ib.; princeps iuuentutis ib.; Octauiae coniungitur 12, 58; Iliensium causam agit ib.; imperator consalutatur 12, 69; Claudium in funere laudans primus principum aliena facundia eget 13, 3; artes eius 13, 3. 14, 16; statuas recusat 13, 10; Acten libertam amat 13, 12; ab Octauia coniuge abhorret ib.; exturbat eam 14, 60; insula Pandateria claudit 14, 63; postremo interfici iubet 14, 64; Poppaeae amore flagrat 13, 46. 14, 1; ei coniungitur 14, 60; Britannicum ueneno tollit 13, 16; matri dona mittit 13, 13; Pallantem demouet 13, 14; matrem seponit 13, 18; interficere cupit 13, 20. 14, 3; num matris concubitum expetiuerit 14, 2; occidi iubet 14, 7; Neapolim concedit 14, 10; Romam redit 14, 13; res Orientis componit 13, 7. 9; praetorios aerario praeficit 13, 29; nationes Alpium maritimarum in ius Latii transfert 15, 32; Iuuenales ludos instituit 14, 15; lupanaria pererrat 13, 25; extra Vrbem lasciuit 13, 47; ad deteriores inclinat 14, 52; respondet Senecae 14, 55; num Burrum occiderit 14, 51; Rubellium Plautum necat 14, 59; anceps ualetudo 14, 22. 47;

Neapoli in scaena cantat 15, 33; periculum euadit 15, 34; Pythagorae nubit 15, 37; incredibilium cupitor 15, 42; Christianos suppliciis afficit 15, 44; coniuratio in eum 15, 48; Lucani aemulus 15, 49; Vestino consuli infensus 15, 68; Caeselli Bassi promissis credit 16, 2; cithara in theatro canit 16, 4; Poppaeam ictu calcis affligit 16, 6; mortuam laudat ib.; Thraseam et Soranum interficit 16, 21; studia 14, 14
Nero Germanici filius 2, 43; senatui a Tiberio commendatur 3, 29. 4, 8; Iuliam Drusi filiam ducit uxorem 3, 29. 6, 27; grates senatui agit 4, 15; commendatur diis 4, 17; Seianus eum insectatur 4, 59 sq. 67; a Tiberio in senatu accusatur 5, 3; effigies a populo gesta 5, 4
Ti. Nero Tiberii Imp. pater 1, 10. 5, 1. 6, 51
Nerones 1, 28. 11, 35
Neroneus mensis 16, 12
Nerullinus u. Suillius
Nerua sub Nerone praetor designatus 15, 72
Nerua u. Cocceius, Silius
nexus legis 3, 28
Nicephorium urbs 6, 41
Nicephorius Armeniae fl. 15, 4
Nicopolis Achaiae urbs 2, 53; colonia Romana 5, 10
Niger u. Bruttedius, Veianius
Nilus fl. 2, 60. 61
Ninos Assyriae urbs 12, 13
Nisibis opp. 15, 5
Nola urbs 1, 5. 9. 4, 57
nomen aui materni sumptum 13, 45; n. et effigies damnatorum demota 11, 38; n. damnatorum fastis erasum 3, 17; nomine dux milites uocat 2, 81; nomina consulum monimentis praescripta 3, 57; honesta uitiis praetenduntur 2, 33. 14, 21; nomina aerarii 13, 23
nonanus (miles) 1, 23. 30. 14, 38
Cn. Nonius eques R. 11, 22
C. Norbanus consul 1, 55
L. Norbanus consul 2, 59
Norica prouincia 2, 63
Nouember mensis 6, 25
nouendialis cena 6, 5
Nouius Priscus exul 15, 71
nouus homo 3, 55. 4, 15
Nuceria colonia 13, 31; Nucerini 14, 17
Numa 3, 26; regia eius 15, 41
Numa Marcius 6, 11
Numantina (?pax) 15, 13
Numantina Siluani uxor 4, 22
Numidae 2, 52. 3, 21. 4, 23; peditum aciem non tolerant 4, 24; reges 16, 1
nuptiales faces 15, 37; tabulae u. tabulae
nuptiarum solemnia 11, 26. 12, 5. 15, 37; cf. matrimonium
Nymphidius Sabinus consularibus insignibus donatur 15, 72; origo et uita ib.

Obaritus centurio 14, 8
Obultronius Sabinus aerarii quaestor 13, 28
Occia uirgo Vestalis moritur 2, 86
Occidens 3, 34. 13, 53
Oceanus quando maxime tumescat 1, 70; cetero mari truculentior 2, 24
Octauia Augusti soror 4, 44. 75
Octauia Claudii filia 11, 32. 34. 12, 2. 68; L. Silano despondetur 12, 3; dein Domitio, qui postea imperator 12, 9; ei nubit 12, 58; sed is ab illa abhorret 13, 12; affectus abscondere didicit 13, 16; eicitur 14, 60; in exilium acta 14, 63; interfecta 14, 64
Octauianus Caesar 13, 6
Octauii 4, 44
Octauius Augusti pater 1, 9
Octauius Fronto praetura functus 2, 33
Octauius Sagitta trib. pl. 13, 44
October mensis 12, 69
Odrusae Thraciae pop. 3, 38
Ofonius Tigillinus (siue Tigellinus) 14, 48; praef. praetorii 14, 51; ualidus apud Neronem 14, 57. 15, 50; libidinosus 14, 51. 60; mirum conuiuium 15, 37; Faenium Rufum criminatur 15, 50; urget coniuratos 15, 58; triumphali decore ornatur 15, 72; hereditatum captator 16, 17. 19; mores eius ib.; praedia 15, 40
Olennius primipilaris 4, 72
T. Ollius Poppaeae pater 13, 45
omen faustum 1, 35. 5, 4; triste 15, 7
operae theatrales 1, 16
Oppiae leges u. lex

C. Oppius eques Ro. 12, 60
M. Opsius praetorius 4, 68. 71
oraculum 6, 21. 12, 63; Apollinis 3, 63; Clarii Apollinis 2, 54. 12, 22; Phrixi 6, 34
oratio Carataci 12, 34. 37; C. Cassii 14, 43; Claudii 11, 15. 24; Germanici 1, 42. 2, 71; Hortali 2, 37; Iuliae Agrippinae 13, 21; M. Lepidi 3, 50; Neronis 14, 55; Paeti Thraseae 15, 20; Segestis 1, 58; Senecae 14, 53; Tiberii 3, 12. 4, 37; Tigillini 14, 57; Vitellii 12, 5; Vologaesis 15, 2
oratores emi prohibitum 13, 5. 42
orbitas captata 13, 42. 14, 40; pecuniosa 13, 52
ordo Puteolanorum 13, 48
Ordouices Britanniae pop. 12, 33
Orfitus u. Cornelius, Paccius
Orientis imperium penes Parthos 6, 34; regnorum motus 2, 1. 43
Ornospades Parthorum dux 6, 37
Orodes regis Parthorum f. 6, 33–35
Ortygia lucus 3, 61
Oscum ludicrum u. ludicrum
ostentum 12, 64
Ostia 2, 40. 11, 26. 29. 31. 15, 39. 16, 9; uia u. uia; paludes 15, 43
Ostorius Sabinus eques Rom. 16, 23; Baream Soranum accusat 16, 30; quaestoriis insignibus donatur 16, 33
P. Ostorius Scapula Britanniae propraetor 12, 31; uictoriam adipiscitur 12, 35; triumphi insignia accipit 12, 38; moritur 12, 39
M. Ostorius P. f. Scapula seruati ciuis decus meruit 12, 31; fidus amicus 14, 48; apud Neronem accusatur 16, 14; occiditur 16, 15
Otho u. Iunius
M. Otho Neronis intimus 13, 12; Poppaeam uxorem ducit 13, 45; Lusitaniae praeficitur 13, 46
ouatio 2, 64. 3, 11. 19. 47. 13, 8. 32

Paccius Orfitus primi pili centurio 13, 36. 15, 12
Paconianus u. Sextius
Paconius Agrippinus 16, 28sq. 33
M. Paconius legatus 3, 67
Pacorus Medorum rex 15, 2; Vologaesis frater 15, 14; ad Medos digreditur 15, 31
Pacuuius legatus 2, 79
Paetina u. Aelia
Paetus 13, 23
Paetus Caesennius consul 14, 29; Armeniae rector 15, 6; Armeniam intrat 15, 7; omina spernit 15, 8; inconstans 15, 10; Parthi eum aggrediuntur 15, 11; militiae munia deserit ib.; Parthorum regis colloquium petit 15, 14; condiciones a Parthis accipit ib.; uno die quadraginta milium spatium emetitur 15, 16; cum Corbulone colloquitur 15, 17; per Cappadociam hibernat ib.; facetiis eum Nero insectatur 15, 25; eius filius tribunus sub Corbulone 15, 28 (u. etiam ad 15, 15)
Paetus Thrasea u. Thrasea
Pagyda Africae fl. 3, 20
Palamedes 11, 14
Palatinus mons 12, 24. 15, 38
Palatium 1, 13. 2, 34. 37. 40. 6, 23. 12, 69. 13, 5. 14, 61. 15, 39. 72
Pallas Claudii libertus 11, 38; maxima apud eum gratia 11, 29; Agrippinam extollit 12, 2; adoptionem Domitii festinat 12, 25; praetoriis insignibus donatur 12, 53; Agrippinae adulter 12, 25. 65. 14, 2; tristi adrogantia 13, 2; a Nerone demouetur 13, 14; accusatur 13, 23; superbus ib.; necatur 14, 65
Palpellius Hister Pannoniae praetor 12, 29
paludamentum 12, 56
Pammenes Chaldaeus 16, 14
Pamphylia 2, 79
Panda fl. 12, 16
Pandateria insula 1, 53. 14, 63
Pandusa u. Latinius
Pannonia 1, 47. 3, 9. 12, 29sq. 15, 25; eius legati 1, 16; duabus legionibus tenetur 4, 5; Pannonii 15, 10; Pann. exercitus 1, 52; Pann. legionum motus 1, 16. 31. 67; sedatur 1, 30
Pansa 1, 10
pantomimi 1, 77; certaminibus sacris prohibiti 14, 21
Pantuleius eques Rom. 2, 48
Paphia u. Venus
Papia Poppaea u. lex
Sex. Papinius consul 6, 40; alius S. P. se iecit in praeceps 6, 49

Papius Mutilus 2, 32
Paris histrio 13, 19. 21; Agrippinam accusat 13, 20; ualidus in gratia Neronis 13, 22; ingenuus iudicatur 13, 27
Parraces 12, 14
parricidarum poenae u. poena
Parthi 2, 56. 6, 34. 42. 12, 44; 15, 4; Crassum et Antonium uincunt 2, 2; socii Romanorum 2, 58; uis eorum 2, 60. 15, 13; P. nobiles Romam ueniunt ac regem a Tiberio poscunt 6, 31; a Claudio 12, 10; motus 2, 1; discordia 11, 8; a Seleucensibus elusi 11, 9; res eorum turbatae 11, 10; pellunt Hiberos 12, 50; rursus in Armeniam prorumpunt 13, 6; abscedunt Armenia 13, 7; acre cum Romanis bellum 13, 34; Hyrcano bello distinentur 14, 25; noui motus propter Armeniam 15, 1; bellum propalam sumunt 15, 7; spem omnem in Armeniam uertunt 15, 9; Paetum condiciones accipere cogunt 15, 14; legatos Romam mittunt 15, 24; ad Corbulonem 15, 27; sequi uel fugere pariter sueti 6, 35; missilibus decertant 15, 7; superbia 14, 26; dominatus 6, 34; equite ualent 6, 34; Parthus rex 2, 57; hostis 15, 7; Parthi imperatores 11, 9; Parthica oppida 6, 41; Parthicus dominatus 6, 34
Passienus orator 6, 20
Patauium 16, 21
patres conscripti 2, 37. 3, 50. 53. 54. 4, 8. 34. 37. 38. 6, 6. 8. 11, 24. 14, 43. 15, 20; inualidi 1, 46; patrum acta 5, 4; adulatio 1, 14; factiones 3, 27; studia 3, 10; consultum 2, 85. 5, 4. 11, 25. 12, 69. 14, 60. 16, 22; decretum 1, 10. 2, 43. 3, 51
patricii ex senatu adsciti 11, 25
patris patriae cognomen a Tiberio repudiatum 1, 72; promiscuum 11, 25
Pauli basilica 3, 72
Paulina u. Lollia, Pompeia
Paulinus u. Pompeius, Suetonius
Paulus u. Aemilius, Fabius, Venetus
Paxaea Pomponii Labeonis uxor 6, 29
pecus aurea Silanus 13, 1
Pedanius Secundus praef. Vrbis 14, 42
pedarii u. senatores
pedibus in sententiam ire 14, 49
Pedius Blaesus senatu motus 14, 18
Pedo praef. equitum 1, 60
Pelago Neronis spado 14, 59
Pelignus u. Iulius Pelignus
Peloponnesus 4, 43. 55
Pelops 4, 55
Penates populi Romani 15, 41
penetrales dii u. deus
Percennius miles gregarius 1, 16. 28. 31; seditionem militum mouet 1, 17; interficitur 1, 29
Pergamena ciuitas 16, 23; Pergameni 4, 55
Pergamum 3, 63. 4, 37
Perinthus Thraciae urbs 2, 54
Perpenna 3, 62
Persae 3, 61. 6, 31. 12, 13; olim sub Aegyptiis 2, 60
Perses 4, 55. 12, 38. 62
Persica Diana u. Diana
Perusinum bellum 5, 1
peruigilia 15, 44
Petilius Cerialis u. Cerialis
Petilius Rufus 4, 68
Petrae equites Ro. 11, 4
Petronius Priscus 15, 71
Petronius Turpilianus consul 14, 29; in Britanniam missus 14, 39; triumphalia ei decernuntur 15, 72
P. Petronius 3, 49. 6, 45
T. Petronius (C. Petr. *al.*) 16, 17; consul 16, 18; occiditur 16, 19; uita et mores 16, 18
Pharasmanes Hiberiae rex 6, 32–35. 14, 26; Mithridatis frater 6, 32. 11, 8; filium in fratrem instigat 12, 44; fratrem interficit 12, 47; Armenia decedere iubetur 12, 48; filium Radamistum interficit 13, 37
Pharsalica acies 4, 44
Philadelpheni 2, 47
Philippensis acies 3, 76; campi 4, 35
Philippopolis 3, 38
Philippus Macedo 2, 63. 3, 38. 4, 43
Philippus (Marcius) 3, 72
Philopator Cilicum rex 2, 42
Phoebus Neronis libertus 16, 5
Phoenices 11, 14
Phoenissa 16, 1
phoenix in Aegypto uisa 6, 28
Phrahates Parthorum rex 2, 1sq.; eius filius 6, 31; rex a Tiberio mittitur 6, 32; morbo perit ib.; eius nepos 11, 10. 12, 10
Phrahates nobilis Parthus 6, 42sq.

Phrixi oraculum et aries 6, 34
Picenum 3, 9
pila ardentia 15, 7
Pinarius Natta cliens Seiani 4, 34 (u. etiam Pomponius)
Piraeus portus 5, 10
piraticum bellum 12, 62. 15, 25
C. Piso Neroni insidiatur 14, 65. 15, 48sqq.; genus et mores 15, 48; nex 15, 59
Cn. Calpurnius Piso 1, 13; libere Tiberium alloquitur 1, 74; sententia de Tiberi fl. 1, 79; de senatus auctoritate 2, 35; Syriae praeponitur 2, 43. 77; Germanicum insectatur 2, 55; iussa eius neglegit 2, 57; ueneno eum necasse creditur 2, 69. 71; Syria decedit 2, 70; morte Germanici laetatur 2, 75; Domitii Celeris consilium probat 2, 78; castellum Celenderin occupat 2, 80; a Sentio fugatur ib.; uagus per amoena Asiae atque Achaiae 3, 7; ad Drusum pergit 3, 8; Romam reuersus postulatur 3, 10; Tiberii de eo ambigua oratio 3, 12; effigies in Gemonias tractae 3, 14; se ipse interficit 3, 15; sententiae senatorum contra eum 3, 17; codicilli ad Tiberium 3, 16; filii 3, 16sq.; uxor 3, 17sq. 6, 26
Cn. Piso, Cn. Pisonis filius 3, 16; pars bonorum paternorum concessa 3, 17; post mortem patris L. Piso 3, 17. 4, 62
L. Piso in accusatores inuehitur 2, 34; Vrgulaniam in ius uocat ib.; Cn. Pisonem defendit 3, 11; in Silanum sententiam dicit 3, 68; maiestatis crimine accusatus opportune moritur 4, 21
L. Piso pontifex moritur 6, 10
L. Piso praetor in Hispania occiditur 4, 45
L. Piso cos. designatus 13, 28; consul 13, 31; publicis uectigalibus praeponitur 15, 18
M. Piso Cn. Pisonis filius 2, 76. 78; a patre apud Tiberium excusatur 3, 16; a Tiberio ignominiae exemptus 3, 18
Piso ciuili bello potens 2, 43
Pisonum nobilitas 3, 17
L. Pituanius magus saxo deicitur 2, 32
Pius u. Aurelius
Placentinus ager 15, 47
Planasia insula 1, 3. 5. 2, 39
Plancina Cn. Pisonis uxor 2, 43; intra decora feminis se non tenet 2, 55; a Vonone donis deuincta 2, 58; Martinae amica 2, 74; secreti Augustae cum ea sermones 2, 82; Germanici morte laeta 2, 75. 6, 26; Romam uenit 3, 9; ueniam per Augustam impetrat 3, 15. 17; accusata se interficit 6, 26
Plancus u. Munatius
L. P⟨lancus?⟩ 2, 32
[A.] Plautius Britanniae legatus 13, 32
Q. Plautius consul 6, 40
Plautius Lateranus Messalinae adulter 11, 30; mors ei remittitur 11, 36; senatui redditur 13, 11; in Neronem coniurat 15, 49. 53; occiditur 15, 60
Plautius Siluanus 4, 22
Plautus u. Rubellius Plautus
plebei magistratus 11, 24; aediles 13, 28
plebiscita 6, 16. 11, 14(?)
C. Plinius bellorum Germanicorum scriptor 1, 69; historiae sui temporis auctor 13, 20. 15, 53
poena adulterii 2, 50; more prisco 2, 32. 4, 30. 14, 48. 16, 11; feminae quae seruo coniungitur 12, 53; caelibum 3, 25; incesti 12, 8; maiestatis 4, 42; parricidarum 4, 29
Poeni 2, 49. 59. 16, 1
Poenius Postumus 14, 37
Polemo I. Ponti rex 2, 56
Polemo II. 14, 26
Pollio u. Annius, Asinius, Caelius, Domitius, Iulius, Mammius, Vedius
Pollitta u. Antistia
Polyclitus Neronis libertus 14, 39
pomerium Vrbis a Claudio augetur 12, 23sq.
Pompeia Macrina 6, 18
Pompeia Paulina Senecae uxor 15, 60; mori cum uiro constituit 15, 63; a Nerone inhibetur 15, 64
Pompei opp. Campaniae 15, 22; Pompeiani coloni 14, 17
Pompei theatrum u. theatrum
Pompeianus 1, 10. 4, 34
Pompeiopolis Ciliciae urbs 2, 58
Pompeius Aelianus 14, 41
Pompeius Macer praetor 1, 72
Pompeius Paulinus 13, 53. 15, 18
Pompeius Siluanus accusatus a prouincia Africa absoluitur 13, 52
Pompeius Vrbicus 11, 35

Pompeius eques Rom. 6, 14
Pompeius tribunus 15, 71
C. Pompeius consul 12, 5
Cn. Pompeius Magnus 1, 1. 2, 27. 3, 22sq. 28. 4, 7. 34. 6, 18. 12, 62. 13, 6. 34. 14, 20. 15, 14; potentia bello piratico 15, 25
Sex. Pompeius Cn. fil. 1, 2. 10. 5, 1
Sex. Pompeius consul 1, 7; Pisonem defendere abnuit 3, 11; M.' Lepidum incusat 3, 32
Pomponia Graecina 13, 32
Pomponius (Pinarius *al.*) 6, 8
Pomponius Atticus Drusi proauus 2, 43
L. Pomponius Flaccus 2, 32; consul 2, 41; Moesiae praeficitur 2, 66; Syriae propraetor moritur 6, 27
Pomponius Labeo Moesiae praepositus 4, 47; uoluntaria morte obit 6, 29
P. Pomponius Secundus accusatur 5, 8; pericula 6, 18; carmina scaenica 11, 13; Chattos compescit 12, 27; triumphali honore donatus 12, 28; carminum gloria excellit ib.
Q. Pomponius P. Secundi frater 6, 18; bello ciuili immixtus 13, 43
Pomptinae paludes 15, 42
pons Muluius u. Muluius; Sublicius u. Sublicius; pontes longi in Germania 1, 63
Pontia Postumia ab amatore occiditur 13, 44
Ponticum mare u. mare; os 2, 54
Ponticus rex Polemo 2, 56; Pontica auxilia 15, 6
pontificatus 1, 3. 3, 29
pontifices a Tiberio incusati 4, 17; per ludibrium consulti ab Augusto 1, 10; Dialia sacra faciunt 3, 58
Pontius Fregellanus 6, 48
Pontius Pilatus 15, 44
C. Pontius consul 6, 45
Pontus (mare) 12, 63; 14, 25?
Pontus (regnum et prouincia) 15, 10. 26; procurator Ponti 12, 21
Poppaea Sabina pulcherrima 13, 45; uxor Scipionis 11, 2. 4; Messalinae inuisa 11, 2; ad mortem adigitur ib. 13, 43
Poppaea Sabina T. Ollii filia 13, 45; Rufrii Crispini uxor 15, 71; Othoni nubit 13, 45; mores 13, 45. 16, 7; Neronem in amorem sui pellicit 13, 46; matrimonium eius postulat 14, 1; nubit ei 14, 60; amputatum Octauiae caput uidet 14, 64; filiam ex Nerone parit 15, 23; Augusta appellatur ib.; moritur 16, 6; effigies proruuntur 14, 61; deum honores decreti 16, 21
Poppaeus Sabinus 1, 80; prouincia Moesia ei prorogatur ib.; triumphi insignia ei decreta 4, 46, contusis Thraecum gentibus 4, 46–51; Macedoniae et Achaiae praeses 5, 10; moritur 6, 39; auus Poppaeae 13, 45
Porcii Tusculo orti 11, 24
Porcius Cato 4, 68; u. etiam Cato
portae castrorum 1, 25. 28. 66. 13, 39
portoria 13, 50
A. Postumius dictator 2, 49; alius 3, 71
Postumus u. Agrippa, Iulius, Poenius
Potitus u. Valerius P.
praefecti aerarii 5, 8. 13, 28sq.; annonae u. annona; castrorum 1, 20. 23. 32. 38. 12, 38. 13, 39. 14, 37; classis 14, 3. 62; cohortis 12, 17. 13, 9; equitum 1, 60. 2, 68, 12, 55; praetorii 1, 7. 24. 4, 1. 11, 1. 33. 14, 51. 15, 50. 72. 16, 17; remigum 13, 30; Vrbis 4, 36. 6, 10sq. 14, 41sqq.; uigilum 11, 35
praefectura annonae u. annona; praetorii 4, 2. 13, 20
Praeneste 15, 46
praeses Syriae 12, 45
praetexta 2, 14; puerilis 1, 3. 12, 41
praetor ad mulierem interrogandam mittitur 2, 34; unius diei 12, 4; aerarii 1, 75. 13, 29; praetorum comitia 1, 15. 2, 36. 14, 28; numerus 1, 14; praetor Achaiae 4, 43; Bithyniae 1, 74
praetoria insignia 12, 21. 53; cohortes u. cohortes
praetoriani 6, 3. 11, 31. 14, 7
praetorium 3, 33
praeuaricatio 11, 5. 14, 41
Prasutagus Icenorum rex 14, 31
primipilares 2, 11. 4, 72
Primus u. Antonius
princeps iuuentutis 1, 3. 12, 41
principia castrorum 1, 61. 67; legionum 4, 2
Priscus u. Ancharius, Clutorius, Heluidius, Neuius, Petronius, Tarquinius, Tarquitius
proconsulare imperium 1, 14. 76. 3, 58. 12, 41. 59. 13, 52; ius 13, 21

C. Proculeius 4, 40
Proculus u. Ceruarius, Cestius, Considius, Titius, Volusius
procuratores Asiae 4, 15; Britanniae 14, 32; Cappadociae 12, 49; Iudaeae 12, 54. 15, 44; Ponti 12, 21; procuratorum ius 4, 15; potestas a Claudio aucta 12, 60; ludi 11, 35
prodigia multa Romae 12, 43. 64. 14, 12. 15, 47
Propertius Celer 1, 75
Propontis 2, 54
Proserpina 15, 44
prouinciae Caesaris 1, 76; datae etiam iis qui in Vrbe retenti sunt 1, 80. 6, 27; publicae 13, 4; sorte datae 3, 32. 58. 71
prouocatio u. appellationes
Proxumus u. Statius P.
Pseudo-Philippus rex Macedonum 12, 62
Ptolemaeus 6, 28; Epiphanis liberi 2, 67
Ptolemaeus Iubae f. Maurorum rex 4, 23; auxilium contra Tacfarinatem praestat 4, 24; a senatu decoratur 4, 26
publicanorum immodestia 13, 50
L. et M. Publicii 2, 49
puluinaria 14, 12. 15, 23
Punicae acies 4, 33; Punica urbs 4, 56
Puteoli 14, 27. 15, 51
Puteolani 13, 48; iure coloniae donantur a Nerone 14, 27
pyramides Aegypti 2, 61
Pyramus fl. 2, 68
Pyrrhus rex 2, 63. 88
Pythagoras Neronis maritus 15, 37
Pythius (Pythicus) u. Apollo

Quadi Germaniae pop. 2, 63
quadragesimae uectigal 13, 51
Quadratus u. Seius, Vmmidius
quadrigarum curriculum 14, 14
quaestor principis 16, 27; consulis 16, 34; quaestor, cui prouincia calles euenerant 4, 27; quaestores aerarii 13, 28sq.; quaestores tempore regum 11, 22; prouincias sortiti 11, 21; designati gladiatores edere non coacti 13, 5
quaestoria insignia 11, 38. 16, 33
quaestura Neroni Germanici f. maturata 3, 29
quattuordecim ordines 6, 3. 15, 32; regiones Vrbis 14, 12. 15, 40
querceae coronae u. corona
Querquetulanus mons 4, 65
Quinctii 3, 76
quindecimuiri 3, 64. 6, 12. 11, 11
quindecimuirale sacerdotium 11, 11. 16, 22
quinquagesimae uectigal 13, 51
Quinquatruum festi dies 14, 4. 12
quinquennale ludicrum u. ludicrum
Quintianus u. Afranius
Quintilianus trib. pl. 6, 12
Quintilius Varus caesus cum exercitu 1, 3. 43. 55. 65. 71. 2, 45; castra eius 1, 61; aquilae duae cum Varo amissae recuperatae 1, 60. 2, 25. 41
Quintilius Varus accusatur 4, 66
Quirinales flamines 3, 58
Quirinalis, Clodius u. Clodius
P. Quirinius Sulpicius 2, 30; diues et orbus 3, 22sq.; moritur 3, 48; mors publice honestata ib.
Quirinus deum numero additus 4, 38
Quirites Iulius Caesar milites appellauit 1, 42

Radamistus Hiberus 12, 44sq.; socerum et sororem eorumque liberos necat 12, 47; Armenia potitur 12, 48; a popularibus eicitur 12, 50; recipit eam ib.; fugit 12, 51; bellum deserit 13, 6; a patre occiditur 13, 37
Raeti 2, 17
Raetia 1, 44
Rapax u. legio
Rauenna urbs 1, 58. 2, 63. 4, 5. 29. 13, 30; Rauennas classis u. classis
Reatini 1, 79
reditus iusti 15, 18
reges captiui populo Rom. ostentati 12, 38; petiti Roma 2, 1sq. 11, 10. 16. 12, 10. 14; dati a Romanis 2, 63. 12, 29. 14, 26; regum liberi obsides dati 2, 1. 11, 10. 12, 10; mores 2, 42. 4, 35. 6, 1. 42. 15, 1. 16, 23
Regini 1, 53
regiones Romae u. quattuordecim
Regulus u. Liuineius, Memmius
rei publicae formae 4, 33
Remi Romulique infantia 13, 58
Remmius euocatus 2, 68
reorum damnatorum sors 6, 29. 40
repetundae pecuniae 1, 74; repetunda-

rum crimina 3, 33. 38. 66. 70. 4, 19. 11, 6. 7. 12, 22. 59. 13, 30. 33. 43. 14, 28. 46. 15, 21. 16, 21
Rhamses rex Aegypti 2, 60
Rheni fl. cursus 2, 6; agger 13, 53; fossa inter Mosam Rhenumque 11, 20; pons 1, 69
Rhescuporis Thraeciae rex 2, 64; fratris filium Cotyn catenis onerat 2, 65; dein interficit 2, 66. 3, 38; Romam ducitur 2, 67; fugam temptans occiditur ib.
Rhodanus fl. 13, 53
Rhodiis libertas redditur 12, 58; Rhodius secessus Tiberii 4, 15
Rhodus 1, 4. 53. 2, 42. 55. 3, 48. 4, 57. 6, 10. 20. 51
Rhoemetalces Thraeciae rex 2, 64
Rhoemetalces fratris eius filius Thraeciae partem accipit 2, 67. 3, 38. 4, 5; Romanis auxilia adducit 4, 47
robur et saxum 4, 29
Roma a principio sub regibus 1, 1; parens eius Troia 4, 55. 12, 58; a Senonibus incensa 15, 41; sermonum auida 13, 6; in XIV regiones diuisa 14, 12. 15, 40; refecta 15, 43; incendium sub Tiberio 4, 64. 6, 45; sub Nerone 15, 38; pestis notabilis 16, 13; uetus 15, 38; caput rerum 1, 47. 3, 47; magnitudo Vrbis 4, 74; templum Smyrnae 4, 56; Pergami 4, 37; pomerium 12, 23sq.
Romani uetera extollunt, recentium incuriosi 2, 88; capti a Gallis, Tuscis obsides dederunt, Samnitium iugum subierunt 11, 24; Troia demissi 12, 58; uetus populus R. 1, 1; diurna populi R. 16, 22; maiestas 1, 72; penates 15, 41; magistratus R. 12, 60; arx R. 11, 23; bellum R. 6, 36; copia in armis 4, 4; C. Cassius Romanorum ultimus 4, 34
Romanus delator Senecae 14, 65; u. etiam Fabius
Romanus Hispo delator 1, 74
Romulus 3, 26. 6, 11. 11, 24sq. 12, 24. 15, 41; effigies 4, 9; infantia 13, 58
Roscia lex u. lex
rostra 3, 5. 76. 4, 12. 5, 1. 12, 21. 15, 59. 16, 6; rostratae naues 4, 5
Rubellius Blandus Tiburs eques 6, 27
Rubellius Blandus 3, 23. 51. 6, 27. 45
Rubellius Geminus consul 5, 1
Rubellius Plautus 13, 19sqq.; ob celebre nomen Neroni suspectus 14, 22; in Asiam se recipit ibid.; a Tigillino accusatur 14, 57; interficitur 14, 59; L. Veteris gener 16, 10; amicitia damnosa 16, 30; praedia 14, 60
Rubrius eques Ro. 1, 73
Rubrius Fabatus 6, 14
Rufinus u. Vinicius
Rufrius Crispinus praetorii praefectus 11, 1; praeturae insignibus donatur 11, 4; praefectura priuatur 12, 42; Poppaeae maritus 13, 45; pellitur in exilium 15, 71; se ipse interficit 16, 17
Rufus u. Aufidienus, Cadius, Cluuius, Curtius, Faenius, Heluius, Musonius, Petilius, Sulpicius, Trebellenus, Verginius
Ruminalis arbor in comitio 13, 58
Rusticus u. Arulenus, Fabius, Iunius
P. Rutilius a M. Scauro accusatus 3, 66; ciuis a Zmyrnaeis factus 4, 43

Sabina Poppaea u. Poppaea
Sabina nobilitas 4, 9; origo 11, 24
Sabinorum sacra 1, 54
Sabinus u. Calauius, Caluisius, Nymphidius, Obultronius, Ostorius, Poppaeus, Titius
Sabrina Britanniae fl. 12, 31
sacerdos censetur mortuae filiae Neronis 15, 23; sacerdotibus carpento ingredi Capitolium concessum 12, 42; apud aram Vbiorum 1, 57; Aegyptiorum 2, 60; cf. Augustales
Sacerdos u. Carsidius
sacerdotia accusatoribus tribuuntur 3, 19
sacrificalis apparatus 2, 69. 12, 47
sacrificandi mos apud Parthos 6, 37
sacrificia 4, 52. 6, 34. 37. 14, 30. 15, 47
Sacrouir u. Iulius
Sacrouirianum bellum 4, 18
Saenia lex u. lex
Sagitta u. Octauius
sagittarii 2, 9. 17. 4, 47; equites 2, 16; pedites 2, 16. 13, 40
sal quomodo conficiatur 13, 57
Salaminius Iuppiter u. Iuppiter
Saliare carmen 2, 83
Salienus Clemens 15, 73
Sallustiani horti u. horti

C. Sallustius rerum Ro. scriptor 3, 30
Sallustius Crispus Tiberii secretorum participeps 1, 6; falsum Agrippam capit 2, 40; moritur 3, 30; mores ib.
Saluius Otho Titianus consul 12, 52
salutare nomine 12, 41; imperatorem 2, 18. 3, 74; cf. imperatoris nomen; principem 11, 22; salutantium turba 4, 41; coetus 11, 22. 13, 18. 14, 56
Salutis augurium 12, 23
Samaritae Iudaeae pop. 12, 54
Samii 4, 14
Samius eques Ro. 11, 5
Samnites 11, 24. 15, 13
Samos 6, 12
Samothraces 2, 54
Sanbulos mons 12, 13
Sancia Considii soror 6, 18
sanguis gustatus in foederibus regum Orientis 12, 47
Sangurius u. Sanquinius
Sanquinius Maximus consularis 6, 4; moritur 11, 18
Sanquinius (Sangurius *al.*) L. Arruntii accusator 6, 7
Santoni Gall. ciuitas 6, 7
Sardiani 2, 47. 3, 63; Etruscorum consanguinei 4, 55
Sardinia 13, 30. 14, 62. 16, 9. 17; graue caelum 2, 85
Sarmatae 6, 33. 35; arma 6, 35
Sarmatae Iazyges u. Iazyges
Satria Galla 15, 59
Satrius Secundus Seiani cliens 4, 34. 6, 8; index coniurationis 6, 47
Saturnalia 13, 15
Saturni aedes 2, 41; dies festi 13, 15
Saturnini turbatores plebis 3, 27
Saturninus u. Lusius
Saufeius Trogus 11, 35
saxum Gabinum Albanumque 15, 43; Seriphium 4, 21; Tarpeium 6, 19; cf. 2, 32. 4, 29
Scaeuinus u. Flauius
Scantia uirgo Vestalis 4, 16
Scapula u. Ostorius
Scaurus Mamercus 1, 13. 3, 23; C. Silanum accusat 3, 66; orator insignis 3, 31; maiestatis postulatur 6, 9; se ipse necat 6, 29
M. Scaurus Rutilium accusat 3, 66
Scaurus Maximus centurio 15, 50
sceptuchi Sarmatarum 6, 33
scipio eburnus 4, 26
Scipio Caesaris aduersarius 4, 34
L. Scipio Asiaticus 3, 62
P. Scipio Africanus maior 2, 59; Syphacem captum populo Ro. ostendit 12, 38
P. Scipio Africanus minor Cottam accusat 3, 66
P. Scipio Cornelius 3, 74; Poppaeae maritus 11, 2; modestum de uxore responsum 11, 4; laudat Pallantem 12, 53; filius eius consul 13, 25
Scipiones 2, 33. 6, 2
Scribonia Augusti coniunx 2, 27
Scribonianus Furius u. Furius
Scribonii fratres 13, 48
Scribonius 2, 32
Scriboniorum familia 2, 27. 32
Scythae 2, 60. 65. 68. 6, 41. 44
Scythia 6, 36
sectiones apud aerarium 13, 23
Secundus u. Carrinas, Pedanius, Pomponius, Satrius, Vibius
sedilia in theatro et circo 15, 32. 16, 5
Segestani 4, 43
Segestes Romanis fidus 1, 55; obsidione liberatur 1, 57; Arminio catenas inicit 1, 58; dediti oratio ad Germanicum ib.; benigne exceptus 1, 59
Segimerus Segestis frater 1, 71
Segimundus Segestis filius 1, 57
Seianus u. Aelius
Seius Quadratus 6, 7
Seius Strabo praetorii praef. 1, 7; Seiani pater 1, 24. 4, 1
Seius Tubero legatus 2, 20; maiestatis falso accusatur 4, 29
Seleucia Syriae urbs 2, 69
Seleucia ad Tigrim 6, 42. 44. 11, 8; Seleucenses 6, 42. 11, 8
Seleucus rex 6, 42
sellarii obscenum nomen 6, 1
sellisternia 15, 44
Semnones Suebiae pop. 2, 45
Semproniae rogationes 12, 60; nomen 1, 53
[Sempronii] Gracchi olim turbatores plebis 3, 27
Sempronius Gracchus Iuliae Augusti filiae adulter 1, 53; longum eius exilium ib.; pater Gai Gracchi 4, 13
C. Sempronius Gracchus 4, 13; Granium accusat 6, 38

[Sempronius] Gracchus praetor 6, 16
semuncia 6, 16
senatores domibus pantomimorum prohibentur 1, 77; senatorum ius Aeduis datur 11, 25; sedes in theatro 13, 54; pedarii 3, 65; per arenam foedati 15, 32; senatores prouinciae Narbonensis 12, 23; multis origo a libertis 13, 27
senatoria aetas 15, 28; album 4, 42
senatus habitus in Palatio 2, 37. 13, 5; in cubiculo principis 13, 5; infrequens 6, 12; iuratus censet 4, 21; templum ei decretum 4, 15; commentarii 15, 74; auctoritas restituta 13, 4; probrosi ex eo moti 11, 25; etiam pauperes 12, 52
senatus consulta ad aerarium delata 3, 51; figebantur 3, 57. 12, 53; fiebant per discessionem 6, 12; aduersus eos qui pretio causas orant 13, 42; contra fictas adoptiones 15, 19; contra praeuaricatores 14, 41; de Aeduis 11, 25; de asylis 3, 63; de disciplina haruspicum 11, 15; de edendis muneribus gladiatoriis 4, 63; de emendis agris 6, 17; de gratibus praesidibus agendis 15, 22; de imperio Germanici 2, 43; de iustitio 2, 82; de libidine feminarum 2, 85; de libro Sibyllae 6, 12; de mathematicis magisque Italia pellendis 2, 32. 12, 52; de numero gladiatorum 13, 49; de principatu Neronis 12, 69; de procuratoribus Caesaris 12, 60; ? de publicandis litteris 11, 14; de remissione tributi 4, 13; de sacris Aegyptiis Iudaicisque pellendis 2, 85; de seruorum poena ob interfectum dominum 13, 32; 14, 43; de supplicationibus 13, 41; castigandae plebi 6, 13;
Seneca u. Annaeus Seneca
Senecio u. Claudius
Senones 11, 24. 15, 41
Cn. Sentius Syriae praeficitur 2, 74; Martinam ueneficam in Vrbem mittit 2, 74. 3, 7; Pisonem repellit 2, 79; ad deditionem eum compellit 2, 81
September mensis 2, 32
septemuiri 3, 64
Septentrio 13, 53
Septimius centurio 1, 32
sepultura Romanorum alia, alia regum externorum 16, 6; ei ne hostes quidem inuident 1, 22; prohibiti ea damnati 6, 29; post sepulturam accusati et damnati 16, 11
Sequani Galliae pop. rebellant 3, 45sq.
Serenus u. Annaeus, Vibius
Serica uestis 2, 33
Seriphos (Seriphios *al.*) insula 2, 85; saxum 4, 21
Sertorius 3, 73
Q. Seruaeus Commagenis praeficitur 2, 56; Pisonem accusat 3, 13; sacerdotium ei tributum 3, 19; damnatur 6, 7
serui in dominos non interrogantur 2, 30; tamen interrogati ib.; si dominum interfecissent, quicumque sub eodem tecto fuerant, affecti supplicio 13, 32. 14, 43; tormenta seruorum 1, 23. 2, 30. 3, 22sq. 67. 4, 29. 6, 47
seruile bellum per Italiam 4, 27
Seruilia Sorani filia 16, 30; ad mortem adigitur 16, 33
Seruiliae leges u. lex
Seruiliani horti u. horti
Seruilius accusator 6, 29; in insulam amouetur 6, 30
M. Seruilius 2, 48; consularis 3, 22
M. Seruilius Nonianus consul 6, 31; moritur 14, 19
Seruius Tullius sanctor legum 3, 26; templum condidit 15, 41
Sesosis (Sesostris *al.*) rex Aegypti 6, 28
Seuerus architectus Neronis 15, 42
Seuerus u. Alledius, Caecina, Cassius, Curtius, Verulanus
Sextia (Sextilia *al.*) Mamerci Scauri uxor 6, 29
Sextia L. Veteris socrus necatur 16, 10sq.
Sextilia u. Sextia
Sextilis mensis 15, 41
Sextius Africanus 13, 19. 14, 46
Sextius Paconianus 6, 3sq.; in carcere strangulatur 6, 39
Sibyllae libri 1, 76. 6, 12. 15, 44
de sicariis lex u. lex
Sicilia 1, 2. 2, 59. 4, 13. 6, 12; ius eius 12, 23
Siculum fretum 1, 53. 6, 14
Sido 12, 29; Sueborum rex 12, 30
signa cohortium 1, 18. 2, 17; s. et aquilae 1, 37. 61. 15, 11; incompta 3, 2; ardent 12, 64; defixa in principiis castrorum 1, 30; e solo conuellere 1, 20
signifer 1, 48. 2, 81. 3, 20. 45

Silana u. Iunia
Silani 6, 2. 13, 14
Silanus u. Creticus, Iunius
Silia in exilium agitur 16, 20
Silius Nerua consul 4, 68; alius 15, 48
C. Silius superioris Germaniae legatus 1, 31; fabricandae classi praeponitur 2, 6; in Chattos ire iubetur 2, 7. 25; Gallis legiones obicit 3, 42; Sequanorum pagos uastat 3, 45; triumphalia insignia ei decernuntur 1, 72. 4, 18; crimen a Seiano intentatur 4, 18; mortem sumit 4, 19; effigies SCto abolita 11, 35; uxor 4, 19
C. Silius consul designatus 11, 5; a Messalina amatur 11, 12; eius nuptias petit 11, 26; sollemniter eas celebrant 11, 27; metum dissimulat 11, 32; occiditur 11, 35; Iunia uxor eius 11, 12. 13, 19
Silures Britanniae pop. 12, 32sq. 39–40. 14, 29
silua Caesia 1, 50; Herculi sacra 2, 12; Hercynia 2, 45; siluae in domo Neronis 15, 42
Siluanus u. Gauius, Plautius, Pompeius
Simbruina stagna 14, 22; colles 11, 13
Simonides 11, 14
simulacrum diui Augusti Cretae 3, 63; Apollinis 12, 22; Iunonis perspersum 15, 44; Mineruae aureum in curia 14, 12; tauri aeneum in Foro Boario 12, 24; Victoriae delapsum Camuloduni 14, 32; simulacra deum 15, 29; numinum 1, 73. 15, 45; montium, fluminum, proeliorum in triumpho uecta 2, 41
Sindes fl. 11, 10
Sinnaces Parthus 6, 31sq. 36sq.
Sinuessa opp. 12, 66
Sipylus 2, 47
Siraci pop. 12, 15sq.
Sirpicus centurio 1, 23
Sisenna Statilius u. Statilius
Smyrna u. Zmyrna
sociale bellum 6, 12
societates equitum Ro. 4, 6; uectigalium 13, 50; societatis firmandae mos apud reges Orientis 12, 47
sodales u. Augustales, Titii
Sofonius Tigillinus u. Ofonius Tig.
Sohaemus Ituraeorum rex 12, 23
Sohaemus regionem Sophenen a Nerone accipit 13, 7
sol repente obscuratus 14, 12
Solis aedes u. templum; ara u. ara
solitudines Africae 2, 52. 3, 74
Solo Athen. legislator 3, 26
somnium Bassi 16, 1; Caecinae 1, 65; Germanici 2, 14; Petrae 11, 4; somniorum interpretes 2, 27
Sophene regio 13, 7
Soranus u. Barea
sorte data prouincia 2, 43. 3, 32. 58. 69. 71. 6, 40. 15, 19; sorte ducti tabularum publicarum curatores 13, 29; cf. 1, 54. 3, 28. 6, 2
Sosia Galla Silii uxor 4, 19sq. 52
Sosianus u. Antistius
Sosibius Britannici educator 11, 1; sestertium decies donatur 11, 4
Soza opp. Dandaricae 12, 16
spadones 12, 66
Spartacus 3, 73. 15, 46
Spartani 2, 60; leges eorum 3, 26
spectacula praesides prouinciarum edere uetiti 13, 31; eorum gradus exstructi 14, 13; gladiatorum et ferarum 1, 76. 3, 31. 4, 62. 11, 22. 13, 31. 14, 17. 15, 32; naualis proelii 12, 57
Spei aedes u. templum
Spelunca uillae nomen 4, 59
spintria obscenum nomen 6, 1
stagna in domo Neronis 15, 42; stagnum Agrippae 15, 37
Staius tribunus 4, 27
Statilia Messalina 15, 68
Statilius Sisenna consul 2, 1
Statilius Taurus praef. Vrbi 6, 11; Vrbem ornauit 3, 72
Statilius Taurus ab Agrippina peruersus 12, 59. 14, 46
Statius Annaeus 15, 64
Statius Domitius 15, 71
Statius Proxumus 15, 50. 60. 71
Stator u. Iuppiter
statua Claudiae uim ignium bis elapsa 4, 64; laureata 4, 23; auro uel argento solidae prohibitae 13, 10
L. Stertinius Bructeros fundit 1, 60; Segimerum in deditionem accipit 1, 71; perfidiam Angriuariorum ulciscitur 2, 8; Flauum attinet 2, 10; equitibus praeest contra Cheruscos 2, 11. 17; Angriuarios supplices in deditionem accipit 2, 22
stipatores 2, 9. 4, 25. 11, 16

stipendia uicena 1, 36; tricena 1, 35; quadragena 1, 17; acta 6, 3
stipendium militis diurnum 1, 17. 26; praetorianorum 1, 17
stipes datae 14, 15
Stoica secta 16, 32; Stoicorum arrogantia 14, 57
Strabo u. Acilius, Seius
Stratonicenses 3, 62
Stratonicis u. Venus
stupri licentia uulgata 2, 85
Sublaqueum uilla Neronis 14, 22
Subrius Flauus in Neronem coniurat 15, 49; in scaena canentem occidere cogitat 15, 50; inter ipsam cognitionem idem parat 15, 58; Senecae tradere imperium paratus 15, 65; peruertitur 15, 67
Suebae gentes 2, 45
Suebi Raetiae imminent 1, 44. 2, 26. 44; ueteres praedae apud Marcomanos 2, 62; rex iis impositus a Druso 12, 29
C. Suetonius Paulinus Britanniae legatus 14, 29 sq.; aciem contra Britannos parat 14, 34; milites adloquitur 14, 36; uictoria insignis 14, 37; reuocatur 14, 39; consul 16, 14
Sueui u. Suebi
Sugambri 2, 26. 4, 47. 12, 39
suggestus imperatoris 13, 5
Suillius Caesoninus 11, 36
M. Suillius Nerullinus consul 12, 25. 13, 43
P. Suillius Germanici quaestor 4, 31; in insulam amotus ib.; Asiaticum accusat 11, 1 sq.; accusator insignis 11, 4 sq.; praeuaricatur ib.; damnatur 13, 42; in Baleares pulsus 13, 43
sulco designantur oppida 12. 24
L. Sulla u. L. (Cornelius) Sulla
L. Sulla dictator 1, 1. 2, 55. 3, 22. 27. 62; adiutus a Zmyrnaeis 4, 56; a Byzantiis 12, 62; cum Mario bellat 12, 60; iudicia tradidit senatui 11, 22; pomerium auxit 12, 23; a Caligula irrisus 6, 46; u. et Cornelius
[Sullanum bellum 6, 12]
Sullanus centurio 3, 75
Sulpicia domus 3, 48
Sulpicius u. Galba
C. Sulpicius Galba consul 3, 52; obit 6, 40
Sulpicius Asper 15, 49; conspirat contra Neronem 15, 50; occiditur 15, 68
Sulpicius Camerinus 13, 52
Sulpicius Quirinius u. Quirinius
Sulpicius Rufus ludi procurator 11, 35
sumptuaria lex u. lex
suouetaurilia 6, 37
superstitiones externae 11, 15. 13, 32; magicae 12, 59
supplicationes ob res bene gestas 13, 8. 41; ob supplicia ciuium 2, 32; pro reditu principis 3, 47; ob ualitudinem Augustae 3, 64; ob occisam a Nerone matrem 14, 12; ob Neronis amorem in r. p. 14, 59; ob puerperium Poppaeae 15, 23
Surena 6, 42
Surrentinum promunturium 4, 67
Surrentum 6, 1
Syene opp. 2, 61
Syphax rex uinctus 12, 38
Syracusae 13, 49; Syracusanorum ludi gladiatorii 13, 49
Syri 2, 60
Syria 1, 42. 2, 42 sq. 55. 58. 69 sq. 74. 77 sqq. 81 sqq. 3, 16. 4, 5. 5, 10. 6, 27. 31 sq. 37. 44. 12, 11. 49. 13, 8. 22. 35. 15, 3 sqq. 9. 12. 17. 25 sq.; prouincia uacua 14, 26; aucta Ituraeis et Iudaeis 12, 23; tributi deminutionem orat 2, 42; Syriae legiones 4, 5; Syriae equites 12, 55; rector 2, 4. 12, 54; praeses 6, 41. 12, 45; legatus 6, 27. 11, 10. 12, 11. 13, 8. 14, 26

tabernaculum ducis 1, 29
tabulae duodecim u. duodecim; publicae 13, 23. 28; plumbeae 2, 69; nuptiales 11, 30
Tacfarinas 4, 13. 26; bellum in Africa mouet 2, 52; a Furio Camillo fusus ib.; bellum renouat 3, 20; ab Apronio pellitur in deserta 3, 21; uires reparat 3, 73; a Blaeso fusus 3, 74; auctis uiribus iterum bellum gerit 4, 23; a Dolabella uictus 4, 24 sq.; in tela ruens occiditur ib.
Tacitus u. Cornelius
Tamesa Britanniae aestuarium 14, 32
Tanais fl. 12, 17
Tanfanae (Tamfanae *al.*) Marsorum templum u. templum
tangi de caelo 13, 24. 14, 12
Tantalus 4, 56

Tarentum 14, 12. 27; Tarentinum foedus 1, 10
Tarius Gratianus 6, 38
Tarpeium saxum u. saxum
Tarquinius Priscus 4, 65
Tarquinius Superbus 6, 11; pulsus 3, 27. 11, 22
Tarquitius Crescens 15, 11
Tarquitius Priscus 12, 59; repetundarum damnatur 14, 46
Tarracina 3, 2
Tarraconensis colonia 1, 78
Tarsa Thracum dux 4, 50
T. Tatius rex Sabinorum 1, 54. 12, 24
Taunus mons 1, 56. 12, 28
Tauraunitium regio 14, 24
Taurorum litora 12, 17
Taurus mons 6, 41. 12, 19. 15, 8. 10
Taurus u. Statilius
Tedius (?) 1, 10
Telamon 3, 62
Teleboae 4, 67
Temnii pop. 2, 47
templum (aedes) Aesculapii 4, 14; Apollinis 3, 61; Augusti Romae 1, 10. 6, 45; in Hispania 1, 78; Nolae 4, 57; Pergami 4, 37. 55; Cereris 2, 49. 15, 53; Claudii in Britannia 14, 31; Dianae 4, 43; Fecunditatis 15, 23; Florae 2, 49; Fortunae 15, 53; Fort. equestris 3, 71; Fortis F. 2, 41; Herculis 15, 41; Iani 2, 49; Iouis 13, 24; I. Statoris 15, 41; I. Capuae 4, 57; Lunae 15, 41; Martis ultoris 2, 64. 3, 18. 13, 8; Mineruae 13, 24; Neptuni 3, 63; Neronis 15, 74; filiae Neronis 15, 23; Romae 4, 37. 56; Salutis 15, 53. 74; Saturni 2, 41; Solis 15, 74; Spei 2, 49; Tanfanae 1, 51; Tiberii 4, 15. 37. 56; Veneris 4, 43; V. Genetricis 16, 27; V. Paphiae 3, 62; V. Stratonicidis 3, 63; Vestae 15, 36. 41; templa in laetitia adita 2, 75. 14, 10; spoliata 15, 45; dedicata 2, 49. 4, 57. 67. 6, 45; imperatoribus et Vrbi Romae exstructa 4, 37
Tencteri Germ. pop. 13, 56
tendere extra uallum ignominiae nota 13, 36
Tenii 3, 63
Terentius Lentinus 14, 40
M. Terentius ob amicitiam Seiani reus 6, 8; absoluitur ib.
Termestini Hispaniae pop. 4, 45
termini Vrbis 12, 23
terrae motus in Asia 2, 47. 4, 13. 55. 12, 58. 14, 27; Romae 12, 43; in Achaia 4, 13; in Campania 15, 22
testamentum Acerroniae 14, 6; Antei 16, 14; Augusti 1, 8; Claudii 12, 69; Faenii Rufi 15, 68; Fulcinii Trionis 6, 38; Iuniae 3, 76; Liuiae 5, 1; Petronii 16, 19; Scaeuini 15, 54sq.; subiectores lege Cornelia damnati 14, 40; capitis damnatorum 6, 29. 15, 64; in iis adulationes potentium 14, 29. 15, 59. 16, 19; probrosa in Caesares, patres etc. 6, 38. 16, 19; in iis principes et eorum amici heredes ex parte facti 2, 48. 14, 31. 16, 11. 17
testudo 12, 35. 13, 39
tetrarcha 15, 25
Teucer 3, 62
Teutoburgiensis saltus 1, 60
Thala Africae opp. 3, 21
theatri licentia 1, 77. 6, 13. 11, 13. 13, 24sq.; Camulodunense 14, 32; Marcelli 3, 64; Neapolitanum 15, 33; Pompei 3, 23. 13, 54; comburitur 3, 72; eius scaena a Tiberio structa 6, 45; magnitudo populi in eo 13, 54; quale olim fuerit 14, 20; sedes mansura a Pompeio structa ib.
Thebae ueteres Aegypti 2, 60
Thebanus u. Linus
Theophanes Mytilenaeus 6, 18
Theophilus 2, 55
Thermaeus sinus 5, 10
Theseus 4, 56
Thessali 6, 34
Thraciae urbes 2, 54
Thraeces 2, 64; a Romanis uicti 4, 46. 48; iis auxiliantur 4, 47sq.
Thraecia 2, 64. 66sq. 3, 28. 4, 5. 6, 10
Thraecium bellum 12, 63
Thrasea Paetus 13, 49; Patauio oriundus 16, 21; senatu exit 14, 12. 16, 21; de Antistio sententia 14, 48; firmitudo animi 14, 49; oratio contra prouincialium superbiam 15, 20; ludicris interest 16, 21; occursu Neronis prohibetur 15, 23. 16, 24; apud eum accusatur 16, 21sq.; codicillos ad eum componit 16, 24; consultatio eius 16, 25sq.; mortis arbitrium ei permissum

16, 33; uenas secat 16, 35; uirtus ipsa 16, 21; socer Heluidii 16, 28. 35; libertas ib.; uenerabilis species 16, 29
Thrasyllus mathematicus 6, 20sq.; eius filius 6, 22
Thubursicum (Thubuscum *al.*) Africae opp. 4, 24
Thurii 14, 21; apud eos equorum certamina ib.
Tiberina ostia 15, 42
Tiberiolus 6, 5
Tiberis 2, 41. 3, 9. 6, 1. 12, 56. 15, 43; exundatio 1, 76; de remediis disputatur 1, 79; in T. tracta corpora damnatorum 6, 19; in T. iactum frumentum corruptum 15, 18
Tiberius u. Alexander, Nero
Tiberius Nero ab Augusto imperator appellatur 1, 3; adoptatur ib.; imperium adipiscitur 1, 5; Augusti heres 1, 8; Agrippam Postumum peruertit 1, 6, falsum Agrippam 2, 40, Iuliam 1, 53, Archelaum Cappadocem 2, 42, Rhescuporidem Thracem 2, 66sq.; Germanicum timet oditque 1, 7. 52, uituperat 1, 62. 2, 59; infensus Asinio Gallo 1, 12; certamen cum eo 2, 36; mores 1, 4; modestia 4, 6; constantia 4, 8; munificentia 2, 47sq. 3, 8. 72. 4, 64. 6, 45; popularitas 3, 69; firmus aduersus pecuniam 3, 18; obscura uerba 1, 11; solitae ambages 3, 51; animi altitudo et simulatio 1, 7. 69. 4, 1. 29. 52. 71; calliditas 11, 3; scelera nuper reperta priscis uerbis obtegit 4, 19; Augusti facta dictaque obseruat 1, 77. 4, 37; simulacra libertatis senatui praebet 1, 77. 3, 60; noui iuris repertor 2, 30; obstinatus claususque 3, 15; ad exercitus se iturum simulat 1, 47; Drusum filium in Pannoniam mittit 1, 24; sodalis Augustalis 1, 54; Agrippinam odit 1, 69; castigat 4, 52sq.; accusat 6, 25; in acta sua iurari prohibet 1, 72; patris patriae nomen recusat 1, 72; legem maiestatis reducit ib.; ouationem 3, 47; dominum se dici uetat 2, 87; L. Ennium recipi inter reos uetat 3, 70; Blaesum imperatorem salutari patitur 3, 74; imperia ad finem uitae continuat 1, 80; imperator salutatur a militibus 2, 18; Vrgulaniae adest apud praetorem 2, 34; respondet M. Hortalo 2, 38, M. Silano 3, 24, Seiano 4, 40; hereditates, nisi amicorum, non adit 2, 48; nouies ab Augusto in Germaniam missus 2, 26; Cn. Pisonem Syriae praeficit 2, 43; Maroboduum recipit 2, 63; priscis se imperatoribus aequat 2, 88; Germanici morte laetus 3, 2; edictum 3, 6; oratio 3, 12; codicillos Pisonis recitat 3, 16; eius accusatoribus sacerdotia tribuit 3, 19; spernendis rumoribus et honoribus ualidus 3, 10. 4, 37; in Campaniam proficiscitur 3, 31. 4, 57; Antistium ad dicendam maiestatis causam retrahit 3, 38; de luxu ciuitatis scribit 3, 53; Druso tribuniciam potestatem petit 3, 56; sacerdotiorum ius distinguit 3, 64; senatorum adulationem castigat 3, 65; Seianum socium laborum celebrat 4, 2; in deterius mutatur 4, 6; exitium eum filio obtulisse Tacitus negat 4, 11; mortuum filium laudat 4, 12; negotia pro solaciis accipit 4, 13; templum eius 4, 15; in ulteriore Hispania 4, 37; Zmyrnae 4, 56; effigies 4, 64. 74; habitus corporis 4, 57; de Plautio Siluano ad senatum refert 4, 22; Dolabellae triumphalia abnuit 4, 26; probris per occultum laceratur 4, 42; in specu periculum adit 4, 59; in insulam Capreas se abdit 4, 67; Sabinum accusat 4, 70; supremis in matrem officiis deest 5, 2; dominatur uiolentius mortua matre 5, 3; neptibus maritos deligit 4, 75. 6, 15; saeuit in Drusum nepotem 6, 23sq.; libidines 6, 1; litterae 6, 6; scelera ib.; debitoribus subuenit 6, 17; Galbae praesagit imperium 6, 20; Chaldaeis dat operam ib.; Cocceium Neruam a moriendi consilio frustra retinet 6, 26; ornat Phrahaten 6, 32; C. Galbam prouinciam sortiri prohibet 6, 40; uestium iniectu necatur 6, 50; uita et mores 6, 51; eloquentia 13, 3; ui dominationis conuulsus 6, 48
Tiberius Drusi f. 6, 46
Tiburs 6, 27; Tiburtum fines 14, 22
Ticinum 3, 5
Tigillinus (Tigellinus) u. Ofonius
Tigranes (II) Armeniae rex 2, 3

Tigranes (IV) Romae supplicio afficitur 6, 40
Tigranes Cappadox Armeniae rex 14, 26. 15, 1–6. 24
Tigranocerta 12, 50; Corbuloni deditur 14, 24; a Tigrane occupatur 15, 4; obsidetur a Parthis 15, 4; obsidione liberatur 15, 5; cf. 14, 23. 15, 6. 8
Tigris fl. 6, 37. 12, 13
Tiridates regnum Parthorum occupat 6, 32. 37. 41; regio insigni decoratur 6, 42; fugae specie discedit 6, 44
Tiridates Vologaesis frater 12, 50; fit rex Armeniae 13, 34. 15, 14; Armeniam bello petit 13, 37; de colloquio cum Corbulone agit 13, 38; proelium cum Romanis parat 13, 40; discedit ib.; ex Armenia abire cogitur 14, 26. 15, 1; diademate a Vologaese euinctus 15, 2; diadema Romae accipere non recusat 15, 24; cf. 15, 29; legatos ad Corbulonem mittit 15, 27; cum illo colloquitur 15, 28; Romam uenit 16, 23
Titianus u. Saluius
Titidius (Titedius *al.*) Labeo 2, 85
Titii sodales 1, 54
Titius Proculus 11, 35
Titius Sabinus 4, 18; accusatio differtur 4, 19; dolus in eum struitur 4, 68. 6, 4; in carcerem tractus damnatur 4, 70
Titius Messalinae adulter 11, 30(?)
Tmolus urbs Asiae 2, 47
toga uirilis 4, 4. 12, 41; picta 4, 26
togati 16, 27
Togonius Gallus 6, 2
Toronaeus sinus 5, 10
Torquata et Torquatus u. Iunia et Iunius
Torquati 16, 12
trabeati equites 3, 2
Tralliani 4, 55
transmarinae prouinciae 13, 51
Transpadani 11, 24
Transrhenani 4, 72
Trapezus 13, 39
Traulus Montanus eques 11, 36
Trebellenus (Trebellienus *al.*) Rufus 2, 67; Cotyis liberorum tutor ib. et 3, 38; sua manu cadit 6, 39
Trebellius Maximus 14, 46
M. Trebellius legatus 6, 41
Tremetus v. Trimerus
Treueri (Treuiri) 1, 41. 3, 40. 42. 44. 46
Treuericus tumultus 3, 42
tribunal e caespite 1, 18
tribuni militum consulari potestate 1, 1; urbanae cohortis 6, 9; praetoriae 1, 77. 3, 14. 13, 15. 15, 49. 50. 60; legionis 1, 19. 23. 4, 73
tribuni plebei 1, 15. 77. 6, 12. 47. 13, 28. 44. 50. 16, 26; intercedendi ius 1, 77. 6, 47. 16, 26
tribunicia potestas 1, 3. 7. 9sq. 13, 3. 56. 57. 59; summi fastigii uocabulum 3, 56; tribunicii uiatores 16, 12; tribunicium ius 1, 2; coercetur 13, 28; rogatio 6, 16
tribus 1, 15. 3, 4. 13, 27. 14, 13
tributa et uectigalia 1, 11; continua 3, 40; exactio 4, 6; deminutio 2, 42. 56; remissio 4, 13. 12, 58. 63; abolitio 13, 50
trierarchus 14, 8
Trimerus (Tremetus *uel* Trimetus *al.*) insula 4, 71
Trinouantes in Britannia 14, 31
Trio u. Fulcinius
Trisantona flumen 12, 31
Triuia 3, 62
triumphales imagines 15, 72; insignia (decus, honos, nomen, ornamenta, statua) 1, 72. 2, 52. 3, 48. 72. 4, 18. 23. 26. 44. 46. 6, 10. 39. 11, 20sq. 12, 3. 28. 38. 13, 45. 53. 15, 72; uestis 1, 15. 12, 41. 13, 8; porta 1, 8; triumphales 3, 30. 56. 14, 1
triumphi de populis regnisque integris acquiruntur 12, 20; naualis 2, 49
triumuirale supplicium 5, 9
Troia 12, 58. 15, 39; parens Vrbis Romae 4, 55; Troiae ludicrum u. ludicrum
Troianus 16, 21; T. tempora 11, 14; T. excidium 15, 39
tropaea 2, 18. 15, 18
Troxoborus (Troxobores *al.*) Cietarum dux 12, 55
Tubantes Germani 1, 51. 13, 55sq.
Tubero u. Seius
Tuberonum familia 12, 1; nomen ueteri quoque reip. inuisum 16, 22
Tullinus (?Tertullinus) u. Vulcacius
Tullius Geminus 14, 50
Tullius u. Cicero, Seruius
Tullus Hostilius 3, 26. 6, 11; leges u. lex

tumulus Agrippinae 14, 9sq.; Augusti 3, 4; Caesarum 3, 9; Iuliorum 16, 6; Octauiorum 4, 44; Varianarum legionum 1, 62. 2, 7
Turesis Thracum dux 4, 50
Turoni Galliae pop. 3, 41. 46
Turpilianus u. Petronius
C. Turranius annonae praef. 1, 7. 11, 31
Tusci 11, 24; inde histriones 14, 21
Tusculum 11, 24; ager 14, 3
Tuscus u. Caecina
Tuscus uicus 4, 65
Tyrrhenus Atye rege genitus 4, 55
Tyrus 16, 1

uacationes militares 1, 17; pretia 1, 35
Vahalis fl. 2, 6
Valens u. Manlius, Vettius
Valerius Asiaticus bis consul 11, 1; Viennae genitus ib.; a Messalina peruertitur Suillio accusante 11, 2sq. 13, 43
Valerius Capito ab exilio restituitur 14, 12
Valerius Coruus 1, 9
Valerius Fabianus 14, 40sq.
Valerius u. Messala
Valerius Messalinus u. Messala Valerius
Valerius Naso 4, 56
Valerius Ponticus 14, 41
Valerius Potitus 11, 22
M. Valerius consul 3, 2
Vangio Sueborum rex 12, 29sq.
Vangiones Germaniae pop. 12, 27
Vannius Sueborum rex 2, 63; regno pellitur 12, 29sq.
Vardanes a Parthis accitur pro Gotarze 11, 8; ingens gloria 11, 10; occiditur ib.
Vardanes Vologaesis filius 13, 7
Variana clades 1, 10. 57. 61. 12, 27; Var. exercitus 2, 7. 15. 25; cf. legiones
Varius Ligus Aquiliae adulter 4, 42; accusatores pecunia corrumpit 6, 30
Varro u. Cingonius, Visellius
Varrones interfecti 1, 10
Varus u. Arrius, Lurius, Quintilius
Vasaces praef. equitum Parthorum 15, 14
Vaticana uallis 14, 14
Vatinius scurra 15, 34; gladiatores edit ib.
Vbii 1, 31; Vbiorum opp. u. Colonia Claudia Ara Agrippinensium
uectigalia 1, 11; uenalium mancipiorum 13, 31; societates 13, 50; iis a Nerone tres uiri consulares impositi 15, 18
Vedii Pollionis luxus 1, 10; potentia 12, 60
Veianius Niger 15, 67
Velinus u. lacus
P. Vellaeus 3, 39
uenenum quo Athenienses damnatos perimunt 15, 64
Veneti Galliae pop. 11, 23
Venetus Paulus 15, 50
Ventidius Cumanus 12, 54
[Q. Ventidius 1, 10]
Venus Amathusia 3, 62; Erycina 4, 43; Genetrix 16, 27; Stratonicis 3, 63; Paphia 3, 62
Venutius Britannorum dux 12, 40
Q. Veranius Cappadociae legatus 2, 56; accusationem in Pisonem parat 2, 74; Trioni non concedit 3, 10. 13. 17; sacerdotio honoratur 3, 19; L. Pisonem accusat 4, 21; consul 12, 5; Britanniae legatus 14, 29
Verginius Flauus rhetor exulat 15, 71
Verginius Rufus consul 15, 23
Verritus Frisiorum dux 13, 54
uersura uetita 6, 16
Verulamium Britanniae municipium 14, 33
Verulanus Seuerus legatus 14, 26; subsidio Tigrani missus 15, 3
Vescularius Flaccus 2, 28; necatur 6, 10
Vespasianus Flauius adstricti moris auctor 3, 55; periculum sub Nerone adit 16, 5
Vestae aedes u. templum
Vestae (Vestales) uirgines 1, 8. 2, 86. 15, 22; testimonium in foro dicunt 2, 34; sedes in theatro 4, 16; uetustissima earum pro Messalina deprecatur 11, 32
Vestalia sacra 2, 86
uestes uiris feminisque promiscuae 3, 53; uestis feralis 14, 30; Serica 2, 33; seruilis 13, 25; triumphalis u. triumphalis
uestibulum, in quo effigies 11, 35
Vestinus Atticus consul 15, 48; acre ingenium 15, 52; occiditur 15, 68sq.
Vesuuius mons 4, 67
[Q. Vetedius 1, 10]

Vetera castra 1, 45
ueteranorum uexillum u. uexillum; coloniae 12, 27. 32. 13, 31. 14, 27. 31
Vettius Bolanus legionis legatus 15, 3
Vettius Valens Messalinae adulter 11, 30sq.; necatur 11, 35
L. Vetus u. Antistius
uexilla legionum 4, 73; delectorum 15, 26; ueteranorum 3, 21; ueterani sub uexillo 1, 26. 36. 39; uex. tironum 2, 78
uexillarii 1, 38. 14, 34
uia Appia 2, 30; Caspia 6, 33; Flaminia 3, 9. 13, 47; Miseni 14, 9; Ostiensis 11, 32; castrorum uiae 2, 13
uiaticum Germanici 1, 37
uiatores tribunicii 16, 12
Vibia Fufii Gemini mater u. Vitia
Vibia Scriboniani mater 12, 52
Vibidia uirgo Vestalis 11, 32. 34
Vibidius Virro (Varro *al.*) senatu motus 2, 48
Vibil(l)ius Hermundurorum dux 2, 63. 12, 29
Vibius Crispus 14, 28
Vibius Fronto equitum praef. 2, 68
Vibius Marsus 2, 74. 79. 4, 56; uetustis honoribus uir 6, 47sq.; Syriae legatus 11, 10
Vibius Secundus eques Ro. repetundarum damnatur 14, 28
C. Vibius Serenus 2, 30. 4, 13; in insulam Amorgum deportatur ib.; pater et filius eodem nomine 4, 28sq.; filius patrem accusat ib.; idem destrictus accusator 4, 36
Vibulenus Agrippa eques Ro. 6, 40
Vibullius (Vibulenus *al.*) miles 1, 22. 28; occiditur 1, 29
Vibullius praetor 13, 28
uicesima quinta uenalium mancipiorum 13, 31
Victoriae simulacrum 14, 32
Vienna 11, 1
uigiliarum initia per centuriones et tubas nuntiata 15, 30
uigilum praefectus u. praefectus
uigintiuiratus 3, 29
uillae 3, 53sq. 4, 67. 14, 52. 54sq.; uilla Agrippinae 14, 5; Caesaris 14, 9; Luculli 6, 50; Pisonis 15, 52
uincire pollices societatis sanciendae causa 12, 47
Vindelici pop. 2, 17
uindemiae simulacrum 11, 31
Vindex u. Iulius, Iuppiter
uindicta manumissi 13, 27
Vinicianus u. Annius
Vinicianus 6, 9
M. Vinicius Tiberii progener 6, 15. 45
P. Vinicius 3, 11
Vinicius Rufinus 14, 40
Vipsania Agrippae filia, Tiberii uxor, mater Drusi 1, 12; moritur 3, 19
Vipsanius Laenas damnatur 13, 30
M. Vipsanius Agrippa u. M. Agrippa
C. Vipstanus Apronianus consul 14, 1
Vipstanus Gallus praetor obit 2, 51
L. Vipstanus consul 11, 23. 25
uirgo triumuirali supplicio non afficitur 5, 9
Visellius Varro legatus 3, 41sqq.
Visellius Varro consul 4, 17; C. Silium accusat 4, 19
Vistilia stupri licentiam apud aediles uulgat 2, 85
Sex. Vistilius praetorius 6, 9
Visurgis fl. 2, 9. 11sq. 16sq. [1, 70]
Vitellia Petronii socrus 3, 49
A. Vitellius consul 11, 23; pauidum ingenium 14, 49
L. Vitellius imperatoris pater consul 6, 28; ter consul 14, 56; Orienti praefectus 6, 32. 36. 41; Messalinae obsecundat 11, 3. 33; censor 12, 4; matrimonium Claudii et Agrippinae perpetrat 12, 5; accusatur 12, 42; foedus adulator 6, 32; sinistra de eo in Vrbe fama ib.; os impudicum 11, 3
P. Vitellius Germanici legatus 1, 70; ad census Galliarum missus 2, 6; accusationem in Pisonem instruit 2, 74. 3, 10. 13. 17. 19; accusatur 5, 8; se ipse occidit ib.; eius uxor 6, 47
[Q. Vitellii luxus 1, 10]
Q. Vitellius senatu mouetur 2, 48
Vitia (Vibia *al.*) Fufii Gemini mater 6, 10
uitis centurionum 1, 23
uitulus cui caput in crure 15, 47
Vmbria 4, 5
Vmmidius Quadratus Syriae praeses 12, 45. 48. 13, 8; Iudaeos coercet 12, 54; discors Corbuloni 13, 9; obit 14, 26
Volandum Armeniae castellum 13, 39
Volcacius u. Vulcacius

Volesus Messala 3, 68
Vologaeses Parthorum rex 12, 14; ex paelice Graeca ortus 12, 44; Armeniam inuadit 12, 50; inde abscedit 13, 7; obsides Romanis tradit 13, 9; iterum bellum mouet 13, 34; defectione Hyrcanorum attinetur 13, 37. 14, 25; concilium uocat 15, 2; arma Romana uitat 15, 5; aduersus Paetum proficiscitur 15, 10; eum ad foedam pactionem compellit 15, 14; legatos ad Neronem mittit 15, 24
Volsci u. Vulsci
Volusius Proculus 15, 51. 57
L. Volusius moritur 3, 30
L. Volusius 12, 22; extrema senectute moritur 13, 30; diuitiae ib. et 14, 56
Q. Volusius consul 13, 25; census per Gallias agit 14, 46
Vonones Medis praesidens ad regnum Parthorum accitur 12, 14; moritur ib.; pater Vologaesis ib.
Vonones Parthorum rex 2, 1sq. 6, 31; pellitur regno 2, 3; ab Armeniis rex creatur 2, 4; regno depulsus 2, 56; in Ciliciam amouetur 2, 58. 68; occiditur 2, 68; gaza ab eo relicta 6, 31; eius filius Meherdates 12, 10
uota Chattorum 13, 57; annua pro incolumitate principis 4, 17. 12, 68. 16, 22
Votienus Montanus 4, 42
Vrbicus u. Pompeius
Vrbs u. Roma; urbs Roma dea 4, 37. 56; Vrbs Romana 16, 28; urbs Punica 4, 56; urbes Achaiae 2, 53; Armeniorum 12, 50; Asiae celebres collapsae 2, 47. 4, 14. 14, 27; Ciliciae 2, 58; Graecae 3, 60. 14, 14; Syriae 2, 79; Thraciae 2, 54. 64; Musulamiis nullae 2, 52
Vrgulania Augustae percara 2, 34; in ius a Pisone trahitur 4, 21; pugionem nepoti mittit 4, 22
urorum terga 4, 72
Vsipetes uel Vsipi 1, 51. 13, 55sq.
Vspe urbs 12, 16; Vspenses 12, 17
usurae ad semuncias redactae 6, 16
Vulcacius Araricus 15, 50
Vulcacius Moschus 4, 43
Vulcacius (Volcacius *al.*) Tullinus (Tertullinus?) accusatur 16, 8
Vulcanus 15, 44
Vulsci 11, 24
Vulsiniensis Seianus 6, 8
Vulsinii 4, 1
uxores exulum comites 15, 71; uirorum comites in prouinciis 3, 33; prouincialia uxorum crimina 4, 20

Xenophon Claudii medicus 12, 61. 67

Zeno Armeniae rex creatur 2, 56
Zenobia Radamisti uxor 12, 51
Zeugma opp. 12, 12
Zmyrna 4, 56
Zmyrnaei 3, 63. 4, 43. 55sq.; origo et merita in populum Ro. 4, 56
Zorsines Siracorum rex 12, 15. 17. 19